

บทสรุปย่อ	264
มลพิษอุตสาหกรรม	265
• สถานการณ์ภาพรวม	265
- มลพิษในภาพรวม	265
- นโยบายและปัญหา	267
• ปัญหาขยะอุตสาหกรรม	268
- สถานการณ์ภาพรวม	268
- นโยบายและปัญหา	269
• มลพิษในอัสเบรียนซีบอร์ด	272
- ปัญหาที่มาพบตาม	272
- มลพิษที่แหลมมั่งและยาวสุด	276
- นโยบายและมาตรการแก้ปัญหา	277
• มลพิษจากโรงงานเยื่อกระดาษฟิสิกซ์	279
การขยายอุตสาหกรรมและปัญหา	281
• สถานการณ์ภาพรวม	281
• โครงการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ	287
- โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก	287
- โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้	288
• โครงการความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน	289
- โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาค	289
ลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ	
- การพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย	290
หรือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ	
• โครงการขนาดใหญ่อื่น ๆ	291
- โครงการชุดคลองกระหรือคลองไทย	291
- โครงการทางรถไฟสายตะวันออก	291
ของบริษัทสยามกลการไปโคราชมีดล จำกัด	

บทสรุปย่อ

มลพิษหลากหลายรูปแบบที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรมเป็นราย ๆ หรือจากการพัฒนาอุตสาหกรรมในภาพใหญ่ยังคงปรากฏออกมาผ่านการร้องเรียนของประชาชนเพิ่มมากขึ้น เช่นเดียวกับการปะทุของอุบัติเหตุ ตลอดจนผลจากการตรวจสอบของหน่วยงานต่าง ๆ

สำหรับในพื้นที่อีสเทิร์นซีบอร์ด ในช่วง 2 ปีนี้ แม้หลายฝ่ายจะได้ร่วมมือกันแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมจนเบาบางลง โดยเฉพาะในเรื่องกลิ่นเหม็นจากโรงงานในนิคมอุตสาหกรรมมาตาพุดและนิคมอุตสาหกรรมใกล้เคียง แต่สิ่งที่ปะทุรุนแรงขึ้นมาแทนคือปัญหาสุขภาพของประชาชนโดยรอบ โดยพบว่าส่วนใหญ่มีอาการป่วยเรื้อรังของระบบทางเดินหายใจและโรคสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น

ขณะที่กรณีลำน้ำพอง จ. ขอนแก่น ปนเปื้อนมลพิษยังคงมีปัญหาวนเวียนอยู่ในลักษณะเดิม โดยที่ประชาชนในพื้นที่รับบททั้งเป็นผู้ถูกระทบและคู่ต่อสู้ของทางโรงงาน

เฉพาะปัญหาด้านขยะอุตสาหกรรม สถานการณ์หลักยังคงอยู่ที่ศักยภาพการรองรับและการบำบัดนั้นต่ำกว่าปริมาณที่มีการผลิตออกมามาก กล่าวคือ ขณะที่กากอุตสาหกรรมอันตรายมีประมาณปีละ 1.3 ล้านตัน การกำจัดกลับทำได้ในระดับ 0.8 ล้านตันเท่านั้น การพยายามผลักดันศูนย์กำจัดของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมจึงยังคงเป็นโจทย์ที่ได้รับการผลักดัน แม้ว่าช่วงที่ผ่านมาเคยประสบอุปสรรคการคัดค้านของประชาชนมาอย่างหนักหน่วงก็ตาม

อย่างไรก็ดี ในรอบ 2 ปีนี้มีความเปลี่ยนแปลงทางนโยบายเรื่องนี้อย่างสำคัญ เมื่อ กรอ. ออกกฎกระทรวงอนุญาตให้เอกชนสามารถตั้งโรงงานชนิดใหม่ ประเภท 105 และ 106 ซึ่งเท่ากับเป็นการเปิดเสรีการจัดกากอุตสาหกรรมก็ส่งผลให้ราคาค่ากำจัดกากอุตสาหกรรมที่เคยสูงภายใต้การผูกขาดของเงินเก็ลลดลงอย่างเห็นได้ชัด แต่ทว่าสำหรับปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมและปัญหาเกี่ยวกับบริษัทนายหน้ารับขนส่งกากที่ขาดคุณภาพยังคงไม่ดีขึ้น

ทางด้านของการลงทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรม ในรอบปี 2544 มีสถิติชัดเจนว่า อัตราของโรงงานที่เปิดประกอบกิจการใหม่และที่ขยายกิจการนั้นมีน้อยกว่าโรงงานที่เลิกกิจการ กล่าวคือ มีจำนวน 3,274 แห่ง 903 แห่ง และ 5,030 แห่ง ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ในแง่ของเม็ดเงินลงทุน ส่วนที่เริ่มเปิดกิจการนั้นมีเงินลงทุนรวมสูงเกือบ 140,000 ล้านบาท ขณะที่ส่วนที่เลิกกิจการมีเงินลงทุนรวมประมาณ 44,000 ล้านบาท

ในเรื่องการส่งเสริมการลงทุน ในปี 2544 พบว่า บีโอไอให้การสนับสนุนกิจการประเภทอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้ามากที่สุด ส่วนปี 2545 ข้อมูลจนถึงเดือน ต.ค. กิจการที่ได้รับการอุดหนุนมากที่สุดคือผลิตภัณฑ์โลหะเครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่ง ขณะที่การส่งเสริม SME ทางกระทรวงอุตสาหกรรมมีการจัดทำแผนแม่บทและกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจนแล้ว

และสำหรับความคืบหน้าของโครงการพัฒนาพื้นที่เฉพาะทั้งหลาย อีสเทิร์นซีบอร์ด หรือพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกก็ยังคงครองแชมป์พื้นที่ที่มีการขยายตัวของการลงทุนสูง พร้อมกันนั้นก็เป็นที่ที่มีมลพิษสูงยิ่งด้วย ส่วนเขาเทิร์นซีบอร์ดหรือพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ นั้น นอกจากจะเกิดการตื่นตัวเรื่องการจัดหาพื้นที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมใน จ. สุราษฎร์ธานีขึ้นอีกระลอกแล้ว ในช่วง 2 ปีนี้ยังมีโครงการต่าง ๆ ทางฝั่งอันดามันเริ่มต้นดำเนินการอีกจำนวนหนึ่ง

ทว่าสำหรับนิคมอุตสาหกรรมในภาพรวม กนอ. ยังประสบปัญหาการมีพื้นที่เหลือขายอย่างต่อเนื่อง โดยมีจำนวนรวมทั้งประเทศมากถึง 20,000 ไร่

มลพิษอุตสาหกรรม

สถานการณ์ภาพรวม

มลพิษในภาพรวม

คพ. รายงานสถิติการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนจากมลพิษว่า ในปี 2544 มีจำนวนทั้งสิ้น 568 เรื่อง โดยพบว่าเป็นปัญหาเรื่องกลิ่นเหม็น 252 เรื่อง ปัญหาฝุ่นละออง 123 เรื่อง เสียงดัง 61 เรื่อง น้ำเสีย 91 เรื่อง สารอันตราย 28 เรื่อง และขยะมูลฝอย 13 เรื่อง (กรุงเทพมหานคร, มติชน 15/01/45, www.pcd.go.th, มี ค. 2546) สำหรับปี 2545 มีการร้องทุกข์ทั้งสิ้น 721 เรื่อง เป็นปัญหามลพิษอากาศ คือ กลิ่นเหม็น ฝุ่นละอองและเขม่าควัน และเสียงดัง 564 เรื่อง มลพิษทางน้ำ 109 เรื่อง และมลพิษจากสารอันตรายและกากของเสีย 48 เรื่อง โดยแหล่งกำเนิดส่วนใหญ่เป็นโรงงานอุตสาหกรรมและการประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน ๆ จะพบว่าการร้องเรียนมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี (สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2545, www.pcd.go.th, มี ค. 2546)

ขณะที่ข้อมูลการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนของ กรอ ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2545 พบว่ามีจำนวน 1,213 กรณี และคาดว่าอาจมีจำนวน 1,456 กรณีภายในสิ้นปี 2545 แต่ก็ยังเป็นเพียงครึ่งหนึ่งของจำนวนกรณีร้องเรียนรวมของปี 2544 ซึ่งมี 2,970 กรณี ทั้งนี้พบว่ามีการร้องเรียนเกี่ยวกับการกำจัดของเสียอันตรายเพิ่มขึ้น (บางกอกโพสต์ 24/08/45, 02/09/45, มติชน 24/08/45)

ส่วนทางด้านอุบัติเหตุ จากรายงานของ คพ ในปี 2544 มีอุบัติเหตุสารอันตรายเกิดขึ้น 24 ครั้ง ส่วนใหญ่คือ 14 ครั้งเกิดจากการขนส่งสารเคมี นอกนั้นเกิดในโรงงานอุตสาหกรรม 4 ครั้ง โกดังเก็บสารเคมี 2 ครั้ง และเป็นการลักลอบทิ้งกากของเสีย 4 ครั้ง (ข่าวสารอันตรายและของเสีย ปีที่ 13 ฉบับที่ 1, พ.ศ. 2545, www.pcd.go.th, 13/12/45) สำหรับปี 2545 เกิดอุบัติเหตุจากสารอันตรายรวม 27 ครั้ง แบ่งเป็นการเกิดเพลิงไหม้สารเคมี 11 ครั้ง สารเคมีรั่วไหล 13 ครั้ง และการระเบิด 3 ครั้ง¹ (www.pcd.go.th, 21/01/46)

ทางด้านโครงการ “Public Disclosure Project” ที่ริเริ่มและดำเนินการโดย คพ. ทำการสำรวจโรงงานอุตสาหกรรมประเภทผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม และเยื่อกระดาษและกระดาษรวม 280 แห่งทั่วประเทศ โดยมุ่งตรวจสอบในเรื่องการจัดการของเสีย มลพิษอากาศ และน้ำเสีย จากนั้นจัดอันดับด้วยการให้ดาว ผลพบว่า มีโรงงานเพียง 38 แห่งที่ผ่านระดับสองดาวขึ้นไป ในจำนวนนี้มี 21 แห่งที่ได้ 3 ดาวเนื่องจากมีการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่สะอาดเพื่อลดมลพิษและไม่ถูกร้องเรียนในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา แต่มีโรงงานถึง 153 แห่งหรือร้อยละ 55 ที่ได้รับดาวเดียวเนื่องจากมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่แย่และไม่ปฏิบัติตามกฎหมายสิ่งแวดล้อม โดยในจำนวนนี้ส่วนหนึ่งเป็นโรงงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO 14000 ด้วย (บางกอกโพสต์ 24/08/45, 02/09/45, มติชน 24/08/45)

ปัญหาสำคัญจากการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ยังคงดำรงอยู่อีกประการหนึ่งคือ การเจ็บป่วยเนื่องมาจากการทำงาน จากการที่กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานได้รวบรวมข้อมูลจำนวนผู้ที่ประสบอุบัติเหตุจากการทำงานพบว่า กิจการโรงงานที่มีความเสี่ยงในการเกิดอันตรายสูงมี 16 ประเภท ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตอาหาร - เครื่องดื่ม, อุตสาหกรรมบั่นทอ, อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก, อุตสาหกรรมเครื่องเรือนเครื่องใช้ไม้, อุตสาหกรรมหล่อหลอมโลหะ, อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์โลหะและการปั๊มโลหะ, อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องแต่งกายจากผ้า, กิจการกัฏตาการ โรงแรม ห้างสรรพสินค้า, อุตสาหกรรมผลิตยางธรรมชาติ, อุตสาหกรรมผลิตและประกอบชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ - ไฟฟ้า, อุตสาหกรรมผลิตรองเท้า, กิจการขนส่งสินค้า, ผู้โดยสารทางรถยนต์, อุตสาหกรรมฟอกหนัง, อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์กระดาษ และอุตสาหกรรมการใส่ออบ อาบ น้ำยาไม้ ผลิตไม้ยาง ซึ่งมีความเสี่ยงจากมากไปหาน้อยตามลำดับ (มติชน 03/11/44)

และจากข้อมูลการประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานที่เก็บรวบรวมจากสำนักงานกองทุนทดแทนพบว่า

¹ ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง “ขยะและสารอันตราย” หัวข้อ “สถานการณ์ภาพรวมและผลกระทบ” หน้า 366 - 367

ឧទាហរណ៍ ៩.១

กรณีเฝ้าระวังของอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในรอบปี 2544 - 2545

- [illegible]

รวบรวมข้อมูลโดย กลุ่มศึกษาและรวบรวมคำสัมภาษณ์อุตสาหกรรม, 2546

ผู้ประสบอันตรายจากการทำงานในปี 2544 มีจำนวน 189,621 ราย คิดเป็นอัตรา 34.2 คน/หนึ่งพันคน ในจำนวนทั้งหมดนี้ผู้ประสบอันตรายจนไม่สามารถทำงานได้เป็นเวลา 3 วันขึ้นไป 52,114 ราย จำนวนเงินทดแทนที่กองทุนต้องจ่ายให้กับผู้ประสบอันตรายจากการทำงานรวมเป็นเงิน 667 83 ล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ 11/05/45)

นโยบายและปัญหา

ในส่วนของการกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ มีนโยบายถ่ายโอนอำนาจหน้าที่และภารกิจการจัดการมลพิษให้องค์กรท้องถิ่นใน 17 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพฯ สมุทรปราการ นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา สมุทรสาคร นครปฐม ราชบุรี สระบุรี นครราชสีมา ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี เชียงใหม่ สงขลา และภูเก็ต ซึ่งจะช่วยตรวจสอบมลพิษในแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น โรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม หรืออาคารขนาดใหญ่ได้มากขึ้น (มติชน 20/09/44) โดย คพ. ได้ร่างกฎกระทรวงเพื่อควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ ออกตามมาตรา 80 ของ พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มีการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการบันทึก และรายงานผลการดำเนินงานของระบบบำบัดมลพิษจากแหล่งกำเนิดมลพิษ และกำหนดให้โรงงาน โรงพยาบาล โรงแรม และตลาดต้องมีเครื่องบำบัดมลพิษทุกชนิด และต้องส่งรายงานการตรวจวัดต่อเจ้าหน้าที่มลพิษท้องถิ่นเดือนละครั้ง ฝ่าฝืนมีโทษจำคุก 1 ปี (กรุงเทพธุรกิจ 11/07/45)

ในอีกทางหนึ่ง คพ. ได้ดำเนินโครงการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของแหล่งกำเนิดมลพิษต่อสาธารณะเพื่อทำให้ผู้ก่อมลพิษมีแรงจูงใจที่จะช่วยลดปัญหาและปริมาณมลพิษ โดยเบื้องต้นดำเนินการในด้านมลพิษทางน้ำก่อน เพราะกำลังเป็นปัญหารุนแรงของประเทศ โดยกำหนดจะตรวจสอบโรงงานในอุตสาหกรรม 3 ประเภทได้แก่ อุตสาหกรรมกระดาษและเยื่อกระดาษ อุตสาหกรรมผัก-ผลไม้กระป๋อง และอุตสาหกรรมปลากระป๋อง วิธีการตรวจสอบจะทำโดยการเก็บตัวอย่างน้ำทิ้งมาตรวจสอบ ดูรายละเอียดการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงงาน และสอบถามข้อมูลจากประชาชนที่อยู่ใกล้เคียง ผลที่ได้จะเปิดเผยให้ประชาชนทราบผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงกดดันทางสังคมต่อผู้ก่อมลพิษ (มติชน 04/09/45)

ส่วนทางด้าน กรอ. จากการเปิดเผยของอธิบดีกัญญา สีนสกุล เมื่อต้นปี 2544 ทาง กรอ. มีการเตรียมเสนอเรื่องเร่งด่วนต่อสภานิติบัญญัติ จ้างเรื่องกิจ รว. อุตสาหกรรมขอให้แก้ไขกฎหมายต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม เช่น พ.ร.บ. โรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2535 พ.ร.บ. วัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 รวมถึงการออกกฎหมายใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการรับผิดชอบของโรงงานอุตสาหกรรมโดยยึดหลัก “ผู้ก่อมลพิษจะต้องเป็นผู้จ่าย (PPP)” และ ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองการดำเนินงานขององค์การห้ามอาวุธเคมี และแก้ไข (ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ 02/03/44)

ทั้งนี้ก่อนหน้านี้ กรอ. ได้แต่งตั้งคณะทำงานพิจารณาการจัดทำร่างมาตรฐานสภาวะที่เกิดจากการปนเปื้อนของกิจการ โดยมีวัตถุประสงค์หลักให้มีการแก้ไข พ.ร.บ. โรงงานอุตสาหกรรม พ.ศ. 2535 โดยออกกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดมาตรฐานและวิธีการควบคุมการปล่อยของเสียมลพิษหรือสิ่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการโรงงานทุกประเภทเพิ่มเติมเข้าไป เนื่องจากที่ผ่านมากฎหมายยังไม่ครอบคลุมให้เจ้าของกิจการต้องระวางควบคุมและแก้ไขการปนเปื้อนของดินและน้ำใต้ดินภายในและภายนอกบริเวณโรงงาน (มติชน 24/01/44)

ขณะที่ในส่วนของการร่างกฎหมายใหม่จะกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหาต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ว่าตัวเองไม่ได้เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย ซึ่งแต่เดิมฝ่ายผู้เสียหายต้องเป็นผู้พิสูจน์ รวมทั้งมีการเสนอให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมแก่ผู้ได้รับความเสียหายที่ต้องฟ้องร้องเอง หรือให้รัฐเป็นผู้ฟ้องร้องได้ (ผู้จัดการ 19/09/44)

นอกจากนี้ เนื่องจากในช่วงปี 2543 มีเหตุการณ์อุบัติเหตุจากโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องจึงร่วมกันจัดทำแผนและมาตรการจัดการพื้นที่เสี่ยงภัย โดยในระหว่างปี 2543 - 2544 ทำโครงการนำร่องในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑล รวม 6 จังหวัด ที่หนาแน่นด้วยโรงงานอุตสาหกรรมก่อน (กรุงเทพธุรกิจ 10/02/45, ข่าวสารสิ่งแวดล้อม, กรมควบคุมมลพิษ) ทั้งนี้มีการกำหนดห้ามขยายและตั้งโรงงานอุตสาหกรรมใหม่ ส่วนโรงงานเก่า หากเกิดอุบัติเหตุและไม่สามารถควบคุมได้ก็จะถูกพิจารณาให้ย้ายเข้าไปในนิคมอุตสาหกรรมทันที (กรุงเทพธุรกิจ 25/05/45) ซึ่งทำให้มีการสั่งปิดกิจการตามมาด้วย

ขณะเดียวกันก็มีความพยายามที่จะจัดโซนนิ่ง

อุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลเพื่อควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยมีกรมผังเมืองเป็นเจ้าภาพ กำหนดแล้วเสร็จใน 3 ปี (ผู้จัดการ 08/07/45) ซึ่งพิเชษฐ สติธวาลธรรมช. อุตสาหกรรม ให้หลักเกณฑ์ไว้ว่า จะไม่มีการออกไปอนุญาตประกอบกิจการใหม่ในเขตกรุงเทพฯ และไม่ให้อุตสาหกรรมขยายกิจการแก่โรงงานเดิม รวมทั้งสนับสนุนให้โรงงานที่จะตั้งใหม่ต้องเข้าไปอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมเท่านั้น ส่วนโรงงานที่มีอันตรายและตั้งใกล้ชุมชนให้ย้ายออกไปจากพื้นที่ภายใน 3 - 5 ปี (มพิชน 08/07/45)

ทางด้านอธิบดีสำนักงานผังเมืองระบุว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมหลาย ๆ กรณีที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการจัดทำผังเมืองรวมทั่วประเทศ โดย 40 ปีที่ผ่านมาสามารถจัดทำผังเมืองได้เพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้น จึงทำให้เกิดปัญหาตามมา เช่น กรณีบ่อบำบัดน้ำเสียคลองด่าน² และบ่อกำจัดขยะราชเทวี จ. สมุทรปราการ³ ซึ่งมีการเปลี่ยนจากพื้นที่สีเหลืองเป็นสีม่วง เป็นต้น (กรุงเทพธุรกิจ 15/01/45)

ปัญหาขยะอุตสาหกรรม

แม้ว่าในรอบ 4 - 5 ปีหลังวิกฤตเศรษฐกิจนี้ปริมาณขยะหรือกากของเสียจากกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมจะเกิดขึ้นจริงน้อยกว่าตัวเลขที่มีการคาดการณ์ก่อนหน้านี้ แต่หากเปรียบเทียบในระดับปีต่อปีปริมาณในแต่ละปีก็ยังคงเพิ่มขึ้น ที่สำคัญอุตสาหกรรมนั้นยังคงจัดเป็นแหล่งกำเนิดหลักของขยะอันตราย⁴ อยู่ไม่เปลี่ยนแปลง

อย่างไรก็ดี ในด้านของศักยภาพการจัดการที่เคยจำกัดอยู่ที่อัตราต่ำเพียงไม่ถึง 1 ใน 4 ของปริมาณทั้งหมดปรากฏว่าในรอบสองปีนี้มีกรขยายตัวขึ้นอย่างก้าวกระโดดทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากนโยบายการเปิดเสรีให้เอกชนดำเนินการด้านการจัดการขยะและของเสียอุตสาหกรรม

ได้ ส่งผลให้ราคาของการบริการถูกลง ทว่าในอีกด้านหนึ่งก็เกิดปัญหามลพิษจากการกำจัดที่ไม่ถูกวิธีเพิ่มเติมขึ้นด้วย นอกจากนี้พบว่า ปัญหาการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรมก็ยังคงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่

สถานการณ์ภาพรวม

กระทรวงอุตสาหกรรมรายงานปริมาณขยะอุตสาหกรรมในปี 2543 ว่า ทั้งประเทศมีขยะประเภทกรด ด่าง กาก น้ำมัน ยาฆ่าแมลง ฯลฯ เป็นปริมาณทั้งสิ้น 1.244 ล้านตัน จากจำนวนนี้มีความสามารถในการกำจัด 7 แสนตัน ดังนั้นจึงเท่ากับมีขยะอุตสาหกรรมที่ไม่สามารถหาแหล่งรองรับได้อีกปีละประมาณ 5 แสนตัน ซึ่งใน 5 แสนตันนี้แบ่งเป็นขยะที่เป็นโลหะหนักที่อันตรายต่อสุขภาพ 2.85 ตัน ขยะที่เป็นกรด-ด่าง 6.45 หมื่นตัน กากน้ำมัน 1.56 แสนตัน และกากประเภท bio waste 8.45 ตัน (กรุงเทพธุรกิจ 27/11/44)

ด้าน คพ. รายงานปริมาณกากอุตสาหกรรมอันตรายที่เกิดขึ้นในปี 2544 ว่า มีประมาณ 1.31 ล้านตัน และคาดการณ์ปริมาณของปี 2545 ว่า เนื่องจากมีการขยายตัวด้านการลงทุนในด้านอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น ดังนั้นของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมน่าจะมียอดเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณร้อยละ 5 - 10 นั่นคือจะมีกากอุตสาหกรรมเกิดขึ้นทั้งหมดประมาณ 1.4 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ 2545)

ส่วนในเรื่องการจัดการ จนถึงสิ้นปี 2543 มีโรงงานรับกำจัดของเสียอันตรายที่เป็นโรงงานปรับสภาพของเสียรวมประเภท 101 ตาม พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535 จำนวนทั้งสิ้น 4 แห่ง ซึ่งรวมแล้วมีความสามารถในการจัดการของเสียอันตรายเพียง 215,500 ตัน หลัก ๆ ก็คือในส่วนของคุณยบริการกำจัดกากอุตสาหกรรมมาตาฟุด จ. ระยอง⁵ ศูนย์บริการกำจัดกากอุตสาหกรรมแสมดำ⁶ และราชบุรี ล้วนดำเนินการโดยเอกชน นอกจากนั้นก็มีอีกเล็กน้อยประมาณ 164 ตันที่ถูกส่งออกไปกำจัดในต่างประเทศ

² ดูรายละเอียดบทประมวลสถานการณ์เรื่อง "น้ำ" หัวข้อ "โครงการระบบบำบัดน้ำเสียสมุทรปราการ" หน้า 95 - 97

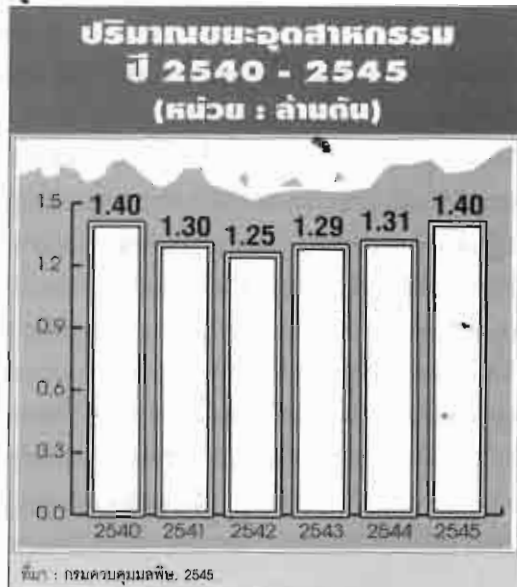
³ ดูรายละเอียดบทประมวลสถานการณ์เรื่อง "ขยะและสารอันตราย" หัวข้อ "บ่อขยะราชเทวี" หน้า 354 - 356

⁴ ดูเรื่องขยะอันตรายในภาพรวมได้ในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "ขยะและสารอันตราย" หัวข้อ "ขยะอันตราย" หน้า 359 - 365

⁵ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมแห่งนี้ได้ในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540 - 2541 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หน้า 235 - 236 และในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หน้า 275 - 278

⁶ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมแห่งนี้ได้ในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540 - 2541 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หน้า 236

อุตสาหกรรม 9.2

ดังนั้นจึงหมายความว่า ปริมาณของเสียอันตรายที่ได้รับการกำจัดอย่างมากที่สุดมีเพียงร้อยละ 17 ที่เหลือยังคงถูกเก็บสะสมอยู่ภายในโรงงาน หรือลักลอบทิ้งสู่สภาพแวดล้อม (ข่าวสารอันตรายและของเสีย ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2544)

ในรอบ 2 ปีนี้ มีข่าวคราวเกี่ยวกับการลักลอบทิ้งขยะอุตสาหกรรมปรากฏอยู่เป็นระยะ

ตามสถิติของ คพ. ในบรรดาอุบัติเหตุภัยอันตรายที่เกิดขึ้น 24 ครั้งในปี 2544 พบว่าเป็นการลักลอบทิ้งกากของเสีย 4 ครั้ง (www.pocd.go.th, 13/12/45)

นโยบายและปัญหา

ด้วยข้อจำกัดในด้านการจัดการกากอุตสาหกรรม ทำให้บรรดาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามผลักดันให้มีการ

ก่อสร้างศูนย์กำจัดของเสียอันตรายจากอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น โดยเน้นให้เอกชนเป็นผู้ลงทุน ทั้งนี้โดยทาง กรอ. ได้ดำเนินการว่าจ้างอยู่ 2 โครงการ ได้แก่ โครงการสร้างเตาเผาจากอุตสาหกรรมบางปู ขนาด 15,000 ตัน/ปี โครงการปรับปรุงศูนย์บริการกำจัดกากอุตสาหกรรมสมุทรสาครให้สามารถรองรับของเสียได้เพิ่มขึ้นเป็น 680,000 ตัน/ปี ในช่วง 2 ปีนี้โครงการอยู่ในระหว่างการก่อสร้างทั้งสองแห่ง โดยแห่งแรกคาดว่าจะเปิดดำเนินการในปี 2547 ส่วนแห่งหลังจะแล้วเสร็จภายในปี 2546 (ข่าวสารอันตรายและของเสีย ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2544: สถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2544, www.dvw.go.th, มี.ค. 2546)

ส่วนทางด้านเงินก็ยังมีโครงการขยายพื้นที่ฝังกลบศูนย์บริการกำจัดกากอุตสาหกรรมมาบตาพุด จ. ระยอง เพื่อให้สามารถฝังกลบกากอุตสาหกรรมในพื้นที่ส่วนขยายได้ 92,000 ตัน/ปี โดยมีอายุใช้งานประมาณ 10 ปี กำหนดเปิดดำเนินการในปี 2545 (สถานการณ์มลพิษของประเทศไทยปี 2544, www.dvw.go.th, มี.ค. 2546)

ด้าน กนอ. ได้ร่วมทุนกับบริษัท TEM จำกัด ตั้งบริษัทเนชั่นแนล เวสต์ แมเนจเม้นท์ จำกัด ขึ้นมาดำเนินการโรงงานจัดการขยะในพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมของบริษัท TEM จำกัด ที่ จ. ปราจีนบุรี บนเนื้อที่ 1,000 ไร่ มูลค่า 200 ล้านบาท โดย กนอ. ถือหุ้นร้อยละ 25 โรงงานนี้จะสามารถกำจัดขยะไม่อันตรายจากภาคอุตสาหกรรมและชุมชนได้ประมาณวันละ 2,000 ตัน ซึ่งคาดว่าจะเริ่มดำเนินการได้ในปี 2546 (บางกอกโพสต์ 02/04/45; กรุงเทพธุรกิจ 03/04/45)

นอกจากนี้บริษัทปูนซีเมนต์หลายแห่งเริ่มมีการนำของเสียอุตสาหกรรมประเภทน้ำมันหล่อลื่นใช้แล้วมาเป็นเชื้อเพลิงทดแทนเพิ่มขึ้น โดยในปี 2544 ได้ทดลองเผาแล้ว 30,000 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ 2545) ขณะนี้ทาง สทพ. มีแผน

อุตสาหกรรม 9.3

รายละเอียดของโรงงานรับสภาพของเสียรวม (ประเภท 101) พ.ศ. 2543		
โรงงานรับกำจัดของเสีย	ประเภทบริการ	ความสามารถกำจัด (ตัน/ปี)
ศูนย์บริการกำจัดกากอุตสาหกรรมมาบตาพุด จ. ระยอง	กำจัดของเสียอันตรายทุกประเภท	77,000
ศูนย์บริการกำจัดกากอุตสาหกรรมแสมดำและราชบุรี	กำจัดของเสียอันตรายอินทรีย์	134,000
บริษัทเทคโนโลยีเคมี จำกัด จ. ฉะเชิงเทรา	กำจัดของเสียประเภทตัวทำละลายอินทรีย์	1,500
บริษัทซีโอสเคเล็นจิเนียร์ จำกัด จ. ชลบุรี	กำจัดของเสียประเภทสารละลายและเคมีภัณฑ์	3,000

ที่มาข้อมูล : ข่าวสารอันตรายและของเสีย ปีที่ 12 ฉบับที่ 1 พฤษภาคม 2544

ใช้ประมาณ 300 ล้านบาทต่อปีจากกองทุนส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานในการซื้อน้ำมันใช้แล้วไปเข้ากระบวนการผลิตใหม่เพื่อขาย ซึ่งจากสถิติพบว่าแต่ละปีมีน้ำมันใช้แล้วอยู่ประมาณ 300 ล้านลิตร ร้อยละ 30 ของจำนวนนี้ถูกเผา ส่วนที่เหลือถูกทิ้ง (กรมกมลพิษ 27/04/95)

ความเคลื่อนไหวทางนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งในรอบ 2 ปีนี้ก็คือการที่ กรอ. มีนโยบายเปิดเสรีการให้บริการกำจัดกากอุตสาหกรรม โดยได้มีการออกกฎกระทรวงฉบับที่ 15 (พ.ศ. 2545) ตามความใน พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535 อนุญาตให้มีโรงงานเพิ่มขึ้นอีก 2 ประเภท ประเภทแรกคือโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการคัดแยกหรือฝังกลบสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้วจากการประกอบกิจการ โดยกำหนดให้จัดเป็นโรงงานลำดับที่ 105 ส่วนประเภทของโรงงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการนำ

ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสียจากโรงงานมาผลิตเป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ใหม่โดยผ่านกรรมวิธีการผลิตทางอุตสาหกรรม ให้จัดเป็นโรงงานลำดับที่ 106

(กฎกระทรวงฉบับที่ 15: ผู้จัดการ 19/12/44)

กฎกระทรวงนี้ออกเมื่อวันที่ 11 ธ.ค. 2544 ทว่าก่อนหน้านี้ตั้งแต่ช่วงกลางปีก็ได้เริ่มมีการประกาศให้ผู้สนใจสามารถยื่นขอจัดตั้งโรงงานกำจัดกากอุตสาหกรรมได้ ยกเว้นจังหวัดระยองที่ยังคงให้สิทธิบริษัทเอกชนรายเดียวเพราะได้รับสัมปทานจากรัฐแล้ว (ผู้จัดการ 02/10/44)

วิระ มาวิจักขณ์ อธิบดี กรอ. กล่าวถึงผลการออกกฎกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับใหม่นี้ว่า ส่งผลให้มีโรงงานกำจัดและรีไซเคิลขยะอุตสาหกรรมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วโดยภายในเวลาเพียงไม่ถึง 8 เดือนหลังจากออกกฎกระทรวงมีโรงงานเพิ่มเป็น 27 แห่งแล้ว รวมทั้งมีอีกหลาย

รายชื่อโรงงานรับบริการกำจัดสิ่งปฏิกูลหรือวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว

หมวดที่ 1 โรงงานที่รับกำจัดของเสียด้วยวิธี

เผา ปิ้งคัล และฝังกลบ

● 1.1 โรงงานที่กำจัดของเสียด้วยวิธีเผาในเตา

เผาปูนซีเมนต์ มี 7 แห่ง คือ

1. บริษัทปูนซิเมนต์ (แม่ฮ่องสอน) จำกัด
2. บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด
3. บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ทุ่งสง) จำกัด
4. บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด

โรงงานท่าหลวง

5. บริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ท่าหลวง) จำกัด

โรงงานทราย

6. บริษัทปูนซิเมนต์นครหลวง จำกัด (มหาชน)
7. บริษัทพีโอ โกลด์ จำกัด (มหาชน)

● 1.2 โรงงานกำจัดของเสียไม่อันตรายด้วย

วิธีเผาในเตาเผา มี 4 แห่ง คือ

1. บริษัทบ้านแพน เอ็นจิเนียริ่ง แอนด์ โซลูชั่น จำกัด
2. บริษัทสหอุตสาหกรรมโรจนะ จำกัด (มหาชน)
3. บริษัทที่ติอุตสาหกรรมเคมิคอลซิเมนต์ไทย จำกัด
4. บริษัทระยองทีดีอุตสาหกรรม จำกัด

● 1.3 โรงงานกำจัดของเสียอันตรายและไม่

อันตรายด้วยวิธีการฝังกลบ มี 3 แห่ง คือ

1. บริษัทบริหารและพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์สิ่ง

แวดล้อม จำกัด (มหาชน) รับฝังกลบตรง รับเล็ดยาและฝังกลบอย่างปลอดภัย ทำเชื้อเพลิงผสม

2. ศูนย์บริการกำจัดกากอุตสาหกรรม - แคมด้า (เจเนอรัลคัลเลอร์จาก กรอ.) รับบำบัดน้ำเสีย ฝังกลบตรง รับเล็ดยา และฝังกลบอย่างปลอดภัย

3. บริษัทโปรเฟสชั่นแนล เวสต์ เทคโนโลยี (1999) จำกัด รับคัดแยกของเสีย ฝังกลบตรง รับเล็ดยา ฝังกลบอย่างปลอดภัย และบำบัดน้ำเสีย

● 1.4 โรงงานกำจัดของเสียไม่อันตรายด้วยวิธี

การฝังกลบ มี 2 แห่ง

1. บริษัทเบตเตอร์ เวสต์ กรีน จำกัด
2. บริษัทอีสเทิร์น ซีนอร์ริต เคนไวรอนเมนทอล

คอมเพล็กซ์ จำกัด

หมวดที่ 2 โรงงานคัดแยกและรีไซเคิลของเสีย

1. บริษัทรักษาสีสิ่งแวดล้อมและรีไซเคิล จำกัด รับคัดแยกของเสียไม่อันตราย

2. บริษัทสยามเวิลด์แอนด์เอนเนเจอร์ เทคโนโลยี จำกัด รับคัดแยกและส่งไปรีไซเคิล ส่งไปเผาในเตาเผาปูนซีเมนต์

3. บริษัทเอ็นไวรอนเมนทอล คอนเซอร์เวทีฟ เซอร์วิส จำกัด รับคัดแยกของเสียไม่อันตราย

4. บริษัทฟาย์เนค จำกัด รับรับสภาพและ

รายละเอียดของจดทะเบียน สภาพดังกล่าวนี้ทำให้มีการแข่งขันด้านราคาและบริการอย่างมาก โดยค่ากำจัดขยะลดลงเหลือเพียงตันละ 2,000 บาทหรือกิโลกรัมละ 2 บาทเท่านั้น ส่วนขยะไม่อันตรายเหลือเพียงตันละ 800 บาท (กรุงเทพมหานคร 03/08/45) มติชน 07/08/45) ดังนั้นผลที่ติดตามมาก็อีกก็คือ ตัวเลขขยะอุตสาหกรรมที่จะต้องกำจัดในขั้นสุดท้ายทั้งในลักษณะการฝังและการเผาได้ลดลงไป รวมทั้งการร้องเรียนถึงปัญหาการลอบทิ้งขยะอุตสาหกรรมในสถานที่สาธารณะลดน้อยลงด้วย (กรุงเทพมหานคร 03/08/45)

การประเมินของอภิตติ กรอ. ในส่วนแรกเป็นไปตามข้อเท็จจริง เพราะจำนวนโรงงานกำจัดและรีไซเคิลขยะอุตสาหกรรมได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก โดยจนถึงวันที่ 10 ก.พ. 2546 ปรากฏว่ามีโรงงานเหล่านี้รวมแล้วเป็นจำนวนถึง 40 แห่ง แบ่งเป็นโรงงานที่กำจัดของเสียด้วยวิธีเผาในเตา

เผาปูนซีเมนต์ 7 แห่ง โรงงานที่กำจัดของเสียไม่อันตรายด้วยวิธีเผาในเตาเผา 4 แห่ง โรงงานกำจัดของเสียอันตรายและไม่อันตรายด้วยวิธีฝังกลบ 3 แห่ง โรงงานกำจัดของเสียไม่อันตรายด้วยวิธีฝังกลบ 2 แห่ง และโรงงานคัดแยกและรีไซเคิลของเสีย 24 แห่ง (ประกาศสำนักเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมโรงงาน, www.diw.go.th, มี.ค. 2546)

อย่างไรก็ตาม ยังไม่แน่ว่านโยบายส่งเสริมให้มีบริษัทให้บริการกำจัดกากมากขึ้นนี้จะทำให้ปริมาณขยะอุตสาหกรรมที่จะต้องกำจัดในขั้นสุดท้ายลดลงหรือไม่ แต่สำหรับปัญหาการลอบทิ้งขยะอุตสาหกรรมนั้นพบว่า การมีบริษัทบริการรับกำจัดกากมากขึ้นนั้นได้ทำให้เกิดมีกลุ่มบริษัทนายหน้าทำหน้าที่เป็นตัวกลางติดต่อรับกากอุตสาหกรรมจากโรงงานต่าง ๆ ไปส่งให้แก่บริษัทกำจัดกากอุตสาหกรรมหรือบริษัทรับขนส่งกากอุตสาหกรรมอีกต่อหนึ่ง

แยกสารเจือปนในตัวทำลายต่าง ๆ ต้ม กลั่น ให้บริสุทธิ์ ปรับสภาพให้เป็นแหล่งรวมแทน

5. บริษัทเอเชีย แปซิฟิก เคมีคัล จำกัด รับผลิตสารละลายเพอร์คลอไรด์ นำมาผลิตกับดักอุตสาหกรรมที่ไม่ใช้แล้วหรือของเสียจากโรงงานมาใช้ในการผลิต

6. ห้างหุ้นส่วนจำกัด บุญโคปเบอร์เทรด รับคัดแยกเศษอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำไปรีไซเคิล แปรรูป และรีไซเคิลโลหะมีค่าด้วยกรรมวิธีแยกแ่

7. ส.เจริญไทยรีไซเคิล รับนำกากตะกอนจากการแยกตะกอนจากการกลั่นน้ำมันหล่อลื่นที่ใช้แล้วมาผลิตเป็นวันเบียร์ยอยล์ขึ้นใหม่

8. บริษัทไทย ซี.ซี. จำกัด รับรีไซเคิลตัวทำลายและเคมีภัณฑ์ที่ใช้แล้วแล้ว

9. บริษัทสุวรรณมงคลอยส์ จำกัด รับผลิตจารบีจากน้ำมันเครื่องใช้แล้ว

10. ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิศ. โลหะกิจ รับกลั่นตัวทำลายเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ ล้างถังเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ นำน้ำมันหล่อลื่นที่ใช้แล้วมาผสมกับกากตัวทำลายเพื่อทำน้ำมันเตาเกรดบี

11. บริษัทน้ำบางปะกง 99 จำกัด รับคัดแยกของเสียหรือวัสดุที่ไม่ได้แล้วที่ไม่อันตราย

12. ห้างหุ้นส่วนจำกัด จิตรมขมโลหะ รับคัดอัด กรัดผ่า และแยกชิ้นส่วนเศษสายไฟฟ้า

13. ห้างหุ้นส่วนจำกัด สุทธเจริญทรัพย์ รีไซเคิล

รับซ่อมและล้างถังเคมีด้วยตัวทำลาย

14. ร้านตั้งฮุ้นฮวด รับซ่อมและล้างถังเคมีด้วยตัวทำลาย

15. บริษัทเอ.เค. เอ็นไวรอนเม้นทอล อัลโลแอนซ์ จำกัด รับต้ม กลั่น บำบัด กำจัด และทำการบำบัดการนำเคมีภัณฑ์ที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่

16. บริษัทไชวักมฮวด ดิสโพสเวรท์ (1999) จำกัด รับคัดแยกหรือฝังกลบของเสียที่ไม่อันตราย

17. บริษัทซี.ไทย เกล็ด แมเนจเม้นท์ เซอร์วิส จำกัด รับปรับปรุงน้ำทิ้งและสารละลายใช้แล้วเป็นเชื้อเพลิง

18. บริษัทไฉวเจริญ รีไซเคิล เพลนท์ จำกัด รับนำเคมีภัณฑ์ที่ใช้แล้ว เช่น สีทาบ้าน สีน้ำมัน สารลดแรงตึงผิว เชื้อชั้นหนักทำน้ำยาล้างรถ

19. บริษัทพรทิจ รีไซเคิล จำกัด รับคัดแยกของเสียไม่อันตราย

20. บริษัทไทย รีไซเคิล แอนด์ เซอร์วิส จำกัด รับคัดแยกของเสียไม่อันตราย

21. บริษัทเทคโนเคมี จำกัด รับรีไซเคิลตัวทำลาย

22. บริษัทรีไซเคิล เอ็นเจเนียร์ จำกัด รับกลั่นกรอง

และทดตะกอนตัวทำลายทำเชื้อเพลิงผสมส่งโรงงานซีเมนต์

23. บริษัทโอทีทามิ โคเกียว (ประเทศไทย) จำกัด รับคัดแยกและรีไซเคิลเศษโลหะและชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์

ที่มา : ประกาศสำนักเทคโนโลยีสิ่งแวดล้อมโรงงาน,

www.diw.go.th, มี.ค. 2546

และบริษัทนายหน้าเหล่านี้บางรายได้ลักลอบนำกากอุตสาหกรรมที่รับมาไปทิ้งตามที่ต่าง ๆ ดังมีกรณีที่ กรอ. พบเองว่า มีบริษัทนายหน้าไปติดต่อรับกากอุตสาหกรรมจากโรงงานต่าง ๆ โดยอ้างว่าจะนำไปกำจัดในโรงปูน โดยเสนอค่าบริการรับกำจัดกาก 2,000 - 3,000 บาท/ตัน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าบริการของเงินโกโก้ที่ขึ้นราคาค่าบริการไปเมื่อต้นปี 2544 เป็นต้นละ 12,000 บาทแล้วค่าบริการที่บริษัทนายหน้าเสนอถูกกว่าอย่างมาก ทำให้โรงงานหันมาใช้บริการโรงปูนผ่านบริษัทนายหน้าแทน ทำให้ปริมาณกากอุตสาหกรรมที่ส่งมาให้เงินโกโก้กำจัดในปี 2544 ลดลงจาก 2 แสนตันเหลือเพียง 1 แสนตัน จากจำนวนโรงงาน 1.2 แสนแห่ง

นอกจากนี้ยังมีการตั้งข้อสังเกตถึงกากอุตสาหกรรมประเภทที่ไม่สามารถกำจัดโดยการเผาในเตาเผาปูนซีเมนต์ได้ ดังนั้นน่าจะคิดว่าบริษัทนายหน้านำขยะที่รับจากโรงงานนั้นไปกำจัดอย่างไร (ผู้จัดการ 03/01/45)

ยิ่งกว่านั้น ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมายังพบกรณีปัญหาจากการเผากากอุตสาหกรรมในเตาเผาปูนซีเมนต์ ได้แก่ กรณีบริษัทปูนซีเมนต์นครหลวงไทย โรงงานแก่งคอย จ. สระบุรี ที่ได้รับอนุญาตจาก กรอ. ให้ทดลองกำจัดกากอุตสาหกรรมในเตาเผาปูนซีเมนต์ในรูปของวัตถุดิบทดแทนและพลังงานทดแทนตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมฉบับที่ 6 ได้ในระยะเวลา 180 วัน นับจากวันที่ 1 มี.ค. 2544 เป็นต้นไปนั้น แต่ปรากฏว่ามีการเผากากมากกว่าที่ได้รับอนุญาต โดยเฉพาะกากที่มีพิษซึ่งเตาเผาปูนซีเมนต์ไม่สามารถกำจัดได้ ทำให้เกิดปัญหาสารพิษตกค้างและเกิดปัญหามลพิษ (ผู้จัดการ 01/06/44)

อย่างไรก็ดี หลังจากที่เกิดกรณีนี้มีการร้องเรียนไปยังกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ และ คพ. ได้เข้าไปตรวจสอบก็พบว่า ทางโรงปูนได้หยุดเผากากอุตสาหกรรมประเภทอื่นแล้ว แต่ยังคงเผากากอุตสาหกรรมธรรมดาตามที่ได้รับอนุญาต (ผู้จัดการ, มติชน 08/06/44)

จากการที่บริษัทนายหน้าและบริษัทขนส่งและบริษัทรับกำจัดสร้างปัญหาขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นการลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม การเก็บกากอุตสาหกรรมไว้ในพื้นที่โดยไม่กำจัด หรือการกำจัดอย่างไม่ถูกต้องซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบตามมามากมายทั้งต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพคน

กระทรวงอุตสาหกรรมจึงมีแผนออกประกาศเพิ่มเติมภายใต้ พ.ร.บ. วัตถุอันตรายเพื่อควบคุมและกำหนดคุณสมบัติบริษัทนายหน้าที่ติดต่อรับกากอุตสาหกรรมจากโรงงานไปให้โรงงานกำจัดและบริษัทขนส่งกากอุตสาหกรรม เพื่อป้องกันการลักลอบนำกากอุตสาหกรรมไปทิ้ง (ผู้จัดการ 03/01/45)

ส่วน กรอ. ก็จะออกมาตรการเข้มงวดกับบริษัทที่รับกำจัดกากอุตสาหกรรมที่มีอยู่ 30 แห่ง โดยในปี 2546 จะมีการออกเครื่องหมายการจัดอันดับบริษัทรับกำจัดกากอุตสาหกรรมเพื่อรับรองประสิทธิภาพการบริการและการกำจัดกากอย่างถูกต้อง (กรุงเทพฯ, ผู้จัดการ, ข่าวสด 01/11/45)

มลพิษในอีสเทิร์นซีบอร์ด

การพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่อีสเทิร์นซีบอร์ดกว่า 2 ทศวรรษที่ผ่านมา แม้สร้างรายได้ให้ประเทศอย่างเป็นกอบเป็นกำ แต่ก็ได้ทั้งภาระที่ต้องจัดการอันได้แก่ปัญหามลพิษด้านต่าง ๆ ซึ่งปรากฏชัดขึ้นทุกขณะ รวมทั้งกรณีของอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นอย่างมากมายภายในพื้นที่นี้ทั้งอุบัติเหตุทางบกและทางทะเล⁷

อย่างไรก็ดี จากการที่มีปัญหาสิ่งแวดล้อมมานานจนกระทั่งปรากฏออกมาให้เห็นและเป็นที่ยอมรับกว้างขวางขึ้นก็ทำให้มีการดำเนินมาตรการต่าง ๆ คึกคักขึ้นด้วย

ปัญหาที่มบาตาพุด

ผลการวิจัยเรื่อง "การประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง" โดยเพ็ญโฉม แซ่ตั้ง และวลัยพร मुखสุวรรณ ที่ดำเนินการศึกษาในช่วง ก.ย. 2544 - ก.พ. 2545 โดยได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยระบบสุขภาพแห่งชาติ หรือ สวรส. ได้ประมวลปัญหาและข้อวิตกกังวลของประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบนิคมฯ มาบตาพุดออกมา 29 ประเด็น ได้แก่ 1) กลิ่นเหม็นและฝุ่นละออง 2) เสียงดัง 3) คุณภาพน้ำดื่ม น้ำใช้ 4) การลักลอบทิ้งกากอุตสาหกรรม 5) การกัดเซาะชายฝั่ง 6) ปริมาณและคุณภาพสัตว์น้ำทะเลเสื่อมถอย 7) ผลิตผลทางการเกษตรตกต่ำ - เสียหาย 8) คุณภาพน้ำทะเลและปัญหาคาบน้ำมัน 9) อุบัติภัยจากสารอันตราย 10) การลักลอบปล่อยน้ำทิ้ง 11) สุขภาพ

⁷ ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "ทะเลและทรัพยากรชายฝั่ง" หัวข้อ "อุบัติเหตุทางทะเล" หน้า 198 - 199

อ่อนแอ - ภาวะป่วยเรื้อรัง 12) โรคทันสมัยและโรคแปลก ๆ เพิ่มขึ้น 13) เครียด 14) เอดส์ 15) ผังเมืองเปลี่ยนแปลง 16) สาธารณูปโภคไม่พร้อม 17) ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและครอบครัว 18) ปัญหาเด็กแคมป์ 19) ศาสนาเสื่อม 20) ความแออัด 21) ยาเสพติด 22) ลักเล็กขโมยน้อย 23) อุบัติเหตุการจราจร 24) รายได้ลด - รายจ่ายเพิ่ม 25) ปัญหาการจ้างงาน 26) การเมืองท้องถิ่น 27) ภาพพจน์เสียหาย 28) เมื่อการศึกษา - งานวิจัย 29) ไม่เชื่อโรงงาน - หอดังในการพึ่งพาหน่วยงานรัฐ

งานวิจัยระบุว่า ปัญหาทั้งหมดนี้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นกับชุมชนเกือบทั้ง 25 แห่งโดยรอบนิคมฯ หนักเบาต่างกันไป ซึ่งหากมองในมิติสุขภาพตามนิยามใหม่ที่ว่าสุขภาพคือภาวะที่เป็นสุขทั้งทางกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ ปัญหาที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่นี้ล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยรวมของประชาชนที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงนิคมฯ มาบตาพุดในทุกมิติและทุกระดับ นับตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว ไปจนถึงสังคมและสาธารณะ (เพ็ญโฉมและวชิรพร. 2545)

ขณะที่ข้อสรุปจากการศึกษาเรื่อง "สรุปปัญหาทางสุขภาพเพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ จากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก กรณีศึกษา การพัฒนาพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง" โดยเชษฐา สุขก่าเนต อาจารย์ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร คณะเศรษฐศาสตร์ มก. ภายใต้การสนับสนุนจาก สวรส. เช่นกัน พบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานในเขตมาบตาพุดได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรอบที่สำคัญได้แก่ มลพิษอากาศ อุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับสารเคมีต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงสภาพนิเวศทางทะเล และปัญหาจากอุตสาหกรรม และจากการศึกษาผลกระทบทางสุขภาพจากมลพิษทางอากาศของประชาชนที่อยู่อาศัยในชุมชนใกล้เคียงนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด ซึ่งรวบรวมจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3 เรื่อง คือ 1) ผลกระทบด้านสุขภาพจากการได้รับกลิ่นสารเคมีในชุมชนบริเวณใกล้เคียงนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จ. ระยอง พ.ศ. 2540 โดยอัญชลี ศิริพิทยาคุณกิจและคณะ 2) ผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนบริเวณใกล้เคียงนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดจากมลพิษทางอากาศปี 2542 โดยวิบูลย์ สุพทุทธิธาดาและคณะ และ 3) การเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนในบริเวณชุมชนใกล้เคียงนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด พ.ศ. 2543 โดยพิษณุชา

สายชลและคณะ พบว่า ผลการศึกษาทั้งสามออกมาในลักษณะใกล้เคียงกันคือ ประชาชนจะมีอาการเจ็บป่วยใน 3 กลุ่มอาการได้แก่ ระบบทางเดินหายใจ (ไอ คอแห้ง เจ็บแสบคอ) อาการทางสายตา (แสบ เจ็บ เคืองตา) อาการทางระบบประสาท (ปวดและมึนศีรษะ) ซึ่งน่าจะเป็นตัวบ่งบอกได้ว่ามีผลกระทบทางสุขภาพเกิดขึ้นแล้วกับประชาชน โดยเฉพาะผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจ ระบบประสาทส่วนกลาง และตา ทั้งนี้ผลเหล่านี้สอดคล้องกับภาพรวมสุขภาพของประชาชนในจังหวัดระยอง กล่าวคือเมื่อพิจารณาสถิติผู้ป่วยนอกใน จ. ระยองเปรียบเทียบกับอัตราผู้ป่วยนอกของประชาชนในภาคกลาง (ยกเว้นกรุงเทพฯ) ซึ่งมีทรัพยากรทางการแพทย์ใกล้เคียงกันในช่วงปี 2531 - 2541 พบว่า

กลุ่มโรคทางสุขภาพกายพบว่า กลุ่มโรคที่มีแนวโน้มน่าเป็นห่วงได้แก่ กลุ่มโรกระบบประสาทและอวัยวะสัมผัส กลุ่มโรกระบบหายใจ กลุ่มโรคผิวหนังและเนื้อเยื่อใต้ผิวหนัง กลุ่มภาวะการตั้งครรภ์ การคลอดและระยะหลังคลอด โรกระบบกล้ามเนื้อและโครงร่างยืดเสริมซึ่งพบว่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่าภาคกลางอย่างรวดเร็วตั้งแต่ปี 2537 เป็นต้นมา

ส่วนกลุ่มโรคทางสุขภาพทางจิตที่น่านเป็นห่วงมากเนื่องจากพบแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนได้แก่ กลุ่มโรคภาวะแปรปรวนทางจิตและพฤติกรรม และกลุ่มโรคทางอุบัติเหตุ ซึ่งจากข้อมูลทางสถิติอัตราผู้ป่วยที่มีภาวะแปรปรวนทางจิต/ประชากรพันคนในปี 2531 - 2541 ของประชาชนใน จ. ระยอง มีภาวะแปรปรวนทางจิตมากกว่าคนทั้งประเทศ ไม่รวมกรุงเทพฯ ในอัตราที่สูงผิดปกติคือใน 1,000 คนจะมีถึง 70 คน

กลุ่มโรคทางสุขภาพสังคมและจิตวิญญาณ กลุ่มโรคที่บ่งบอกถึงปัญหาสุขภาพสังคมและจิตวิญญาณที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างมากได้แก่ กลุ่มโรกระบบสืบพันธุ์ร่วมปัสสาวะและกลุ่มอุบัติเหตุ การถูกพิษ และการทำร้าย โดยเฉพาะในส่วนการฆ่าตัวตาย พบว่า จ. ระยองมีอัตราการฆ่าตัวตายสูงที่สุดในประเทศไทย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความบกพร่องของสังคมในระดับหนึ่ง (เดชรัต 2544)

ส่วนกรณีที่คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติได้มอบหมายให้กระทรวงสาธารณสุขศึกษาผลกระทบด้านการระบาดวิทยาจากไอระเหยของสารเคมีต่อชุมชนนิคมฯ มาบตาพุดและชุมชนใกล้เคียง และให้สถาบันมะเร็งเข้าไป

ศึกษาความสัมพันธ์ของสารเคมีจากโรงงานในบริเวณดังกล่าวกับโอกาสการป่วยเป็นโรคมะเร็งของชาวบ้าน ดร. เพชรินทร์ ศรีวัฒนกุล รอง ผอ. ด้านการวิจัย สถาบันมะเร็งแห่งชาติ รายงานความคืบหน้าว่า ทางสถาบันมะเร็งฯ เข้าไปตรวจเลือดชาวบ้านในกลุ่มเสี่ยงจำนวน 300 คน แล้ว พบว่า ในพื้นที่บริเวณนิคมฯ มาบตาพุด มีสารเคมีจากโรงงานอุตสาหกรรมหลายชนิด เช่น Benzene, Vinyl chloride, Strong inorganic acid mists containing sulfuric acid, Polycyclic Aromatic Hydrocarbons ซึ่งสามารถทำให้เกิดโรคมะเร็งได้ จึงได้ส่งผลเลือดไปตรวจยังองค์การวิจัยมะเร็งระหว่างประเทศ เพื่อหาความสัมพันธ์ของสารเคมีกับการเกิดมะเร็ง (มติชน 05/03/44)

สำหรับปัญหาด้านกลิ่นเหม็นที่มาบตาพุด แม้จะเบาบางลงในช่วง 2 ปีนี้ แต่ก็ยังมีการร้องเรียนจากชุมชนเป็นระยะ ๆ เช่นเมื่อต้นเดือน ส.ค. 2544 นักเรียนโรงเรียนบ้านมาบตาพุดจำนวน 60 คนได้รับกลิ่นเหม็นจนเวียนหัว หายใจไม่ออก บางคนเป็นผื่นคันคันไปทั้งตัว (ข่าวสด 02/08/44) ถัดมาชาวชุมชนตลาดมาบตาพุดและบ้านแขกได้ยื่นหนังสือร้องเรียนต่อสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจรมว. อุตสาหกรรม ว่า มีโรงงานในนิคมฯ มาบตาพุดปล่อยกลิ่นเหม็นคล้ายกลิ่นก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์ออกมาทำให้ชาวบ้านประสบปัญหาสุขภาพ โดยเฉพาะเด็กเล็กจะมีปัญหาระบบทางเดินหายใจ (ข่าวสด, มติชน 04/08/44) ผลจากการตรวจสอบของ กรอ. พบว่า ปัญหามลพิษกลิ่นเหม็นดังกล่าวเกิดจากโรงกลั่นเออาร์ซีโรงเหนือและใต้หรือเดิมคือโรงกลั่นน้ำมันสตาร์ ปีโตรเลียม รีไฟน์นิ่ง และโรงกลั่นน้ำมันระยอง ตามลำดับ ซึ่งปัจจุบันบริหารงานโดยบริษัทอัลลายแอนซ์ รีไฟน์นิ่ง จำกัด (เออาร์ซี) (กรุงเทพธุรกิจ 09/08/44; มติชน 20/08/44)

ในเวลาต่อมา ทางบริษัทเออาร์ซีจึงได้จัด จนท. ร่วมกับผู้แทน กรอ. นิคมฯ มาบตาพุด และบริษัทที่ปรึกษา ทำหน้าที่เฝ้าระวังและตรวจเฝ้าสุณกลิ่นรบกวนบริเวณด้าน

เหนือและตะวันออกเฉียงเหนือของนิคมฯ วันละ 3 ครั้ง เพื่อรวบรวมข้อมูล (มติชน 10/09/44) ตลอดจนได้ว่าจ้างบริษัทอีเอ็นเอสอาร์ จำกัด ตรวจสอบสาเหตุของกลิ่นและแนวทางแก้ไข ใน 2 ส่วนคือ สำรวจข้อมูลด้านต่าง ๆ ในนิคมฯ และตรวจสอบอากาศจากการใช้เชื้อเพลิงภายในโรงกลั่น เพื่อให้ทราบที่มาของกลิ่น (มติชน 22/08/44, ผู้จัดการ 23/08/44)

ด้านอุบัติเหตุสารเคมีอันตรายภายในพื้นที่นิคมฯ มาบตาพุดยังคงเป็นปัญหารุนแรงอยู่เช่นเดิมและแม้ว่าทางสำนักงานนิคมฯ ได้เข้ามาดูแลโดยเริ่มใช้มาตรการป้องกันมาตั้งแต่ปี 2542 แต่ยังไม่สามารถบรรเทาปัญหาได้ โดยภายในช่วง 2 ปีนี้พบว่า มีอุบัติเหตุประเภทรถบรรทุกสารเคมีและรถบรรทุกน้ำมันเกิดขึ้นในพื้นที่นิคมฯ บ่อยครั้ง⁸

ทั้งนี้ตั้งแต่ในช่วงต้นปี 2544 ระหว่างเดือน ม.ค. - พ.ค. พบว่ามีอุบัติเหตุประเภทรถบรรทุกสารเคมีและรถบรรทุกน้ำมันเกิดขึ้นในพื้นที่นิคมฯ ถึง 4 ครั้ง ซึ่งทุกครั้งสร้างความเสียหายอย่างมากทั้งต่อผู้ประกอบการและชุมชน โดยเฉพาะเมื่อเกิดอุบัติเหตุรถน้ำมันพลิกคว่ำและเกิดเพลิงไหม้ในวันที่ 11 พ.ค. 2544 ซึ่งเป็นการเกิดขึ้นซ้ำในจุดเดิมที่เคยเกิดอุบัติเหตุรถบรรทุกสารเคมีพลิกคว่ำเมื่อวันที่ 16 เม.ย. 2544 อีกด้วย หลังเหตุการณ์ดังกล่าวจึงเกิดการตื่นตัวและการวางมาตรการป้องกันต่าง ๆ ขึ้น⁹ (ผู้จัดการ 16/05/44, มติชน 29/05/44)

อย่างไรก็ดี ปลายเดือน มิ.ย. 2544 ก็เกิดอุบัติเหตุรถบรรทุกสารตัวละลาย พลิกคว่ำจนเกิดการระเบิดที่บริเวณทางเข้านิคมฯ มาบตาพุดขึ้นอีก¹⁰ (ข่าวสด 29/06/44)

สำหรับปัญหาเรื่องชายหาดถูกกัดเซาะอันเนื่องมาจากการถมทะเลเพื่อขยายพื้นที่นิคมฯ มาบตาพุด¹¹ หลังจากกรมเจ้าท่าได้ว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาศึกษาข้อมูลมาตั้งแต่ปี 2542 และได้ข้อสรุปว่าจะแก้ปัญหาด้วยการสร้างกำแพงกันทรายเป็นลักษณะรูปตัว Y รวม 20 ตัว เพื่อเพิ่มปริมาณทรายในบริเวณดังกล่าว โดยใช้งบประมาณ 187 ล้านบาท (ผู้จัดการ 13/08/44)

⁸ ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "ขยะและสารอันตราย" หัวข้อ "สถานการณ์น้ำท่วมและผลกระทบ" หน้า 366 - 367 และ หน้า 373

⁹ ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ หัวข้อถัดไป "นโยบายและมาตรการแก้ปัญหา" หน้า 277 - 279

¹⁰ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "ขยะและสารอันตราย" หน้า 373

¹¹ ดูเรื่องการถมทะเลที่มาบตาพุดและผลกระทบได้ในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540 - 2541 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "ปัญหาการขยายท่าเรือและการถมทะเลที่มาบตาพุด" หน้า 236 - 239 และในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "ปัญหาการถมทะเลเพื่อขยายท่าเรือมาบตาพุดระยะที่ 2" หน้า 292 - 293

ในที่สุดกรมเจ้าท่าก็ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่วันที่ 25 ม.ค. 2544 โดยเริ่มจากทางด้านหาดแหลมเจริญ ไหลมาทางหาดพิเฒ่วย และหาดแสงจันทร์ ในเขต ต. เนินพระ อ. เมือง (ข่าวสด 12/07/44) แต่ปรากฏก่อสร้างไปได้เพียง 10 ตัว ก็ต้องหยุดเพื่อปรับปรุงเบ้า เพราะพบว่ากำแพงดักทรายดังกล่าวไม่สามารถดักทรายได้ ยิ่งไปกว่านั้นกลับทำให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่งมากยิ่งขึ้น (ข่าวสด 12/07/44; ผู้จัดการ 13/08/44)

จรินทร์ สำราญรินทร์ ชาวบ้าน ต. ปากน้ำ อ. เมือง จ. ระยอง ชี้ว่า ปัญหาเกิดจากกรมเจ้าท่าลงมือก่อสร้างโดยไม่ปรึกษาคนในพื้นที่ จึงทำให้ขาดความเข้าใจระบบธรรมชาติของชายหาดในบริเวณดังกล่าวที่เป็นทรายหยาบ และแตกต่างจากพื้นที่อื่น (ข่าวสด 30/07/44)

อนึ่ง โครงการนี้ไม่มีการทำอีไอเอแต่อย่างใด เนื่องจากไม่อยู่ในข้อบังคับ (ผู้จัดการ 13/08/44)

และจากผลการศึกษาที่ กอ. ได้ว่าจ้างบริษัทโซติจินดา มูเชล คอนซัลแตนท์ จำกัด ศึกษาและคาดการณ์การเปลี่ยนแปลงของชายฝั่งบริเวณรอบโครงการท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด ในรอบปี 2543 - 2544 พบว่า ชายฝั่งด้านตะวันตก ตั้งแต่หาดบ้านน้ำรินถึงบ้านหนองแพ มีการกัดเซาะลดลงและเกือบเข้าใกล้สมดุลทางธรรมชาติมากขึ้น ส่วนฝั่งตะวันออก บริเวณหาดทรายทองมีการกัดเซาะลดลง ขณะที่หาดแสงจันทร์ซึ่งมีการกัดเซาะรุนแรงเกินธรรมชาตินั้น รายงานสรุปว่ามาจาก 2 สาเหตุ คือ การก่อสร้างท่าเรือมาบตาพุดระยะที่ 1 กีดขวางและลดอัตราตะกอนทรายที่เคลื่อนที่เข้ามาในบริเวณนี้จากทางทิศตะวันตกตามธรรมชาติ และการก่อสร้างแนวหินดักทรายรูปตัววายของกรมเจ้าท่า ทำให้เกิดการหักเหของคลื่นในฤดูมรสุมกลับเข้ามาบริเวณหาดแสงจันทร์ ด้านหน้าโรงแรมพิเฒ่วยมากขึ้น (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 2545)

อีกหนึ่งปัญหาที่วิกฤตและก่อความเดือดร้อนต่อชาวมาบตาพุดอย่างมากก็คือภาวะขาดแคลนน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภค เนื่องจากแหล่งน้ำธรรมชาตินั้นมีคุณภาพต่ำจนไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ดั้งเดิม โดยในส่วนของน้ำบ่อตื้น จากที่เคยมีการตรวจสอบจำนวน 6 บ่อ ใน 3 ชุมชนทางตะวันออกของนิคมฯ มาบตาพุด พบว่ามีการปนเปื้อนของเหล็ก แมงกานีส และคลอรีน สูงเกินเกณฑ์

มาตรฐานน้ำบริโภคในชนบท (มติชน, กรุงเทพธุรกิจ 04/09/44)

นอกจากนี้ยังพบว่าน้ำบ่อตื้นในหลายชุมชนที่รายรอบนิคมฯ มีลักษณะที่ไม่เหมาะนำมาใช้ เช่น น้ำมีลักษณะเป็นสีแดงคล้ายสนิม เป็นฝ่ำ เป็นต้น ประกอบกับการที่ชุมชนเกือบทั้งหมดในเทศบาลเมืองมาบตาพุดยังไม่มีน้ำประปาใช้ ในขณะที่น้ำผิวน้ำก็ใช้ไม่ได้มานานหลายปีแล้ว จึงทำให้ปัญหาขาดแคลนน้ำสะอาดเป็นปัญหาที่สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวมาบตาพุดอย่างหนักหน่วงในเวลา

(เพื่อโฉมและฉลวยพร 2545)

ในบรรดาข้อเรียกร้องที่ตัวแทนประชาชนชาวมาบตาพุดในนามกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาบตาพุดยื่นต่อ รมว. อุตสาหกรรมเมื่อ พ.ย. 2544 มีข้อเรียกร้องให้จัดทำน้ำประปาให้ทุกชุมชนรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้โดยชาวบ้านชี้แจงว่า ในการจัดน้ำประปานั้นจะเป็นหน้าที่ของรัฐ เพื่อชดเชยแหล่งน้ำธรรมชาติที่ได้รับผลกระทบจากการที่โรงงานปล่อยมลพิษ ส่วนข้อเรียกร้องอีก 2 ข้อได้แก่ ให้ระงับการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัทบีแอลซีพี เพาเวอร์ จำกัด¹² และให้พิจารณาประกาศพื้นที่เขตนิคมฯมาบตาพุดเป็นเขตควบคุมมลพิษและระงับการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับปิโตรเคมี อุตสาหกรรมหนัก หรืออุตสาหกรรมที่คาดว่าจะเกิดผลกระทบเพิ่มเติม (ผู้จัดการ 26/11/44)

ส่วนทางสหพันธ์ประชาชนเพื่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาภาคตะวันออกได้ส่งหนังสือคัดค้านการทำผังภาคและกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ระยะที่ 2 ของกรมผังเมืองที่จะประกาศใช้ในปี 2545 โดยระบุว่า ในการจัดทำผังภาคไม่มีตัวแทนจากภาคประชาชนเข้าร่วมประชุม นอกจากนี้การกำหนดกรอบไม่ดีขึ้นอยู่บนพื้นฐานการสรุปบทเรียนจากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ระยะที่ 1 ซึ่งสร้างผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและฐานทรัพยากรจนยากที่จะฟื้นฟูกลับคืนมาได้ (ผู้จัดการ 10/09/44)

ทั้งนี้ก่อนหน้าในการระดมความคิดเห็นเพื่อประกอบการร่างแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ที่ทางสภาพัฒน์จัดขึ้นตั้งแต่เมื่อเดือน มี.ค. 2543 ในส่วนวิสัยทัศน์การพัฒนาภาคตะวันออกนั้น ตัวแทนประชาชนจากหลากหลายอาชีพได้ร่วมระดมความคิดเห็นและมีข้อสรุปเกี่ยวกับการพัฒนาภาคตะวันออกออกมาว่า

¹² ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง “พลังงาน” หัวข้อ “โรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัทบีแอลซีพี” หน้า 335 - 336

1. จะมุ่งสู่ความเป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศที่มี การพัฒนาอย่างสมดุลกับสภาวะสิ่งแวดล้อม เป็นต้นแบบ การผลิตเกษตรยั่งยืน เป็นฐานอุตสาหกรรมเทคโนโลยี สะอาดของประเทศที่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมี ประสิทธิภาพ มีการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนเชื่อมโยงเป็น เครือข่าย

2. เปรียบพร้อมด้วยทรัพยากรธรรมชาติอุดม สมบูรณ์ แหล่งท่องเที่ยวมีคุณภาพ ได้รับการอนุรักษ์และ พัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นเมืองน่าอยู่ ประชาชนดำรงอยู่ใน สภาวะแวดล้อมดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี ท้องถิ่นและชุมชน มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและ ประตูลู่ตลาดโลก

4. เป็นสังคมที่คนมีคุณภาพ มีการเรียนรู้ตลอด ชีวิตอย่างเท่าเทียมกัน คนเป็นคนดี มีจริยธรรม มี ครอบครัวยุติธรรม ชุมชนเข้มแข็งพึ่งตัวเองได้ ปรับตัว ได้เท่าทันโลก สามารถสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง

5. สังคมมีความสมานฉันท์ มีความมั่นคง ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีระบบการเมืองการ ปกครองที่สะอาด โปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมและมีการ ตรวจสอบโดยกระบวนการประชาสังคมอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดี

โดยที่ประชุมได้วางยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่วิสัย ทัศน์ดังกล่าว ที่สำคัญได้แก่ การพัฒนาขยายฐานเศรษฐกิจ เดิมให้เข้มแข็ง สมบูรณ์ และสมดุลมากขึ้น เพื่อเพิ่มความ สามารถในการแข่งขันของพื้นที่โดยการพัฒนเกษตรยั่งยืน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยี และพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสะอาด ในทิศทางที่สอดคล้องกับเขตการใช้ที่ดิน (สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2543)

มลพิษที่แหลมฉบังและอ่าวอุดม

จากการที่คณะทำงานไตรภาคี กรณีปัญหาการลด ผลกระทบสิ่งแวดล้อมในเขตนิคมฯ แหลมฉบังและ กลุ่มปิโตรเลียมอ่าวอุดม อ. ศรีราชา จ. ชลบุรี อันประกอบด้วย เทศบาลตำบลแหลมฉบัง อุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี

นิคมฯ แหลมฉบัง สาธารณสุขจังหวัดชลบุรี และ สผ. พร้อม ด้วยตัวแทนจากโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมฯ แหลมฉบัง และตัวแทนชาวบ้าน ได้ทำการตรวจสอบและติดตามการ แก้ไขปัญหาของโรงงานที่เป็นแหล่งกำเนิดกลิ่นเหม็นอย่าง ต่อเนื่องในช่วงปี 2542 - 2543 ทำให้ปัญหากลิ่นเหม็น ลดลงไปมาก อย่างไรก็ตามกลิ่นเหม็นก็ยังคงมีอยู่และชุมชน ได้รับอยู่เป็นประจำ ในวันที่ 13 ก.พ. 2544 ชาวบ้านจาก บ้านนาเก่า บ้านนาใหม่ และบ้านแหลมทอง ซึ่งอยู่ใกล้กับ นิคมฯ แหลมฉบังจึงได้ทำหนังสือร้องเรียนไปยังเทศบาล ตำบลแหลมฉบังและยื่นคำขาดว่าจะปิดโรงงานของบริษัท ไมยเออร์ อินดัสตรีส์ จำกัด หากไม่หยุดปล่อยกลิ่นเหม็น ภายใน 1 เดือน เนื่องจากโรงงานแห่งนี้ปล่อยกลิ่นเหม็น สร้างความทุกข์ให้กับชาวบ้านมานานกว่า 3 ปีแล้ว (บางกอก โพสต์ 14/02/44)

วันที่ 19 ก.พ. 2544 คณะทำงานแก้ไขปัญหา เรื่องกลิ่นของไมยเออร์ฯ จึงสั่งการให้บริษัทดำเนินการ ดังต่อไปนี้ 1) บริษัทต้องปิดท่อของระบบ CE (ระบบอบ ชื้นงาน) ทั้งหมดที่ไม่ผ่านระบบบำบัดอากาศ ภายในวันที่ 27 ก.พ. 2) บริษัทต้องจัดสร้างระบบบำบัดมลภาวะทาง อากาศจำนวน 4 ตัว ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ โดยมี วิศวกรรับรอง ทั้งนี้โดยติดตั้งให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 23 เม.ย. ที่แผนก AAP จำนวน 2 ตัวและแผนก CE จำนวน 2 ตัว (ผู้จัดการ 17/08/44)

ต่อมาในเดือน มี.ค. คณะทำงานไตรภาคีฯ ประชุม ติดตามการดำเนินงานที่ผ่านมาและสรุปว่า ในส่วนของโรง กลั่นน้ำมันเอสโซ่มีการแก้ไขกลิ่นเหม็นหายไปในระดับ ที่น่าพอใจส่วนบริษัทไมยเออร์ฯ ยังอยู่ในระหว่างดำเนินการ ซึ่งจะใช้เวลาจนถึง 23 เม.ย. ในการแก้ไขปัญหาล้างแวล้อม ทั้งหมดนี้ให้เรียบร้อย (ผู้จัดการ 09/03/44)

หลังจากนั้นปรากฏว่า ทางโรงงานไมยเออร์ฯ ได้ ลงทุนเพื่อการแก้ไขปัญหามากกว่า 50 ล้านบาท จนเป็นที่ ยอมรับของคณะทำงาน แต่ก็มีข้อสรุปไว้ว่า หลังจาก 30 เม.ย. เป็นต้นไป หากบริษัทไมยเออร์ฯ ยังสร้างปัญหากลิ่น เหม็นอีก โดยมีการตรวจสอบยืนยันจากหน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้อง กรอ. ก็จะสั่งปิดส่วนการผลิตที่มีปัญหาได้ภายใน 7 วัน (ผู้จัดการ 01/05/44) ซึ่งต่อมาพบว่ายังคงมีกลิ่นเหม็น จากกระบวนการผลิตของไมยเออร์ฯ อีก แต่ทางบริษัทไม่ ยอมรับ (ผู้จัดการ 04/06/44) กระทั่งชาวบ้านต้องหาทางเรียก ร้องให้หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นเข้ามาร่วมแก้ไขอีก

จากการเปิดเผยของบุญเลิศ น้อมศิลป์ นายกเทศบาลตำบลแหลมฉิม ระบุว่า ในวันที่ 15 ส.ค. 2544 ได้ร่วมประชุมกับตัวแทนชาวบ้าน ซึ่งชาวบ้านมีการยื่นข้อเสนอให้เทศบาลจัดการ 5 ข้อ ได้แก่ 1) ขอให้โรงงานเปลี่ยนผงคาร์บอนที่ใช้ในกระบวนการผลิตทุก ๆ 45 วัน 2) ให้เปลี่ยนน้ำที่อยู่ในจุดกรองกลิ่นทุก ๆ 7 วัน 3) ให้ทางบริษัทดำเนินการให้ปล่องควัน 2 ปล่องที่ยังไม่อยู่ในระบบบำบัดอากาศเข้าไปอยู่ในระบบบำบัดอากาศ 4) ไม่ให้นำผงคาร์บอนที่ใช้แล้วกลับมาใช้อีก และ 5) ขอให้บริษัทลดเสียงดังจากการบวนการผลิตในช่วงกลางคืน จากนั้นได้นำข้อเสนอไปแจ้งให้ทางโรงงานไม้อยเออร์ฯ ทราบ ซึ่งทางโรงงานรับปากจะดำเนินการทั้งหมด (ผู้จัดการ 17/08/44)

แต่แล้วอีกเพียง 1 เดือนต่อมา ก็เกิดมีกลิ่นเหม็นพุ่งกระจายขึ้นอีก ในวันที่ 17 ก.ย. ตัวแทนจากเทศบาลตำบลแหลมฉิม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 3 นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉิม และตัวแทนชาวบ้านหนองเป็ดหาย อ. ศรีราชา จ. ชลบุรี จึงร่วมกันเข้าตรวจสอบโรงงานไม้อยเออร์ฯ อีกครั้ง และพบว่าต้นตอของกลิ่นเกิดมาจากโรงงานใหม่ของไม้อยเออร์ฯ ที่เพิ่งได้รับใบอนุญาตเมื่อวันที่ 9 เม.ย. (ผู้จัดการ 19/09/44)

ต่อมาคณะทำงานติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมได้มีข้อสรุปต่อกรณีโรงงานไม้อยเออร์ฯ ว่า 1) ให้อุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรีออกหนังสือให้โรงงานปรับปรุงระบบบำบัดอากาศในส่วนขยายที่ 1 ภายใน 30 วัน 2) ให้บริษัทฯ แลมลพิษออกหนังสือแจ้งบริษัทให้ยื่นขออนุญาตสำหรับส่วนขยายที่ 2 กับ ก.นอ. และหยุดดำเนินการในส่วนของ spray booth ที่ได้ติดตั้งแล้วจนกว่าจะได้รับอนุญาตจาก ก.นอ. และ 3) ทำหนังสือแจ้งนายกเทศมนตรีแหลมฉิมออกหนังสือระงับการขออนุญาตประกอบการในส่วนขยายที่ 2 ให้แก่ ก.นอ. (ผู้จัดการ 21/09/44) อย่างไรก็ตาม ในช่วงวันที่ 22 - 24 ก.ย. ชาวบ้านหนองเป็ดหายยังคงได้รับกลิ่นเหม็นรุนแรงจากโรงงานไม้อยเออร์ฯ อีก (ผู้จัดการ 25/09/44)

นอกเหนือจากกรณีนี้ สันติ ศววัฒน์ เลขาธิการคณะทำงานติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมในนิคมฯ แหลมฉิม และกลุ่มปิโตรเลียมบริเวณอ่าวอุดม ได้รายงานผลการตรวจสอบคุณภาพน้ำบริเวณอู่ซ่อมเรือของบริษัทยูนิไทย ชิปปาร์ต แอนด์ เอ็นจิเนียริง จำกัด ว่า พบมีปริมาณสารตะกั่วสูง และ

เมื่อเข้าตรวจสอบก็พบว่า บริษัทฯ ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขในรายงานอีไอเอ ทั้งในส่วนระบบบำบัดน้ำเสียและการจัดเก็บ copper slag ซึ่งเป็นสารเคมีที่ใช้ในการขัดสีเรือ ทั้งในส่วนที่ยังไม่ใช้และใช้แล้วไม่เหมาะสม คณะทำงาน ฯ จึงมีมติให้บริษัทยูนิไทย ฯ แก้ไขดังนี้คือ 1) จัดทำรายงานให้เป็นไปตามแนวทางของ สผ. พร้อมแนวทางในการแก้ไขปัญหา 2) ปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดไว้ใน post evaluation และมาตรการตรวจสอบตามอีไอเอ 3) ติดตั้งระบบบำบัดน้ำเสียของโครงการบริเวณ work shop และโรงอาหาร 4) ทิ้งผง copper slag บริเวณเขื่อนเทียบเรือ 5) ป้องกันไม่ให้น้ำที่ผ่าน copper slag ที่ใช้แล้วก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 6) ต้องแจ้งให้เทศบาลตำบลแหลมฉิมตรวจสอบการทำความสะอาดอู่ต่อเรือก่อนจมอู่เรือทุกครั้ง 7) ในการขนส่ง copper slag ที่ใช้แล้วต้องมีการคลุมให้มิดชิด และ 8) ส่งแผนการดำเนินการให้คณะทำงานฯ ภายในเดือน ก.พ. 2545 และดำเนินการต่อไป (ผู้จัดการ 10/01/45)

นอกจากนี้ในช่วงปลายเดือน ส.ค. 2545 มีเหตุการณ์บริษัทยูนิไทยฯ ลักลอบทิ้งน้ำมันลงทะเล ทำให้เกิดคราบน้ำมันกระจายไปทั่วชายหาดจอมเทียนพัทยา หลังจากเทศบาลตำบลแหลมฉิมตรวจสอบพบว่าจริงจึงให้นิติกรดำเนินการแจ้งความฟ้องร้องดำเนินคดี (ผู้จัดการ 14-15/09/45)

นโยบายและมาตรการแก้ปัญหา

ประมาณกลางปี 2545 กรม มีมติอนุมัติงบประมาณ 256.2 ล้านบาทในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพเชิงนิเวศและเฝ้าระวังสิ่งแวดล้อมในบริเวณโดยรอบนิคมฯ มาบตาพุด งบประมาณจำนวนนี้จะใช้ใน 7 โครงการประกอบด้วย 1) โครงการจัดทำแผนแม่บทสำหรับเครือข่ายโครงสร้างพื้นฐาน จำนวน 2 ล้านบาท 2) โครงการปรับปรุงขยายถนนและสร้างระบบท่อระบายน้ำโดยรวมแก่ชุมชน 9 แห่ง จำนวน 20 ล้านบาท 3) โครงการสร้างระบบประปาชุมชน 25 แห่ง จำนวน 190 ล้านบาท 4) โครงการสร้างระบบไฟฟ้าและแสงสว่าง ตั้งแต่หาดทรายทองจนถึงหาดสุทธา จำนวน 142 ล้านบาท 5) ระบบการให้ข้อมูลชาวตวน 1 ระบบ จำนวน 10 ล้านบาท 6) โครงการส่งเสริมอาชีพชาวประมง จำนวน 10 ล้านบาท และ 7) โครงการสร้างท่าเรือขนาดเล็กและปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณหาดสุทธา จำนวน 10 ล้านบาท (กรุงเทพมหานคร 18/06/45; ผู้จัดการ 19/06/45)

ต่อมา กรม. ยังมีมติอนุมัติงบประมาณ 26 ล้านบาท ให้ สผ. ดูแลสิ่งแวดล้อมของพื้นที่อัสสัมชัญนิคมฯ ระยะที่ 2 โดยเน้นพื้นที่ใกล้เคียงนิคมฯ มาบตาพุด นิคมฯ แหลมฉบัง และพื้นที่ ต. นาดี จ. ปราจีนบุรี ในเบื้องต้น ได้จัดทำโครงการประเมินความเสี่ยงสุขภาพของประชาชนในพื้นที่นิคมฯ แหลมฉบังและพื้นที่อ่าวอุดมเป็นโครงการนำร่อง (ผู้จัดการ 15/10/45)

นอกจากนี้ ตั้งแต่ปลายปี 2544 สผ. ได้เตรียมประกาศให้พื้นที่รอบอ่าวเก็บน้ำหนองปลาไหล ดอกกราย และคลองใหญ่ ครอบคลุมเนื้อที่ประมาณ 1,260 ตร.กม. ในกิ่งอำเภอนิคม จ. ชลบุรี และ อ. ปลวกแดง จ. ระยอง เป็นเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เนื่องจากแหล่งน้ำดิบสำหรับผลิตน้ำประปาของทั้งสองจังหวัดมีคุณภาพน้ำอยู่ในสภาพวิกฤตจากมลพิษอุตสาหกรรม (กรุงเทพธุรกิจ 19/10/44)

สำหรับมาตรการในการควบคุมกิจกรรมในเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมดังกล่าวกำหนดระดับความเข้มงวดเป็น 3 เขต ได้แก่ 1) เขตพื้นที่อนุรักษ์คุณภาพแหล่งน้ำ บริเวณใกล้อ่างเก็บน้ำ ห้ามก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม 29 ประเภท เช่น โรงงานพลาสติก โรงงานสารเคมี โรงกลั่นผลิตแอลกอฮอล์ ผลิตเหล้า โรงงานน้ำตาล โรงฟอกย้อม โรงงานอาหารที่เกี่ยวกับการหมักดอง โรงงานปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น 2) เขตพื้นที่ผ่อนปรนการพัฒนาที่อยู่ในเขตปฏิรูปเกษตรกรรมหรือเขตลุ่มน้ำชั้น 2 จะควบคุมกิจกรรมบางประเภท เช่น ห้ามก่อสร้างอาคาร 80 ห้อง โรงพยาบาล 20 เตียง หรือโรงแรม 40 ห้อง เป็นต้น และ 3) เขตพื้นที่พัฒนา ผ่อนปรนให้สร้างโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่มีเครื่องจักรกลไม่เกิน 12 แรงม้า และมีคนงานไม่เกิน 7 คนได้ (กรุงเทพธุรกิจ 15/02/45)

อย่างไรก็ดี ด้วยเหตุที่ในบริเวณดังกล่าวมีจำนวนโรงงานถึง 423 โรง ใน 10 นิคมอุตสาหกรรม สผ. จึงกันเขตโรงงานออกจากการเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม แต่ยังคงอยู่ในข่ายต้องควบคุมตรวจสอบการปล่อยมลพิษให้ได้มาตรฐาน (กรุงเทพธุรกิจ 19/10/44)

สำหรับปัญหาด้านอุบัติเหตุซึ่งเกิดขึ้นบ่อยครั้งในพื้นที่นิคมฯ มาบตาพุด ที่ผ่านมาสำนักรงนิคมฯ มาบตาพุดมีการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายรักษาความปลอดภัยภายในนิคมฯ กรณีเกิดเหตุฉุกเฉิน ด้วยการจัด

เก็บข้อมูลสารเคมีภายในโรงงานอุตสาหกรรม 56 แห่งที่อยู่ภายใต้การดูแลของการนิคมฯ เพื่อตรวจสอบในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินขึ้น อีกทั้งได้กำหนดให้โรงงานต่าง ๆ เข้มงวดกับบริษัทผู้รับเหมาขนถ่ายสินค้าสารเคมี โดยบนตัวรถจะต้องมีอักษรระบุประเภทสารเคมีอย่างชัดเจน พร้อมเบอร์โทรศัพท์ติดตัว พนักงานขับรถต้องมีใบขับขี่พิเศษที่กรมทางหลวงกำหนด ติดป้ายจำกัดความเร็ว 40 - 60 กม./ชม. ตลอดเส้นทาง และมีแผนฉุกเฉินที่สามารถระงับเหตุได้อย่างทันท่วงที โดยมีบริษัท EFT ซึ่งเป็นบริษัทลูกจัดเวรยามและผู้เชี่ยวชาญออกตรวจตราบริเวณโรงงานต่าง ๆ ในนิคมฯ ตลอด 24 ชั่วโมง และมีชุดปฏิบัติงานร่วมซึ่งพร้อมเข้าระงับเหตุทันที (ผู้จัดการ 12/03/44)

อย่างไรก็ดี ปรากฏว่าในช่วงต้นปี 2544 มีอุบัติเหตุด้านการขนส่งเกิดขึ้นภายในนิคมฯ หลายครั้ง โดยเฉพาะการเกิดกรณีรถน้ำมันพลิกคว่ำและเพลิงไหม้ในจุดเดียวกับที่รถบรรทุกสารเคมีพลิกคว่ำในระยะห่างกันไม่ถึงเดือน¹³ ดังนั้นจึงเกิดการวางมาตรการป้องกันในระยะสั้นขึ้น คือ ห้ามรถบรรทุกน้ำมันวิ่งผ่านชุมชนโดยเด็ดขาด ให้ไปใช้เส้นทางเลี่ยงแทน มาตรการนี้กำหนดที่จะทดลองใช้ก่อน 1 เดือนหากไม่มีปัญหาที่จะพิจารณาให้รถขนส่งสารเคมีและอื่น ๆ ไปใช้เส้นทางเดียวกัน ส่วนในระยะยาว สรุปว่า 1) จะมีการตั้งศูนย์กลางการควบคุมการจราจรในนิคมฯ หรือตั้งจุดสกัด 2) ขอความร่วมมือผู้ประกอบการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ทุกคนให้ช่วยกันดูแลหากเห็นสิ่งผิดปกติให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ 3) จัดทำบัญชีดำบริษัทขนส่งที่มีปัญหาเพื่อเลิกจ้างต่อทันที และห้ามเข้ามาวิ่งในนิคมฯ อีก (ผู้จัดการ 16/05/44)

ขณะที่ทางจังหวัดระยองเองก็ตื่นตัวกับอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นและได้เตรียมซ้อมแผนฉุกเฉินแนวทอ เนื่องจากผู้ประกอบการในนิคมฯ มาบตาพุดเริ่มวิตกกังวลถึงอันตรายจากอุบัติเหตุการขนส่งน้ำมัน ปิโตรเคมี และสารเคมีต่าง ๆ รวมทั้งระบบการขนส่งทางท่อด้วย ซึ่งทางจังหวัดระยองยอมรับว่าการขนส่งทางท่ออยู่ในระดับที่อันตราย เพราะที่มาบตาพุดเป็นระบบท่อดอย สามารถเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย (มติชน 29/05/44)

ส่วนเรื่องของการแก้ไขปัญหามลพิษอากาศเนื่องจากในขณะนี้ สผ. รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมว่า

¹³ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง “ขยะและสารอันตราย” หน้า 373

มลสารในบรรยากาศมาพบค่าสูงกว่ามาตรฐาน แต่ผลการตรวจวัดจริงของ คพ. และ กนอ. กลับระบุว่ามีความเข้มข้นน้อยกว่า ดังนั้นคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติจึงมีมติให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ดำเนินการศึกษาศักยภาพรองรับมลสารในบรรยากาศพื้นที่มาพบค่าพุดครอบคลุมนิคมฯ มาพบค่าพุด นิคมฯ ตะวันออก นิคมฯ ผาแดง ทำเรืออุตสาหกรรมมาพบค่าพุด โรงแยกก๊าซธรรมชาติของ ปตท. บริษัทผลิตไฟฟ้าระยอง จำกัด และบริษัทระยองเพียวริฟายเออร์ จำกัด เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง โดยเมื่อวันที่ 24 ส.ค. 2544 ได้มีการเซ็นสัญญาว่าจ้างระหว่าง กนอ. และผู้ประกอบการต่าง ๆ กับบริษัทซีคอก จำกัด เป็นผู้ทำการศึกษาในวงเงิน 20 ล้านบาท ซึ่งได้จากการระดมทุนจากโรงงาน 91 โรง และ กนอ. ร่วมสมทบด้วย 5 ล้านบาท ใช้เวลาศึกษา 15 เดือน ตั้งแต่ ต.ค. 2544 - ธ.ค. 2545 โดยจะศึกษาศักยภาพการรองรับมลสาร 3 ชนิดได้แก่ ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO_2) ออกไซด์ของไนโตรเจน (NO_x) และฝุ่นละออง (PM) (มติชน 25/08/44. การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 2545)

มลพิษจากโรงงานเยื่อกระดาษฟีนิกซ์ฯ

ในช่วงปี 2544 - 2545 ปัญหาลิ่งแวดล้อมอันเกิดจากโรงงานกระดาษของบริษัทฟีนิกซ์ พัลป แอนด์ เพเพอร์ จำกัด (มหาชน) ที่ อ. น้ำพอง จ. ขอนแก่น ยังดำรงอยู่และสร้างความรำคาญระหว่างชุมชนกับโรงงานมากขึ้น

ก.พ. 2544 ชาวบ้าน อ. น้ำพอง และชมรมชาวบ้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมลำน้ำพองพบว่า ทางโรงงานได้แอบทำท่อปล่อยน้ำเสียที่ปล่อยลงสู่แปลงปลูกยูคาลิปตัสในโครงการโปรเจกต์ริน ลงสู่ลำห้วยโจดก่อนไหลลงสู่ลำน้ำพอง ชาวบ้านจึงถ่ายวิดีโอการปล่อยน้ำเสียดังกล่าวไว้แล้วนำมาร้องเรียนสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น เมื่อเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดูเหตุนั้นที่ภาพและลงสำรวจพื้นที่ก็พบว่ามีการลักลอบทิ้งน้ำเสียตามจุดที่ชาวบ้านบอกจริง ทั้งยังขุดพบท่อปล่อยน้ำที่ทางโรงงานนำเครื่องจักรมาปรับดินกลบทับไว้ การกระทำดังกล่าวถือว่ามีผิดเงื่อนไขรายงานไอเอและเงื่อนไขแนบท้ายใบอนุญาตประกอบกิจการโรงงาน (ผู้จัดการ 28/02/44)

จากกรณีดังกล่าว อุตสาหกรรมจังหวัดขอนแก่นจึงได้สั่งให้โรงงานฟีนิกซ์ฯ รื้อท่อปล่อยน้ำเสียที่ฝังไว้ ออก

และเสริมคันดินบ่อกักน้ำเพื่อกันไม่ให้น้ำโปรเจกต์รินรั่วไหลให้แล้วเสร็จภายใน 15 มี.ค. (ผู้จัดการ 08/03/44) ส่วนทางจังหวัดขอนแก่นได้แต่งตั้งคณะกรรมการไตรภาคีระดับจังหวัดเพื่อกำกับดูแลการแก้ไขปัญหา โดยมีผู้ติดตามประวัติ รอง ผวจ. ขอนแก่นเป็นประธาน (ผู้จัดการ 11/04/44)

ด้านโรงงานฟีนิกซ์ฯ ตอบโต้กรณีสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 จัดแถลงด้วยการออกหนังสือถึง ผอ. สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 จังหวัดขอนแก่น และสำเนาถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีก 8 แห่ง ขอให้หน่วยราชการแจ้งผู้บริหารฟีนิกซ์ฯ ทราบทุกครั้งเมื่อมีการร้องเรียนเพื่อจะได้แก้ไขปรับปรุงก่อนให้ข่าวต่อสาธารณะ หรือไม่ก็เชิญตัวแทนโรงงานเข้าร่วมฟังแถลงข่าวด้วย (ผู้จัดการ 06/03/44)

ต่อมาในวันที่ 25 มี.ค. ชาวบ้านที่เลี้ยงปลากะชังในลำน้ำพอง บ้านหนองบัวน้อย ต. กุดน้ำใส อ. น้ำพอง จ. ขอนแก่น จำนวนกว่า 50 ครอบครัว ซึ่งได้รับผลกระทบจากกรณีน้ำพองเน่าเสียมายาวนาน ได้ส่งตัวแทนบุกเข้ายื่นหนังสือร้องทุกข์ต่อ นรม. กลางห้องประชุมศาลากลางจังหวัด (ผู้จัดการ 26/03/44) จากนั้นในวันที่ 14 พ.ค. ตัวแทนชาวบ้านจำนวนประมาณ 200 คน เดินทางมาปักหลักประท้วงที่หน้า กรอ. ที่กรุงเทพฯ เพื่อเรียกร้องให้จัดการกับบริษัทฟีนิกซ์ฯ (ข่าวสด, มติชน ผู้จัดการ 15/05/44)

ครั้งในเดือน ส.ค. สำเนา ศรีสงคราม ตัวแทนชาวบ้านเข้ายื่นหนังสือร้องเรียนต่อ นรม. อีกครั้ง โดยเรียกร้องให้ใช้มาตรการเด็ดขาดในการแก้ปัญหา ดังนี้ 1) ให้ปิดโรงงานฟีนิกซ์ฯ เพราะทำผิดเงื่อนไขไอเอ 2) ให้พิจารณาเอาผิดกับเจ้าหน้าที่รัฐในระดับจังหวัดที่ละเลยการปฏิบัติหน้าที่ 3) ถ้าโรงงานฟีนิกซ์ฯ จะเปิดดำเนินการต่อให้หยุดปล่อยน้ำเสียและกลิ่นเหม็นออกมารบกวนชาวบ้านในพื้นที่โดยเด็ดขาด และห้ามไม่ให้มีน้ำเสียจากโรงงานไหลซึมลงห้วยโจดและพื้นที่ของเกษตรกร รวมทั้งทางโรงงานฟีนิกซ์ฯ ต้องจ่ายค่าชดเชยให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากน้ำทิ้งของโรงงานในช่วงที่ผ่านมาและเรื่องอื่น ๆ จากการร้องเรียนครั้งนี้ทำให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไขปัญหาคณะราษฎร อ. น้ำพองและ อ. อุบลรัตน์ จ. ขอนแก่น ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการปล่อยน้ำเสียของโรงงานฟีนิกซ์ฯ ขึ้นมาเพื่อติดตามการแก้ไขปัญหา (ผู้จัดการ 15/07/46)

ส่วนทางด้านบริษัทฟีนิกซ์ฯ ซึ่งเจียงยืนยันว่า ในช่วงปี 2543 ได้ลงทุนซื้อที่ดินเพิ่มอีก 1,000 ไร่ ทำให้ในปี 2544 บริษัทมีที่ดินเพิ่มขึ้นเป็น 3,400 ไร่ และยังมีแผนที่จะซื้อ

อุตสาหกรรม 9.4

ผลการตรวจปริมาณไดออกซินที่ดำเนินการโดยบริษัทพีนิคฯ

จุดเก็บตัวอย่าง	ปริมาณไดออกซิน (พีโคกรัม/ลิตร)			
	25 เม.ย. 43	30 ธ.ค. 43	29 มิ.ย. 44	12 ธ.ค. 44
น้ำทิ้งบำบัดแล้ว ก่อนส่งเข้าโรงเจ็กกรีน	0.17	1.00 0.17	0.39	1.01
น้ำบ่อต้นน้ำผืนน้ำพัฒนา	0.22	0.17	0.21	0.16
น้ำซึมฝาย A-22	0.28	0.17	0.33	0.093
น้ำธรรมชาติกลางบึงโจด	0.31	0.32	0.32	0.12
ตะกอนใต้สะพานห้วยโจด				1.10
ตะกอนกลางบึงโจด				19.00

ที่มา : ผู้จัดการ 20/08/44, 03/06/45

หมายเหตุ : ในช่วงแรกไม่มีการตรวจตะกอน

เพิ่มอีก 1,000 ไร่ เพื่อสร้างบ่อพักน้ำเสีย อย่างไรก็ดี ในท่ามกลางปัญหาที่คาราคาซังเหล่านี้ ปรากฏว่าบริษัท ยังเตรียมขยายกำลังผลิตเยื่อกระดาษหน่วยที่ 3 เพิ่มขึ้น เป็น 4 - 5 แสนตัน/ปี ภายในปี 2546 จากเดิมที่มีกำลัง ผลิต 2 - 2.5 แสนตัน/ปี (กรมทรัพยากร 20/04/44) โดยมีการว่าจ้างบริษัทไอที (Consultant of Technology) เป็น ผู้ศึกษาและจัดทำไอเอแล้วในช่วงปี 2544 (ผู้จัดการ 27/08/44)

สำหรับความคืบหน้าการดำเนินคดีกรณีบริษัท ฟินิกซ์ ปล่อยน้ำเสียทำให้ปลาในน้ำพองตายเป็นจำนวนมากตั้งแต่เมื่อปี 2536 ปรากฏว่า เมื่อวันที่ 20 ส.ค. 2544 ศาลอุทธรณ์ภาค 4 จังหวัดขอนแก่นได้อ่านคำพิพากษาคดี ความอาญาคดีดำเลขที่ อ.1102/37 และคดีแดงเลขที่ 630/42 ระหว่างบริษัทฟินิกซ์ พัลพ แอนด์ เพเพอร์ จำกัด (มหาชน) เป็นจำเลย และพนักงานอัยการจังหวัดขอนแก่น เป็นโจทก์ มีคำพิพากษายืนตามศาลชั้นต้นที่ตัดสินให้ จำเลยมีความผิดและลงโทษปรับเป็นจำนวนเงิน 100,000 บาท (ผู้จัดการ 21/08/44)

ส่วนคดีที่กรมชลประทานโดยสำนักงานชลประทาน ที่ 4 จังหวัดขอนแก่นแจ้งความดำเนินคดีอาญากับบริษัท ฟินิกซ์ เมื่อวันที่ 18 ก.ย. 2541 ข้อหากระทำความผิด ตาม พ.ร.บ. การชลประทานหลวง พ.ศ. 2485 จากการ ปล่อยน้ำเสียเกินมาตรฐานลงห้วยโจด บึงโจด และน้ำพอง ซึ่งเป็นทางน้ำชลประทาน ทางการเพ่งจับกุมตัวผู้ต้องหา คือ ราล์ฟ โกรัน แมทท์สัน กรรมการผู้จัดการบริษัทฟินิกซ์ ได้ เมื่อต้นเดือน ม.ค. 2544 ขณะเดินทางกลับมาประเทศไทย โดยก่อนหน้านั้นการสอบสวนได้ยืดเยื้อมานาน เนื่องจาก ในชั้นแรกผู้ต้องหาไม่ยอมมาให้การจนต้องออกหมายจับ

ตั้งแต่วันที่ 17 ส.ค. 2542 (ผู้จัดการ 22/08/44)

ในส่วนการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในห้วย โจดและบึงโจด โดยเฝ้าระวังการติดตามปริมาณสารพิษ ไดออกซินซึ่งเป็นสารพิษตกค้างยาวนานและเป็นสารก่อ มะเร็งในน้ำเสียและแหล่งน้ำธรรมชาติ ตามที่บริษัทฟินิกซ์ฯ ต้องดำเนินการตรวจสอบและได้รายงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการไตรภาคี โดยในช่วงปี 2543 ถึงกลางปี 2544 มีการเก็บตัวอย่างน้ำจาก 4 จุด จากนั้นปลายปี 2544 ได้เพิ่มการตรวจหาในตะกอนจาก 2 จุด ผลพบว่าทุกตัวอย่าง มีสารไดออกซินปนเปื้อนในปริมาณที่ต่ำมาก อย่างไรก็ดี หากเปรียบเทียบกับผลการตรวจหาปริมาณไดออกซิน ในน้ำทั้งผิวดินและใต้ดินทั้งในและนอกพื้นที่โรงงานที่ทำ โดยนักวิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่นจะพบว่า ค่าไดออกซิน ที่โรงงานรายงานนั้นต่ำมากผิดปกติ เพราะในบางจุดนัก วิชาการมหาวิทยาลัยขอนแก่นตรวจสอบพบไดออกซินสูงถึง 8.2 พีโคกรัม/ลิตร (ผู้จัดการ 20/08/44, 03/06/45)

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสารไดออกซินเป็นสารก่อ มะเร็งในคนและย่อยสลายยาก สามารถตกค้างอยู่ใน ธรรมชาติได้ในระยะเวลายาวนานมาก ดังนั้นจึงไม่ควรมี สารไดออกซินปนเปื้อนอยู่ในน้ำใดทั้งสิ้น

อนึ่ง สารไดออกซินนั้นเกิดมาจากการใช้สาร คลอรีนในกระบวนการฟอกเยื่อกระดาษ ซึ่งตามมาตรการ ลดผลกระทบที่เสนอไว้ในรายงานไอเอกำหนดเงื่อนไข ให้ยกเลิกการใช้สารคลอรีนและไฮโปคลอไรต์ในการฟอก เยื่อภายในปี 2537 แล้ว แต่บริษัทฟินิกซ์ฯ ยังรายงานว่า มีการใช้สารคลอรีนในการฟอกเยื่ออยู่ในปริมาณ 17 กก./ตัน เยื่อกระดาษในโรงงานที่ 1 (ผู้จัดการ 23/08/44)

การขยายอุตสาหกรรมและปัญหา

สถานการณ์ภาพรวม

ผอ. สนน. เศรษฐกิจอุตสาหกรรม รายงานภาพรวมเศรษฐกิจอุตสาหกรรมในปี 2544 ว่าอยู่ในภาวะชะลอตัวเนื่องจากเศรษฐกิจและการค้าโลกอยู่ในภาวะถดถอย คาดว่าการขยายตัวในภาคอุตสาหกรรมเฉลี่ยทั้งปีอยู่ที่ร้อยละ 1.5 - 2 ขณะที่อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ที่ร้อยละ 4.5 ด้านการส่งออกพบว่า มีแนวโน้มดีขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมอาหาร รถยนต์ อัญมณีและเครื่องประดับ เครื่องใช้ไฟฟ้าบางรายการ ส่วนอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบมากคืออุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และสิ่งทอ

ทั้งนี้จากการสำรวจสถานประกอบการที่เลิกจ้างในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2544 มีการปิดกิจการ 3,200 แห่ง และเลิกจ้างแรงงาน 77,456 คน ส่วนการลงทุนในอุตสาหกรรมยังคงมีสัดส่วนจากต่างประเทศสูงที่สุด โดยอุตสาหกรรมที่ลงทุนมากคือหมวดเครื่องจักรกลและเคมีภัณฑ์ ประเทศที่ลงทุนมาก ได้แก่ ญี่ปุ่น สหราชอาณาจักร และสิงคโปร์ (ผู้ตรวจการ 27/11/44)

ในด้านการส่งเสริมการลงทุน ในปี 2544 บีโอไออนุมัติโครงการจำนวนทั้งสิ้น 820 ราย จากจำนวนที่ยื่นขอ 854 ราย วงเงินลงทุน 266,300 ล้านบาท เป็นส่วนของหุ้นบริษัทไทย 19,100 ล้านบาท หุ้นต่างชาติ 33,100 ล้านบาท ประเภทกิจการที่ได้รับการอุดหนุนมากที่สุดคือ อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า รองลงไปคือผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่ง

ส่วนในรอบปี 2545 ผลการอนุมัติจนถึงเดือน ต.ค. มีจำนวน 604 โครงการ มีมูลค่าเงินลงทุน 144,000 ล้านบาท ประเภทกิจการที่ได้รับการอุดหนุนมากที่สุดคือผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่ง รองลงมาคือเกษตรและผลิตผลจากการเกษตร

ที่ประชุมบีโอไอเมื่อวันที่ 25 ม.ค. 2545 ยังได้อนุมัติมาตรการส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมยานยนต์ โดยให้กิจการประกอบรถยนต์ได้รับสิทธิยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักรในทุกเขตลงทุน ส่วนกิจการผลิตชิ้นส่วนที่ป้อนโครงการประกอบรถยนต์นอกจากจะได้รับยกเว้นอากรขาเข้าเครื่องจักรแล้วยังสามารถตั้งกิจการในเขต 1 ได้ และ

ได้รับยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคล 3 ปี โดยมีเงื่อนไขว่าต้องเป็นการยื่นขอแบบโครงการรวม คือประกอบด้วยกิจการประกอบรถยนต์และผลิตชิ้นส่วนที่มีมูลค่าการลงทุนไม่ต่ำกว่า 10,000 ล้านบาท ทั้งนี้มีการระบุเหตุผลว่าเพื่อเป็นการเพิ่มแรงดึงดูดนักลงทุนจากต่างชาติให้เข้ามาลงทุนมากขึ้น โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมประเภทยานยนต์

(กรุงเทพธุรกิจ 29/01/45)

แต่การปรับสิทธิประโยชน์นี้ถูกวิจารณ์อย่างหนักจากนักธุรกิจด้วยกันว่าไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์กระจายความเจริญสู่ภูมิภาคของบีโอไอที่ดำเนินการมาแต่ต้น และเป็นการเอื้อประโยชน์แก่โรงงานผลิตรถยนต์ของบริษัทโตโยต้ามอเตอร์ ประเทศไทย จำกัด ที่อยู่ใน จ. สมุทรปราการ (เขต 1) เป็นการเฉพาะ โดยที่บริษัทผลิตรถชิ้นส่วนรถยนต์ของ รมว. อุตสาหกรรมในขณะนั้นไม่มีธุรกิจเกี่ยวข้องกับโตโยต้า (มติชน 08/03/45)

นอกจากนี้ บีโอไอยังปรับสิทธิประโยชน์ในการส่งเสริมการลงทุนเพิ่มเติมเพื่อจูงใจนักลงทุนมากขึ้น และกระตุ้นให้เกิดการลงทุนแบบรวมตัว (คลัสเตอร์) โดยยกเลิกข้อกำหนดเขตที่ตั้งโรงงานจากเดิมกำหนดให้กิจการบางประเภทต้องตั้งอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนเขตใดเขตหนึ่งมาเป็นให้กิจการทั้ง 127 ประเภทเลือกแหล่งที่ตั้งได้ทุกเขต โดยยังคงได้รับสิทธิประโยชน์ตามเดิม ยกเว้นกิจการเพียง 6 ประเภทที่ยังคงต้องตั้งในนิคมฯ หรือเขตส่งเสริมเช่นเดิมและต้องไม่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ ปริมณฑล ได้แก่ กิจการประเภทฟอกหนังสัตว์ กิจการฟอกย้อม กิจการชุบแข็งที่ใช้สารไฮยาไรด์ กิจการรีไซเคิล กิจการซ่อมชิ้นส่วนยานพาหนะ อุปกรณ์ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ และกิจการคลังสินค้าทัณฑ์บน เนื่องจากมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมาก (กรุงเทพธุรกิจ 20/09/45)

ทางด้าน กนอ. ก็พยายามดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศอย่างเต็มที่เช่นกัน ทั้งเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่นิคมฯ คงเหลือจำนวนมาก กล่าวคือในจำนวนนิคมฯ ทั้งของ กนอ. และเอกชนจำนวน 29 แห่งนั้นยังคงมีพื้นที่เหลือรวมกันมากถึง 20,000 ไร่ กนอ. จึงหาทางปรับกลยุทธ์และมาตรการสร้างแรงจูงใจให้นักลงทุนเข้ามาซื้อหรือเช่าพื้นที่ โดยให้บีโอไอ

อุตสาหกรรม 9.5

สถิติสะสมจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ (เปิดดำเนินการ)
ตาม พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535 จำนวนรายละหมวดอุตสาหกรรมที่สำคัญ ตามจำพวก ณ สิ้นปี 2544

หมวดอุตสาหกรรมสำคัญ	จำพวกที่ 1			จำพวกที่ 2			จำพวกที่ 3			รวม จำพวกที่ 1 - 3		
	จำนวน	เงินลงทุน	คนงาน	จำนวน	เงินลงทุน	คนงาน	จำนวน	เงินลงทุน	คนงาน	จำนวน	เงินลงทุน	คนงาน
1. ผลิตภัณฑ์จากพืช	35,271	38,149	73,758	3,289	2,006	14,202	6,176	59,725	93,870	44,736	99,879.48	181,830
2. อุตสาหกรรมอาหาร	889	442	5,495	1,254	2,195	10,663	5,016	217,826	343,428	7,159	220,462.45	359,580
3. อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม	111	349	872	61	296	769	223	52,471	30,568	395	53,115.76	32,200
4. สิ่งทอ	190	269.75	1,865	511	3,001.96	11,652	2,390	133,880.10	307,190	3,091	137,151.81	320,700
5. อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายยกลำเนื้อทั้ง	208	215	3,047	1,205	4,243	42,860	1,135	22,006	223,553	2,548	26,464.35	269,460
6. ผลิตภัณฑ์สิ่งทอและผลิตภัณฑ์จากหนังสัตว์	197	245	2,560	265	985	7,247	705	24,519	123,779	1,167	25,749.09	133,580
7. ผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์จากไม้	348	149	3,478	88	210	2,387	5,335	48,644	171,082	5,771	49,002.06	176,940
8. เครื่องเรือนหรือเครื่องตกแต่งในอาคาร	4	1	16	1	5	3	2,872	16,879	78,836	2,877	16,884.84	78,855
จากไม้ แก้ว หรือโลหะอื่น												
9. ผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์จากโลหะ	170	215	1,234	224	1,340	3,454	610	61,632	37,527	1,004	63,186.13	42,215
10. การพิมพ์ การเย็บเล่ม ทำปกหรือ	828	752	4,368	647	3,538	7,544	612	35,901	26,705	2,087	40,190.65	38,617
การทำแม่พิมพ์												
11. เคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี	30	145	341	39	273	591	1,790	177,233	79,433	1,859	177,651.23	80,365
12. ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียม	-	-	-	-	-	-	270	71,321	7,869	270	71,320.80	7,869
13. ยางและผลิตภัณฑ์ยาง	255	62	638	203	383	1,504	1,431	55,023	105,404	1,889	55,468.12	107,546
14. ผลิตภัณฑ์พลาสติก	6	29	85	978	2,609	9,150	3,254	90,831	155,828	4,238	93,468.29	165,063
15. ผลิตภัณฑ์อิฐอิฐ	192	147	1,410	2,205	3,059	16,498	4,243	167,257	150,950	6,640	170,462.78	168,858
16. ผลิตภัณฑ์ซีเมนต์	-	-	-	1	0.30	2	1,091	123,400	48,355	1,092	123,400.66	48,357
17. ผลิตภัณฑ์โลหะ	830	275	3,286	3,852	9,742	21,981	5,683	113,736	160,037	10,365	123,752.33	185,304
18. ผลิตภัณฑ์เครื่องจักร และเครื่องกล	918	329	3,561	2,685	5,284	13,116	2,943	217,013	163,270	6,546	222,625.57	179,947
19. ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอุปกรณ์	319	557	4,225	391	2,214	7,706	1,306	163,423	233,816	2,016	166,193.97	245,747
20. ผลิตภัณฑ์ยานพาหนะและอุปกรณ์	446	167	2,098	1,022	684	5,380	9,968	182,469	213,016	11,436	183,620.86	220,494
รวมทั้งการซ่อมยานพาหนะและอุปกรณ์												
21. อื่นๆ	380	630	4,208	1,133	5,195	17,806	5,380	496,677	241,137	6,893	502,501.54	263,151
รวม	41,592	43,126.96	116,545	20,054	47,559.53	194,515	62,433	2,531,866.31	2,995,653	124,079	2,622,552.79	3,306,713

ที่มา: ศูนย์สารสนเทศ กรมโรงงานอุตสาหกรรม

สถิติจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ ตาม พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535
จำแนกตามรายละเอียดสหกรณ์ที่สำคัญในรอบปี 2545 (เฉพาะจำพวก 2 และ 3)

หมวดอุตสาหกรรมสำคัญ	อนุญาตให้ประกอบกิจการ			ขยายกิจการ			เลิกกิจการ		
	จำนวน โรงงาน	เงินลงทุน (ล้านบาท)	คนงาน	จำนวน โรงงาน	เงินลงทุน (ล้านบาท)	คนงาน	จำนวน โรงงาน	เงินลงทุน (ล้านบาท)	คนงาน
1. ผลิตภัณฑ์จากพืช	291	8,744.17	3,769	91	4,296.13	1,985	1,038	2,076.54	7,413
2. อุตสาหกรรมอาหาร	321	24,402.87	14,743	114	9,700.66	17,548	318	3,305.93	6,917
3. อุตสาหกรรมเครื่องดื่ม	15	418.80	251	6	13,736.10	2,337	10	69.71	70
4. สิ่งทอ	108	5,034.16	9,440	60	9,462.08	10,493	93	3,320.31	18,384
5. อุตสาหกรรมเครื่องแต่งกายและเครื่องหนัง	118	866.31	8,189	30	2,226.81	13,711	106	528.99	6,555
6. ผลิตภัณฑ์พลาสติกและผลิตภัณฑ์จากไม้	28	1,078.15	2,738	7	62.10	2,052	41	903.87	5,902
7. แปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	182	1,416.10	4,120	52	691.81	2,200	277	939.49	5,862
8. เครื่องเรือนหรือเครื่องตกแต่งในอาคาร	108	1,016.57	4,622	15	745.96	2,696	134	2,382.36	2,541
จากไม้ แก้ว ยาง หรือโลหะอื่น									
9. ผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์กระดาษ	37	754.12	869	16	4,157.58	2,331	22	289.82	668
10. การพิมพ์ การเย็บเล่ม ทำปกหรือ	54	3,085.00	1,442	15	1,137.49	1,123	41	439.77	704
การทำแม่พิมพ์									
11. เคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี	63	9,596.33	1,672	42	15,825.79	4,910	71	1,692.75	3,720
12. ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียม	34	830.33	335	5	96.85	83	19	343.50	315
13. ยางและผลิตภัณฑ์ยาง	46	2,637.39	3,082	43	9,050.57	6,555	68	662.08	2,763
14. ผลิตภัณฑ์พลาสติก	165	4,299.14	4,587	102	5,955.71	8,090	165	3,752.15	5,162
15. ผลิตภัณฑ์โลหะ	207	10,799.54	3,501	43	3,230.84	3,798	475	6,673.63	6,912
16. ผลิตภัณฑ์โลหะ	22	768.46	573	12	18,491.39	1,164	32	1,221.20	1,126
17. ผลิตภัณฑ์โลหะ	420	17,184.09	5,736	77	5,249.76	4,416	466	1,649.54	5,734
18. ผลิตภัณฑ์เครื่องจักร และเครื่องกล	108	1,428.53	3,071	27	15,406.11	8,382	487	3,519.26	4,645
19. ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าและอุปกรณ์	81	4,107.44	8,062	37	971.16	8,669	86	3,564.52	6,033
20. ผลิตภัณฑ์ยานพาหนะและอุปกรณ์	352	4,923.37	34,603	50	3,427.53	2,913	646	3,425.35	4,738
รวมทั้งการซ่อมยานพาหนะและอุปกรณ์									
21. การผลิตอื่นๆ	514	36,303.13	7,884	59	8,952.52	13,944	435	3,469.48	10,561
รวม	3,274	139,694.00	123,289	903	141,074.95	119,400	5,030	44,230.25	106,725

ที่มา: สำนักอุตสาหกรรม กรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรม 9.7

เปรียบเทียบระหว่างการขอรับการอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุนสุทธิ
ของปี 2544 และช่วงเดียวกันของปี 2544 กับ 2545

รายการ	การขอรับการส่งเสริมการลงทุน			การอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุน		
	2544	2544 ม.ค. - ต.ค.	2545 ม.ค. - ต.ค.	2544	2544 ม.ค. - ต.ค.	2545 ม.ค. - ต.ค.
● จำนวนราย	854	666	692	820	618	604
● เงินลงทุน (พันล้านบาท)	185.2	143.8	208.7	266.3	187.3	144.0
● ทุนจดทะเบียน (พันล้านบาท)	41.5	29.8	38.0	52.2	36.5	27.0
- ไทย	9.4	6.5	15.9	19.1	13.6	12.1
- ต่างชาติ	32.1	23.4	22.1	33.1	22.8	14.9
● การจ้างงาน (คน)	155,376	116,765	153,460	150,355	113,156	104,879

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน

อ้างอิง : โลกการค้า ปีที่ 9 ฉบับที่ 82 หน้า 126 - 127

เพิ่มสิทธิประโยชน์ในพื้นที่เอกชนที่อยู่ในเขต 2 ซึ่งขายพื้นที่ไม่ได้ โดยขอให้ยกเว้นภาษีรายได้นิติบุคคลจากเดิม 5 ปีเป็น 8 ปี ส่วนพื้นที่ของ กนอ. เอง มีการกำหนดให้ผลประโยชน์เพิ่มขึ้นสำหรับผู้เข้าลงทุนในนิคมฯ พิจิตร และนิคมฯ ภาคใต้ (ฉลุง) เนื่องจากมีพื้นที่เหลือจำนวนมาก

(กรุงเทพธุรกิจ 08/04/45)

อีกทั้ง รัฐบาลยังส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมแปรรูปยางพาราในนิคมฯ ภาคใต้ หรือการผลักดันให้เกิดเมืองอุตสาหกรรมยางพาราครบวงจร (rubber city) เพื่อแก้ปัญหาราคายางตกต่ำ โดยสนใจด้วยการไม่คิดค่าเช่า 3 ปีแรกสำหรับพื้นที่ไม่เกิน 20 ไร่สำหรับอุตสาหกรรมที่ใช้ยางพาราเป็นวัตถุดิบ (กรุงเทพธุรกิจ 07/06/45)

ส่วนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม หรือ SME ทางกระทรวงอุตสาหกรรมมีการจัดทำแผนแม่บทพัฒนา SME ทั้งระบบ ทั้งภาคการผลิต การค้า และบริการ โดยให้สำนักงานส่งเสริม SME (สสว.) เป็นผู้ดำเนินการ มีการกำหนดเป้าหมาย 5 ปี โดยภายในปี 2549 จะต้อง มี SME จดทะเบียนในระบบร้อยละ 72 จากปัจจุบันที่มีผู้จดทะเบียนเป็นทางการ 500,000 ราย ไม่เป็นทางการ 1 ล้านราย เพิ่ม SME ที่มีทักษะความรู้ปีละ 10,000 ราย เพิ่มผู้ประกอบการใหม่ปีละ 2,000 ราย เพิ่มผู้ประกอบการส่งออกปีละ 1,000 ราย ลดหนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของ SME ลงร้อยละ 50 เป็นต้น (กรุงเทพธุรกิจ 12/10/45)

ขณะที่ทาง กนอ. ร่วมกับบริษัทไทยพัฒนาโรงงานอุตสาหกรรม จำกัด (มหาชน) หรือ TFD จัดตั้งบริษัท

พัฒนาและบริหารจัดการทรัพย์สิน หรือ Total Industrial Services Co.,Ltd. (TISCOM) โดย กนอ. ถือหุ้นร้อยละ 35 และ TFD ร้อยละ 65 เพื่อดำเนินธุรกิจครบวงจรในการพัฒนาโรงงานสำเร็จรูปเพื่อขาย/ให้เช่า ให้บริการอำนวยความสะดวกในการตอบสนองนโยบายการพัฒนา SME โดยจะพัฒนาพื้นที่กว่า 1,184 ไร่ ในนิคมฯ ของ กนอ. 9 แห่ง (ผู้จัดการ 09-10/11/45)

ทั้งนี้ กนอ. ยังได้กำหนดให้นิคมฯ แหลมฉบัง มาบตาพุด และลำพูนเป็นนิคมฯ SME โดยสองนิคมแรกสำหรับรองรับอุตสาหกรรมยานยนต์ ส่วนนิคมฯ ลำพูนเพื่อรองรับอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป (กรุงเทพธุรกิจ 16/08/45)

นอกจากนี้เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายที่จะจัดระบบผังเมืองกรุงเทพฯ พร้อมกับจัดระบบโซนนิ่งโรงงานอุตสาหกรรมทุกประเภท โดยเฉพาะอุตสาหกรรมสิ่งทอและฟอกย้อมที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลให้ออกไปอยู่ต่างจังหวัด เพื่อให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวงที่ปลอดมลพิษ รัฐบาลจึงได้มอบหมายให้ กนอ. จัดหาพื้นที่รองรับการจัดตั้งนิคมฯ สิ่งทอและฟอกย้อมครบวงจร ผลจากการสำรวจพื้นที่ใน 5 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี ปราจีนบุรี และฉะเชิงเทรา (ผู้จัดการ 10/05/45) กนอ. มีมติเลือกพื้นที่ของบริษัทเขตอุตสาหกรรมกาญจนบุรี จำกัด อ.ท่าม่วง จ. กาญจนบุรี เนื่องจากมีผู้ลงทุนอยู่ก่อนแล้ว และสมาคมฟอกย้อมก็เห็นด้วย แต่มีข้อเรียกร้องให้รัฐบาลให้สิทธิประโยชน์เท่ากับเขต 3 และลดภาษีซื้อขายที่ดินจากร้อยละ 3 เหลือร้อยละ 1.1 (ผู้จัดการ 24/04/45)

อุตสาหกรรม 9.8

รายละเอียดของโครงการที่ได้รับการอนุมัติให้การส่งเสริมการลงทุนสุกร
ของปี 2544 และเปรียบเทียบช่วงเดียวกันของปี 2544 กับ 2545

รายละเอียด	จำนวนโครงการ			ทุนจดทะเบียน (หน่วย : พันล้านบาท)		
	2544	2544 ม.ค. - ต.ค.	2545 ม.ค. - ต.ค.	2544	2544 ม.ค. - ต.ค.	2545 ม.ค. - ต.ค.
● ต่างชาติรายใหญ่						
ญี่ปุ่น	272	209	182	12.4	10.0	6.0
ยุโรป	103	83	78	3.8	3.2	0.9
ไต้หวัน	54	47	38	1.6	1.6	0.6
สหรัฐอเมริกา	42	31	41	4.2	2.9	1.5
ฮ่องกง	21	18	5	0.2	0.2	0.2
สิงคโปร์	57	37	38	1.4	1.0	4.2
● การกระจายของประเภทกิจการ						
เกษตรกรรมและผลิตภัณฑ์จากเกษตร	138	105	140	29.6	18.2	35.8
เหมืองแร่ เหมืองแร่ และอุปกรณ์ขุด	18	16	8	6.0	5.0	1.8
อุตสาหกรรมเบา	94	67	50	14.8	10.6	16.9
ผลิตภัณฑ์โลหะ เครื่องจักร และอุปกรณ์ขนส่ง	152	115	147	27.1	15.7	24.4
อิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า	209	150	129	54.0	44.3	26.0
เคมี กระดาษ และพลาสติก	100	83	50	72.7	56.1	15.9
บริการและสาธารณูปโภค	109	82	80	62.0	37.3	23.3
● การกระจายของขนาดเงินลงทุน						
ขนาดไม่เกิน 20 ล้านบาท	209	148	133	2.0	1.4	1.5
ขนาดมากกว่า 20 - 200 ล้านบาท	411	317	327	31.5	24.9	28.0
ขนาดมากกว่า 200 - 500 ล้านบาท	127	98	103	42.6	32.8	34.6
ขนาดมากกว่า 500 - 1,000 ล้านบาท	29	24	19	19.3	15.0	12.4
ขนาดมากกว่า 1,000 ล้านบาท	44	31	22	170.7	113.1	66.6
● การกระจายของแหล่งที่ตั้ง						
● เขต 1						
- กรุงเทพมหานคร	213	158	125	69.1	47.3	27.4
- กรุงเทพมหานคร	103	74	38	35.1	29.1	1.2
- ปริมณฑล	110	84	87	33.9	18.2	26.1
● เขต 2						
● เขต 3						
- ภาคเหนือ	254	185	189	73.0	36.1	43.4
- ภาคกลาง	55	44	28	9.7	6.6	2.5
- ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	15	11	16	5.4	4.0	3.9
- ภาคตะวันออก	47	28	33	6.1	3.5	14.4
- ภาคตะวันตก	57	48	31	18.3	16.2	7.6
- ภาคใต้	9	8	11	1.4	1.4	1.1
- อื่นๆ	51	36	50	29.7	3.1	7.5
- อื่นๆ	20	10	20	2.5	1.3	6.5

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน
อ้างอิง : โครงการค้า ปีที่ 9 ฉบับที่ 82 หน้า 126 - 127

ด้าน สอท. เตรียมจัดตั้งสถาบันส่งเสริมขีดความสามารถมนุษย์โดยเน้นที่อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเครื่องใช้ไฟฟ้า ซึ่งเป็น 1 ใน 10 อุตสาหกรรมที่ สอท. ต้องการผลักดันให้ไทยเป็นผู้นำการผลิตในอาเซียน อันประกอบด้วยอุตสาหกรรมอาหาร ยานยนต์ สิ่งทอ - เครื่อง

นุ่งห่ม อัญมณี รองเท้า - เครื่องหนัง พลาสติก - ผลิตภัณฑ์พลาสติกและปิโตรเคมี ยาง - ผลิตภัณฑ์ยาง ภูมิปัญญาไทย และท่องเที่ยว (กรุงเทพฯ 22/04/45)

อุตสาหกรรม 9.9

ข้อมูลกิจกรรมอุตสาหกรรมที่เบ็ดเตล็ดเป็นกรแล้ว

อุตสาหกรรม	ที่ตั้ง	ระยะห่าง จากกรุงเทพฯ (กม.)	พื้นที่รวม ประมาณ (ไร่)	เงินที่ขาย/เช่า		จำนวนผู้ประกอบการ อุตสาหกรรม (ราย)		จำนวนเงิน ลงทุน (ล้านบาท)	จำนวน คนงาน (คน)	พื้นที่อุตสาหกรรมที่ปล่อย เขตทั่วไป เขตส่งออก (ไร่)	
				เขตทั่วไป (ไร่)	เขตส่งออก (ไร่)	ได้รับอนุญาตให้ที่ดิน	ประกอบการ			เขตทั่วไป (ไร่)	เขตส่งออก (ไร่)
บางซิ่น	กรุงเทพฯ	25	678	510	-	166	67	12,722.165	15,417	-	-
บางพลี	สมุทรปราการ	40	1,004	797	-	159	125	37,298.607	23,528	-	-
บางปู	สมุทรปราการ	34	5,740	429	141	462	279	58,315.643	59,246	41	69
อัญมณี	กรุงเทพฯ	30	167	74	-	46	29	8,656.148	6,654	17	-
ลาดกระบัง	กรุงเทพฯ	30	2,547	1,216	683	224	154	80,317.808	40,832	-	-
สมุทรสาคร	สมุทรสาคร	33	1,456	1,041	-	110	57	11,186.079	10,312	13	-
บางปะอิน	อยุธยา	45	1,917	1,078	165	126	64	70,276.256	16,837	12	9
อมตะนคร	ชลบุรี	57	4,756	4,000	-	215	144	88,791.975	23,450	12	-
ชลบุรี (เมือง)	ชลบุรี	110	3,482	2,788	460	52	21	30,443.562	4,426	1,132	330
แม่เมาะ (ภาคเหนือ)	เชียงใหม่	82	6,878	3,588	853	42	24	63,419.361	9,063	798	154
บ้านหว้า (เขต)	อยุธยา	60	2,104	650	850	78	45	40,829.439	16,837	135	160
หนองแค	สระบุรี	92	2,044	1,464	-	5	4	2,440.542	833	700	-
ปทุมธานี	สระบุรี	95	206	134	-	12	2	191.192	251	10	-
ราชบุรี	ราชบุรี	90	1,266	902	-	1	0	0	0	887	-
สุพรรณบุรี	อยุธยา	78	1,441	903	-	54	37	7,034.108	8,586	360	-
สระบุรี (แก่งคอย)	สระบุรี	118	588	443	-	1	1	1,400.000	148	143	-
เวียงจันทน์	ระยอง	36	3,219	2,175	-	126	84	47,906.518	29,703	376	-
อมตะซิตี้	ระยอง	105	3,438	2,397	-	38	15	10,096.667	2,105	376	-
ฉะเชิงเทรา	ระยอง	165	2,485	1,854	-	27	20	59,655.462	2,606	469	-
ฉะเชิงเทรา	ระยอง	117	6,588	4,639	-	110	69	52,769.687	7,233	1,504	-
ฉะเชิงเทรา	ชลบุรี	128	3,556	1,724	910	131	80	68,537.017	36,921	-	-
ฉะเชิงเทรา	ระยอง	190	9,042	847	-	90	58	378,852.231	11,946	803	-
ฉะเชิงเทรา	ระยอง	160	2,522	2,000	-	0	0	0	0	1,600	-
ฉะเชิงเทรา	ฉะเชิงเทรา	689	1,788	344	802	88	56	19,626.484	34,923	-	-
ฉะเชิงเทรา	ระยอง	190	540	497	-	3	3	8,782.128	303	-	-
ฉะเชิงเทรา	ฉะเชิงเทรา	336	2,124	366	333	3	1	186.500	64	341	318
ฉะเชิงเทรา	ฉะเชิงเทรา	900	2,408	316	115	11	2	677.546	313	239	77
ฉะเชิงเทรา	ฉะเชิงเทรา	456	20	20	-	1	1	0	0	6	-

อุตสาหกรรม 10

อัตราพิเศษค่าเช่าและขายพื้นที่นิคมอุตสาหกรรม

นิคมอุตสาหกรรม	ราคา		อัตราพื้นที่		เงื่อนไขการชำระ
	เขตทั่วไป	เขตส่งออก	จำนวนพื้นที่	ส่วนลด	
นิคมฯ ภาคใต้ (กลุ่ม) จ. สงขลา	ราคาเช่าซื้อต่อไร่ 1,200,000	1,250,000	ตั้งแต่ 1 ไร่ ขึ้นไป	15%	เช่าซื้อจากร้อยละ 5 ของราคาขาย ทำสัญญาร้อยละ 5 ส่วนที่เหลือชำระภายใน 10 ปี ปีละ 2 งวด คัดราคาดอกเบี้ยเท่ากับ ธนาคารกรุงไทย ณ วันชำระค่างวด ยกเว้นค่านำรุงรักษา 1 ปี
	ราคาเช่าไร่/ปี 57,000	68,500	< 10 ไร่ 10 - 20 ไร่ 20 - 40 ไร่ > 40 ไร่	3% 5% 7% 10%	ยกเว้นค่านำรุงรักษา 1 ปี ไม่ต้องมีหนังสือค้ำประกันของ ธนาคาร
นิคมฯ พิจิตร	41,500	41,500	< 10 ไร่ 10 - 20 ไร่ 20 - 40 ไร่ > 40 ไร่	3% 5% 7% 10%	ยกเว้นอัตราค่าเช่าในปีแรก ยกเว้นค่านำรุงรักษา 1 ปี ไม่ต้องมีหนังสือค้ำประกันของ ธนาคาร
นิคมฯ มาบตาพุด (เขตอุตสาหกรรม)	170,000	-	< 10 ไร่ 10 - 20 ไร่ 20 - 40 ไร่ > 40 ไร่	3% 5% 7% 10%	ยกเว้นค่านำรุงรักษา 1 ปี ไม่ต้องมีหนังสือค้ำประกันของ ธนาคาร

หมายเหตุ : ส่วนลดและเงื่อนไขพิเศษในการชำระข้างต้นมีผลตั้งแต่ 30 เม.ย. 2544 - 30 เม.ย. 2545
ที่มา : การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, www.leat.go.th, มี.ค. 2546

โครงการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

การพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก หรือ อีสเทิร์นซีบอร์ดในช่วงปี 2544 - 2545 จัดอยู่ในแผนการพัฒนาระยะที่ 2 (พ.ศ. 2538 - 2548)¹⁴ ซึ่งตามแผนแล้วจะครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 11 จังหวัด

สพท. ในสังกัดสภาพัฒน์ รายงานความก้าวหน้าและแนวทางการพัฒนาพื้นที่อีสเทิร์นซีบอร์ด เมื่อกลางปี 2544 ว่า การขยายตัวการลงทุนอุตสาหกรรมในพื้นที่ยังคงอยู่ในอัตราที่สูงเมื่อเปรียบเทียบกับกรุงเทพฯ ปริมาณผลและพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศ แต่การลงทุนที่ผ่านมาทำให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ปัญหา

มลพิษจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของภาคอุตสาหกรรม เช่น มลพิษอากาศ กากของเสีย น้ำเสีย แหล่งน้ำปนเปื้อน โลหะหนัก เป็นต้น ปัญหาการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมือง ปัญหาความขัดแย้งด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม

ในส่วนแนวโน้มอุตสาหกรรมในอนาคตพบว่าอุตสาหกรรมที่สามารถพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางที่ใหญ่ที่สุดของประเทศและภูมิภาคอาเซียนในระยะ 20 ปีข้างหน้าได้แก่ อุตสาหกรรมเคมีและปิโตรเคมี อุตสาหกรรมแปรรูปโลหะ อุตสาหกรรมรถยนต์และอุปกรณ์ อุตสาหกรรมส่งออกที่ใช้ระบบขนส่งทางทะเล ทางน้ำ และทางอากาศของภูมิภาค เช่น อุปกรณ์ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือแพทย์ อัญมณี สินค้าเกษตร อาหารทะเล สิ่งทอ และเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นต้น

¹⁴ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540 - 2541 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "โครงการพัฒนากั้นทรายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ระยะที่ 2" หน้า 260 - 262 และหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ระยะที่ 2" หน้า 288 - 295

นอกจากนี้ ในการประชุม ครม. สัญจรอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อวันที่ 21 - 23 มิ.ย. 2545 เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงการอีสเทิร์นซีบอร์ด ได้แบ่งยุทธศาสตร์หลักเป็น 3 ด้าน ได้แก่ อุตสาหกรรม เกษตร และการท่องเที่ยว ในส่วนของยุทธศาสตร์ด้านอุตสาหกรรม กำหนดว่า เนื่องจากยังมีพื้นที่ของอีสเทิร์นซีบอร์ดว่างอยู่ ขณะที่ลักษณะของอุตสาหกรรมในพื้นที่สามารถสร้างรายได้ให้ประเทศได้มาก ดังนั้นจึงต้องการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ลงไป นั่นคือจะพัฒนาการขนส่ง โดยเฉพาะการเพิ่มเครือข่ายถนน ขยายและปรับปรุงคุณภาพเพื่อเชื่อมต่อไปสู่ท่าเรือแหลมฉบังได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งจะดูแลแบบบูรณาการทั้งหมด เพื่อให้พื้นที่อุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ดแข่งขันกับประเทศอื่นได้ ส่วนผลกระทบที่จะตามมาเรื่องสิ่งแวดล้อม ที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ และกระทรวงอุตสาหกรรมได้แก้ไขไปมากแล้ว โดยเฉพาะการจัดกากอุตสาหกรรม แต่ก็เห็นว่าบริษัทเอกชนกับรัฐเดี่ยวคงจะรับผิดชอบได้ไม่เพียงพอ จึงมอบหมายให้ รว. วิทยาศาสตร์ฯ เป็นประธานดูแล โดยดูภาพรวมทั้งขยะในเมืองใหญ่และน้ำเสีย

นอกจากนั้นจะมีการจัด 'โรดโชว์' เพื่อให้นักลงทุนต่างชาติเห็นว่านิคมอุตสาหกรรมของไทยมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีฝีมือแรงงาน และมีอุตสาหกรรมอยู่มาก ซึ่งอุตสาหกรรมหลักในเขตอีสเทิร์นซีบอร์ดก็คืออุตสาหกรรมรถยนต์และปิโตรเคมี (มติชน 24/06/45)

ส่วนทางด้านของโครงการขยายท่าเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 2 ยังคงมีปัญหาในเรื่องการเวนคืนที่ดิน¹⁵ โดยชาวบ้านส่วนหนึ่งไม่ยอมรับค่าเวนคืนและยืนยันจะอยู่ในพื้นที่ต่อไป ปัญหานี้ยืดเยื้อมาตั้งแต่ปี 2521 และที่ผ่านมาการทำเรื่องแห่งประเทศไทยได้ตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจขึ้นมาเจรจากับชาวบ้านแหลมฉบังให้ออกจากพื้นที่เวนคืนเนื่องจากการทำเรือฯ มีแผนที่จะร่วมมือกับ กนอ. สร้างอุโมงค์เรือในบริเวณดังกล่าว แต่ล่าสุดการทำเรือฯ ชะลอแผนการพัฒนาทั้งหมดออกไปก่อน เนื่องจากไม่มีความจำเป็นเร่งด่วนแล้ว (ผู้จัดการ 12/02/45)

โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้

แม้จะมีการชะลอโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ หรือเขาเทรินซีบอร์ดในภาพใหญ่ แต่การพัฒนาในระดับโครงการย่อยยังคงดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในส่วนของการก่อสร้างสะพานเศรษฐกิจ¹⁶

นอกจากนี้ในรอบสองปีนี้ยังมีความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ จ. สุราษฎร์ธานี กลับมาอีกครั้งหนึ่ง โดยทางจังหวัดได้แต่งตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมในจังหวัด โดยขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ ผลปรากฏว่า มี อบต. 6 แห่งเสนอพื้นที่สำหรับทำเขตอุตสาหกรรมได้แก่ อบต. ขุนทะเลและบางโพธิ์ในเขต อ. เมือง อบต. ท่าทอง อ. กาญจนดิษฐ์ อบต. ควนสุบรรณและพุนพิน อ. บ้านนาสาร และ อบต. คลองพา อ. ท่าชนะ ซึ่งยังมีเอกชนเสนอพื้นที่แนวสะพานเศรษฐกิจกระบี่ - ชนอมอีก 1 แห่ง รวมเป็น 7 แห่ง โดยพื้นที่ที่ได้รับความสนใจมากคือ หมู่ที่ 7 ต. ขุนทะเล อ. เมือง กับหมู่ที่ 1, 2, 3 ต. พุนพิน อ. บ้านนาสาร และพื้นที่แนวสะพานเศรษฐกิจกระบี่ - ชนอม (กรุงเทพธุรกิจ 08/02/44)

ในส่วนโครงการอันดามันพัฒนาหรืออันดามันไนเซชัน ซึ่งครอบคลุม จ. ภูเก็ต พังงา และกระบี่ มีความคืบหน้าดังนี้ โครงการท่าเทียบเรือบ้านคลองเคียน จ. พังงางบประมาณ 35 ล้านบาท เริ่มดำเนินการในปี 2545 โครงการนิคมฯ จังหวัดกระบี่ ใช้พื้นที่ 5,000 ไร่ที่ อ. ปลายพระยา เพื่อรองรับอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งภาคใต้ ยังอยู่ในขั้นตอนศึกษาความเป็นไปได้ ส่วนโครงการรถไฟสายสุราษฎร์ธานี - ท่าุ่นโครงการตามแผนปฏิบัติการเพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและชายฝั่งอันดามัน และโครงการศูนย์ประชุมนานาชาติยังไม่มีความคืบหน้า (ผู้จัดการ 28/01/45)

¹⁵ ดูรายละเอียดในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ระยะที่ 2" หน้า 288

¹⁶ ดูรายละเอียด ในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540 - 2541 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้" หน้า 264 - 266 และหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้" หน้า 295

โครงการความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน

โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ

ในช่วง 2 ปีนี้มีการประชุมระดับ รมต. โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ หรือ หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ หรือ GMS รวม 2 ครั้ง คือ ครั้งที่ 10 ระหว่างวันที่ 27 - 29 พ.ย. 2544 และ ครั้งที่ 11 ระหว่างวันที่ 23 - 25 ก.ย. 2545

ในการประชุมครั้งที่ 10 ที่ประชุมมีมติให้มุ่งเน้นการพัฒนาแผนงานและโครงการในแนวพื้นที่เศรษฐกิจหลักทั้ง 3 แนวให้เป็นรูปธรรม คือแนวตะวันออก - ตะวันตก (พม่า - ไทย - ลาว - เวียดนาม) แนวเหนือ - ใต้ (ไทย - พม่า/ลาว - จีน) และแนวตอนใต้ (ไทย - กัมพูชา - เวียดนาม) นอกจากนี้มีการจัดลำดับโครงการที่มีความสำคัญสูงสุด 10 โครงการ เป็นแผนปฏิบัติการช่วงปี 2545 - 2547 ส่วนในการประชุมครั้งที่ 11 นอกจากการเตรียมการประชุมสุดยอดผู้นำ GMS แล้วยังมีมติเห็นชอบให้ลงนามในบันทึกความเข้าใจและการเข้าเป็นภาคีความตกลงการอำนวยความสะดวกการผ่านแดนของคนและสินค้าของจีน และลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการซื้อขายไฟฟ้าและการสร้างเครือข่ายสายส่งระหว่างรัฐบาล 6 ประเทศกลุ่มแม่น้ำโขง

สำหรับความคืบหน้าการดำเนินการโครงการหลัก ๆ เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับไทย นอกเหนือจากโครงการก่อสร้างและปรับปรุงเส้นทางต่าง ๆ จำนวนมากแล้ว ยังมีโครงการรับซื้อไฟฟ้าทั้งจากลาว พม่า และจีน¹⁷ รวมทั้งการซื้อก๊าซจากพม่า โครงการพัฒนาโครงข่ายเคเบิลใยแก้วที่แบ่งเป็นวงใหญ่ ๆ ถึง 3 วง คือด้านตะวันออก (กรุงเทพฯ - เวียงจันทน์ - วินห์ - โฮจิมินห์ซิตี้ - พนมเปญ - กรุงเทพฯ) ตะวันตก (กรุงเทพฯ - ย่างกุ้ง - Meistila - เชียงตุง - เชียงราย - กรุงเทพฯ) และเหนือ (กรุงเทพฯ - เชียงราย - หลวงน้ำทา - เมียงลา - เชียงรุ่ง - คุณหมิง - ฮานอย - วินห์ - เวียงจันทน์ - กรุงเทพฯ) ฯลฯ (สพท 2546)

และเพื่อเป็นการสนับสนุนจัดตั้งกองทุนให้ความช่วยเหลือพัฒนาเศรษฐกิจแก่ประเทศเพื่อนบ้านภายใต้ GMS นี้ ครม. ไทยได้มีมติเมื่อ 5 มี.ค. 2545 อนุมัติงบประมาณ 1,300 ล้านบาท เพื่อช่วยเหลือรัฐบาลลาวในการก่อสร้างถนนภายใต้เส้นทางเชียงราย - คุณหมิง (กรุงเทพฯ 06/03/45)

ส่วนความคืบหน้าต่อเนื่องจากการที่ไทย จีน ลาว และพม่าได้ทำข้อตกลงเดินเรือเชิงพาณิชย์ในแม่น้ำโขงตอนบน 4 ชาติไปเมื่อวันที่ 20 เม.ย. 2543 โดยเริ่มมีผลตั้งแต่ 26 มี.ย. 2544 เป็นต้นมา ปรากฏว่า เส้นทางเดินเรือดังกล่าวที่เริ่มจาก อ. เชียงแสน จ. เชียงรายไปยังเมืองเชียงรุ่ง มณฑลยูนนาน ระยะทางประมาณ 380 กม. ทำให้เกิดเส้นทางการค้าที่สำคัญและเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่อีกด้านหนึ่งได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนในพื้นที่ที่พึ่งพิงแม่น้ำโขงในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องการระเบิดเกาะแก่งและขุดลอกแม่น้ำโขง¹⁸ และการห้ามไม่ให้ชาวบ้านเข้าไปใช้พื้นที่ร่องน้ำลึกหากมีการขุดลอกเสร็จแล้ว ซึ่งมีการวิจารณ์ว่าเท่ากับเป็นการยึดพื้นที่ทำกินของชาวบ้านให้เป็นของนักธุรกิจฝ่ายเดียว (กรุงเทพฯ 17/08/45)

อีกโครงการหนึ่งที่รัฐบาลไทยรักไทยขึ้นเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาพื้นที่ชายแดนตอนเหนือ คือโครงการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จ. เชียงราย ซึ่งทาง สศช. ได้ว่าจ้างบริษัทพอลคอนฮัลแดนท์ จำกัด ด้วยงบประมาณ 10 ล้านบาท ทำการศึกษาความเหมาะสม ผลจากการศึกษาสรุปว่าพื้นที่ที่เหมาะสมจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษได้แก่ อ. เชียงของ เชียงแสน และแม่สาย โดยมี อ. เชียงแสนเป็นศูนย์กลาง ทั้งนี้มีการประเมินมูลค่าโครงการไว้ 20,031 ล้านบาท รวมระยะเวลา 20 ปี มีแผนงานดำเนินการ 32 แผนงาน 107 โครงการ โดยมีเป้าหมายการพัฒนา 7 เป้าหมายได้แก่ 1) การพัฒนาคนและสังคม ใช้งบ 966 ล้านบาท 2) วางผังเมือง วางแผนการใช้ที่ดิน และการส่งเสริมการเกษตร ใช้งบ 1,500 ล้านบาท 3) การพัฒนาอุตสาหกรรม ใช้งบ 2,614 ล้านบาท แบ่งเป็นการพัฒนาชุมชนอุตสาหกรรมอัญมณีแม่สาย 6 ล้านบาท

¹⁷ ดูรายละเอียดในบทประมวลสถานการณ์เรื่อง “พลังงาน” หัวข้อ “ความร่วมมือระดับภูมิภาคและนานาชาติ” หน้า 324 - 325

¹⁸ ดูรายละเอียดเรื่องเพิ่มเติมในบทประมวลสถานการณ์เรื่อง “น้ำ” หัวข้อ “กรณีการระเบิดแก่งแม่น้ำโขง” หน้า 80 - 82

พัฒนาเขตประกอบการอุตสาหกรรมเชียงแสน 1,885 ล้านบาท และพัฒนาเขตประกอบการอุตสาหกรรมที่ อ. เชียงของ 723 ล้านบาท 4) พัฒนาด้านการค้าและการท่องเที่ยว 1,473 ล้านบาท 5) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 10,619 ล้านบาท ซึ่งรวมการก่อสร้างท่าเรือในแม่น้ำโขงและด่านพรมแดน 1,624 ล้านบาท 6) พัฒนาลิขิตแวดล้อมและสาธารณสุข 2,295 ล้านบาท 7) พัฒนาศูนย์บริหารจัดการและการปรับปรุงด้านกฎหมาย 565 ล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ 05/11/44)

ทั้งนี้ โครงการดังกล่าวถูกวางว่าจะเป็นโครงการสานฝันให้โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจและโครงการหกเหลี่ยมเศรษฐกิจใกล้ความเป็นจริงยิ่งขึ้น ซึ่งทางจีนก็ได้ให้ความสนใจในโครงการนี้เป็นพิเศษ โดยแสดงเจตจำนงว่า ทางมณฑลยูนนานสนใจจะร่วมก่อตั้งเขตนิคมอุตสาหกรรมปลอดภาษีที่ จ. เชียงราย เพื่อผลิตสินค้าประเภทสิ่งทอและตัดเย็บเสื้อผ้า ของเล่นเด็ก และสินค้าที่ใช้เทคโนโลยี รวมทั้งการตั้งศูนย์การค้าในพื้นที่เพื่อขายสินค้าแก่นักท่องเที่ยวด้วย (ผู้จัดการ 06/03/45)

การพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย หรือสามเหลี่ยมเศรษฐกิจ

ความคืบหน้าของการพัฒนาภายใต้โครงการนี้ (สพท. 2545) ในด้านอุตสาหกรรมมีการเน้นการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) และโครงการผลิตร่วมด้านอุตสาหกรรม (Co-production Schemes) ทั้งนี้ในส่วนของไทยได้กำหนดพัฒนาปัตตานีให้เป็นศูนย์กลางการผลิตอาหารฮาลาล โดยทาง สศช. ว่าจ้างมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์จัดทำแผนปฏิบัติการและศึกษาความเป็นไปได้แล้วเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2544 และเริ่มแปลแผนสู่การปฏิบัติ

ส่วนโครงการสะพานเศรษฐกิจปีนัง - สงขลาที่จะร่วมกันพัฒนาการขนส่ง ปรากฏว่า ทางฝ่ายไทยมีการปรับปรุงถนนสายสงขลา - สะเดาแล้ว และกำลังศึกษาความเหมาะสมทางด่วนสงขลา - สะเดา นอกจากนี้โครงการท่อส่งก๊าซไทย-มาเลเซียก็เป็นส่วนหนึ่งด้วย ขณะที่ในสาขาพลังงาน ไทยและมาเลเซียก็เห็นชอบที่จะเร่งรัดดำเนินโครงการ JDA¹⁹

ส่วนในการประชุมไตรภาคีระดับ รมต. และเจ้า

หน้าที่อาวุโส ครั้งที่ 8 เมื่อ 1 - 3 มี.ค. 2543 ที่ประชุมเห็นชอบข้อเสนอแนวทางการดำเนินการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่ายแนวทางใหม่ตามที่ไทยเสนอ นั่นคือ การร่วมกันพัฒนาพื้นที่ในรูปของสะพานเศรษฐกิจสงขลา - ปีนัง - เมดาน (Seamless Songkhla - Penang - Medan Economic Corridor) ซึ่งต่อมากำหนดความร่วมมือออกเป็น 6 รูปแบบ ได้แก่ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) การค้าและการพัฒนา ณ จุดแรกเริ่ม 3) การดำเนินการตลาดเสรี 4) การพัฒนารายสาขา 5) การพัฒนาสหสาขา และ 6) การพัฒนาพื้นที่ต่อเนื่องแนวกว้างที่สะพานเศรษฐกิจ ทั้งนี้ในแต่ละรูปแบบมีกลุ่มเทคนิคปฏิบัติการเป็นผู้ดำเนินการ

ในส่วนของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ปรากฏว่ามีการจัดตั้งกลุ่มเทคนิคปฏิบัติการย่อย 4 กลุ่ม คือ ด้านการขนส่งทางอากาศ-ทางทะเล ทางบก และด้านท่อก๊าซ ซึ่งไทยมีการเสนอโครงการก่อสร้างท่าเรือ 3 แห่ง คือ ท่ามะลิง บูดาย และนราธิวาส นอกจากนั้นยังมีโครงการทางหลวงสายสตูล - วังประจันของไทยกับบังกลาเทศ - เปอร์เซียของมาเลเซีย

ในการประชุม ครม. สัญจร ที่ จ. นราธิวาส ระหว่าง 29 - 31 มี.ค. 2545 รัฐบาลไทยยังได้กำหนดยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาภาคใต้ไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจ เน้นด้านเกษตร ท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม การแปรรูป 2) ยุทธศาสตร์ด้านการบริหาร เน้นการบริหารแบบบูรณาการ (ซีอีโอ) ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเพิ่มศักยภาพชีวิตของคนในพื้นที่ภาคใต้ โดยมอบให้ สศช. เป็นผู้ทำแผนยุทธศาสตร์มหภาค และให้สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รอง รม. เป็นผู้ดูแลแผนทั้งหมด โดยมี รมว. มหาดไทยเป็นที่ปรึกษา (กรุงเทพธุรกิจ, ผู้จัดการ 01/04/45)

สำหรับความเคลื่อนไหวในส่วนของเอกชนไทย หอการค้าเขต 18 (สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส) ร่วมกับหอการค้าจังหวัดสงขลา และสภาธุรกิจชายแดนภาคใต้ มีการผลักดันโครงการจัดตั้ง "เขตพื้นที่การค้าเสรีชายแดน (Free Trade Zone)" ขึ้นที่ ต. สำนักขาม อ. สะเดา จ. สงขลา เมื่อปี 2544 (ผู้จัดการ 15/08/44)

ทั้งนี้ โดยภาพรวมการลงทุนในพื้นที่ 5 จังหวัด

¹⁹ ดูรายละเอียดในบทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อ "โครงการท่อส่งก๊าซ และโรงแยกก๊าซ ไทย - มาเลเซีย" หน้า 311 - 317

ชายแดนภาคใต้ที่นั่นยังคงอยู่ที่ จ. สงขลา เพราะมีความพร้อมกว่าจังหวัดอื่น ๆ ที่เหลือในทุกด้าน (ผู้จัดการ 06/08/44)

โครงการขนาดใหญ่อื่น ๆ

โครงการขุดคลองกระหรือคลองไทย

ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมามีการพูดถึงและการพยายามผลักดันโครงการขุดคลองขนาดใหญ่เชื่อมระหว่างมหาสมุทรแปซิฟิกกับมหาสมุทรอินเดียบริเวณภาคใต้ของไทยอีกกระลอกหนึ่ง ด้วยความมุ่งหวังที่จะเป็นแนวทางเลือกใหม่ในการเดินเรือของโลก โดยสามารถย่นระยะการเดินทางจากฝั่งมหาสมุทรอินเดียมาฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิกไม่ต้องอ้อมประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย

การผลักดันในรอบนี้ปรากฏมีหน่วยงานเจ้าภาพหลักอยู่ 2 หน่วย ได้แก่ คณะกรรมการแห่งชาติศึกษาความเป็นไปได้ในโครงการขุดคลองกระ (คอคอดกระ) เพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม และ กมธ. วิสามัญศึกษาความเป็นไปได้ในการขุดคอคอดกระ วุฒิสภา

ในส่วนของคณะกรรมการแห่งชาตินั้นเกิดขึ้นเมื่อกรม. มีมติในวันที่ 11 ก.ย. 2544 อนุมัติให้หลักการการจัดทำโครงการการศึกษาความเป็นไปได้ขั้นสมบูรณ์ในการขุดคลองกระ เพื่อแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจและสังคม โดยมอบให้กระทรวงคมนาคมเป็นผู้ดูแล และให้ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ รอง นรม. และ รมว. กลาโหมเป็นประธานคณะกรรมการแห่งชาติศึกษาความเป็นไปได้ดังกล่าว ส่วนงบประมาณในการศึกษาให้ภาคเอกชนและต่างชาติเป็นผู้สนับสนุน กำหนดใช้เวลาไม่เกิน 18 เดือน ทั้งนี้ก่อนหน้านี้ ตั้งแต่เดือน มี.ค. พล.อ. ชวลิต ได้แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองการศึกษาความเป็นไปได้ในการขุดคลองกระ อยู่ก่อนแล้ว โดยมีประธานคือ พล.อ.อ. จรุง วุฒิกาญจน์ อดีตประธานคณะอนุกรรมการพิจารณาการขุดคอคอดกระใน กมธ. ทหาร สภาผู้แทนราษฎร (บางกอกโพสต์ มี.ค. 44)

ต่อมาในเดือน มิ.ย. ทางด้านของ กมธ. วิสามัญของวุฒิสภา โดย พล.ท. โอบาส รัตนบุรี รองประธาน ก็ทำหนังสือถึง นรม. เพื่อขอประสานงานร่วมกับคณะกรรมการกลั่นกรองที่รัฐบาลแต่งตั้งขึ้น (กรุงเทพธุรกิจ 22/06/44)

ต่อมาปรากฏว่ามีบริษัทเอกชนเสนอให้เงินช่วยเหลือในการศึกษาโครงการนี้เป็นจำนวนทั้งสิ้น 5 บริษัท

แต่บริษัทที่ พล.อ. ชวลิตสนใจมากที่สุดคือบริษัทก๊อตทาสโปรดัก จำกัด ซึ่งมีฐานอยู่ในฮ่องกงและเสนอให้งบประมาณจำนวน 50 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 2,000 ล้านบาท แบบมีเงื่อนไข โดยมีกำหนดเซ็นสัญญาภายในวันที่ 9 ส.ค. 2545 (บางกอกโพสต์, มติชน 08/08/45; มติชน, ผู้จัดการ 09/08/45) แต่สุดท้ายไม่ได้เซ็น เพราะคณะกรรมการแห่งชาติ อีกหลายคนไม่เห็นด้วยเกรงว่าหากรีบร้อนเซ็นสัญญาอาจจะมีปัญหาในเรื่องความโปร่งใส (มติชน 11/08/45)

จากนั้นในวันที่ 19 ก.ย. คณะกรรมการแห่งชาติได้ขอความช่วยเหลือด้านเทคนิคในการศึกษาความเป็นไปได้จาก ADB (บางกอกโพสต์ 20/09/45)

ขณะที่ทาง กมธ. วิสามัญ ของวุฒิสภา แถลงข่าวเมื่อ 28 ต.ค. ว่า กมธ. ได้รับเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าและไม่มีเงื่อนไขจำนวนเงิน 50 ล้านเหรียญสหรัฐ จากบริษัทร่วมทุน 6 ชาติ ประกอบด้วยจีน ญี่ปุ่น เกาหลี ฮ่องกง สหรัฐฯ และไทย สำหรับการศึกษาความเป็นไปได้ในการขุดคลองกระ (บางกอกโพสต์ 31/10/45) แล้วหลังจากนั้นเพียงไม่กี่วัน คือในวันที่ 7 พ.ย. คำฉ้วน ชโลปถัมภ์ ในฐานะประธาน กมธ. ก็ได้ชี้แจงผลสรุปการศึกษาของโครงการที่มีการขนานนามใหม่เป็น “โครงการคลองไทย” ว่า เส้นทางที่เหมาะสมคือเส้นทาง 9 A ซึ่งมีความยาว 131 กม. ในการขุดคลองจะขุดลึก 30 ม. โดยเริ่มจาก อ. สิเกา วัังวิเศษ และห้วยยอด จ. ตรัง ผ่านเข้า อ. ปาพะยอม จ. พัทลุง และเข้า อ. ชะอวด ก่อนสิ้นสุดที่ อ. หัวไทร จ. นครศรีธรรมราช โดยคาดว่าเส้นทางนี้จะมีปัญหาน้อยที่สุด เนื่องจากตั้งอยู่ศูนย์กลางของภาคใต้และอยู่ตรงกลางระหว่างพม่ากับมาเลเซีย รวมทั้งประชาชนตลอดแนวคลองเป็นชาวไทยพุทธถึงร้อยละ 95 (ผู้จัดการ 08/11/45)

ส่วนแนวเส้นทางคลองที่คณะกรรมการแห่งชาติเห็นว่าเหมาะสมคือแนว จ. ระนอง-ชุมพร และแนว จ. สตูล-สงขลา (ผู้จัดการ 08/11/45)

โครงการโรงแยกคอนเดนเสทของบริษัท

สยามกัลฟ์ปิโตรเคมีคัล จำกัด

นับตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา ต. บางแก้ว อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี ได้กลายเป็นที่ตั้งของคลังน้ำมันที่ใหญ่เป็นลำดับสามของประเทศไทย นั่นคือคลังน้ำมันของบริษัทเพชรบุรี เทอร์มินัล จำกัด นับแต่นั้นมาชาวบ้าน

เส้นทางความพยายามผลักดันโครงการชุดคลองกระ-

ความคิดในการขุดคลองเพื่อเชื่อมเส้นทางเดินเรือในการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศจากฝั่งอันดามันมาฝั่งอ่าวไทยมีมาตั้งแต่ยุคสมเด็จพระนารายณ์มหาราชในสมัยอยุธยา หรือราว 320 ปีเศษมาแล้ว โดยต้องการขุดตรงแนวรอยคอดที่สุดของประเทศที่อยู่ระหว่างจังหวัดระนองและชุมพร อย่างไรก็ตามในระยะเวลาหลังสุดของการขุดคลองได้เปลี่ยนไป และมีหลายแนวมากขึ้น

ตลอดเวลาที่ผ่านมามีโครงการที่ได้รับการผลักดันมาแล้วหลายระลอก และได้รับความสนใจจากประเทศต่างๆ อย่างมาก ยกตัวอย่างเช่นอังกฤษ เคยวางแผนที่จะขุดคลองตามแนวระหว่าง จ. ระนองกับ จ. หลังสวน จ. ชุมพร มาตั้งแต่ พ.ศ. 2401 ในสมัยรัชกาลที่ 4 แต่ต้องหยุดไปเนื่องจากมีปัญหาด้านเงินทุน

ขณะเดียวกันรัฐบาลฝรั่งเศสก็พยายามที่จะแข่งมาเจรจาลงทุน กระทั่งกลายเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้พระมหากษัตริย์ของไทยไม่อาจตัดสินใจได้ เนื่องจากเกรงจะมีปัญหาเกี่ยวกับชาติไหน

กระทั่งในปี 2478 บริติช พนมยงค์ ขณะดำรงตำแหน่ง รมว. กระทรวงมหาดไทยได้ริเริ่มโครงการนี้มาพิจารณาใหม่ โดยพลเอกพระยาพลพลพยุหเสนา รม. ในขณะนั้นสนับสนุนด้วย แต่ติดที่ไม่มีเงินทุนเพียงพอ

จรัญอีก 10 ปีต่อมาเมื่อไทยต้องลงนามในความตกลงสมบูรณแบบเพื่อเลิกสถานะสงครามกับอังกฤษในวันที่ 1 ม.ค. 2489 ปรากฏว่า ในข้อ 7 มีการระบุห้ามไทยขุดคลองเชื่อมมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทย หากมีการขุดคลองจะขัดแย้งกับอังกฤษ ความตกลงนี้จึงยกเลิกเมื่อปี 2497

โครงการขุดคลองกระกลับมาเป็นกระแสอีกครั้งในปี 2516 เมื่อบริษัทจากสหรัฐฯ เข้ามาศึกษาความเป็นไปได้เริ่มต้น และได้ข้อสรุปว่าสามารถขุดคลองขนาด 1 ช่องเดินเรือได้ บริเวณที่เหมาะสมคือแนว 5A (สตูล - สงขลา)

และอาจใช้ระเบิดนิวเคลียร์ในการขุด แต่แล้วสถานการณ์ก็เงียบไป จนในปี 2526 พลโทหาญ ลีนาทนั แม่ทัพภาคที่ 4 ขึ้นเสนอโครงการต่อรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งรัฐบาลให้ความสนใจและมีการตั้งคณะกรรมการศึกษาและทบทวนโครงการขึ้น ขณะที่ยังมีประชาชนสภาผู้แทนราษฎรได้แต่งตั้ง กมธ. วิสามัญเพื่อพิจารณาโครงการขุดคลองกระเช่นกัน ส่วนสมัคร สุนทรเวช ในฐานะ รมว.คมนาคม ได้ร่วมกับองค์กรต่างชาติ จัดสัมมนาว่าด้วยเรื่องนี้ และต่อมาทางองค์กรทุนของญี่ปุ่นร่วมกับบริษัทสหรัฐฯ ได้เสนอโครงการต่อกระทรวงคมนาคม

จากนั้นเป็นต้นมาก็มีการเคลื่อนไหวผลักดันโครงการขุดคลองกระเป็นระยะๆ โดยในช่วงหลังๆ นี้ส่วนงานที่มีบทบาทหลักคือ ทบม. ทหาร สภาผู้แทนราษฎร มีการศึกษาและเสนอแนวทางต่าง ๆ หลายแนว ได้แก่ 1) แนวสุราษฎร์ธานี - พังงา เสนอเมื่อปี 2541 2) แนวระนอง - ชุมพร (หลังสวน - ราชบุรี) หรือแนว 2 - A ระยะทาง 85 กม. เสนอเมื่อปี 2543 3) แนวสงขลา - สตูล หรือแนว 5-A ระยะทาง 102 กม. เสนอเมื่อปี 2543

นอกจากนี้ยังมีแนวสตูล - สงขลา หรือแนว 5 - A ที่กลุ่มนักวิชาการจากญี่ปุ่นเข้ามาทำการสำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2528 แนวสตูล - จะนะ หรือแนว 5 - B1 และแนวสตูล - ภูเก็ต หรือแนว 5 - B2 ระยะทาง 172 กม. ที่เสนอโดยวีระพงษ์ มุสิกสาร ผู้ประสานงานสมาคมศึกษาการพัฒนาคลองกระ และอาจารย์แห่งมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ในอีกทางหนึ่ง มีผลการศึกษาของสภาพัฒนาที่ทำได้ในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2540 ระบุว่า โครงการคอคอดกระมีความเป็นไปได้น้อยมาก

ที่มา: "โครงการคอคอดกระ อภิเษกประจักษ์ 200 ปี" เทคโนโลยีฟาร์มกึ่ง ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 และ 4; ผู้จัดการ 12/07/44; บางกอกโพสต์ 22/09/43, 05/03/43, 04/08/42; พิมพ์ไทย 22/08/43; กรุงเทพธุรกิจ 18/01/43; มติชน 25/11/41

ในพื้นที่ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการเข้ามาของคลังน้ำมัน โดยเฉพาะจากท่อส่งน้ำมันจากท่าเทียบเรือในทะเลมายังคลังน้ำมันบนฝั่ง ระยะทาง 6 กม. ที่วางลอบบนพื้นทะเล ซึ่งกีดขวางและสร้างความเสียหายให้กับเครื่องมือประมงของชาวบ้านอย่างมาก หลังจากก่อสร้างเสร็จคลังน้ำมันแห่งนี้กลับไม่เคยใช้เก็บน้ำมันเลย

ตั้งแต่ปลายปี 2544 ชาวบ้านเริ่มได้ทราบว่าจะมีการขอดำเนินการก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันของบริษัทสยามกลปิโตรเคมีคัล จำกัด และโรงงานผลิตยางมะตอยของบริษัทไทยปิโตรเคมี จำกัด อันเป็นบริษัทในกลุ่มบริษัทปิโ จะเข้ามาก่อสร้างโรงงานในบริเวณพื้นที่ติดกับคลังน้ำมัน

ชาวบ้านใน 4 ตำบลชายฝั่งทะเล อันได้แก่ บางแก้ว ปากทะเล บางขุนไทร และแหลมผักเบี้ยนั้นพันคนจึงรวมตัวกันเมื่อวันที่ 21 ม.ค. 2544 ที่สนามฟุตบอล ต. บางแก้ว เพื่อลงประชามติคัดค้าน เนื่องจากเกรงว่าจะก่อมลพิษแก่ท้องทะเลบ้านแหลมและส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวประมง เนื่องจากชายฝั่งบริเวณนี้เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงหอยแครง หอยแมลงภู่ ที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศ รวมทั้งอาจส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สำคัญของ จ. เพชรบุรี

ต่อมาในเดือน มี.ค. บริษัทเพชรบุรี เทอร์มินัล จำกัด เป็นเรื่องต่อทางจังหวัดเพชรบุรี ขอตั้งนิคมอุตสาหกรรม - เขตอุตสาหกรรม บนพื้นที่ 7,020 ไร่ ซึ่งอยู่ระหว่าง ต. บางแก้วและปากทะเล โดยนิคมฯ ดังกล่าวจะประกอบด้วยโรงแยกผลิตก๊าดน้ำมัน ท่าเทียบเรือพาณิชย์ ส่วนอุตสาหกรรม เขตพาณิชย์กรรมและที่อยู่อาศัย (มติชน 22/04/44)

ชาวบ้านจึงดำเนินการคัดค้านอย่างต่อเนื่องจริงจัง โดยมีกิจกรรมเคลื่อนไหวคัดค้านในพื้นที่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังได้ยื่นหนังสือต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ อันได้แก่ อบต. นายอำเภอ ผวจ. กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ นรม. ประธานวุฒิสภา และสภาผู้แทนราษฎร

ขณะที่ความขัดแย้งในพื้นที่มีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากทางเจ้าของโครงการได้จ้างบริษัทมวลชนสัมพันธ์มาประชาสัมพันธ์และปฏิบัติการแย่งชิงมวลชน รวมทั้งมีการจัดกิจกรรมศึกษาดูงานโรงแยกคอนเดนเสทของบริษัทหอยเพียวรีฟายเออร์ จำกัด ที่ จ. ระยอง ซึ่งเป็นบริษัทในเครือเดียวกัน (กลุ่มทพทก 04/07/45) นอกจากนี้ยังมีการข่มขู่คุกคามเกิดขึ้นกับแกนนำฝ่ายคัดค้านหลายคน และในที่สุดเมื่อวันที่ 2 ก.ย. 2545 บุญสม นิมน้อย หรือ วีระ สมาชิก อบต. หมู่ 5 ต. บางแก้ว หนึ่งในแกนนำที่คัดค้านโครงการอย่างเปิดเผยและจริงจัง ก็ถูกคนร้ายดักยิงเสียชีวิต ซึ่งต่อมาปรากฏว่ามีชาวบ้านใน ต.บางแก้วเอง 2 คนเข้ามอบตัวผู้คดี คนหนึ่งอยู่ฝ่ายสนับสนุนให้ก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมัน และอีกคนเคยเป็นคู่แข่งสมัครเลือกตั้ง อบต.บางแก้ว ของบุญสม แต่ไม่ได้รับเลือกจากชาวบ้าน

จนถึงสิ้นปี 2545 คดีนี้ยังอยู่ในระหว่างการสืบสวนของตำรวจ โดยที่ชาวบ้านกลุ่มคัดค้านได้ยื่นหนังสือต่อ

ข้อมูลเบื้องต้นโครงการ โรงแยกคอนเดนเสท ของบริษัท สยามกลปิโตรเคมีคัล จำกัด

ลักษณะโครงการ : เป็นโครงการนำคอนเดนเสทเรสิดิวและน้ำมันดิบจากกระบวนการกลั่นแยกจนได้ผลผลิตก๊าดน้ำมันประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ก๊าดปิโตรเลียมเหลว (LPG) แลฟทาเบา (Light Naphtha) แลฟทาหนัก (Heavy Naphtha) น้ำมันก๊าด (Kerosene) น้ำมันดีเซล (Diesel) และน้ำมันเตา

พื้นที่ : ก่อสร้างบนพื้นที่ประมาณ 100 ไร่ ห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ 400 ม. แบ่งเป็นสวนการผลิต 8 ไร่ ส่วนลานอับ 11 ไร่ และส่วนอื่น ๆ 81 ไร่

วัตถุดิบ : น้ำมันดิบที่ป้อนจากประเทศมาเลเซีย และคอนเดนเสทจากโรงกลั่นจากประเทศออสเตรเลีย ปริมาณของการใช้แต่ละชนิด 890.4 ล้านลิตร/ปี

สำนักงานตำรวจแห่งชาติให้โอนคดีมาที่กองปราบฯ แต่ยังไม่มีความคืบหน้า

ส่วนทางด้านของโครงการนั้น ปรากฏว่า เมื่อวันที่ 17 มิ.ย. 2545 ทางบริษัทเพชรบุรีเทอร์มินัลและบริษัทสยามกลปิโตรเคมีคัล ร่วมกับยูทรี อังกินันท์ แกลงชาวเปลี่ยนโครงการจากโรงแยกคอนเดนเสทเป็นโครงการนิคมอุตสาหกรรมประมงครบวงจร อย่างไรก็ดี พบว่าองค์ประกอบของโครงการยังคงมีโรงผสมน้ำมันและท่าเทียบเรือยาว 300 ม. ที่สามารถรองรับเรือขนาด 500 ตันกรอสรวมอยู่ด้วย จึงเป็นการเปลี่ยนเพียงชื่อโครงการเท่านั้น

อย่างไรก็ดี เนื่องจากโครงการยังคงอยู่ในขั้นตอนการพิจารณารายงานอีไอเอ ทั้งนี้โดยที่ผ่านมาคณะผู้ชำนาญการได้ตีกลับรายงานให้ทางโครงการกลับไปศึกษาเพิ่มเติมถึง 3 ครั้งแล้ว ในที่สุดเมื่อวันที่ 18 พ.ย. 2545 ทางเจ้าของโครงการจึงได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลปกครอง ฟ้อง สม. เป็นจำเลยที่ 1 และคณะผู้ชำนาญการพิจารณาอีไอเอโครงการด้านอุตสาหกรรม เป็นจำเลยที่ 2 ในกรณีที่ดำเนินการพิจารณาอีไอเอของโครงการโรงแยกคอนเดนเสทล่าช้า นอกจากนี้ ในวันที่ 28 พ.ย. กลุ่มผู้สนับสนุนยังได้นำประชาชนจำนวนกว่า 2,000 คนเดินทางมายื่นหนังสือถึง รมว. ทรพยากรฯ เพื่อให้เร่งรัด สม. ให้สรุปและชี้ชัดลงไปว่าโครงการดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือไม่

อนึ่ง ก่อนหน้านั้นในส่วนขององค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานระดับจังหวัดได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับโครงการนี้อย่างชัดเจนไปแล้ว โดยทาง อบต. บางแก้ว มีมติเอกฉันท์คัดค้านการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมประเภทปิโตรเคมีในพื้นที่ ต. บางแก้ว เมื่อวันที่ 14 ก.ย. 2544 ส่วนที่ประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เขต อ. บ้านแหลม ก็มีมติเป็นเอกฉันท์ไม่เห็นด้วยกับการก่อสร้างนิคมอุตสาหกรรม ขณะที่จังหวัดเพชรบุรีได้ออกประกาศจังหวัดเพชรบุรี เรื่องนโยบายจังหวัดเพชรบุรี ในการกำหนดพื้นที่ให้การสนับสนุนส่งเสริมกิจการอุตสาหกรรม ลงนามโดยนิรันดร์ชัย เพชรสิงห์ พวจ. เมื่อวันที่ 18 ต.ค. 2544 กำหนดว่า สำหรับในเขต อ. บ้านแหลม สนับสนุนให้ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมประมง อุตสาหกรรมบริการ และอุตสาหกรรมเกษตร แต่ต้องเป็นโรงงานที่การประกอบกิจการมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ และสามารถควบคุมหรือบำบัดได้โดยง่าย และไม่สนับสนุนให้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมปิโตรเคมี หรืออุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ส่วนทาง กนอ. ได้ส่งหลักเกณฑ์การเลือกพื้นที่เพื่อจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมมายังจังหวัดเพชรบุรี ลงวันที่

29 พ.ค. 2544 เพื่อให้ใช้เป็นแนวทางในการเลือกพื้นที่จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และเสนอว่า หากจะพิจารณาใช้พื้นที่บริเวณ อ. บ้านแหลมจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม ควรเน้นให้เป็นประเภทแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและประมงเท่านั้น

ขณะที่กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ มีการเตรียมออกประกาศกระทรวงกำหนดให้พื้นที่ อ. บ้านแหลม อ. เมืองเพชรบุรี อ. ท่าทราย และ อ. ชะอำ จ. เพชรบุรี และ อ. หัวหิน อ. ปราณบุรี จ. ประจวบคีรีขันธ์ เป็นเขตคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้หากพิจารณาจากกรอบของโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันตก หรือเวสเทิร์นซีบอร์ด จ. เพชรบุรีนั้นถูกจัดไว้เป็นพื้นที่สำหรับอุตสาหกรรมเพื่อความรู้ การวิจัย และการพัฒนา โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นโครงการขอจัดตั้งโรงแยกคอนเดนเสทและนิคมอุตสาหกรรมที่บ้านแหลมนี้จึงเป็นการลงทุนหรือใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เป็นไปตามแผนหลักแต่อย่างใด แต่ในเมื่อโครงการดังกล่าวสามารถพัฒนาขึ้นจนเป็นรูปร่างและก่อให้เกิดปัญหาได้ ก็สะท้อนให้เห็นว่าแผนการพัฒนาที่วางไว้นั้นไม่ได้มีประสิทธิภาพเลยในด้านการควบคุมขอบเขตการพัฒนา

เอกสารประกอบการเขียน

- การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. 2545. **การบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ประจำปี 2544**. มีนาคม 2545
- เดชรัด สุขกำเนิด. 2544. **สรุปปัญหาทางสุขภาพเพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ จากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก กรณีศึกษาการพัฒนาพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง**.
- เพ็ญโฉม ตั้ง และวลัยพร มุขสุวรรณ. 2545. (ร่าง) **รายงานการศึกษาการประเมินผลกระทบทางสุขภาพจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุดและพื้นที่ใกล้เคียง**. ธันวาคม 2545
- สำนักพัฒนาพื้นที่เฉพาะ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2544. **รายงานความก้าวหน้าและแนวทางการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก**. กรกฎาคม 2544
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่เฉพาะและพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). 2545. **ความก้าวหน้าการดำเนินงานแผนงานการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย - ไทย (IMT - GT)**. กันยายน 2545
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาพื้นที่เฉพาะและพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). 2546. **โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (กัมพูชา-ลาว - พม่า - ไทย - เวียดนาม - มณฑลยูนนาน)**. มกราคม 2546
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2543. **สรุปผลการสัมมนาระดมความคิดเห็น "วิสัยทัศน์และแนวทางการพัฒนาของประชาชนในช่วงแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ระดับอนุภาค : ภาคตะวันออก"**, เอกสาร, เมษายน 2543
- หนังสือของฝ่ายคัดค้าน เรื่อง **ขอคัดค้านการก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมัน (โรงแยกคอนเดนเสท) ในพื้นที่ตำบลบางแก้ว อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี** ส่งถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ 3 มิถุนายน 2545
- เอกสารแถลงข่าว ประชาชนจังหวัดเพชรบุรีเดินทางมายื่นหนังสือต่อ รมว. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วันที่ 28 พฤศจิกายน 2545

10. พลังงาน

บทสรุปย่อ	296	- การแปรรูปและการปรับโครงสร้าง	323
พลังงานเชิงพาณิชย์	297	กิจการไฟฟ้า : เพาเวอร์พูลและการแปรรูป	
• การใช้ การผลิต และการนำเข้า	297	กฟผ., การแปรรูป กฟผ. และ กฟภ.	
- ก๊าซธรรมชาติและก๊าซธรรมชาติเหลว	299	- ความร่วมมือระดับภูมิภาคและนานาชาติ	324
- น้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมัน	300	• ผลกระทบและกรณีขัดแย้ง	325
- ลิกไนต์และถ่านหิน	302	- กรณีปัญหาค่าไฟฟ้าแพง : หลากหลาย	326
• นโยบายและแผนงาน	302	ปัจจัย แต่ต้นตอก็คือนโยบาย, ข้อเสนอนโยบาย	
- การตั้งกระทรวงพลังงานและ	302	แนวทางการแก้ปัญหา	
การแปรรูป ปตท.		- มลพิษและปัญหาที่ตามมา	328
- ความร่วมมือด้านพลังงานอาเซียน	303	- โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินที่ประจวบฯ :	329
- นโยบายด้านมิโตรเลียม	304	ความขัดแย้งที่เพิ่มขึ้น, 2 ขั้วข้อมูล	
• การจัดหาและโครงการพัฒนาต่าง ๆ	304	ที่คั่งค้าง, หลายฝ่ายประสานเสียงชะลอ	
- น้ำมัน	304	โครงการ, เผยสัญญาณรัฐเสียเปรียบเอกชน,	
- ก๊าซธรรมชาติ : เครือข่ายท่อส่งก๊าซ,	305	การตัดสินใจและผลต่อเนื่อง	
แผนการรุดตลาดผ่านโครงการต่าง ๆ		- กรณีการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าอื่น ๆ	335
- ถ่านหิน	307	โรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัทบีแอลซีพี,	
• ผลกระทบและกรณีขัดแย้ง	308	โครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำห้วยคลิตี้	
- กรณีปัญหาการจ่ายค่าก๊าซฯ ล่วงหน้า :	308	พลังงานนิวเคลียร์	336
ภาวะที่เกิดจากก๊าซฯ พม่า, การทบทวน		• โรงไฟฟ้านิวเคลียร์	336
สัญญาและการเจรจาลดค่าก๊าซฯ		• ศูนย์วิจัยนิวเคลียร์ออร์กิย์	337
- โครงการท่อส่งก๊าซฯ และโรงแยกก๊าซฯ	311	พลังงานทดแทนและ	
ไทย - มาเลเซีย : สถานการณ์ก่อนการ		การอนุรักษ์พลังงาน	338
ตัดสินใจของรัฐบาล, ขั้นตอนและความ		• พลังงานทดแทน	338
ขัดแย้งการผ่านอีไอเอ, ตั้งท่าพร้อมทบทวน		- นโยบายและแผนงานภาพรวม	338
สุดท้ายเดินหน้าไร้คำอธิบาย, โครงการ		- โครงการส่งเสริมผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก	338
ที่รุดคืบด้วยความรุนแรง		ที่ใช้พลังงานหมุนเวียน : การยื่นข้อเสนอมหา	
พลังงานไฟฟ้า	317	และผลการพิจารณา,	
• กำลังการผลิต การผลิต และการใช้	317	ปัญหาความขัดแย้ง	
• นโยบายและแผนงาน	318	- เกษตรนอก	341
- ปริมาณไฟฟ้าสำรองกับการพยากรณ์	318	- ไบโอดีเซล	341
ความต้องการไฟฟ้า		- พลังงานแสงอาทิตย์	342
- แผนพัฒนากำลังการผลิตและปัญหา	320	- พลังงานลม	343
- แผนวีเพาเวอร์ริง	322	- อื่น ๆ	343
		• การอนุรักษ์พลังงาน	343

บทสรุปย่อ

รอบ 2 ปีนี้มีการกำหนดนโยบายส่งเสริมพลังงานหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าที่ใช้พลังงานหมุนเวียนนั้นมีการเคลื่อนไหวคึกคักมาก เนื่องจาก สพข. เริ่มดำเนินนโยบายการส่งเสริมให้มีโรงไฟฟ้าที่ใช้พลังงานหมุนเวียนเพิ่มมากขึ้นแล้ว

มีการอนุมัติใช้เงินอุดหนุนจากกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานรวมประมาณ 3,000 ล้านบาท เพื่อการนี้ ส่งผลให้เกิดโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานชีวมวลเฉพาะที่ได้รับการอุดหนุนเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนทั้งสิ้น 31 โครงการ ตั้งกระจายในจังหวัดต่าง ๆ ถึง 19 จังหวัดทั่วทุกภาค ซึ่งมีหลายโครงการได้รับการคัดค้านจากคนในพื้นที่ กลายเป็นชนวนใหม่ของความขัดแย้งในรูปแบบเดิม ๆ ไม่แตกต่างจากโครงการพัฒนาพลังกระแสหลัก

สำหรับการพัฒนาหรือส่งเสริมพลังงานทดแทนในส่วนอื่น ๆ ก็มีความคึกคักมากขึ้นเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในส่วนของการเอทานอลนั้นมีบริษัทธุรกิจหลายสิบแห่งให้ความสนใจที่จะลงทุนตั้งโรงงานผลิต

อย่างไรก็ดี โดยภาพรวมแล้ว พลังงานฟอสซิล หรือเชื้อเพลิงซากดึกดำบรรพ์ก็ยังคงมีบทบาทหลักอยู่แน่นอน และอัตราการผลิตออกมาใช้ยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน โดยในส่วนของการใช้น้ำมัน แม้ไทยไม่มีทรัพยากรชนิดนี้มากนัก แต่ก็มีโครงการก่อสร้างโรงกลั่นเพิ่มขึ้นในลักษณะของการใช้สถานที่เป็นหลัก เพราะทั้งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์จะนำเข้าและส่งออกเป็นส่วนใหญ่

โครงการด้านการนำก๊าซฯ มาใช้ นั่นคือการวางท่อส่งและสร้างโรงแยกก๊าซฯ ก็มีแผนการดำเนินการหลายโครงการด้วยกัน โดยสำหรับกรณีโครงการท่อส่งและโรงแยกก๊าซฯ ไทย - มาเลเซียนั้นยังคงเป็นกรณีร้อนแรง โดยเฉพาะความขัดแย้งและความรุนแรงนั้นแม้พัฒนาการสูงขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากรัฐบาลมีการตัดสินใจออกมาย่างชัดเจนที่จะทำโครงการ แต่ไม่สามารถอธิบายเหตุผลและความจำเป็นต่าง ๆ ได้

ในเวลาเดียวกัน กรณีปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการซื้อก๊าซฯ จากประเทศพม่า ตลอดจนการทำสัญญาซื้อขายก๊าซฯ ทั้งหมดก็ยังคงก่อผลพวงที่สร้างภาระแก่ประเทศโดยรวม เนื่องจากปริมาณก๊าซฯ ที่ต้องซื้อตามสัญญาในช่วงต่าง ๆ นั้นสูงกว่าปริมาณความต้องการใช้จริงเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดการต้องจ่ายค่าก๊าซฯ ล่วงหน้า อันส่งผลกระทบต่อค่าไฟฟ้าด้วย ซึ่งในช่วงปี 2544 นั้นมีการปรับขึ้นค่าไฟในส่วนของการเอฟที่สูงขึ้นอย่างเป็นประวัติการณ์

ส่วนทางด้านของโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน 2 แห่งที่ จ. ประจวบคีรีขันธ์ รัฐบาลตัดสินใจให้ชะลอโครงการออกไป ในช่วงนับแต่กลางปี 2545 เป็นต้นมาสถานการณ์ความขัดแย้งและการเคลื่อนไหวต่าง ๆ จึงซาลงไป แต่ทว่าก่อนหน้านี้ กล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการขับเคลื่อนที่เข้มข้นอย่างยิ่ง ทั้งในมิติของเนื้อหาข้อมูลและมิติของการโจมตีและทะเลาะกัน

ในส่วนของเนื้อหา นั้น นอกเหนือจากเรื่องอีไอเอแล้ว ประเด็นใหญ่ก็คือเรื่องของพลังงานไฟฟ้าที่มีความสัมพันธ์กันอย่างซับซ้อนและพัวพันระหว่างเรื่องของสัญญาไอพีพี กำลังการผลิตสำรอง แผนพัฒนา กำลังการผลิต ชนิดเชื้อเพลิง ตลอดจนค่าไฟ

กล่าวได้ว่า ด้วยกรณีการขึ้นค่าไฟ การคัดค้านโครงการท่อส่งและโรงแยกก๊าซฯ ไทย - มาเลเซีย รวมทั้งการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้า 2 แห่งที่ประจวบฯ ได้ส่งผลสะท้อนถึงระดับนโยบายด้านพลังงานพอสมควร ที่สำคัญคือ ทั้ง 3 กรณีซึ่งมีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงกันนั้นได้ทำให้เรื่องของโครงการวางแผนพลังงานที่เคยเป็นที่รับรู้และตัดสินใจกันเพียงในหมู่นักส่วนน้อยถูกเปิดสู่การรับรู้ของสาธารณะมากขึ้น และปลูกให้เกิดกระแสการมีส่วนร่วมต่อการกำหนดทิศทางทรัพยากรพลังงานอย่างกว้างขวางเป็นครั้งแรก

พลังงานเชิงพาณิชย์

ในช่วง 2 ปีนี้ การใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ซึ่งประกอบไปด้วยน้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ คอนเดนเสท ผลิตภัณฑ์น้ำมันสำเร็จรูป ไฟฟ้าจากพลังน้ำ และถ่านหิน/ลิกไนต์ ล้วนขยายตัวสูงขึ้น

ต้องการให้มีการใช้ก๊าซธรรมชาติมากขึ้น สฟช. (เปลี่ยนเป็น สทพ. นับแต่ ต.ค. 2545) และ กฟผ. ก็สนับสนุนถ่านหิน โดยเหตุผลหลักที่ สฟช. หันมามากก็คือ ต้องการให้มีการใช้ประเภทพลังงานที่หลากหลาย เพื่อทำให้ระบบพลังงานในประเทศมีความยืดหยุ่นและมั่นคง ส่วนแรงจูงใจสำคัญของ

พลังงาน 10.1

การใช้ การผลิต และการนำเข้าพลังงานเชิงพาณิชย์* (หน่วย : เทียบเท่าพันบาร์เรลน้ำมันดิบ/วัน)						
	2543	2544	2545	การเปลี่ยนแปลง (%)		
				2543	2544	2545
○ การใช้**	1,144.4	1,203.4	1,282.2	1.9	5.2	6.5
○ การผลิต	588.6	594.4	631.4	7.4	1.0	6.2
○ การนำเข้า (สุทธิ)	682.1	754.7	794.6	3.8	10.6	5.3
○ การเปลี่ยนแปลงสต็อก	-11.5	8.5	-6.9	75.1	173.9	-181.2
○ การใช้ที่ไม่เป็นพลังงาน	137.8	137.2	150.8	7.7	-0.4	9.9
○ การนำเข้า/การใช้ (%)	60.0	63.0	62.0			
○ อัตราการขยายตัวของเศรษฐกิจ (%)***	4.6	1.9	5.2			

หมายเหตุ : * พลังงานเชิงพาณิชย์ประกอบด้วยน้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ คอนเดนเสท ผลิตภัณฑ์น้ำมันสำเร็จรูป ไฟฟ้าจากพลังน้ำและถ่านหิน/ลิกไนต์
 ** การใช้ไม่รวมการเปลี่ยนแปลงสต็อกและการใช้ที่ไม่เป็นพลังงาน ได้แก่ การใช้ยางมะตอย ก๊าซธรรมชาติเหลว คอนเดนเสท แอลทีจี และแอมฟากเป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมปิโตรเคมี
 *** ประมาณการโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 ที่มาข้อมูล : สำนักงานนโยบายและแผนพลังงานแห่งชาติ (<http://www.epco.go.th>, dated Sept 17, 2003)

พลังงานพาณิชย์ประเภทปิโตรเลียม (ไม่รวมก๊าซธรรมชาติ) ยังคงเป็นพลังงานที่มีสัดส่วนการใช้มากถึงเกือบครึ่งหนึ่งของปริมาณการใช้ทั้งหมด ขณะที่ก๊าซธรรมชาติมีสัดส่วนการใช้ประมาณ 1 ใน 3 ของปริมาณการใช้ทั้งหมดและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับถ่านหิน น้ำเข้าและไฟฟ้าพลังน้ำ/น้ำเข้ที่มีการใช้เพิ่มขึ้น ปริมาณการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ในช่วง 2 ปีนี้สอดคล้องกับทิศทางนโยบายหน่วยงานที่มีบทบาทหลักด้านพลังงาน 3 แห่ง ซึ่งมีแนวทางแยกได้เป็น 2 แนวทาง นั่นคือ ขณะที่ ปตท.

กฟผ. คือต้องการผลิตไฟฟ้าด้วยต้นทุนที่ต่ำที่สุด¹ ซึ่งสะท้อนให้เห็นจากปริมาณการใช้ไฟฟ้าพลังน้ำ/น้ำเข้าที่มากขึ้นด้วย

การใช้ การผลิต และการนำเข้า

การใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ในปี 2544 มีปริมาณ 1,203.4 เทียบเท่าพันบาร์เรลน้ำมันดิบ/วัน เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 5.2 ขณะที่อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจเฉลี่ย

1 ดูประเด็นนี้เพิ่มเติมในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อ "นโยบายเกี่ยวกับประเภทพลังงาน" หน้า 314 - 317 และหัวข้อ "การกำหนดประเภทเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า" หน้า 344 - 345

พลังงาน 10.2

การใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ (หน่วย : เทียบเท่าตันบาร์เรลน้ำมันดิบ/วัน)

พลังงาน เชิงพาณิชย์	2543	2544			2545		
		ปริมาณ	สัดส่วน (%)	การเปลี่ยนแปลง (%)	ปริมาณ	สัดส่วน (%)	การเปลี่ยนแปลง (%)
● ปีโตรเลียม	578.8	560.5	46.6	-3.2	589.2	46.0	5.1
● ก๊าซธรรมชาติ	379.6	430.6	35.8	13.4	467.7	36.5	8.6
● ถ่านหินน้ำเชื้อ	52.2	61.8	5.1	18.4	70.0	5.5	28.3
● ลิกไนต์	102.6	118.2	9.8	15.2	117.7	9.2	-0.4
● ไฟฟ้าพลังน้ำ/ไฟฟ้าเข้า	31.2	32.4	2.7	3.8	37.6	2.9	16.0
● รวม	1,144.4	1,203.5	100.0	5.2	1,282.2	100.0	6.8

ที่มาข้อมูล สำนักงานนโยบายและแผนพลังงานแห่งชาติ (<http://www.eppo.go.th>, dated Sept 17, 2003)

พลังงาน 10.3

การผลิตพลังงานเชิงพาณิชย์ (หน่วย : เทียบเท่าตันบาร์เรลน้ำมันดิบ/วัน)

พลังงาน เชิงพาณิชย์	2543	2544			2545		
		ปริมาณ	สัดส่วน (%)	การเปลี่ยนแปลง (%)	ปริมาณ	สัดส่วน (%)	การเปลี่ยนแปลง (%)
● น้ำมันดิบ	57.9	61.9	10.4	6.9	75.6	12.0	22.1
● คอนเดนเสท	47.5	47.2	7.9	-0.6	48.9	7.7	3.6
● ก๊าซธรรมชาติ	350.1	341.4	57.4	-2.5	356.9	56.5	4.5
● ลิกไนต์	107.0	116.4	19.6	8.8	117.3	18.6	0.8
● ไฟฟ้าพลังน้ำ	26.1	27.4	4.6	5.0	32.7	5.2	19.3
● รวม	588.6	594.3	100.0	1.0	631.4	100.0	6.2

ที่มาข้อมูล สำนักงานนโยบายและแผนพลังงานแห่งชาติ (<http://www.eppo.go.th>, dated Sept 17, 2003)

นั้นลดลงเหลือร้อยละ 1.9 (รวมตามนโยบายพลังงานฉบับที่ 62 น. 35) ซึ่งเป็นดัชนีหนึ่งที่ทำให้เห็นว่าการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ไปเป็นจำนวนมากโดยไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้อย่างสมน้ำสมเนื้อกัน

ปีโตรเลียมซึ่งรวมน้ำมันดิบ คอนเดนเสท และผลิตภัณฑ์น้ำมันสำเร็จรูปยังคงมีสัดส่วนการใช้มากที่สุดในสัดส่วนร้อยละ 46.6 รองลงมาคือก๊าซธรรมชาติ ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วคิดเป็นสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 82.4 (รวมตามนโยบายพลังงานฉบับที่ 62 น. 35)

ด้านการผลิตพลังงานเชิงพาณิชย์ในปี 2544 มีปริมาณ 594.3 เทียบเท่าตันบาร์เรลน้ำมันดิบ/วัน (รวมตามนโยบายพลังงานฉบับที่ 62 น. 35) โดยประเภทพลังงานที่ผลิต

ขึ้นเองในประเทศมากที่สุดคือก๊าซธรรมชาติ รองลงมาคือ ลิกไนต์ น้ำมันดิบ คอนเดนเสท และไฟฟ้าพลังน้ำ ตามลำดับ โดยมีการผลิตลิกไนต์ น้ำมันดิบ และไฟฟ้าพลังน้ำมากขึ้นจากปีก่อน ขณะที่การผลิตก๊าซธรรมชาติและคอนเดนเสทลดลง (www.eppo.go.th, 17/09/45)

ด้วยการผลิตที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ การนำเข้าพลังงานเชิงพาณิชย์จึงยังคงมีสัดส่วนที่สูงคือร้อยละ 63 ของปริมาณพลังงานเชิงพาณิชย์ที่ใช้ โดยพลังงานที่นำเข้ามีปริมาณเท่ากับ 754.7 เทียบเท่าตันบาร์เรลน้ำมันดิบ/วัน เพิ่มจากปีก่อนหน้าร้อยละ 10.6 ในจำนวนนี้ น้ำมันดิบเป็นพลังงานที่มีสัดส่วนการนำเข้ามากที่สุด รองลงมาเป็นก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน และไฟฟ้า (www.eppo.go.th, 17/09/46)

พลังงาน 10.4

ปริมาณการนำเข้า (ส่งออก) พลังงานเชิงพาณิชย์ (หน่วย : เทียบเท่าตันบาร์เรลน้ำมันดิบ/วัน)							
พลังงาน เชิงพาณิชย์	2543	2544			2545		
		ปริมาณ	สัดส่วน (%)	การเปลี่ยนแปลง (%)	ปริมาณ	สัดส่วน (%)	การเปลี่ยนแปลง (%)
● น้ำมันดิบ	643.0	678.2	89.9	5.5	679.8	85.5	(1.2)
● คอนเดนเสท	(-4.4)	(-3.5)	-0.5	-20.5	(-4.6)	-0.6	31.4
● ก๊าซธรรมชาติ	29.6	89.3	11.8	201.7	111.0	14.0	24.3
● น้ำมันสำเร็จรูป	(-43.4)	(-76.1)	-10.1	75.3	(-66.4)	-8.4	-12.7
● ถ่านหิน	52.2	61.8	8.2	18.4	70.0	8.8	13.3
● ไฟฟ้า	5.1	5.0	0.7	-2.0	4.9	0.6	-2.0
รวม	682.1	754.7	100.0	10.6	794.7	100.0	5.3

ที่มาข้อมูล : สำนักงานนโยบายและแผนพลังงานแห่งชาติ (<http://www.eppo.go.th>, dated Sept 17, 2003)

ในส่วนของการส่งออกมีการส่งออกน้ำมันสำเร็จรูปและคอนเดนเสท โดยส่งออกน้ำมันสำเร็จรูปเพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้าถึงร้อยละ 75.3 (www.eppo.go.th, 17/09/46) ซึ่งสะท้อนว่า กำลังการผลิตของโรงกลั่นน้ำมันในประเทศมีสูงกว่าความต้องการใช้ และน้ำมันดิบที่นำเข้าส่วนหนึ่งนั้นก็เพื่อเป็นวัตถุดิบเท่านั้น

สำหรับปี 2545 มีการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ทั้งสิ้น 1,282.2 เทียบเท่าตันบาร์เรลน้ำมันดิบ/วัน โดยมีการใช้พลังงานทุกประเภทเพิ่มขึ้น ยกเว้นถ่านหินที่มีการใช้ลดลงเล็กน้อย พลังงานที่มีสัดส่วนการใช้มากที่สุดคือปิโตรเลียม รองลงมาคือก๊าซธรรมชาติ ส่วนประเภทพลังงานที่มีการใช้เพิ่มขึ้นมากที่สุดในปีนี้คือไฟฟ้าพลังน้ำ/น้ำเข้ ตามด้วยถ่านหินนำเข้า (www.eppo.go.th, 17/09/46)

ด้านการผลิตในภาพรวมเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.2 ประเภทพลังงานที่ผลิตมากที่สุดยังคงเป็นก๊าซธรรมชาติ นอกจากนี้มีการผลิตน้ำมันดิบจากแหล่งภายในประเทศเพิ่มขึ้นจากปีก่อนถึงร้อยละ 22.1 (www.eppo.go.th, 17/09/46) แต่สัดส่วนการนำเข้าโดยรวม ก็ยังสูงถึงร้อยละ 62 ของปริมาณพลังงานเชิงพาณิชย์ที่ใช้ (วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 99, น. 26)

ก๊าซธรรมชาติและก๊าซธรรมชาติเหลว

ก๊าซธรรมชาติยังคงเป็นประเภทพลังงานที่ได้รับการส่งเสริมให้ใช้อย่างต่อเนื่อง ทั้งจากภาครัฐและบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นผู้ค้าก๊าซรายเดียวของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการผลิตไฟฟ้า นโยบายดังกล่าวสัมพันธ์กับการนำเข้าที่มีปริมาณสูงขึ้นมาก ทั้งยังส่งผลต่อการวางแผนพลังงานไฟฟ้าอย่างสำคัญ ตลอดจนกระทบถึงค่าไฟฟ้า และก่อให้เกิดภาวะสาธารณะในรูปแบบต่าง ๆ ด้วย³

ในปี 2544 ปริมาณการผลิตก๊าซธรรมชาติจากแหล่งภายในประเทศอยู่ที่ 1,900 ล้าน ลบ.ฟ./วัน โดยเกือบทั้งหมดได้จากแหล่งในอ่าวไทยที่มีบริษัทโนแอสเป็นผู้ดูแลหลัก รองลงมาคือ ปตท. สผ. และเซฟรอน ปริมาณดังกล่าวนี้ลดลงจากเมื่อปีก่อนร้อยละ 2.5 เนื่องจากต้องนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาคานาและเบตาทูนของพม่าเพิ่มขึ้นให้ได้ปริมาณตามสัญญาซื้อขายที่ ปตท. ทำให้ได้เร็วที่สุด เพื่อลดภาระค่าปรับ การนำเข้าก๊าซ ในปีนี้จึงพุ่งเพิ่มจากปีก่อนถึงร้อยละ 202.4 พลอยทำให้ปริมาณการใช้เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.1 ทั้งนี้โดยก๊าซธรรมชาติร้อยละ 87.1 หรือ 2,087 ล้าน ลบ.ฟ./วัน ถูกใช้เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า

(วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 98, น. 81-82)

² ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ หัวข้อ “กรณีปัญหาค่าไฟแพง” หน้า 326 - 328

³ ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ ส่วนเรื่อง “เรื่องเด่นในรอบสองปี” เรื่อง “ก๊าซธรรมชาติกับการเร่งใช้ ผลประโยชน์เบื้องหลังและผลพวงเบื้องหน้า” หน้า 396 - 405 และบทเดียวกันนี้ หัวข้อ “กรณีปัญหาการจ่ายค่าก๊าซ ล่วงหน้า” หน้า 308 - 311

ผลงาน 10.5

การจัดการและการใช้ก๊าซธรรมชาติ (หน่วย : ล้านลูกบาศก์ฟุต/วัน)						
ปี	การจัดการ			การใช้		
	การผลิต	การนำเข้า	รวม	ไฟฟ้า*	อุตสาหกรรม และอื่นๆ	รวม
2540	1,564		1,564	1,220	344	1,564
2541	1,698	2	1,700	1,345	355	1,700
2542	1,860	2	1,862	1,473	388	1,861
2543	1,948	164	2,112	1,606	507	2,113
2544	1,900	498	2,398	2,087	309	2,396
2545	1,986	617	2,603	2,239	364	2,603

* ใช้ใน EGAT, EGGO, ราชบุรี (IPP), IPP, SPP
ที่มาข้อมูล : วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 59

อนึ่ง เนื่องจากทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างใช้ตัวเลขปริมาณการใช้ก๊าซฯ เป็นตัวเดียวกับปริมาณการผลิต เมื่อปริมาณการผลิตสูง ไม่ว่าจากการนำเข้าหรือการผลิตภายในประเทศ ตัวเลขการใช้ก็จะสูงไปตามกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าความต้องการใช้จริงจะเป็นเช่นนั้น

สำหรับปี 2545 ปริมาณการผลิตก๊าซธรรมชาติในประเทศเท่ากับ 1,986 ล้าน ลบ.ฟ./วัน ส่วนการนำเข้าจากสหภาพพม่าอยู่ที่ 617 ล้าน ลบ.ฟ./วัน เพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 24.4 ทั้งนี้เป็นการใช้เพื่อผลิตไฟฟ้าถึงร้อยละ 86 (วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 59, น. 38-39)

ในส่วนของก๊าซธรรมชาติเหลวหรือ NGL ในปี 2544 มีการผลิต 9,982 บาร์เรล/วัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.2 จากปีก่อน ขณะที่มีการใช้ในประเทศ 7,743 บาร์เรล/วัน แบ่งเป็นการใช้ในอุตสาหกรรมกลั่นน้ำมัน 941 บาร์เรล/วัน และอุตสาหกรรมตัวทำละลาย 6,802 บาร์เรล/วัน ส่วนที่เหลืออีก 1,833 บาร์เรล/วัน ส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศสิงคโปร์ (วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 55, น. 53) ขณะที่การผลิตก๊าซธรรมชาติเหลวในปี 2545 เพิ่มขึ้นร้อยละ 83 ขณะที่ปริมาณการส่งออกลดลงร้อยละ 46.4 โดยส่วนใหญ่ถูกใช้ในอุตสาหกรรมตัวทำละลายภายในประเทศ (วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 59, น. 40)

น้ำมันดิบและผลิตภัณฑ์น้ำมัน

ปริมาณการผลิตน้ำมันดิบในปี 2544 อยู่ที่ 62 พัน บาร์เรล/วัน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 6.9 แหล่งผลิตหลัก

ได้แก่ แหล่งเบญจมาศ ซึ่งดำเนินการโดยบริษัทเชฟรอน รองลงมาคือแหล่งสิริกิติ์ ที่ดำเนินการโดยบริษัทไทยเชลล์ ทั้งนี้น้ำมันดิบที่ผลิตได้จากแหล่งเบญจมาศและทานตะวันของบริษัทเชฟรอน 37 พันบาร์เรล/วัน ต้องส่งออกไปสิงคโปร์เนื่องจากมีสารปรอทผสมอยู่ในปริมาณมาก ไม่สามารถใช้กับโรงกลั่นในประเทศได้ น้ำมันดิบส่วนที่เหลือ และคอนเดนเสทที่ผลิตได้อีกส่วนหนึ่งรวมประมาณ 44 พันบาร์เรล/วัน จะถูกนำไปกลั่น ซึ่งความต้องการใช้เพื่อการกลั่นในประเทศเท่ากับ 756 พันบาร์เรล/วัน จึงต้องนำเข้าน้ำมันดิบจำนวน 712 พันบาร์เรล/วัน โดยร้อยละ 77 นำเข้ามาจากตะวันออกกลาง ส่วนที่เหลือนำเข้าจากตะวันออกไกล และอื่น ๆ (วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 55, น. 50-51)

การผลิตน้ำมันดิบในปี 2545 อยู่ที่ระดับ 75 พัน บาร์เรล/วัน ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 22.1 เนื่องจากมีแหล่งผลิตใหม่เพิ่มขึ้น 3 แหล่ง ได้แก่ แหล่งมะลิวันของบริษัทเชฟรอน แหล่งสังกะเจายของบริษัท ปตท.สผ. และแหล่งยะลา ที่อยู่ใน Big Oil Project ของบริษัทยูโนแคล

ทางด้านปริมาณการกลั่น ปีนี้เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 9.5 อยู่ที่ระดับ 828 พันบาร์เรล/วัน ดังนั้นจึงมีการนำเข้าน้ำมันดิบสุทธิ (หักการส่งออก) เท่ากับ 673 พันบาร์เรล/วัน รวมทั้งมีการส่งออกน้ำมันดิบจำนวน 45 พันบาร์เรล/วัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 22.9 ด้วย (วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 59, น. 36-37)

ส่วนผลิตภัณฑ์น้ำมันสำเร็จรูป (รวมก๊าสปิโตรเลียมเหลว) ในปี 2544 มีการผลิตรวม 728.8 พันบาร์เรล/วัน

พฤษภาคม 10.6

การผลิต การใช้ การนำเข้า และการส่งออกน้ำมันสำเร็จรูป ปี 2544 - 2545

ชนิดน้ำมัน	ปี 2544								ปี 2545			
	ปริมาณ (พันบาร์เรล/วัน)				การเปลี่ยนแปลง เทียบกับปี 2543 (%)				ปริมาณ (พันบาร์เรล/วัน)			
	การใช้	การผลิต	การนำเข้า	การส่งออก	การใช้	การผลิต	การนำเข้า	การส่งออก	การใช้	การผลิต	การนำเข้า	การส่งออก
● เบนซิน	118.2	143.5	2.5	25.5	1.4	2.9	395.9	19.8	126.2	142.2	3.8	21.2
เบนซินพิเศษ	51.7	72.3		38.9	-12.4	-2.2	-100.0	42.1	51.4	68.0	0.1	17.4
เบนซินธรรมดา	66.4	71.2	2.5	6.6	15.6	8.9	713.6	17.3	74.8	74.2	3.7	3.8
● ดีเซล	262.3	287.2	5.5	28.4	1.6	3.4	-50.1	-1.7	277.0	302.4	12.2	40.2
● ก๊าซ	1.0	10.1		6.8	15.9	19.5		0.7	1.0	9.5		5.5
● น้ำมันเครื่องบิน	64.1	73.0	0.1	8.4	6.4	-2.5	18.4	-40.2	65.1	80.5	0.9	15.9
● น้ำมันเตา	78.1	111.4		26.5	-28.8	-7.5	-100.0	99.6	82.4	103.0		13.2
● ก๊าซปิโตรเลียมเหลว*	64.2	101.1		24.2	10.4	14.0		13.1	66.9	101.5		21.9
● รวม	587.9	726.3	8.1	119.8	-2.6	2.3	-63.8	13.3	618.6	739.1	16.9	117.9

* ไม่รวมการใช้เพื่อเป็นวัตถุดิบ

ที่มา : ข้อมูลปี 2544 จากวารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 55, ข้อมูลปี 2545 จากวารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 59

ขณะที่ปี 2545 มีการผลิตเพิ่มขึ้นเล็กน้อย สอดคล้องกับการใช้ที่เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.1 ดังนั้นปริมาณการส่งออกจึงไม่แตกต่างกันมากนัก (วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 55, น. 84 และฉบับที่ 59, น. 40 - 41)

ในรายชนิดน้ำมันสำเร็จรูป ที่มีสัดส่วนการใช้สูงที่สุดคือน้ำมันดีเซล รองลงมาก็คือน้ำมันเบนซิน

สำหรับน้ำมันเบนซินนั้น มีปริมาณการใช้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปลายปี 2544 แต่ปริมาณการใช้น้ำมันเบนซินพิเศษลดลง อันเป็นผลมาจากการรณรงค์ให้ใช้น้ำมันที่มีค่าออกเทนเหมาะสมกับประเภทรถ แม้ว่าปริมาณการผลิตน้ำมันเบนซินจะมากกว่าความต้องการใช้จนต้องส่งออกไปขายยังต่างประเทศประมาณร้อยละ 16 - 18 ของน้ำมันเบนซินที่ผลิตได้ กระนั้นก็ยังมีการนำเข้าน้ำมันเบนซินอีกประมาณร้อยละ 2 - 3 ของปริมาณการใช้ และปริมาณการนำเข้ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 55, น. 85 และฉบับที่ 59, น. 41 - 42)

ทางด้านน้ำมันดีเซล อัตราการขยายตัวของการใช้โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นตั้งแต่ต้นปี 2544 ต่อเนื่องมาจนถึงต้นปี 2545 จากนั้นมีการขยายตัวลดลงเล็กน้อยและค่อนข้างคงที่อยู่ที่ประมาณร้อยละ 5.5 ในปี 2545 (วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 55, น. 42)

สำหรับน้ำมันเตา ปริมาณการใช้ในปี 2544 ลดลงจากปีก่อนร้อยละ 28.8 อันเป็นผลมาจากการใช้ผลิตกระแสไฟฟ้าที่ลดลงถึงร้อยละ 72.6 ตามแนวนโยบายส่วนการใช้ในภาคอุตสาหกรรมลดลงเนื่องจากน้ำมันเตามีราคาค่อนข้างสูง ผู้ใช้จึงหันไปใช้เชื้อเพลิงชนิดอื่นแทน แต่ในปี 2545 มีการใช้ในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ส่วนการใช้เพื่อผลิตไฟฟ้ายังคงลดลงไปอีกร้อยละ 22.8 (วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 55, น. 87 และฉบับที่ 59, น. 43)

ในกรณีของก๊าซปิโตรเลียมเหลว (LPG) หรือก๊าซหุงต้ม ในปี 2544 และ 2545 มีปริมาณการผลิตใกล้เคียงกัน คือประมาณ 101 พันบาร์เรล/วัน ซึ่งมากกว่าความต้องการใช้ในประเทศ อย่างไรก็ตาม อัตราการใช้โดยรวมก็สูงขึ้นด้วย ส่วนใหญ่คือการใช้เป็นเชื้อเพลิง (ในครัวเรือน รถยนต์ และอุตสาหกรรม) และการใช้เป็นวัตถุดิบในโรงงานอุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดยสัดส่วนโดยเฉลี่ยร้อยละ 84 ของการใช้ทั้งหมดนั้นใช้เป็นเชื้อเพลิง ส่วนการส่งออกนั้น ในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 ร้อยละ 13.1 และลดลงร้อยละ 9.5 ในปี 2545 ส่วนใหญ่เป็นการส่งออกไปยังประเทศจีน สิงคโปร์ และเวียดนามตามลำดับ (วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 55, น. 87 และฉบับที่ 59, น. 43 - 44)

การผลิตและการใช้พลังงาน (หน่วย : พันตัน)

การผลิต/นำเข้า/การใช้	2543	2544			2545		
		ปริมาณ	อัตราเพิ่ม (%)	สัดส่วน (%)	ปริมาณ	อัตราเพิ่ม (%)	สัดส่วน (%)
● การผลิตไฟฟ้า	17,786	19,607	10.2	100.0	19,569	-0.2	100.0
• การไฟฟ้าฝ่ายผลิต	13,652	15,447	13.1	78.8	15,182	-1.7	77.6
• เหมืองเอกชน	4,134	4,160	0.6	21.2	4,387	5.5	22.4
- บ้านปู	1,938	2,622	35.3	13.4	2,782	6.1	14.2
- ลาไมนา	1,123	979	-12.8	5.0	690	-29.5	3.5
- อื่น ๆ	1,073	559	-47.9	2.9	915	63.7	4.7
● การนำเข้าถ่านหิน	4,183	4,945	18.2		5,599	13.2	
● รวมถ่านหินที่มี	21,969	24,552	11.8		25,168	2.5	
● การใช้ถ่านหิน	17,551	19,935	13.6	100.0	19,592	-1.7	100.0
• ผลิตกระแสไฟฟ้า	14,121	15,744	11.5	79.0	15,035	-4.5	76.7
• อุตสาหกรรม	3,430	4,190	22.2	21.0	4,556	8.7	23.3
● การใช้ถ่านหิน	4,183	4,945	18.2	100.0	5,599	13.2	100.0
• ผลิตกระแสไฟฟ้า	2,055	2,150	4.6	43.5	2,352	9.4	42.0
• อุตสาหกรรม	2,128	2,795	31.3	56.5	3,247	16.2	58.0
● รวมการใช้	21,734	24,880	14.5		25,191	1.3	

ที่มา : วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 59

ถ่านหินและถ่านหิน

การใช้ถ่านหินในประเทศไทยส่วนใหญ่ใช้เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าที่โรงไฟฟ้าแม่เมาะของ กฟผ. ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 79 ในปี 2544 และร้อยละ 76.7 ในปี 2545 ส่วนที่เหลือใช้ในภาคอุตสาหกรรม

ในส่วนของการนำเข้าถ่านหินเพิ่มขึ้นทั้ง 2 ปี ประกอบด้วยการใช้ในภาคอุตสาหกรรมและผลิตกระแสไฟฟ้าเช่นเดียวกัน แต่ปริมาณการใช้ในภาคอุตสาหกรรมมากกว่าและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการใช้ในอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ที่กำลังมีการขยายตัวสูงมาก (กระทรวง

นโยบายพลังงานฉบับที่ 55 พ. 59 และฉบับที่ 58 พ. 59)

นโยบายและแผนงาน

การตั้งกระทรวงพลังงานและการแปรรูป ปตท.

การจัดตั้งกระทรวงพลังงานขึ้นใหม่ตามแนวทางการปฏิรูประบบราชการเมื่อปลายปี 2545 ถือเป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สุดในรอบ 2 ปีนี้ เพราะเป็นการ

รวมศูนย์การจัดทำ พัฒนา และบริหารจัดการพลังงานเข้าไว้ในหน่วยงานเดียว โดยมีการโอนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากสังกัดต่าง ๆ เข้ามาไว้ด้วยกัน รวมทั้งรัฐวิสาหกิจอย่างการไฟฟ้าทั้ง 3 แห่ง ปตท. และบริษัทบางจาก แต่ในการนี้ กฟผ. และ กฟภ. นั้นจะโอนมาในภายหลัง (กรุงเทพธุรกิจ 14/06/45)

ส่วนเรื่องการบริหารโครงสร้างกิจการก๊าซธรรมชาติเมื่อวันที่ 1 ต.ค. 2544 ปตท. รัฐวิสาหกิจด้านพลังงานที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งผูกขาดธุรกิจการจำหน่ายก๊าซธรรมชาติได้ดำเนินการแปลงสภาพภายใต้ พ.ร.บ. ทุนรัฐวิสาหกิจ พ.ศ. 2542 โดยจัดตั้งเป็นบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยมีทุนจดทะเบียนที่ชำระแล้ว 20,000 ล้านบาท

สำหรับพื้นที่เสนอขายมีจำนวนรวม 920 ล้านหุ้น เป็นส่วนที่เปิดให้ประชาชนทั่วไปจองได้ 220 ล้านหุ้น ซึ่งในการเปิดจองครั้งแรกเมื่อ 15 พ.ย. 2544 ปรากฏว่าได้รับความสนใจอย่างคับคั่ง กระทั่งใช้เวลาเพียง 1.07 นาทีเท่านั้น จากนั้นในวันที่ 8 ธ.ค. ที่ประชุม บมจ. ปตท. ก็เริ่มเข้าทำการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (กระทรวงพลังงานฉบับที่ 55 ฉบับที่ 58 และฉบับที่ 59 พ. 59)

นอกเหนือจากการแปรสภาพเป็น บมจ. ตามหลัก การที่ กรม. มีมติเห็นชอบไว้ตั้งแต่ 10 ก.ค. 2542 แล้ว ในวันที่ 21 ส.ค. 2544 กรม. ยังได้มีมติเกี่ยวกับแนวทาง การแปรรูป ปตท. อีกครั้ง กำหนดให้ต้องมีการแยกกิจการ ระบบท่อส่งก๊าซฯ ออกจากกิจการจัดหาและจำหน่าย ในลักษณะการแบ่งแยกตามกฎหมาย โดยจัดตั้งเป็นบริษัท ปตท. ท่อส่งก๊าซธรรมชาติ จำกัด โดยมี บมจ. ปตท. เป็น ผู้ถือหุ้นทั้งหมด และให้มีการจัดตั้งบริษัท ปตท. ท่อจัด จำหน่ายก๊าซธรรมชาติ จำกัด เพื่อรองรับแผนการจำหน่าย ก๊าซธรรมชาติของ ปตท. (วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 11 เดือน ส.ค. 2544;

กรุงเทพธุรกิจ, ผู้จัดการ 22/08/44)

นอกจากนี้ให้เปิดเสรีธุรกิจก๊าซฯ ด้วย นั่นคือการ เปิดให้ผู้ผลิตก๊าซฯ จากแหล่งต่าง ๆ สามารถซื้อขายกัน ได้เองโดยไม่ต้องผ่าน ปตท. ซึ่งเดิมเคยเป็นผู้มีสิทธิซื้อก๊าซฯ จากปากหลุมเพียงรายเดียว (กรุงเทพธุรกิจ 18/05/44)

ในส่วนของบริษัทสำรวจและผลิต ปตท. จะยังคง ถือหุ้นในบริษัท ปตท. สผ. ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 51 ส่วนใน ธุรกิจโรงกลั่น โรงกลั่นของบริษัทไทยออยล์ จำกัด จะเป็น หลักในการสนับสนุนราคาตลาดของธุรกิจน้ำมัน ปตท. และ สำหรับธุรกิจปิโตรเคมี จะสนับสนุนให้มีการปรับปรุง ประสิทธิภาพบริษัทในเครือ รวมทั้งสนับสนุนอุตสาหกรรม สายนี้ที่ใช้ก๊าซฯ เป็นวัตถุดิบหลักด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างมูลค่า เพิ่มให้แก่ก๊าซธรรมชาติ (วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 32, น. 25 - 32; วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 11 เดือน ส.ค. 2544)

พลังงาน 10.8

สรุปการจัดสรรหุ้นบริษัท ปตท. จำกัด แก่นักลงทุนกลุ่มต่าง ๆ (หน่วย : ล้านหุ้น)	
กลุ่มนักลงทุน	จำนวน จัดสรรสุทธิ
● ในประเทศ	330,124
- บุคคลธรรมดา	169
- โบรกเกอร์และผู้มีอุปการคุณ	91,876
- สถาบัน	
รวมหุ้นที่จัดสรรในประเทศ	591 (64.24%)
● ต่างประเทศ	329 (35.76%)
● รวม	920

ที่มา : วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 13 เดือน ส.ค. 2544

ทางด้าน ปตท. เองวางแผนทางหลังการแปรรูปไว้ว่า จะพัฒนาสู่ธุรกิจก๊าซฯ ครบวงจร แทนการเน้นซื้อก๊าซฯ มา จำหน่ายเช่นที่ผ่านมา นอกจากนี้จะเริ่มเข้าสู่ธุรกิจไฟฟ้า อย่างจริงจังด้วย (กรุงเทพธุรกิจ 27/08/44)

ความร่วมมือด้านพลังงานอาเซียน

ในการประชุม รมต. อาเซียนด้านพลังงาน วันที่ 5 ก.ค. 2544 (ครั้งที่ 19) ที่ประชุมเห็นชอบให้มีการจัดทำ บันทึกความเข้าใจ (MOU) เพื่อการเชื่อมโยงท่อส่งก๊าซ ธรรมชาติอาเซียนและเร่งส่งเสริมความร่วมมืออาเซียน ด้านพลังงานในระดับเอชชน ทั้งยังมีการพูดกันถึงแผน แม่บทการเชื่อมโยงสายส่งไฟฟ้าอาเซียนที่อยู่ระหว่างการ จัดทำและคาดว่าจะแล้วเสร็จในระยะ 1 ปีข้างหน้า นอกจากนี้ยังมีการริเริ่มโครงการส่งเสริมการค้าและการลงทุน ถ่านหินภายในอาเซียน และการสานต่อโครงการต่าง ๆ ทั้ง ด้านการพัฒนาและส่งเสริมพลังงานหมุนเวียน การอนุรักษ์ พลังงาน และโครงการความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับฝ่าย ต่าง ๆ (วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 32, น. 60 - 63)

จากนั้นในการประชุมครั้งต่อมา (ครั้งที่ 20) ใน วันที่ 5 ก.ค. 2545 รมต. พลังงานกลุ่มประเทศอาเซียนได้ ร่วมกันลงนามในบันทึกความเข้าใจโครงการเชื่อมโยงท่อ ก๊าซฯ อาเซียน ซึ่งแผนแม่บทจัดทำเสร็จแล้ว และมีการ วางท่อก๊าซฯ แล้วมากกว่า 1,000 กม. แต่อาเซียนเห็นว่าจะ ต้องวางเพิ่มอีก 4,500 กม. โดยมีอินโดนีเซียซึ่งมีก๊าซ ธรรมชาติจำนวนมากเป็นตัวหลัก (กรุงเทพธุรกิจ 06/07/45)

โครงการนี้จะทำหน้าที่เชื่อมโยงแหล่งที่เป็นศูนย์กลาง ความต้องการและการใช้ก๊าซธรรมชาติเข้ากับโครงสร้าง พื้นฐานท่อส่งก๊าซธรรมชาติซึ่งเชื่อมต่อกับแหล่งนาทูนาของ อินโดนีเซีย และแหล่งอื่น ๆ ในอ่าวไทย ทะเลจีนใต้ และ สุมาตรา โดยกำหนดจุดเชื่อมโยงเบื้องต้นไว้ทั้งสิ้น 7 จุด รวมเป็นระยะทางท่อก๊าซฯ ประมาณ 4,200 กม. คาดว่า ใช้เงินลงทุนประมาณ 7,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (จดหมายข่าว สทพ. ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 เดือน ส.ค. 2545; ผู้จัดการ 30/05/44)

ส่วนเรื่องของโครงการเชื่อมโยงระบบสายส่งไฟฟ้า อาเซียน ในการประชุมรอบนี้ รมต. ด้านพลังงานอาเซียน ต่างเห็นพ้องให้มีการพัฒนากรอบการดำเนินงานของโครงการ ส่วนแผนแม่บทที่ยังไม่เสร็จจะมีการเลื่อนกำหนดออกไปเป็น ม.ค. 2546 (จดหมายข่าว สทพ. ปีที่ 1 ฉบับที่ 6 เดือน ส.ค. 2545; กรุงเทพธุรกิจ 06/07/45)

ทั้งนี้โครงการเชื่อมโยงท่อส่งก๊าซฯ และสายส่งไฟฟ้าก็คือรูปธรรมของการพัฒนาเครือข่ายการเชื่อมโยงด้านพลังงานอาเซียนนั่นเอง

นโยบายด้านปิโตรเลียม

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพลังงานของประเทศ กำหนดทิศทางในช่วงแผน 9 ว่าจะปรับมาให้ความสำคัญกับมาตรการสนับสนุนการใช้พลังงานหมุนเวียน การอนุรักษ์พลังงาน และการมุ่งพัฒนาแหล่งพลังงานในประเทศเพื่อลดการพึ่งพาการนำเข้า (กรุงเทพธุรกิจ 28/08/44) อย่างไรก็ดี พลังงานหลักก็ยังเป็นปิโตรเลียมอยู่ดี โดยที่ก๊าซธรรมชาติยังได้รับการส่งเสริมเป็นหลัก

ทั้งนี้ นอกเหนือจากเอทานอล⁴ และไบโอดีเซล⁵ แล้ว สิ่งที่ได้รับการส่งเสริมให้ใช้ทดแทนน้ำมันเบนซินและดีเซลก็คือก๊าซธรรมชาติที่ใช้ในยานพาหนะ หรือ NGV (Natural Gas for Vehicle) โดย ครม. มีมติเห็นชอบให้ ปตท. เร่งดำเนินการสนับสนุนการใช้ NGV ให้เร็วขึ้น นอกจากนี้ในวันที่ 14 พ.ย. 2545 กพข. ได้มีมติเห็นชอบแผนการส่งเสริมการนำก๊าซธรรมชาติมาใช้เป็นเชื้อเพลิงในภาคขนส่งในช่วงปี 2546 - 2551 ตามข้อเสนอของ ปตท. โดยรายละเอียดของแผนดังกล่าว ประกอบด้วย การขยายจำนวนสถานีบริการ NGV การขยายท่อส่งก๊าซธรรมชาติให้ครอบคลุมรอบเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล การขยายจำนวนรถที่ใช้ NGV การกำหนดราคาจำหน่าย NGV และการกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมการใช้ NGV ในภาคขนส่งและหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการใช้ก๊าซธรรมชาติในภาคขนส่งขึ้น

ขณะเดียวกันหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต่างก็สนับสนุน ทั้งด้วยการปรับปรุงกฎ ระเบียบ การกำหนดพิถีพิถันราคาก๊าซต่าง ๆ การจัดหาแหล่งเงินกู้ระยะยาว ดอกเบี้ยต่ำ ฯลฯ

สำหรับก๊าซหุงต้ม สฟช. มีแนวคิดจะผลักดันไทยให้เป็นศูนย์กลางการจำหน่ายของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ ปตท. ที่จะรุกตลาดไปยังประเทศเพื่อนบ้านมากขึ้น ทั้งเวียดนาม พม่า ลาว

ผลงาน 10.9

บัญชีของกองทุนน้ำมัน ณ สิ้น พ.ค. 2544	
เจ้าหนี้	หนี้ (ล้านบาท)
1. การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.)	8,600
2. บริษัทไทยออยล์ จำกัด	2,042
3. โรงกลั่นน้ำมันระยอง	1,438
4. โรงกลั่นน้ำมันสตาร์	1,133
5. บริษัทอื่น ๆ	1,000
รวม	15,955

ที่มาข้อมูล : กรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง
อ้างอิง : กรุงเทพธุรกิจ 14/06/44

ฟิลิปปินส์ กัมพูชา เพราะส่วนใหญ่ประเทศเหล่านี้ก็ต้องนำเข้าก๊าซหุงต้มจากต่างประเทศอยู่แล้ว อีกทั้งไทยก็มีภูมิศาสตร์ที่อยู่ใกล้เป็นความได้เปรียบ (มติชน ผู้จัดการ 26/07/46)

ส่วนสถานการณ์ในประเทศ ปรากฏว่าในปี 2544 รัฐบาลมีการอนุมัติปรับราคาก๊าซหุงต้มขึ้นถึง 2 ระลอก (ผู้จัดการ. มติชน 12/07/44) ตามข้อเสนอของ สฟช. ที่ต้องการปล่อยราคาก๊าซหุงต้มลอยตัว ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาภาระหนี้ที่กองทุนน้ำมันค้างชำระ (กรุงเทพธุรกิจ 11/07/44) ซึ่งมียอด ณ เดือน พ.ค. 2544 อยู่ที่ 15,955 ล้านบาท ขณะที่เงินหมุนเวียนในกองทุนเหลืออยู่ 3,489 ล้านบาท จึงมีฐานะติดลบถึง 12,466 ล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ 14/08/44)

การจัดหาและโครงการพัฒนาต่าง ๆ

น้ำมัน

รอบ 2 ปีนี้ ความตึงเครียดในการลงทุนด้านธุรกิจโรงกลั่นเริ่มตึงกลับมาอีกครั้ง โดยนอกเหนือจากกรณีของบริษัทสยามกลักพีฯ ที่พยายามผลักดันโครงการโรงกลั่นคอนเดนเสทบริเวณหาด ต. บางแก้ว อ. บ้านแหลม จ. เพชรบุรี⁶ แต่ได้รับการคัดค้านอย่างหนักจากชาวบ้านแล้ว (กรุงเทพธุรกิจ 04/06/45) ด้านบริษัทสุโขทัยปิโตรเลียม จำกัด ก็เริ่มเดินหน้าก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันสงขลาอีกครั้งเช่นกัน หลังจากชะลอโครงการมากกว่า 4 ปี

⁴ ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ หัวข้อย่อย "เอทานอล" หน้า 341

⁵ ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ หัวข้อย่อย "ไบโอดีเซล" หน้า 341 - 342

⁶ ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "โครงการโรงแยกคอนเดนเสทของ บริษัทสยามกลักพีปิโตรเคมีคัล จำกัด" หน้า 291 - 294

สำหรับโรงกลั่นแห่งนี้จะสร้างขึ้นบนเนื้อที่ประมาณ 600 ไร่ ในหมู่ที่ 1 ต. บ่อตรู อ. ระโนด มีกำลังการผลิต 150,000 บาร์เรล/วัน ใช้เงินลงทุนทั้งสิ้น 1,500 ล้านบาท โดยนำเข้าน้ำมันดิบจากกลุ่มประเทศอาหรับเป็นหลัก ส่วนผลิตภัณฑ์หรือน้ำมันดิบที่กลั่นออกมาร้อยละ 80 จะส่งออก นอกจากนั้นบริษัทยังมีโครงการลงทุนในอุตสาหกรรมดาวาสโตรัมด้วย ได้แก่ โรงงานไฟฟ้าขนาด 150 เมกะวัตต์ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี ซึ่งเป็นแผนระยะยาว (กรุงเทพฯ 20/ธันวาคม 2544)

ส่วนทางด้านบริษัทไทยเซลล์ เอ็กซ์พลอเรชัน แอนด์โปรดักชัน จำกัด ผู้ผลิตน้ำมันบนบกรายใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีแผนขุดเจาะหลุมใหม่ในแหล่งสัมปทานเดิมอีก 30 หลุม รวมทั้งเตรียมเพิ่มศักยภาพการผลิตในแหล่งสิริกิติ์ ส่วนการพัฒนาแหล่งใหม่ ได้ร่วมกับ ปตท. สผ. ประมูลสัมปทานแล้ว (มติชน 20/ธันวาคม 2544)

ก๊าซธรรมชาติ

ภายใต้แผนนโยบายการจัดการและผลิตก๊าซธรรมชาติยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับแนวโน้มการใช้ขยายตัวขึ้น โดยเฉพาะในภาคการผลิตไฟฟ้า และภาคอุตสาหกรรม ปตท. ไม่เพียงได้รับมอบหมายให้เร่งรัดการจัดหาก๊าซฯ ทั้งจากแหล่งสัมปทานในอ่าวไทยและจากแหล่งต่างประเทศ หากยังรวมถึงการขยายกิจการด้านการขนส่งและจำหน่าย หรือที่เรียกว่า "ธุรกิจขั้วกลาง" ด้วย

เครือข่ายท่อส่งก๊าซฯ

วันที่ 25 ก.ย. 2544 ครม. ได้มีมติเห็นชอบต่อแผนแม่บทระบบท่อส่งก๊าซธรรมชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2545 - 2553) (พจนานุกรมฉบับ 2544 ม.ศ. 2545) ที่ ปตท. ปรับปรุงใหม่ ซึ่งมีการกำหนดมูลค่าการลงทุนไว้สูงถึง 93,060 ล้านบาท (ที่อัตราแลกเปลี่ยน 45 บาท/เหรียญสหรัฐ) ผู้จัดการ

ผลงาน 10.10

การผลิตก๊าซธรรมชาติ (หน่วย : ล้านลูกบาศก์ฟุต/วัน)

	แหล่ง	ผู้ผลิต	2543	2544			2545					
				ปริมาณ	สัดส่วน (%)	การเปลี่ยนแปลง (%)	ปริมาณ	สัดส่วน (%)	การเปลี่ยนแปลง (%)			
● แหล่งผลิตภายในประเทศ												
● แหล่งอ่าวไทย												
เอราวัณ		Unocal	278	266	11.1	-4.3	266	10.2	0.0			
โพธิ์เงิน		Unocal	234	212	8.8	-9.4	298	11.4	40.6			
ฟูนานและจักรวาล		Unocal	208	199	8.3	-4.3	228	8.8	14.6			
สตูล		Unocal	125	118	4.9	-5.6	114	4.4	-3.4			
กะพงและปลาทอง		Unocal	74	48	2.0	-35.1	31	1.2	-35.4			
อื่นๆ (7 แหล่ง)		Unocal	899	186	7.8	-79.3	167	6.4	-10.2			
บงกช		PTT E&P	548	584	24.4	6.6	566	21.7	-3.1			
ทามตะวัน		Chevron	57	52	2.2	-8.8	48	1.8	-7.7			
เบญจมาศ		Chevron	97	118	4.9	21.6	152	5.8	28.8			
มะลิวัน		Chevron					1	0.0				
● แหล่งบนบก												
น้ำพอง		Esso	71	60	2.5	-15.5	59	2.3	-1.7			
สิริกิติ์		Thai Shell	59	57	2.4	-3.4	56	2.2	-1.8			
● แหล่งนำเข้า												
ยาดานา		สหภาพพม่า	128	377	15.7	194.5	418	16.1	10.9			
เขตกูเ		สหภาพพม่า	36	119	5.0	230.6	199	7.6	67.2			
● รวม			2,112	2,396	100.0	13.4	2,603	100.0	8.6			

ที่มาข้อมูล : ข้อมูลปี 2544 จากวารสารโรงแยกพลังงาน ฉบับที่ 55, ปีที่ 2544 และ 2545 จากวารสารโรงแยกพลังงาน ฉบับที่ 59

ที่มาข้อมูล : ข้อมูลปี 2543 จากวารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 55, ปี 2544 และ 2545 จากวารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 59

26/09/45; มติชน 18/04/45) ประกอบไปด้วยโครงการที่ ปตท. ขออนุมัติดำเนินการในช่วงปี 2544 - 2554 ทั้งหมด 8 โครงการ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการเสนอแผนรายละเอียด ต่อ สศช. และจัดทำอีไอเอ ได้แก่ (www.epma.go.th; ม.ค. 2546; ผู้จัดการ 26/09/44)

- 1) โครงการติดตั้งระบบแรงดันก๊าซ (Compressor) ที่ จ. กาญจนบุรี กำหนดแล้วเสร็จปี 2546
- 2) โครงการระบบท่อส่งก๊าซ รอบกรุงเทพฯ และ ปริมณฑล กำหนดแล้วเสร็จปี 2547
- 3) โครงการติดตั้งระบบแรงดันก๊าซ ราชบุรี กำหนดแล้วเสร็จปี 2547
- 4) โครงการก่อสร้างแท่นผลิตแก๊สใหม่ที่เอราวัณ (ERP2) พร้อมติดตั้งระบบแรงดันก๊าซ และวางท่อไปยัง KP 475 กำหนดแล้วเสร็จปี 2548
- 5) โครงการท่อส่งก๊าซ จาก KP 475 ไปยังบางปะกง กำหนดแล้วเสร็จปี 2548/2551
- 6) โครงการท่อส่งก๊าซ: จากแหล่งพื้นที่พัฒนาร่วม ไทย - มาเลเซีย (เจดีเอ) ไปยังแหล่งอาทิตย์และ ERP2 กำหนดแล้วเสร็จปี 2549 - 2552
- 7) โครงการท่อส่งก๊าซ ในอ่าวไทยเส้นที่ 3 จาก KP 475 ไปยัง จ. ราชบุรี กำหนดแล้วเสร็จปี 2551
- 8) โครงการท่อส่งก๊าซ จากเส้นที่ 3 ไปยัง อ. ทับสะแก จ. ประจวบฯ กำหนดแล้วเสร็จปี 2553

ทั้งนี้ ในช่วงระหว่างการเสนอแผน ปตท. ได้เสนอขอเร่งรัดการสร้างระบบท่อส่งก๊าซ เส้นที่ 3 จากอ่าวไทย ไปยัง จ. ราชบุรี ภายในปี 2549 นั้นหมายถึงจะต้องเร่งทั้งโครงการเชื่อมท่อส่วนต่างๆ ในอ่าวไทย รวมทั้งโครงการท่อก๊าซ รอบกรุงเทพฯ และปริมณฑลด้วย สำหรับเหตุผลความจำเป็นที่มีการหยิบยกก็คือ เนื่องจากความต้องการใช้ก๊าซ มีเพิ่มขึ้นในช่วงระยะดังกล่าว แต่พร้อมกันนั้น ปตท. กลับขอให้เร่งรัดโครงการปรับปรุงโรงไฟฟ้าพระนครเหนือ และพระนครใต้ให้เร็วขึ้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรับก๊าซ จากพม่า ลดภาระการจ่ายค่าก๊าซ ล่วงหน้า ตลอดจนเสนอให้ทบทวนลดการซื้อไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าถ่านหินขนาด 700 เมกะวัตต์ ตั้งแต่ปี 2550 และเลื่อนการซื้อไฟฟ้าจำนวน 1,400 เมกะวัตต์ จากลาว ในปี 2551 - 2553 ออกไป โดยทั้งหมดนี้เพื่อทำให้ปริมาณความต้องการก๊าซธรรมชาติในช่วงปี 2550 - 2553 เพิ่มขึ้นอีกประมาณ 100 - 350 ล้าน ลบ.ฟ./วัน (มติชน 18/04/45; ผู้จัดการ 09/11/44)

เมื่อพิจารณาข้อเสนอทั้งหมดข้างต้นจะเห็นว่า มี 2 แนวทางที่ตั้งอยู่บนฐานที่ขัดแย้งกันเอง เพราะหากสาเหตุหรือความสมเหตุสมผลของการทำโครงการมาจากความต้องการก๊าซฯ เพิ่ม ถ้าเช่นนั้นก็ไม่น่าจะต้องเลื่อนหรือทบทวนโครงการที่ใช้เชื้อเพลิงอื่น

แน่นอนว่า สพช. ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอการปรับแผนดังกล่าว ด้วยเหตุผลว่าเป็นการสวนทางกับนโยบายของ สพช. ที่ต้องการกระจายเชื้อเพลิงการผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งสัดส่วนการใช้ก๊าซฯ นั้นสูงอยู่แล้ว (ผู้จัดการ 09/11/44) ทั้งนี้ สพช. ยืนยันเสมอว่า ควรเพิ่มสัดส่วนถ่านหิน เพราะ

ท่อก๊าซฯ กรุงเทพฯ

โครงการท่อส่งก๊าซ รอบพื้นที่กรุงเทพฯ และ ปริมณฑล หรือโครงการบางกอกริง เป็นระบบท่อที่เชื่อมต่อกับระบบท่อก๊าซฯ ราชบุรี - วังน้อย วงเงินลงทุนประมาณ 7,000 ล้านบาท ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1) เส้นทางจาก อ. ไทรน้อย จ. นนทบุรี - โรงไฟฟ้าพระนครใต้ อ. เมือง จ. สมุทรปราการ เป็นการวางท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 30 นิ้ว กำลังส่งก๊าซฯ สูงสุด 450 ล้าน ลบ.ฟ./วัน ระยะทาง 62.8 กม. โดยผ่าน อ. บางบัวทอง บางใหญ่ บางกรวย ทวีวัฒนา บางแค บางบอน บางขุนเทียน และทุ่งครุ โดยมีจุดเชื่อมต่อกับท่อก๊าซฯ ราชบุรี - วังน้อย ที่สถานีควบคุมความดันที่ 6

2) เส้นทางจากจุดเชื่อมท่อเส้นแรกที่แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตตลิ่งชัน - โรงไฟฟ้าพระนครเหนือ อ. บางกรวย จ. นนทบุรี เป็นการวางท่อขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 24 นิ้ว กำลังส่งก๊าซฯ สูงสุด 150 ล้าน ลบ.ฟ./วัน ระยะทาง 17.7 กม. โดยผ่านเขตทวีวัฒนา บางพลัด

สำหรับวัตถุประสงค์ของโครงการก็นำส่งก๊าซฯ ไปยังโรงไฟฟ้าเพื่อให้แทนน้ำมันเตา เพื่อสนับสนุนการใช้เชื้อเพลิงทดแทนน้ำมันในรถยนต์ และเพื่อรองรับก๊าซฯ จากพม่าที่ต้องจ่ายค่า take or pay

จากการเปิดเผยของประเสริฐ บุญสัมพันธ์ ในช่วงกลางปี 2545 โครงการนี้ยังคงอยู่ระหว่างการศึกษาทางเลือกแนวท่อและการจัดทำอีไอเอ ซึ่งมีการกำหนดทางเลือกไว้ 3 แนวทาง ตามเป้าหมายกำหนดจะเริ่มก่อสร้างในปี 2546 และเปิดดำเนินการกลางปี 2548

ที่มา : ไทยรัฐ 03/01/45, 28/05/45; ผู้จัดการ 27/05/45; มติชน 17/04/45, 29/05/45; กรุงเทพธุรกิจ 30/05/45, 03/06/45

ยังมีปริมาณสำรองในโลกยาวนานกว่า 200 ปี ขณะที่ปริมาณสำรองก๊าซของไทย เท่าที่พิสูจน์แล้ว หากใช้ในอัตราปัจจุบันจะเหลือใช้ได้ก็อีกเพียง 18.7 ปี หรือถ้ารวมปริมาณที่มีความเป็นไปได้ที่จะพบเพิ่มเติมเข้าไปด้วย ก็จะใช้ได้อีกประมาณ 24 ปี (สพช. 2545) โดย สพช. ยังเสนอด้วยว่าเวลาที่เหมาะสมในการเริ่มแผนควรเป็นปี 2547 (ผู้จัดการ 26/09/44)

ทว่าจากการเปิดเผยของประเสริฐ บุญสัมพันธ์ ผู้จัดการใหญ่ธุรกิจก๊าซ ปตท. (ช่วงก่อนการแปรรูป) เป้าหมายของ ปตท. นั้นยังคงชัดเจนว่า ต้องการขยายก๊าซเพิ่มร้อยละ 10 ต่อปี โดยที่มองว่าโครงการต่าง ๆ นั้นเองคือตัวที่จะช่วยให้ตลาดขยายขึ้นได้ (ผู้จัดการ 03/01/44)

แผนการรุกตลาดผ่านโครงการต่าง ๆ

จากการเปิดเผยของผู้จัดการใหญ่ธุรกิจก๊าซ ปตท. นอกจากส่วนของโครงการท่อก๊าซ ในอ่าวไทยและเส้นรอบกรุงเทพฯ แล้ว ภายในช่วงปี 2547 - 2549 ปตท. ยังมีโครงการอื่น ๆ ดังนี้ (ผู้จัดการ 03/01/44)

- โครงการก่อสร้างท่อก๊าซ ไปภาคอีสาน เพื่อนำก๊าซ ไปใช้ในศูนย์อุตสาหกรรมบำเพ็ญณรงค์ จ. ชัยภูมิ ระยะทาง 300 กม. วงเงินลงทุนประมาณ 15,000 ล้านบาท และอาจมีส่วนเชื่อม 200 กม. ไปป้อนโรงไฟฟ้าน้ำพอง จ. ขอนแก่นด้วย ซึ่งอยู่ระหว่างการศึกษาความเป็นไปได้

- โครงการก่อสร้างสถานีการจำหน่าย NGV จำนวน 30 สถานี มูลค่าการลงทุน 1,000 ล้านบาท คาดว่าเสร็จภายในปี 2549

- โครงการก่อสร้างโรงแยกก๊าซ หน่วยที่ 5 กำลังการผลิต 500 ล้าน ลบ.ฟ./วัน มูลค่า 10,000 ล้านบาท เพื่อผลิตเอเทนสำหรับป้อนอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในนิคมฯ มาบตาพุด โดยเฉพาะบริษัทไทยโอเลฟินส์ จำกัด (มหาชน) หรือ ทีโอซี โดยคาดว่าจะก่อสร้างแล้วเสร็จต้นปี 2547

นอกจากนี้ยังมีแผนที่จะสร้างโรงแยกก๊าซ หน่วยที่ 6 ใน จ. ราชบุรี เพียงแต่จะต้องพิจารณาถึงเรื่องความต้องการก๊าซหุงต้มในช่วงเวลานั้นและความต้องการใช้ก๊าซธรรมชาติของภาคตะวันตกด้วย (ผู้จัดการ 26/09/44)

เฉพาะในส่วนของการผลิตกระแสไฟฟ้า ปตท. ไม่เพียงเจรจาให้ กฟผ. เพิ่มปริมาณการใช้ก๊าซ ในโรงไฟฟ้ามากขึ้น แต่ยังได้เสนอตัวร่วมทุนกับ กฟผ. ในโครงการรีเพาเวอร์ริง เพื่อแลกกับการที่ กฟผ. เข้าถือหุ้นในโครงการก่อสร้างท่อก๊าซ เชื่อมโรงไฟฟ้าพระนครใต้ตามแผนรีเพาเวอร์ริง⁷ และยังเสนอขอเป็นผู้วางท่อส่งก๊าซจากหนองไผ่ยังโรงไฟฟ้า จ. กระบี่ โดยพร้อมร่วมทุนในโรงไฟฟ้างกล่าวด้วย หากจะมีการเปลี่ยนเชื้อเพลิงจากน้ำมันเป็นก๊าซ

นอกจากนี้ ปตท. ได้ขอให้ กฟผ. สร้างโรงไฟฟ้าขนาด 600 - 700 เมกะวัตต์ที่ใช้ก๊าซ เป็นเชื้อเพลิงขึ้นที่ จ. นครราชสีมา โดยหาก กฟผ. ตกลง ปตท. ก็จะลงทุนสร้างท่อส่งก๊าซ ต่อจาก อ. วังน้อยเชื่อมไปยังโรงไฟฟ้างกล่าว และหากโครงการอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ครบวงจรซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการผลิตเรโปแตซ์อาเซียนที่ จ. ชัยภูมิเกิดขึ้น ปตท. ก็จะวางท่อก๊าซ เชื่อมจากนครราชสีมาไปยัง จ. ชัยภูมิด้วย (กรุงเทพธุรกิจ 20/09/45)

ทางด้านการใช้ก๊าซ ในภาคการขนส่ง ปรากฏว่าโครงการซ่อมบำรุงปรับเปลี่ยนรถแท็กซี่มาใช้ NGV วงดแรกจำนวน 100 คันได้เสร็จสิ้นลงตั้งแต่ปลายปี 2544 (มติชน 15/10/44) และมีเป้าหมายเพิ่มเป็น 10,000 คันในปี 2548 (กรุงเทพธุรกิจ 03/04/44) ขณะที่การก่อสร้างสถานีจ่ายก๊าซ ในปี 2544 ติดตั้งเพิ่ม 5 สถานี และปี 2545 เพิ่ม 7 สถานี (มติชน 10/01/44; ผู้จัดการ 03/04/44)

ถ่านหิน⁸

ในปี 2544 กฟผ. รื้อฟื้นโครงการโรงไฟฟ้าและเหมืองลิกไนต์สะบ้าย้อย จ. สงขลา ขึ้นอีกครั้งหนึ่งหลังจากโครงการถูกระงับไปเมื่อหลายปีก่อน โดยกำหนดใช้เวลาในการทำความเข้าใจและศึกษาความเป็นไปได้โครงการประมาณ 1 - 2 ปี (กรุงเทพธุรกิจ 04/09/44) เป็นเหตุให้ชาวบ้านรวมตัวกันคัดค้านอีกครั้ง โดยในเดือน มี.ค. 2545 ชาวบ้านนับพันคนได้ร่วมกันประกาศเจตนารมณ์ว่าไม่ต้องการโครงการพัฒนาเหมืองลิกไนต์ เพราะเห็นว่าจะมีผลกระทบมากกว่าผลประโยชน์ ที่สำคัญโครงการจะมีผล

⁷ คุรยละเอียดในบทความนี้ หัวข้อ "แผนรีเพาเวอร์ริง" หน้า 322 - 323

⁸ คุรยละเอียดเรื่องแหล่งถ่านหินและนโยบายเกี่ยวกับเหมืองถ่านหินได้ในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "ดินและแร่ธาตุ" หัวข้อ "เหมืองถ่านหิน" หน้า 12 - 13

ความเป็นมาโดยสังเขป โครงการเหมืองลิกไนต์สะบ้าย้อย

กฟผ. ร่วมกับกรมทรัพยากรธรณีวางแผนที่จะสร้างโรงไฟฟ้าขนาด 300 เมกะวัตต์ จำนวน 2 โรง พร้อมกับเปิดเหมืองเพื่อผลิตลิกไนต์ป้อนเป็นเชื้อเพลิง โดยกำหนดเวลาการก่อสร้างไว้ในปี 2541 แต่เนื่องจากมีกระแสการต่อต้านคัดค้านมาก ในปี 2537 กรมฯ จึงมีมติให้ระงับโครงการไว้

ทั้งนี้ ผลจากการสำรวจที่ดำเนินการไปตั้งแต่ช่วงปี 2530 - 2536 โดยใช้เงินทุนไปแล้วประมาณ 250 ล้านบาท พบว่า แหล่งถ่านหินมีพื้นที่ประมาณ 460 ตร.กม. ดังนั้นจึงจัดว่าเป็นแหล่งลิกไนต์ใหญ่เป็นอันดับ 2 รองจากพื้นที่แม่เมาะ ปริมาณถ่านหินสำรองมีอย่างน้อย 83 ล้านตัน สามารถใช้กับโรงไฟฟ้าขนาด 300 เมกะวัตต์ได้ 25 ปี

ที่มา : กรุงเทพมหานคร 04/09/44

กระทบต่อศาสนสถาน ทั้งมัสยิดและกุโบร์ (สุสานบรรพบุรุษ) ประมาณ 30 แห่ง รวมทั้งโรงเรียนสอนศาสนาอีกจำนวนหนึ่ง นอกจากนี้ชาวบ้านเป็นห่วงว่าจะต้องอพยพออกจากแผ่นดินบรรพบุรุษด้วย (สารคดี 25/03/46)

ในที่สุด ทาง กฟผ. จึงตัดสินใจหยุดการศึกษาไว้ก่อน โดยระบุว่า เรื่องการนำลิกไนต์สะบ้าย้อยมาใช้ประโยชน์ยังไม่อยู่ในแผนระยะ 10 ปีนี้ ดังนั้นจะใช้เวลาที่มีอยู่ในการสร้างความเข้าใจต่อไป โดยจะพยายามทำในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป (กรุงเทพธุรกิจ 30/08/45)

ส่วนโครงการใหม่ที่มีการอนุมัติในรอบปี 2544 ก็คือเหมืองลิกไนต์เวียงแหง จ. เชียงใหม่ เพื่อป้อนโรงไฟฟ้าแม่เมาะ ซึ่งก็ได้ก่อให้เกิดกระแสการคัดค้านติดตตามมาด้วยเหตุผลและข้อห่วงใยต่าง ๆ⁹

อย่างไรก็ดี ทาง กฟผ. ได้ทำหนังสือขอความร่วมมือจังหวัดเชียงใหม่ในการดำเนินโครงการให้ลู่ล่งซึ่งทางจังหวัดตอบสนองด้วยการประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการจำนวน 2 ชุด เมื่อวันที่ 7 มิ.ย. 2545 คือ คณะ

ที่ปรึกษาการดำเนินการและคณะกรรมการประสานการดำเนินการโครงการเหมืองถ่านหิน (ผู้จัดกร 22/08/45)

ต่อมากรรมการทั้ง 2 คณะมีการประชุมกันครั้งแรกในวันที่ 21 ส.ค. ที่เชียงใหม่ อันเท่ากับเป็นการส่งสัญญาณการเริ่มต้นเดินหน้าโครงการอย่างเป็นทางการ (ผู้จัดกร 23/08/45)

ผลกระทบและกรณีขัดแย้ง

นอกเหนือจากความกังวลในเรื่องมลพิษที่ทำให้ประชาชนเกิดคำถามและไม่เห็นด้วยกับโครงการพัฒนาพลังงานขนาดใหญ่หลาย ๆ โครงการ การเร่งรัดใช้ทรัพยากรพลังงานในยามที่ความสามารถในการผลิตพลังงานขั้นสุดท้าย (ประเภทที่มีบทบาทมากที่สุดคือ กระแสไฟฟ้า) ในประเทศสูงเกินกว่าความต้องการใช้ไปอย่างมาก นับว่าเป็นอีกสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เกิดเสียงทักท้วงดังขึ้นทั่วไป เพราะไม่ว่าจะเป็นก๊าซธรรมชาติหรือถ่านหินต่างก็เป็นพลังงานที่ใช้แล้วหมดไป ดังนั้นการเร่งใช้จึงไม่เพียงเป็นการใช้ทรัพยากรของชาติอย่างไม่คุ้มค่า หากเท่ากับเร่งให้การพึ่งตนเองทางด้านพลังงานของประเทศหมดลงอย่างรวดเร็วด้วย อันจะส่งผลถึงทางเลือกที่ยืดหดแคบเข้าในอนาคต

กรณีปัญหาการจ่ายค่าก๊าซฯ ล่วงหน้า

ภาระที่เกิดจากก๊าซฯ พม่า¹⁰

ล่วงมาถึงปี 2544 ไม่เป็นที่ต้องสงสัยกันอีกต่อไปแล้วถึงภาระที่เกิดจากการรับซื้อก๊าซฯ จากประเทศพม่า เพราะในช่วงปี 2542 - 2543 ไทยต้องจ่ายค่า take or pay ของช่วงปี 2541 - 2542 ให้พม่าไปแล้วถึง 330 ล้านเหรียญสหรัฐ ขณะที่ภาระของปี 2543 ซึ่งครบกำหนดจ่ายวันที่ 31 มี.ค. 2544 คือ 280 ล้านเหรียญสหรัฐ (กรุงเทพธุรกิจ ผู้จัดกร 03/04/44) ส่วนของปี 2544 มีค่าก๊าซฯ ที่เกิดจากแหล่งยาตองประมาณ 100 ล้านเหรียญสหรัฐ (ผู้จัดกร 04/10/44) และแหล่งเยตากูนอีกประมาณ 4,500 ล้านบาท (สารคดี 04/09/44)

⁹ ดูรายละเอียดไม่แตกต่างกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "ดินและแร่ธาตุ" หัวข้อ "โครงการเหมืองถ่านหินเวียงแหง" หน้า 30 - 32

¹⁰ ดูรายละเอียดและความเป็นมาเพิ่มเติมในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อย่อย "ภาระการจ่ายค่าก๊าซฯ ล่วงหน้า" หน้า 322 - 323

ทั้งนี้ยังไม่นับรวมถึงดอกเบี้ย

เป็นที่ชัดเจนเช่นกันว่า ภาระนี้ส่วนใหญ่แล้วประชาชนนั้นเองคือผู้แบกรับ ในสัดส่วนร้อยละ 75.8 ทั้งนี้เป็นไปตามมติ ครม. เมื่อ ก.ค. 2543 (ไทยรัฐ 15/03/44, ผู้จัดการ 28/11/44) นอกจากนี้ราคาก๊าซจากแหล่งพม่าที่สูงกว่าแหล่งอ่าวไทยยังเป็นสาเหตุหนึ่งของการขึ้นค่าเอฟที อันเป็นช่องทางการผลักภาระสู่ประชาชนผ่านทางค่าไฟ¹¹

ในเรื่องการใช้ก๊าซ ส่วนที่จ่ายเงินไปแล้ว คาดว่าต้องใช้เวลจนถึงปี 2549 - 2550 จึงจะสามารถใช้ได้หมด (กรุงเทพธุรกิจ ผู้จัดการ 03/04/44) เนื่องจากปริมาณการรับที่เกิดขึ้นจริงยังคงต่ำกว่าที่กำหนดในสัญญา โดยเมื่อรวมทั้ง 2 แหล่งพบว่า ขณะที่มีปริมาณตามสัญญาที่ต้องรับในปี 2545 คือ 800 ล้าน ลบ.ฟ./วัน แต่ปริมาณรับจริงอยู่ที่วันละ 617 ล้าน ลบ.ฟ. เท่านั้น¹²

อย่างไรก็ดี ปตท. วางแผนไว้ว่า เมื่อโครงการท่อก๊าซ รอบกรุงเทพฯ¹³ แล้วเสร็จจะรับเพิ่มเป็นวันละ 1,000 ล้าน ลบ.ฟ. (กรุงเทพธุรกิจ 31/08/45)

สำหรับสาเหตุของปัญหานี้ แม้จะมีหลักฐานชัดเจนอยู่ว่าเป็นผลพวงของวิกฤตเศรษฐกิจผนวกกับความผิดพลาดทางนโยบายจากการดันทุรังและการปกปิด-ไม่โปร่งใส แต่กระนั้นก็ยังคงมีการพยายามสร้างกระแสด้วยว่า เหตุของการรับก๊าซ ลำบากเกิดจากการคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซ ไทย-พม่า ของภาคประชาชน (ไทยรัฐ ผู้จัดการ 15/03/44)

ต่อเรื่องนี้ ทางกลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ในฐานะที่เป็นแกนหลักในการคัดค้านโครงการดังกล่าวด้วยจึงได้ออกมาชี้แจงว่า การก่อสร้างลำข้านั้นมาจากหลายสาเหตุ แต่เหตุหลักก็คือเศรษฐกิจที่ถดถอยทำให้การก่อสร้างโรงไฟฟ้าราชบุรีเกิดปัญหาลำบาก ทำให้ไม่สามารถรับก๊าซ ได้ ซึ่งทางกลุ่มที่คัดค้านเคยเตือนรัฐบาลในประเด็นนี้แล้ว ทั้งยังมีข้อเสนอให้ใช้เหตุการณ์ที่ชาวบ้านปิดป่าเป็นเหตุผลในการต่อรองปรับเงื่อนไขสัญญาที่เสียเปรียบ หว่านพายุก็ไม่สนใจ โดยเฉพาะ ปตท. เองที่ไม่ยอมเปิดเผยสัญญา อ้างแต่ว่าเป็นความลับทางการค้า แต่เมื่อเกิดภาระก็ผลักสู่ประชาชนผ่านค่าเอฟที (ข่าวสด 19/03/44)

ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความล่าช้าของโรงไฟฟ้าราชบุรีนั้นเป็นที่ชัดเจน เพราะในที่สุดเมื่อถึงกำหนดที่จะต้องรับก๊าซ ในวันที่ 1 ก.ค. 2544 ในส่วนของโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมเครื่องที่ 1 และ 2 แทกกลับไม่สามารถรับได้ และต้องเลื่อนกำหนดการเข้าระบบอีกครั้ง รวมทั้งไม่สามารถส่งมอบโรงไฟฟ้าต่อบริษัทแม่ คือ บริษัทผลิตไฟฟ้าราชบุรี จำกัด (มหาชน) ตามเวลาด้วย โดยขอเลื่อนไปเป็นเดือน ต.ค. (ไทยรัฐ มติชน ข่าวสด 25/08/44, ผู้จัดการ 26-28/08/44) ส่วนโรงไฟฟ้าเครื่องที่ 3 นั้น ก็ต้องเลื่อนการส่งมอบจาก เม.ย. 2545 ไปเป็นปลายปีเช่นกัน (ผู้จัดการ 20/09/45)

ผลการเลื่อนทั้งหมดนี้เป็นเหตุให้ กฟผ. มีภาระการจ่ายค่าปรับแก่บริษัทผลิตไฟฟ้าราชบุรี ในอัตราประมาณเดือนละ 89 ล้านบาท ก็เพราะตามสัญญา กฟผ. ในฐานะผู้รับเหมาก่อสร้างต้องทำการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้ทันต่อหน่วยถูกลง เพราะโรงไฟฟ้าราชบุรีใช้ก๊าซจากพม่าที่มีราคาสูงกว่าแหล่งอื่น (กรุงเทพธุรกิจ ผู้จัดการ 20/12/44)

แต่ถึงอย่างไร การที่ กฟผ. ต้องปรับปรุงและเปลี่ยนอุปกรณ์บางส่วนก็เป็นเพียงความล่าช้าเฉพาะหน้า ขณะที่รากฐานนั้นมาจากการที่บริษัทเจเนอรัล อิเลคทริก จำกัด หรือจีอีแห่งสหรัฐฯ ส่งอุปกรณ์ล่าช้ามาโดยตลอด โดยที่ กฟผ. ไม่สามารถดำเนินการอะไรกับจีอีได้ และนั่นคือที่มาของการต้องจ่ายค่าก๊าซล่วงหน้า (ผู้จัดการ 14/01/45)

ความคืบหน้าที่เกี่ยวเนื่องอีกประการก็คือ การที่ศาลอุทธรณ์สหรัฐฯ ได้อนุญาตให้กลุ่มนักต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชนฟ้องร้องบริษัทยูโนแคลจนละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า ซึ่งเป็นการกลับคำตัดสินของศาลแขวงกลางสหรัฐ ทั้งนี้เนื่องจากศาลเห็นว่า มีหลักฐานที่ชี้ว่ายูโนแคลมีส่วนช่วยรัฐบาลพม่าในการบังคับใช้แรงงานในการวางท่อส่งก๊าซในพม่าจริง (กรุงเทพธุรกิจ 24/09/45)

การทบทวนสัญญาและการเจรจาลดค่าก๊าซ

นอกจากปัญหาที่เกิดจากการรับซื้อก๊าซ จากพม่า กรณีการคัดค้านโครงการท่อส่งก๊าซ และโรงแยกก๊าซ ไทย-มาเลเซีย ก็เป็นอีกแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้ข้อมูลข้อ

¹¹ ทรูรายละเอียดยุคเดียวกันนี้ หัวข้อ "กรณีปัญหาค่าไฟแพง" หน้า 326 - 328

¹² ดูตัวเลขได้ในตารางพลังงาน 10/10 หน้า 305

¹³ ทรูรายละเอียดยุคเดียวกันนี้ หัวข้อย่อย "เครือข่ายโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติ" หน้า 305 - 307

เท็จจริงเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรก๊าซธรรมชาติที่เคยถูกเก็บมาเป็นเรื่องที่รับรู้ในวงแคบมีการเปิดเผยออกสู่สาธารณะ นำมาซึ่งกระบวนการตรวจสอบและข้อเสนอแนะทางแก้ปัญหา

ประเด็นที่มีการวิจารณ์กันมากประการหนึ่งก็คือเรื่องการให้สัมปทานปิโตรเลียมที่ผ่านมาเอื้อประโยชน์ต่างชาตินักเกินไป และเป็นการยกทรัพยากรของชาติให้ตกอยู่ในกำมือของบริษัทรูทิก ยิ่งเมื่อประกอบเข้ากับความสมบัติเฉพาะของก๊าซธรรมชาติเองและระบบโครงสร้างการบริหารจัดการแบบผูกขาดก็ทำให้สัญญาซื้อขายก๊าซที่ ปตท. ทำกับบรรดาผู้ผลิตทั้งในและนอกประเทศนั้นกลายเป็นตัวกำหนดทั้งปริมาณการผลิตและการใช้ก๊าซของประเทศไทยทั้งหมด

หรือกล่าวในเชิงหลักการได้ว่า ในกรณีของก๊าซธรรมชาตินั้น การจัดหาเป็นบทบาทเป็นตัวกำหนดความต้องการและการใช้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ซึ่งส่งผลให้เกิดภาระในรูปแบบต่าง ๆ ตามมา

ภายใต้เสียงเรียกร้องและแรงผลักดันจากหลายฝ่ายรวมทั้งแรงกดดันที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนเมื่อค่าไฟฟ้าปรับตัวสูงขึ้นหลังการจัดตั้งรัฐบาลเสร็จสิ้นเพียงไม่นาน ดังนั้นตั้งแต่ประมาณกลางปี 2544 สุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ รว. อุตสาหกรรมจึงเริ่มดำเนินการเจรจาขอปรับปรุงสัญญาก๊าซกับผู้ผลิตในแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ลดราคารง (ผู้จัดการ 06 12/06/44) พร้อมกันนั้นก็ได้สั่งการให้กรมทรัพยากรธรณี ทบทวนเงื่อนไขการให้สัมปทานใหม่ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้เงื่อนไขสัมปทานตั้งอยู่บนพื้นฐานเดียวกัน โดยเฉพาะเรื่องของการให้ผลตอบแทนรัฐ ทั้งในรูปของภาษี ค่าภาคหลวง การให้ผลตอบแทนพิเศษต่าง ๆ การถ่ายทอดเทคโนโลยี เป็นต้น (กรุงเทพธุรกิจ 12/07/44) รวมทั้งให้ทบทวนแผนการเปิดเสรีธุรกิจก๊าซธรรมชาติด้วย เพราะอาจทำให้ ปตท. เสียเปรียบในการเจรจาต่อรองซื้อก๊าซจากผู้ผลิต ตลอดจนมีความคิดเรื่องการปรับปรุง พ.ร.บ. ปิโตรเลียมใหม่ด้วย (ผู้จัดการ 17/07/44)

จากนั้นจึงมีการทบทวนสัญญาซื้อก๊าซ ทั้ง 9 ฉบับ ซึ่งแบ่งเป็นของแหล่งผลิตในอ่าวไทย 6 ฉบับ แหล่งน้ำพอง 1 ฉบับ และแหล่งผลิตในพม่า 2 ฉบับ เพื่อหาทางแก้ไขทั้งในแง่การเปลี่ยนแปลงสูตรราคาและการเลื่อนเวลารับซื้อ (ผู้จัดการ 03/04/44, กรุงเทพธุรกิจ 16/07/44, 14/08/44) ขณะเดียวกันก็เริ่มมีการเจรจากับทางบริษัทผู้ผลิตทั้งหลายตั้งแต่ช่วง

กลางปี 2544 โดยเริ่มต้นจากรายใหญ่ที่สุด นั่นคือยูโนแคล (กรุงเทพธุรกิจ 12/07/44)

ผลปรากฏว่า การเจรจาประสบความสำเร็จในส่วนของแหล่งบงกชที่มี ปตท. สผ. เป็นผู้ลงทุนรายใหญ่เป็นรายแรก โดยกลุ่มผู้ผลิตยอมลดราคาก๊าซ ให้ ปตท. ในสัญญาระหว่างปีเดือน ส.ค. 2544 - พ.ค. 2545 คิดเป็นเงิน 863 ล้านบาท มีการทำพิธีลงนามในข้อตกลงกันเมื่อวันที่ 31 ก.ค. (มติชน, ผู้จัดการ 01/08/44)

อย่างไรก็ดี จากการเปิดเผยของจาตุรนต์ ฉายแสง รมต. สำนักนายกฯ ระบุว่า ความสำเร็จดังกล่าวเกิดขึ้นบนเงื่อนไขที่ ปตท. ตกลงรับซื้อก๊าซ จากแหล่งบงกชเพิ่มขึ้น และก๊าซ แหล่งนี้ก็แพงกว่าแหล่งอื่นๆ อยู่แล้วรวมประมาณ 500 ล้านบาท ดังนั้นประโยชน์สุทธิจริง ๆ จึงเท่ากับ 320 ล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ 03. 07/08/44, ผู้จัดการ 22/08/44)

จากนั้นในวันที่ 17 ต.ค. ก็มีการลงนามระหว่าง ปตท. กับผู้ผลิตก๊าซ ในอ่าวไทยอีกครั้งรวมจำนวน 3 ฉบับ โดย 2 ฉบับเป็นข้อตกลงการซื้อก๊าซ กับกลุ่มผู้ผลิตก๊าซ แหล่งเอราวัณที่มียูโนแคลเป็นผู้ลงทุนหลัก ส่วนอีกฉบับคือข้อตกลงกับกลุ่มผู้ผลิตแหล่งตานตะวันเบญจมาศ ที่มีเชฟรอนเป็นผู้ลงทุนหลัก ซึ่งในส่วน 2 ฉบับแรกทำให้ไทยประหยัดเงินค่าก๊าซ ได้ 638 ล้านบาท ส่วนฉบับหลังประหยัดได้ 512 ล้านบาท รวมทั้งจะมีรายได้เพิ่มจากภาษีและเงินได้อื่น ๆ อีก 1,106 ล้านบาท (ผู้จัดการ, ไทยรัฐ 18/10/44)

เงินส่วนลดค่าก๊าซ ทั้งหมดนี้ รัฐบาลเห็นชอบให้นำไปช่วยลดค่าไฟฟ้า โดยส่วนของแหล่งบงกชให้ลดแก่ผู้ที่ใช้อย่างไม่เกิน 150 หน่วย/เดือน โดยมีผลเดือน ส.ค. 2544 (ผู้จัดการ 22/08/44) ขณะที่เงินส่วนของยูโนแคล 638 ล้านบาท นั้นจะใช้ลดค่าไฟเดือน ก.พ. - พ.ค. 2545 ขณะที่ส่วนของเชฟรอนเนื่องจากผู้ร่วมทุนขอทยอยจ่ายเดือนละ 20 ล้านบาท จึงต้องดูรายละเอียดต่อไป (ผู้จัดการ 18/10/44)

อย่างไรก็ดี ทาง สผ. ระบุว่า เงินส่วนลดจากแหล่งบงกชจะไม่เหลือพอสำหรับค่าเอฟทีเดือน ต.ค. ดังนั้นจึงเสนอให้ รว. อุตสาหกรรม เจรจาลดค่าก๊าซ จากพม่าที่แพงกว่าอ่าวไทยด้วย (ผู้จัดการ 22/08/44) ซึ่งก็มีการดำเนินการตั้งแต่ช่วงหลังของปีนั้นเอง (ผู้จัดการ 04/10/44) โดยในเบื้องต้นเป็นการเจรจาให้ผู้ผลิตแหล่งยาดานาติดตั้งระบบแรงดันก๊าซ ในฝั่งพม่า ขณะที่ไทยก็จะติดตั้งในฝั่งของไทย 2 จุดที่กาญจนบุรีและราชบุรี ส่วนแหล่งเยตากุน กำหนดการเจรจาไปที่การขอเปลี่ยนสูตรการคิดราคาก๊าซ

ตามสัญญาให้ลดลง (มติชน 17/04/45)

ในขณะเดียวกันก็มีการเจรจากับทางยูโนแคลในส่วนของการแสวงหาไทยเพิ่มเติมในลักษณะเดียวกันด้วย เพราะสูตรราคาตามสัญญานั้นไปอิงกับราคาน้ำมันเตาหน้าโรงกลั่น 4 แห่งของสิงคโปร์ที่มีราคาค่อนข้างสูง และอิงกับอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท ซึ่งทำให้ไทยเสียเปรียบมากเมื่อค่าเงินอ่อนลง (ผู้จัดการ 19/03/45)

การเจรจาทั้ง 2 ส่วนนี้ใช้เวลายาวข้ามมาถึงปี 2545 ในที่สุดได้ข้อสรุปส่วนของยูโนแคลก่อนในช่วงเดือน เม.ย. แต่ไม่ใช่ว่าการยินยอมปรับสูตรราคา ยอมเพียงลดราคาให้ครั้งเดียวตลอดอายุสัญญาสัมปทาน 10 ปีที่เหลือ (ผู้จัดการ 19/03/45) ซึ่งส่งผลให้ประหยัดค่าก๊าซ จากแหล่งเอราวัณได้ 5,293 ล้านบาท และจากแหล่งยูโนแคล 2/3 อีก 5,001 ล้านบาท (มติชน, ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ 26/04/45)

อย่างไรก็ดี ในการลดค่าก๊าซ ดังกล่าวมีข้อแลกเปลี่ยนคือ ยูโนแคลได้รับต่ออายุสัมปทานแหล่งเอราวัณออกไปอีก 5 ปี จนถึง เม.ย. 2554 จากเดิมที่สัญญาลิ้นสุด มิ.ย. 2549 อันจะมีผลให้ยูโนแคลขายก๊าซ ได้มากขึ้นไปอีก (ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ 26/04/45)

ทั้งนี้จากการตรวจสอบโดย กมธ. พลังงาน สภาผู้แทนราษฎร พบว่า ยูโนแคลจะมีรายได้เพิ่มจากการนี้ถึงประมาณ 380,000 ล้านบาท ขณะที่ราคาก๊าซ ที่ลดได้รวม 10,294 ล้านบาทนั้น คิดแล้วเท่ากับลดค่าไฟได้ไม่ถึง 0.53 สตางค์ต่อหน่วย นอกจากนี้กรมทรัพยากรธรณียังให้สัมปทานการสำรวจและผลิตน้ำมันในแหล่ง "บักออยล์" ซึ่งประกอบด้วยแหล่งสุราษฎร์ธานี แหล่งปลาหมึก และแหล่งยะลา แก่ยูโนแคลอีกด้วย ซึ่งคาดว่าจะทำรายได้เพิ่มให้ยูโนแคล 28,000 ล้านบาท (ผู้จัดการ 22/05/45)

ที่น่าสนใจยิ่งขึ้นก็คือ หลังพิธีลงนามลดราคาก๊าซผ่านไปเพียง 2 เดือนเศษ ยูโนแคลก็ออกมาประกาศว่าจะปรับราคาก๊าซ แหล่งเอราวัณในเดือน ก.ค. และแหล่งอื่นๆ ในเดือน ต.ค. โดยอ้างว่าเป็นไปตามสูตรในสัญญาที่ต้องปรับราคาทุก 6 เดือนและ 1 ปี (กรุงเทพธุรกิจ 13/07/45)

สำหรับการเจรจากับพม่า ในที่สุดก็ได้ข้อยุติในช่วงปลายปี 2545 โดยทาง ครม. พม่าได้พิจารณาอนุมัติการแก้ไขสูตรสัญญาซื้อขายก๊าซ กำหนดให้ราคามีอัตราเฉลี่ย

ที่ต่ำกว่าราคาน้ำมันเตา ซึ่งส่งผลให้ราคาซื้อขายต่ำลงจากสัญญาเดิมรวมหลายพันล้านบาท (ผู้จัดการ 04/10/45)

โครงการก่อสร้างก๊าซ และโรงแยกก๊าซ ไทย - มาเลเซีย¹⁴

สถานการณ์ก่อนการตัดสินใจของรัฐบาล

ตลอดทั้งปี 2544 โครงการก่อสร้างและโรงแยกก๊าซ ไทย - มาเลเซียยังคงเดินหน้าผ่านกระบวนการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง พร้อม ๆ ไปกับบรรยากาศการคัดค้านโครงการอันคึกคักยิ่ง

ทั้งนี้ ข้อกังวลประการหนึ่งของกลุ่มผู้คัดค้านได้รับการตอกย้ำทันทีเมื่อเกิดอุบัติเหตุท่อส่งก๊าซ ขนาด 8 นิ้ว ของ ปตท. ที่วางเลียบถนนสาย 36 จากมาบตาพุด จ. ระยอง เพื่อส่งก๊าซไปผลิตไฟฟ้ายังโรงงานในแหลมฉบังและโรงไฟฟ้าบางปะกง ของ ปตท. เกิดรั่วขึ้นมา ในวันที่ 29 ม.ค. 2544 ตรงบริเวณหลัก กม. ที่ 15 - 16 แยกเขาไม้แก้ว อ. บางละมุง จ. ชลบุรี โดยแรงอัดทำให้ก๊าซพวยพุ่งขึ้นสู่อากาศสูงกว่า 10 เมตร สร้างความแตกตื่นโกลาหลแก่ชาวบ้านใกล้เคียงรวมถึงรถยนต์ที่วิ่งผ่าน สำหรับสาเหตุุนั้นเกิดจากรถเกเรดินของบริษัทกรุงธนเอ็นจิเนียริ่ง จำกัด ซึ่งเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างถนนหมายเลข 36 ชลบุรี - ระยอง ได้เข้าปรับพื้นที่บริเวณหลัก กม. ดังกล่าวเพื่อขยายไหล่ทาง แล้วเครื่องมือขุดผิวดินไปขุดทับแนวท่อที่ฝังอยู่ใต้ดิน (ผู้จัดการ 31/01/44; ข่าวสด 01/02/44) ค่าเสียหายครั้งนี้ ปตท. ประเมินว่าตกประมาณ 8.6 ล้านบาท (มติชน 31/01/44)

แต่ไม่ว่าจะอย่างไร สำหรับ ปตท. และที่ที่เอื้อมถึงคงพยายามที่จะเร่งเดินหน้าโครงการท่อส่งก๊าซ และโรงแยกก๊าซ ไทย - มาเลเซียโดยตลอด ด้วยการยกเหตุผลหลักว่าการก่อสร้างล่าช้ากว่าที่ทำสัญญาไว้กับทางมาเลเซียแล้ว (ผู้จัดการ 04. 10/01/44, ข่าวสด 16/01/44) ทว่าการเร่งรัดดังกล่าวยังคงไม่มีผลในช่วงต้นปี 2544 โดยจุดใหญ่ที่ทำให้ติดขัดก็คืออีไอเอยังคงไม่ผ่านการอนุมัติ ในขณะที่ส่วนอื่น ๆ ไม่เป็นปัญหาอีกต่อไป เนื่องจากก่อนหน้านี้ในเดือน ธ.ค. 2543 ทางกฤษฎีกามีการตีความไว้แล้วว่าโครงการนี้เป็นของเอกชน ไม่ต้องผ่านการประชาพิจารณ์

¹⁴ ความเป็นมาของโครงการและเหตุการณ์ก่อนหน้าได้ในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อ "โครงการท่อส่งก๊าซ และโรงแยกก๊าซ ไทย - มาเลเซีย" หน้า 323 - 333

และไม่ต้องรอการอนุญาตจากรัฐบาลหรือกระทรวง รมว. อุตสาหกรรมก็ตาม (ผู้จัดการ 10, 13-14/01/44; กรุงเทพธุรกิจ 13/01/44)

อย่างไรก็ดี ทาง ปตท. ได้แสดงความจำนงที่จะให้ รมว. อุตสาหกรรมเซ็นรับทราบผลการประชาพิจารณ์ (กรุงเทพธุรกิจ 01/02/44) ทำให้เกิดการโยนลูกกันไปมาอยู่ระยะหนึ่ง โดยสุวัจน์ ลิปตพัลลภ ผู้ดำรงตำแหน่ง รมว. ในช่วงเปลี่ยนผ่านรัฐบาล ระบุว่า ปตท. ตัดสินใจเองได้ หรือไม่ก็ให้รอรัฐบาลใหม่ รวมทั้งในที่สุดได้มอบหมายเรื่องให้แก่ ปลัดกระทรวง ซึ่งก็ให้ความเห็นเช่นกันว่า ปตท. น่าจะเป็นฝ่ายตัดสินใจเอง (มติชน 16/01/44; มติชน, ไทยรัฐ, ผู้จัดการ 06/02/44)

ครั้นเมื่อสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ ก้าวเข้ามาเป็น รมว. อุตสาหกรรมคนใหม่ ก็ได้ประกาศแนวทางชัดเจนที่จะไม่ทบทวนโครงการ ทั้งยังระบุด้วยว่า รัฐบาลนี้ให้ความสำคัญกับการใช้ก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้น (กรุงเทพธุรกิจ 13/03/44)

สำหรับทางกลุ่มคัดค้าน นอกเหนือจากการจัดกิจกรรมในระดับพื้นที่ต่อเนื่องตามปกติแล้ว เมื่อการจัดตั้งรัฐบาลเริ่มชัดเจนก็ได้จัดแถลงข่าวที่กรุงเทพฯ ทันทีในวันที่ 22 ก.พ. เพื่อขอให้รัฐบาลที่นำโดยพรรคไทยรักไทย “คิดใหม่ทำใหม่” ด้วยการระงับโครงการนี้ (ข่าวสด 23/02/44) จากนั้นยังได้ยื่นหนังสือถึงกระทรวงมหาดไทย เรื่องขอให้ยกเลิกหมายจับแกนนำชาวบ้านที่ถูกก่อกวนและถูกจับกุมในช่วงเหตุการณ์ชุมนุมระหว่างการเลือกตั้งทั่วไปถึงกระทรวงอุตสาหกรรมเพื่อขอให้ทบทวนโครงการ และถึงรัฐบาลมาเลเซียผ่านสถานทูตมาเลเซียเพื่อขอให้ยกเลิกการร่วมทุนโครงการที่อำเภอจะนะ (มติชน ข่าวสด 24/02/44)

กระทั่งในวันที่ 24 เม.ย. นรม. ทักษิณ ชินวัตร ก็เดินทางไปมาเลเซียเพื่อหารือกับ ดร. มหาเธร์ โมฮัมหมัด นรม. มาเลเซีย เกี่ยวกับความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (กรุงเทพธุรกิจ 25/04/44) ทั้งนี้จากการแถลงของ รมต. ต่างประเทศ มาเลเซียภายหลังการประชุมระบุถึงการหารือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้ว่า ไทยให้คำมั่นว่าจะพยายามแก้ปัญหาทั้งหมดให้ได้ภายใน 3 เดือน อย่างไรก็ตาม ปฏิเสธว่าเวลาดังกล่าวเป็นเวลาที่ขอไว้สำหรับการศึกษาเรื่องราวเท่านั้น (ข่าวสด, ผู้จัดการ 26/04/44)

อีก 2 วันต่อมา ทางด้านกลุ่มคัดค้านจึงออกแถลงการณ์เพื่อชี้ให้เห็นความไม่ชอบธรรมของโครงการในประเด็นต่าง ๆ เช่น เป็นการพัฒนาแหล่งก๊าซเพื่อสนองความต้องการของมาเลเซียเป็นสำคัญ มีการเซ็นสัญญาก่อนทำประชาพิจารณ์ ปตท. พยายามโฆษณาชวนเชื่อและ

บิดเบือนข้อเท็จจริงในการประชาสัมพันธ์โครงการ โดยไม่เปิดเผยว่ามีโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องระบุไว้ในแผนแม่บท, มีการใช้กลไกรัฐ (ทหาร - ตำรวจ) ในพื้นที่ช่วยประชาสัมพันธ์และคุกคามแกนนำกลุ่มคัดค้าน

ทั้งนี้ ชาวบ้านยังได้ประกาศตั้ง “ศูนย์รวมการคัดค้านโครงการท่อก๊าซไทย - มาเลย์” ขึ้นที่บริเวณลานหอยเสียบ บ้านโคกลัก ต. ตลิ่งชัน อ. จะนะ จ. สงขลา และทยอยปลูกสร้างเพิงพักจำนวนหนึ่งขึ้นในบริเวณดังกล่าว (กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด 28/04/44, มติชน 05/05/44) และนับตั้งแต่นั้นมาก็มีการอยู่เวรยามเฝ้าระวังที่ลานหอยเสียบอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นระยะ ๆ

จากนั้นในวันที่ 21 ก.ค. มีการจัดตั้งเป็น “มหาวิทยาลัยลานหอยเสียบ” เพื่อเป็นแหล่งให้การศึกษาและแหล่งเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน

ขั้นตอนและความขัดแย้งการผ่านอีไอเอ

ในฐานะที่เป็นด้านสุดท้ายของกระบวนการที่เหลืออยู่ การพิจารณาอีไอเอจึงได้รับการจับตาดูอย่างหนัก โดยมีการรายงานความคืบหน้าออกมาเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ต้นปี 2544 ควบคู่ไปกับการเร่งรัดครั้งแล้วครั้งเล่าจากทางที่ที่เอ็มและปตท. เนื่องจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการ (คชก.) ทั้งชุดอุตสาหกรรมและชุดโครงสร้างพื้นฐานที่รับหน้าที่พิจารณาอีไอเอฉบับโรงแยกก๊าซ และฉบับท่อส่งก๊าซ ตามลำดับต่างไม่เห็นชอบต่อรายงานในประเด็นต่าง ๆ เป็นจำนวนมากและมีการเรียกข้อมูลเพิ่มเติมเป็นระยะ ๆ (มติชน กรุงเทพธุรกิจ 17/03/44, ผู้จัดการ 03/04/44)

กระทั่งช่วงกลางเดือน มิ.ย. จึงเริ่มมีกระแสข่าวว่า จะมีการเร่งรัดผ่านอีไอเอ ก่อให้เกิดกระแสเสียงคัดค้านดังกระหึ่มมาจากพื้นที่อีกระลอก (ข่าวสด 18/06/44) และในวันที่ 27 ส.ค. ที่จะมีการอนุมัติ ทางกลุ่มชาวบ้านก็เคลื่อนคนประมาณ 1,000 คนไปวางหรีดดำแก่ที่มศึกษาอีไอเอที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (ข่าวสด, กรุงเทพธุรกิจ 28/08/44)

แต่ในข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในการพิจารณาของ คชก. วันนั้น อีไอเอก็ยังคงไม่ผ่าน โดยฉบับโรงแยกก๊าซ มีการพิจารณาแล้วถึง 6 ครั้ง ส่วนฉบับท่อส่งก๊าซ พิจารณาแล้ว 3 ครั้ง แต่ข้อมูลที่ทางโครงการส่งมาก็ยังคงไม่สมบูรณ์ (กรุงเทพธุรกิจ 28, 29/08/44)

อย่างไรก็ดี จากการเปิดเผยของศักดิ์สิทธิ์ ตรีเดช เลขาธิการ สผ. กลางเดือนต่อมา เขาระบุว่า คชก. ชุด

อุตสาหกรรมอนุมัติผ่านอีไอเอโรงแยกก๊าซฯ แล้ว โดยให้เพิ่มเติมข้อมูลเพียงเล็กน้อย (กรุงเทพฯ 18/09/44) หลังจากนั้นอีก 1 เดือน ทั้งศักดิ์สิทธิ์และอภิชัย ชวเจริญพันธ์ รองเลขาธิการ สผ. ต่างออกมาเปิดเผยต่อสื่อมวลชนว่า ที่ประชุม คชก. ชุดโครงสร้างพื้นฐานเมื่อวันที่ 29 ก.ย. ได้พิจารณาเห็นชอบอีไอเอท่อก๊าซฯ แล้ว (มติชน, ข่าวสด, กรุงเทพฯ 25/10/44)

ม.ล. วลัยวิภา บุรุษรัตนพันธุ์ หนึ่งใน คชก. เปิดเผยต่อสื่อมวลชนในเวลาต่อมาว่า ขาวดังกล่าวสร้างความงุนงงแก่ คชก. มาก เพราะในการประชุม เมื่อ 21 ก.ย. นั้น คชก. ยังซักถามบริษัทเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ มากมาย เช่น ความเสี่ยง ปัญหาขยะ ผลกระทบด้านสมุทรศาสตร์ ฯลฯ ยังไม่มีการเห็นชอบแต่อย่างใด (กรุงเทพฯ 27/10/44) เช่นเดียวกับ เจริญชัย โชติกมาส กรรมการใน คชก. อีกคนหนึ่งก็ยืนยันว่ายังไม่มีใครให้ความเห็นชอบอีไอเอเพียงแต่ในการประชุมในวันนั้น ฝ่ายเลขานุการได้ขอให้คณะกรรมการรับรองภายใต้เงื่อนไขว่าบริษัทต้องแก้รายงานซึ่งทางคณะกรรมการไม่เห็นด้วย เพราะต้องการให้แก้ไขก่อนมีการรับรอง (มติชน 28/10/44)

ทว่ารองเลขาธิการ สผ. ซึ่งเป็นประธาน คชก. ชุดนี้อยู่ด้วยยังคงยืนยันอีกครั้งว่ามีการเห็นชอบในหลักการไปแล้ว เพียงแต่ทางบริษัทต้องทำรายงานจากกวางโจวให้เป็นเอกสารที่ครบถ้วนอีกทีหนึ่ง (กรุงเทพฯ 27/10/44)

ทั้งนี้ ตามบันทึกรายงานการประชุมครั้งที่ 12/2544 (วันที่ 21 ก.ย. 2544) มีการระบุว่า คชก. เห็นชอบอีไอเอแล้ว แต่ปรากฏว่าในการประชุมครั้งถัดมา (วันที่ 26 ก.ย.) คชก. ส่วนใหญ่ต่างทักท้วงในเรื่องนี้ จนต้องมีการแก้ไขรายงานการประชุมไม่ให้เขียนคำว่า "รับรองการผ่านรายงาน"

แต่แล้วในการประชุมของ คชก. ชุดโครงสร้างพื้นฐานครั้งถัดมาในวันที่ 14 พ.ย. สผ. ก็พยายามผลักดันให้ที่ประชุม คชก. หาข้อยุติเรื่องอีไอเออีกครั้งหนึ่ง คราวนี้ที่ประชุมได้ประณามประณอมโดยให้ใช้คำว่า "เห็นชอบรายงานด้านเทคนิคยกเว้นทางด้านสังคม" แต่ก็เกิดความขัดแย้งขึ้นเมื่อ สผ. เสนอให้ส่งประเด็นด้านสังคมต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ เพราะกรรมการส่วนหนึ่งเห็นว่า การกระทำเช่นนั้นจะขัดต่อมาตรา 48 ใน พ.ร.บ. ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 อย่างไรก็ดี ในที่สุดที่ประชุมก็มีข้อสรุปเสียงข้างมากตามที่ สผ. เสนอ (กรุงเทพฯ 30/11/44)

แล้วในวันที่ 23 เดือนเดียวกันนั้นเอง รองเลขาธิการ สผ. ก็มีหนังสือถึงบริษัททีทีเอ็ม แจ้งว่า "คณะกรรมการผู้ชำนาญการมีมติเห็นชอบต่อรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการท่อก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย" แล้ว โดยแนบรายงานการประชุม คชก. ครั้งที่ 16/2544 ที่ยังไม่ผ่านการรับรองไปด้วย

ต่อมาในการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติเมื่อวันที่ 6 ธ.ค. ที่ประชุมมีมติให้ยกเลิกการนำผลการพิจารณาอีไอเอโครงการเอกชนเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการฯ ด้วยเหตุผลว่า อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการต้องพิจารณาอีไอเอโครงการของรัฐเท่านั้น และหากพิจารณาโครงการของเอกชนเพียงบางโครงการจะเป็นการไม่ยุติธรรม (กรุงเทพฯ 07/12/44)

ขณะที่ประชุม คชก. วันที่ 7 ก.พ. 2545 ก็ได้ยืนยันการไม่ผ่านความเห็นชอบอีไอเอด้านสังคมของโครงการท่อก๊าซฯ อีกครั้ง ทั้งยังมีการบันทึกในรายงานการประชุมด้วยว่า มีการแสดงความเห็นคัดค้านวิธีการให้ผ่านรายงานของ สผ. เพราะกระบวนการพิจารณาไม่สมบูรณ์ชัดเจน และการให้ผ่านนั้นไม่เป็นไปตามกฎหมาย

เรื่องจึงกลายเป็นปัญหาเรื้อรังสืบมา เพราะเท่ากันว่า สผ. (โดยรองเลขาธิการ) มีคำสั่งผ่านอีไอเอไปแล้ว ทว่ามติของ คชก. กลับยังค้างคาอยู่ และเป็นเรื่องหนึ่งที่ทำให้กระบวนการก่อรูปก่อร่างของโครงการนี้มีความบิดเบี้ยวเพิ่มขึ้นไปอีก

ตั้งท่าพร้อมทบทวน สุดท้ายเดินหน้าไร้คำอธิบาย

ท่ามกลางการผลักดันโครงการและการคัดค้านที่ยังดำเนินไปอย่างควบคู่ ในวันที่ 4 - 5 ม.ค. 2545 นรม. ทักษิณ ชินวัตร ก็ได้ลงพื้นที่ โดยวันแรกไปที่ลานหอยเสียบเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้านกลุ่มค้าน ซึ่งพากันมารวมตัวอยู่เป็นจำนวนหลายพันคน (มติชน, ข่าวสด, กรุงเทพฯ 05/01/45, ผู้จัดการ 06/01/45) ติดตามด้วยการรับฟังความเห็นของฝ่ายสนับสนุนที่ค่ายเสนาณรงค์ หาดใหญ่ รวมทั้งมีการพบปะกับกลุ่มนักวิชาการที่คัดค้านโครงการในวันต่อมา โดยได้ระบุว่าจะกลับไปศึกษาและชั่งน้ำหนักว่า โครงการนี้มีประโยชน์ต่อประเทศชาติหรือไม่ และหากมีการก่อสร้างจะต้องดูแลข้อเรียกร้องของฝ่ายคัดค้านหมดทุกข้อ โดยจะตัดสินใจภายใน 3 เดือนข้างหน้าพร้อมกับโครงการโรงไฟฟ้า 2 แห่งที่ จ. ประจวบฯ (มติชน, ข่าวสด, กรุงเทพฯ 06/01/45)

สรุปประเด็นปัญหาโครงการ ที่ กมร. สิ่งแวดล้อม วุฒิสภา เรียกร้องให้ทบทวน

• ข้อสรุปส่วนที่ 1

1) แนวทางใช้ประโยชน์ก๊าซธรรมชาติ ทั้งรัฐบาล และ ปตท. ยังไม่มีแผนทางชัดเจนและเป็นรูปธรรม กล่าวคือ จะใช้เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง หรือ เพื่อเป็นพลังงานโดยทั่วไปและสมทบในโครงการ อุตสาหกรรมภาคตะวันออกที่มีการลงทุนไปแล้วนับแสน ล้านบาท ซึ่งแต่ละทางเลือกมีขนาดการลงทุน ประโยชน์ และ ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ รวมถึงขนาดของผลกระทบ แตกต่างกันไป

2) ทำเหมืองโรงแยกก๊าซธรรมชาติ เมื่อรัฐบาลไม่มีความชัดเจนในข้อแรกจึงยากที่จะชี้แจงได้ว่า โรงแยกก๊าซ ควรอยู่ที่ไทยหรือมาเลเซีย แต่การตั้งโรงแยกฯ ในฝั่งไทย และส่งก๊าซฯ ให้มาเลเซียใช้แทนหลายปีโดยลงทุนเท่ากันนั้น น่าจะทำให้ไทยต้องรับภาระในการลงทุนต่อเนื่องด้าน โครงสร้างพื้นฐานและการกระจายผลประโยชน์จากโรงแยกฯ รวมถึงผลกระทบต่าง ๆ จึงมีความไม่ชัดเจนว่า เป็นการ ลงทุนที่คุ้มค่าหรือไม่

3) นโยบายขยายฐานพลังงานไปสู่ก๊าซธรรมชาติ เนื่องจากแผนทางการใช้ประโยชน์จากก๊าซฯ ไม่ชัดเจน ก่อปร กับการจะเศรษฐกิจจะถดถอย ประเทศไทยมีพลังงานสิ้นเปลือง ไปถึง 10 ปี การลงทุนวางโครงข่ายท่อก๊าซฯ เพื่อเชื่อมโยง กับท่อก๊าซฯ ของภูมิภาคทั้งหมดเป็นช่องทางสร้างความ มั่นคงด้านพลังงานในระยะยาวที่ดีแต่ก็เป็นการลงทุนที่สูงมาก ดังนั้นจึงอาจจะไม่สอดคล้องกับการจะเศรษฐกิจ

4) สถานภาพ "เอกชน" ของโครงการ การร่วมทุน และการก่อตั้งบริษัท TTM มีสถานะเป็นบริษัทเอกชนธรรมดา และรายงานผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมไม่ต้องผ่านการชี้ขาด จาก คมร. แต่โครงการนี้มีขั้นตอนที่ล่วงล้ำสิทธิราษฎร ทั้งสิทธิ ในสิ่งแวดล้อมและที่ดิน เช่น รัฐจะเวนคืนที่ดินให้เอกชนใช้ ประโยชน์ได้อย่างไร ประเด็นเหล่านี้รัฐต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง และยังไม่มีฐานทางกฎหมายมารองรับ จึงควรต้องมีการ ทบทวนแก้ไขเพิ่มเติมแนวทางทั้งหมด

5) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โครงการนี้ นอกจากขาดการตรวจสอบภายในกลไกของรัฐด้วยตนเอง เป็นพิเศษแล้ว ยังมีความผิดพลาดลึกซึ้งถึงรากฐานในส่วน ของการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน กล่าวคือ หากมี โครงการพัฒนาอุตสาหกรรมระดับภูมิภาคที่อาศัยก๊าซ ธรรมชาติเป็นฐานโดยตรงแล้วจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ เดิมหลายมิติ ทั้งการประมง การเกษตร และการบริการ

ที่พึ่งพิงอยู่กับคุณภาพสิ่งแวดล้อมชายฝั่งอันรับร้อน ดังนั้น การบอกภาระกว่าให้คิดแต่เพียงโรงแยกและการวางท่อเท่านั้น ไม่ให้ตามถึงเขตพัฒนาอุตสาหกรรม จึงเป็นทั้งความไม่รับผิดชอบของรัฐและเป็นข้อเสนอที่เป็นไปไม่ได้ ยิ่งเมื่อผนวก กับตัวอย่างทางลบของโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมภาค ตะวันออกที่เกิดขึ้นแล้ว จึงไม่แปลกที่มีกระแสห่วงกังวลอย่าง รือรือแรงในพื้นที่และเรียกร้องขอทราบถึงโครงการพัฒนา ทั้งหมด

6) การทำประชาพิจารณ์ กมร. เห็นว่า โจทย์ที่ให้ พิจารณาเป็นโจทย์ที่ "ง่ายเกินไป" คือ บังคับให้ยอมรับก่อน ว่า ต้องมีโครงการพัฒนาภาคใต้ตอนล่างโดยก๊าซธรรมชาติ ที่ไม่มีราษฎรใดเคยพบเห็นศึกษามาก่อน และบังคับต่อไปว่า ต้องมีโรงแยกก๊าซในฝั่งไทย และตั้งอยู่ที่ อ. จระเข้ จ. สงขลา จากนั้นจึงมาขอข้อพิจารณาจากประชาชน นี่เป็นสิ่งที่ ปตท. บทพร่องเองมาแต่แรก โครงการนี้จึงไม่มีความสมบูรณ์ เพียงพอต่อการจัดทำประชาพิจารณ์ เพราะขาดข้อมูลและ ความรอบคอบเหมาะสมมาตั้งแต่ต้นจนปลาย

• ข้อสรุปส่วนที่ 2

1) โครงการท่อก๊าซนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ พัฒนาอุตสาหกรรมภาคใต้ที่พึ่งพิงกันเข้ามา

2) ในมิติการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม โครงการ นี้คือการจัดการที่มุ่งปริมาณที่ถูกผลักดันโดยการนำอุปสงค์ (supply) คือ ก๊าซธรรมชาติ 400 ล้าน ลบ.ฟ /วัน เป็นตัวตั้ง แล้วบังคับให้สร้างอุปทาน (demand) คือโครงการต่าง ๆ ติดตามมา ขณะนี้รัฐบาลยังไม่มีมีความชัดเจนว่าโครงการ เหล่านี้ได้ประโยชน์ สิ่งคมและสิ่งแวดล้อมของ 4 จังหวัดภาคใต้ จะรองรับได้หรือไม่อย่างไร

3) ในมิติการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากต้องร่วมทุน 25,000 ล้านบาทแล้ว หากประเทศไทยไม่พร้อมใช้ก๊าซฯ พันธะตามเงื่อนไขสัญญา "ไม่ใช่ก็ต้องจ่าย" เมื่อสมทบกับ แหล่งก๊าซขาดทุนจะทำให้ต้นทุนพลังงานสูงขึ้นเท่าไร ภาวะ จะตกแก่ผู้บริโภครหรือราคาเงินค่าส่งออกอย่างไรบ้าง และ จัดการแก้ปัญหาผลกระทบได้หรือไม่ อย่างไร เหล่านี้เป็น คำถามที่ไม่มีความชัดเจนโดยสิ้นเชิง

ที่มา: รายงานการพิจารณาพิเศษของคณะกรรมาธิการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา เรื่อง โครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย - มาเลเซีย และโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย - มาเลเซีย ส่วนที่ 1, พ.ค. 2544; ข่าวสด 30/03/45

หลังจากนั้นปรากฏว่า ทางพล.อ. ชัยศึก เกตุทัต ประธานคณะกรรมการติดตามและประสานงานตามคำสั่ง การของ นรม. หรือที่รู้จักกันในนาม "ทีม 53 นายพล" ได้ ดำเนินการขอความร่วมมือนักวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษา 6 แห่งให้ศึกษาข้อมูลโครงการ เพื่อให้ประกอบการตัดสินใจ ของ นรม. โดยใช้เวลา 4 สัปดาห์ ซึ่งทำให้เกิดคำถามถึง ความรวดเร็วกับความถูกต้องแม่นยำว่าจะไปด้วยกันได้ หรือไม่ (ผู้จัดการ 13/03/45)

และแล้วในช่วงเวลาก่อนการตัดสินใจนั้นเองจึง มีความเคลื่อนไหวจากฝ่ายต่าง ๆ อย่างคึกคัก

ในส่วนของ ส.ว. ปรากฏว่ามี ส.ว. จำนวน 163 คน นำโดยนายคำฉนวน เหมะประสิทธิ์ ประธาน กมธ. การ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและพลังงาน เข้าชื่อทำหนังสือถึง นรม. เพื่อสนับสนุนรัฐบาลและเร่งรัดโครงการในวันที่ 22 มี.ค. (กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด 23/03/45, ผู้จัดการ 23-24/03/45) แต่ทว่า ในเวลาต่อมาก็มี ส.ว. หลายคนออกมาระบุว่าถูกอ้างชื่อ (มติชน, ข่าวสด 24/03/45) ขณะที่ทางภาคประชาชนหลายพื้นที่ ร่วมกันยื่นหนังสือต่อประธานวุฒิสภาให้ตรวจสอบ พร้อม กับเปิดโปงประวัติและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมของ คำฉนวน โดยเฉพาะกรณีการเป็นเอเยนต์ค่าน้ำมันรายใหญ่ ของ ปตท. (ผู้จัดการ 28/03/45)

ส่วนทางด้านคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งทำหนังสือถึง นรม. และแถลงข่าวถึงผลสรุปการตรวจ สอบปัญหาการละเมิดสิทธิเสรีภาพของโครงการนี้ พร้อมกับโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดและโรงไฟฟ้าบ่อนอก โดย เสนอให้ทบทวนโครงการ เพราะการอนุมัติโครงการโดยที่ ประชาชนในพื้นที่ไม่มีส่วนร่วมนั้นขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเสนอให้มีมาตรการปกป้องและจัดความรุนแรงที่ เกิดขึ้นจากกระบวนการดำเนินโครงการโดยทันทีด้วย (กรุงเทพ 28/03/45)

จากนั้นในวันถัดมา ประธานคณะกรรมการสิทธิฯ ยังได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพิ่มเติม กรณีโครงการท่อ ก๊าซฯ ถึง นรม. เพื่อการพิจารณาเร่งด่วนโดยกำชับมิให้ใช้ มาตรการรุนแรงใด ๆ ต่อการชุมนุม ต้องชี้แจงและอธิบาย เหตุผลและข้อมูลที่รัฐบาลได้ศึกษาประกอบการพิจารณา ตัดสินใจครั้งนี้อย่างชัดเจน และทบทวนการดำเนินการให้ มีกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนตามเจตนารมณ์ ของ รธน.

วันถัดมา ที่ประชุมวุฒิสภามีมติเสียงข้างมากให้

ส่งรายงานของ กมธ. สิ่งแวดล้อม วุฒิสภาให้ ครม. พิจารณา ชะลอโครงการไว้ก่อน เพื่อศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่ยังไม่สมบูรณ์ใหม่ (กรุงเทพธุรกิจ, มติชน, ข่าวสด 30/03/45)

ทางด้านการตัดสินใจของรัฐบาล ปรากฏว่า เมื่อ ใกล้ครบ 3 เดือนตามกำหนด น.พ. พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เลขาธิการ นรม. ก็ได้ประกาศเลื่อนเวลาออกไป โดยให้ เหตุผลว่า เนื่องจากได้สั่งให้นักวิชาการจากหลายสถาบันไป ศึกษาเพิ่มเติมและให้รายงานข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลกลับ มาในวันที่ 30 เม.ย. (กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด 12/04/45)

และแล้วในที่สุด ในวันที่ 10 พ.ค. สำนักนายกฯ ก็ได้ออกแถลงการณ์ประกาศผลการพิจารณาตัดสินใจ โครงการทั้ง 3 โครงการ โดยส่วนของโครงการท่อส่งก๊าซ รัฐบาลตกลงให้ดำเนินการต่อไปตามสัญญา แต่ให้ ปตท. ไปปรับเปลี่ยนจุดวางท่อขึ้นฝั่งในรัศมีไม่เกิน 5 กม. จาก จุดเดิมเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาผลกระทบต่อสังคมและชุมชน และให้ทำความเข้าใจกับราษฎรในพื้นที่ด้วย (แถลงการณ์สำนัก นายกรัฐมนตรี ฉบับที่ 2 ลงวันที่ 10 พ.ค. 2545, ไทยรัฐ, กรุงเทพธุรกิจ 11/05/45)

ทั้งนี้ก่อนหน้าการประกาศผลนี้ ในวันที่ 30 เม.ย. ทางทีม 53 นายพล ได้เชิญบรรดาบรรณาธิการและผู้ บริหารข่าวของสื่อต่าง ๆ ทุกแขนงเข้าพบเพื่อรับฟังข้อมูล เกี่ยวกับโครงการในลักษณะปิดลับ มุ่งเน้นการทำความเข้าใจและขอความร่วมมือ (มติชน, กรุงเทพธุรกิจ 01/05/45)

อย่างไรก็ดี ผลที่ออกมาเช่นนี้ไม่สอดคล้องทั้งกับ รายงานผลการศึกษาเพิ่มเติมของนักวิชาการบางสถาบันที่ ปรากฏสู่สาธารณะตั้งแต่ในช่วงประมาณกลางเดือน เม.ย. เช่น ของทางจุฬาฯ ที่มีข้อเสนอในการลดความขัดแย้งว่า ให้ ชะลอการตัดสินใจไปจนกว่ากระบวนการร่างกฎหมายรับ ฟังความคิดเห็นของประชาชนตาม รธน. เสร็จสิ้นและเป็น ที่ยอมรับ ทั้งยังชี้ด้วยว่า มีแนวโน้มที่โครงการนี้จะยุติด้วย การใช้ความรุนแรงระหว่างรัฐหรือเจ้าของโครงการกับ ประชาชน ดังนั้นหากตัดสินใจอย่างหนึ่งอย่างใดต้อง พร้อมกับการคัดค้านที่รุนแรงและหาทางแก้ไขโดยสันติวิธี ด้วย (กรุงเทพธุรกิจ 18/04/45)

ส่วนทางมหาวิทยาลัยบูรพาซึ่งศึกษาด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางทะเลก็มีข้อเสนอชัดเจนว่า ควรชะลอ การก่อสร้างโครงการจนกว่าจะมีการศึกษาไอเอ ณ แหล่ง เจดีเอโดยละเอียด และต้องมีการวิเคราะห์ Process Evaluation Economic Analysis ให้ชัดเจน โดยยึดถือ ประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ (กรุงเทพธุรกิจ, มติชน 18/04/45)

ทางด้านคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ได้ทำหนังสือลงวันที่ 28 พ.ค. ถึง นรม. ท้วงติงที่การตัดสินใจดังกล่าวไม่มีการชี้แจงข้อมูลและอธิบายเหตุผล โดยเฉพาะในส่วนของโครงการนี้ ทั้งที่ในแถลงการณ์ขอเลื่อนการตัดสินใจเมื่อวันที่ 11 เม.ย. เคยระบุว่า เลื่อนเพื่อให้รัฐบาลมีข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน และมีเหตุผลสามารถอธิบายการพิจารณาตัดสินใจได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ คณะกรรมการสิทธิยังเตือนในเรื่องการดำเนินการด้านมวลชนและมติ ครม. วันที่ 23 เม.ย. 2545 ที่มีมติให้ พวจ. และเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการอย่างจริงจังและเด็ดขาดต่อผู้ชุมนุมเรียกร้องได้ ว่าจะเป็นการชวนนำไปสู่ความรุนแรง (จดหมายคณะกรรมการสิทธิฯ เรื่องข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพิ่มเติม กรณีโครงการท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซไทย - มาเลเซีย ลงวันที่ 28 พ.ย. 2545) ติดตามด้วยการแถลงข่าวในวันที่ 30 พ.ค. วิจารณ์การตัดสินใจของรัฐบาลว่า ไม่เป็นการดำเนินการตามเจตนารมณ์ของกฎหมายรธน. อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายที่ผิดพลาดและการกระทำที่ละเมิด รธน. มากยิ่งขึ้น

โครงการที่รุดด้วยความรุนแรง

นอกเหนือจากการขาดเหตุผลและคำอธิบาย กรณีการย้ายจุดขึ้นท่อใหม่เป็นอีกประเด็นที่มีการวิจารณ์กันอย่างกว้างขวางหนึ่งเกี่ยวกับความไม่ถูกต้องที่ไม่มีอีไอเอใหม่ เพราะแม้อีไอเอเดิมจะศึกษาคลุมรัศมี 5 กม. แต่เมื่อเอาจุดใหม่เป็นศูนย์กลาง พื้นที่ในรัศมีก็ย่อมแตกต่างออกไปที่สำคัญไปกว่านั้นคือ จุดที่ถูกระบุว่า เป็นแนววางท่อใหม่นั้นยิ่งรายล้อมไปด้วยชุมชนมากขึ้น (มติชน, ผู้จัดการ 13/05/45)

อย่างไรก็ดี ประเด็นนี้ รวมทั้งประเด็นอื่น ๆ ทุกประเด็นล้วนไม่ได้รับการใส่ใจจากรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการตอบคำถามหรือแม้แต่การเปิดพื้นที่ให้เกิดการรับฟัง

ในทางตรงกันข้ามกลับมีการดำเนินการหลายส่วนที่หลักเรื่องนี้อยู่ทางตันยิ่งขึ้น เพราะภายหลังจากตัดสินใจความเคลื่อนไหวที่ติดตามมาก็คือการระดมสรรพกำลังของรัฐเพื่อผลักดันโครงการนี้อย่างเต็มที่ ทั้งด้วยวิธีการทางจิตวิทยา การเมือง และการทหาร (มติชน, ข่าวสด 22/05/45)

กระทั่งในวันที่ 22 พ.ค. ชาวบ้านจึงรวมตัวกันเคลื่อนขบวนไปยังค่ายทหาร เรียกร้องให้ทหารไม่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องและหยุดการซ้อมคุกคามชาวบ้านด้วย (กรุงเทพธุรกิจ, ผู้จัดการ, ไทยรัฐ, มติชน, ข่าวสด 23/05/45) ซึ่งในเวลาต่อมา ทาง ผบ.

ทบ. ให้สัมภาษณ์ว่า ทหารที่เข้าพื้นที่นั้นไม่ได้ไปซ้อม แต่เป็นทหารการข่าวของ กอ.รมน. ที่เข้าไปเก็บภาพ เก็บข้อมูลเท่านั้น (ข่าวสด 24/05/45) ขณะที่ทาง นรม. ก็ระบุว่า เป็นเพียงปฏิบัติการด้านจิตวิทยา ไม่มีปัญหาอะไร พล.อ.พัลลภ ปิ่นมณี รอง ผอ. กอ. รมน. เผยว่า ภารกิจของทหารที่เข้าไปก็เพื่อแยกชาวบ้านออกจากแกนนำด้วยความเข้าใจ (ข่าวสด 25/05/45, ผู้จัดการ 25, 26/05/45)

ทางด้าน ผบ.ตร. ก็ออกคำสั่งการให้กำลังตำรวจเตรียมความพร้อมในทุกด้านเช่นกัน (กรุงเทพธุรกิจ 12/06/45) ทั้งยังระบุชัดเจนในการประชุมเร่งรัดการปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจในท้องถิ่นว่าโครงการนี้ดีนาสนับสนุน และผู้คัดค้านจริง ๆ มีเพียง 700 คน ให้ช่วยดูแลด้วย (ข่าวสด 16/06/45)

ส่วน นรม. ทักษิณ ได้ยืนยันอีกครั้งถึงการเดินหน้าโครงการ เมื่อ นรม. มาเลเซียมีการย้ำขอความมั่นใจในขณะเดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 5 - 7 ก.ค. (มติชน 07/07/45, กรุงเทพธุรกิจ 08/07/45) ทั้งยังมีการประกาศซ้ำอีกครั้งผ่านรายการวิทยุด้วย (ข่าวสด 14/07/45)

จากนั้นอีกไม่กี่วันต่อมา ทางทีทีเอ็มก็ประกาศจะเพิ่มทุนจดทะเบียนทั้งส่วนของทีทีเอ็มไทยและมาเลเซียจาก 950 ล้านบาทเป็น 9,000 ล้านบาท และจาก 5 ล้านริงกิต เป็น 50 ล้านริงกิต ตามลำดับ (กรุงเทพธุรกิจ 10/07/45)

ขณะที่ พล.อ. ชัยศึก เกตุทัต มีหนังสือลงวันที่ 10 ก.ค. 2545 ถึงปลัดทบวงมหาวิทยาลัย มีคำสั่งให้หน่วยงานราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ สนับสนุนช่วยเหลือการประชาสัมพันธ์ให้สาธารณะเข้าใจว่าโครงการนี้มีผลประโยชน์ต่อประเทศไทยและประชาชน

สภาพการณ์เหล่านี้เป็นแรงกดดันโดยตรงต่อกลุ่มผู้คัดค้านที่อยู่ในพื้นที่ ซึ่งยังคงดำเนินกิจกรรมการคัดค้านอย่างต่อเนื่อง แต่ส่วนใหญ่แทบไม่ปรากฏสู่สายตาสาธารณะเนื่องจากขาดสื่อกลาง ขณะเดียวกันมีหลายฝ่ายพยายามออกมาเตือนว่า วิธีการที่รัฐและเจ้าของโครงการกำลังใช้นั้นจะนำไปสู่ความรุนแรงที่ยากเกินเยียวยา ทว่าเสียงเตือนก็ไม่ได้รับการใส่ใจเช่นเดียวกัน

แม้กระทั่งเมื่อนักวิชาการทั่วประเทศจำนวน 1,384 คน ร่วมกันลงนามในแถลงการณ์ไม่เห็นด้วยกับโครงการนี้ด้วยเหตุผล 6 ประการ โดยจัดแถลงข่าวพร้อมกัน 4 ภูมิภาค คือ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ ขอนแก่น และสงขลา ในวันที่ 24 พ.ย. เรียกร้องต่อสังคมไทยให้ตรวจสอบโครงการนี้ แต่ นรม. ก็ยังคงยืนยันว่าไม่พบทวนอีก (ข่าวสด 26/11/45)

ในที่สุด ก่อนปิดท้ายปี 2545 ในวันที่ 20 ธ.ค. ก็เกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นกลางเมืองหาดใหญ่ เมื่อกลุ่มผู้คัดค้านโครงการถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจสกัดและใช้กำลังเข้าสลายระหว่างเตรียมเข้าชุมนุมที่บริเวณโรงแรมเจบี ซึ่งเป็นสถานที่จัดประชุม ครม. สัญจรระหว่างวันที่ 21 - 22

ธ.ค. พร้อมกับได้จับกุมเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนไปรวม 12 คน

อย่างไรก็ดี เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ยังคงไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาลว่าเป็นการใช้กำลังเข้าสลายฝูงชน หากเป็นเรื่องของความรุนแรงอันเนื่องมาจากการปะทะกัน

พลังงานไฟฟ้า

กำลังการผลิต การผลิต และการใช้

กำลังการผลิตติดตั้งไฟฟ้าโดยรวม ณ สิ้นปี 2544 มีจำนวน 22,034 เมกะวัตต์ ประกอบด้วยส่วนของ กฟผ. ร้อยละ 68.1 การรับซื้อจากไอพีพีร้อยละ 22.4 รับซื้อจากเอสพีพีร้อยละ 8 และนำเข้าจาก สปป. ลาว ร้อยละ 1.5 (วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 55, น. 70) ขณะที่ความต้องการไฟฟ้าสูงสุดของปีอยู่ที่ระดับ 16,126.44 เมกะวัตต์ โดยเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 23 เม.ย. 2544 เวลา 14.00 น. (วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 54, น. 22) ดังนั้นจึงเท่ากับมีกำลังไฟฟ้าสำรองหรือกำลังการผลิตส่วนเกินอยู่ถึง 5,908 เมกะวัตต์ หรือคิดเป็นร้อยละ 36.6 เป็นอย่างต่ำ

พลังงาน 10.11

กำลังผลิตติดตั้งไฟฟ้า ณ สิ้นปี 2544 และ 2545 จำแนกตามผู้ผลิต (หน่วย : เมกะวัตต์)				
ผู้ผลิต	ปี 2544		ปี 2545	
	กำลัง ผลิต ติดตั้ง	สัดส่วน (%)	กำลัง ผลิต ติดตั้ง	สัดส่วน (%)
กฟผ.ฝ่ายผลิต	15,000	68.1	15,000	61
แห่งประเทศไทย (กฟผ.)				
ผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระ (ไอพีพี)	4,926	22.4	7,071	29
ผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (เอสพีพี)	1,768	8.0	1,768	7
นำเข้า	340	1.5	640	3
● รวม	22,034	100	24,479	100

ที่มาข้อมูล : ปี 2544 - วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 55, น. 70
ปี 2545 - วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 56, น. 45

ส่วน ณ สิ้นปี 2545 กำลังการผลิตติดตั้งไฟฟ้าโดยรวมมีจำนวน 24,479 เมกะวัตต์ ประกอบด้วยส่วนของ กฟผ. ร้อยละ 61 การรับซื้อจากไอพีพีร้อยละ 29 รับซื้อจากเอสพีพีร้อยละ 7 และนำเข้า (จาก สปป. ลาว และ มาเลเซีย) ร้อยละ 3 ขณะที่ความต้องการไฟฟ้าสูงสุดของปีในช่วงเดือน เม.ย. อยู่ที่ระดับ 16,681 เมกะวัตต์ (วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 56, น. 46) ดังนั้นจึงเท่ากับมีกำลังไฟฟ้าสำรองหรือกำลังการผลิตส่วนเกินอยู่ถึง 7,798 เมกะวัตต์ หรือคิดเป็นร้อยละ 46.7 เป็นอย่างต่ำ

เมื่อเปรียบเทียบกันจะพบว่า กำลังการผลิตติดตั้งของปี 2545 สูงกว่าปี 2544 ถึง 2,445 เมกะวัตต์ ขณะที่ความต้องการใช้ไฟสูงสุดเพิ่มขึ้นเพียง 555 เมกะวัตต์ อันเป็นสัดส่วนที่ไม่สอดคล้องกัน และยังเพิ่มปริมาณกำลังการผลิตติดตั้งส่วนเกินที่มีมากอยู่แล้วให้มากขึ้นไปอีก ซึ่งภาวะการลงทุนเกินที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลกระทบต่อค่าไฟแพงขึ้นด้วย¹⁵

พลังงาน 10.12

เปรียบเทียบกำลังการผลิตติดตั้ง กับความต้องการไฟฟ้าสูงสุด					
ปี	กำลัง การผลิตติดตั้ง		ความต้องการ ไฟฟ้าสูงสุด		ขั้นต่ำสุดของ กำลังการผลิต ติดตั้งส่วนเกิน (เมกะวัตต์)
	ปริมาณ (เมกะวัตต์)	เปลี่ยนแปลง (%)	ปริมาณ (เมกะวัตต์)	เปลี่ยนแปลง (%)	
2542	18,842		13,712	-3.3	5,130
2543	22,735	+20.1	14,918	+8.8	7,817
2544	22,034	-3.1	16,126	+8.1	5,908
2545	24,479	+11.1	16,681	+3.4	7,798

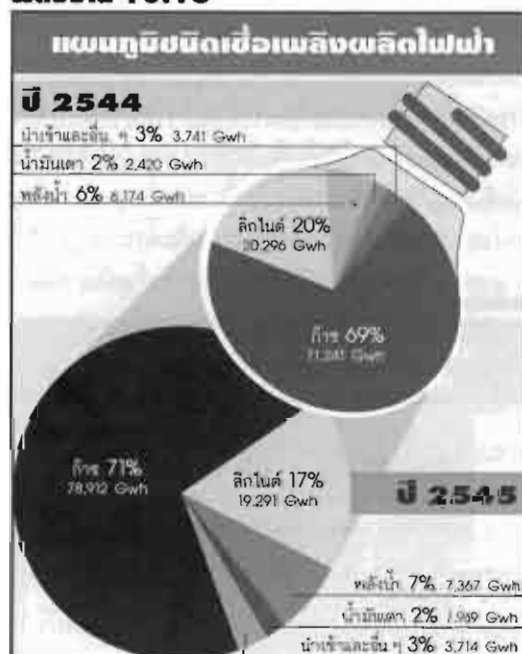
¹⁵ ดูรายละเอียดในบทความนี้ หัวข้อ "การแก้ปัญหาค่าไฟแพง" หน้า 326 -328

สำหรับการผลิตที่เพิ่มขึ้นนั้นมาจากการที่มีโรงไฟฟ้าใหม่เข้าสู่ระบบเพิ่มเติมขึ้นเอง

ในด้านการผลิต ปริมาณการผลิตพลังงานไฟฟ้าของทั้งประเทศในปี 2544 มีจำนวน 103,872 กิกะวัตต์-ชั่วโมง เป็นการผลิตจาก กฟผ. ร้อยละ 59 และเป็นการผลิตจากก๊าซธรรมชาติมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 69 (การสำรวจนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 55, น. 70 - 71) สำหรับปี 2545 มีปริมาณการผลิต 111,254 กิกะวัตต์-ชั่วโมง เป็นการผลิตของ กฟผ. ร้อยละ 55 และยังคงเป็นการผลิตจากก๊าซธรรมชาติมากถึงร้อยละ 71 (การสำรวจนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 56, น. 48 - 49)

การผลิตไฟฟ้าจากก๊าซ ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2544 นั้นเปรียบเทียบกับปี 2543 แล้วเพิ่มถึงร้อยละ 16.4 ทั้งนี้เนื่องจากมีโรงไฟฟ้าไอพืที่ใช้ก๊าซธรรมชาติ เริ่มจ่ายไฟเข้าระบบของ กฟผ. ตั้งแต่ช่วงกลางปี 2543 จำนวน 2 โรง กำลังการผลิตรวม 1,400 เมกะวัตต์ ขณะที่โรงไฟฟ้าราชบุรีก็เริ่มจ่ายไฟฟ้าเข้าระบบตั้งแต่ พ.ย. ปีเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีผู้ผลิตเอเลฟท์ที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิงจ่ายไฟเข้าเสริมระบบ กฟผ. มากขึ้นด้วย (การสำรวจนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 52, น. 60 - 63, การสำรวจนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 55, น. 71)

พลังงาน 10.13

16 ดูรายละเอียดในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อย่อย "การพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้ากับปริมาณไฟฟ้าสำรอง" หน้า 340 - 341

17 ดูรายละเอียดในบทความนี้ หัวข้อ "โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินที่ประจวบฯ" หน้า 329 - 335

ในปี 2545 การผลิตไฟฟ้าจากก๊าซธรรมชาติเพิ่มขึ้นไปอีกร้อยละ 10.8 เนื่องจากโรงไฟฟ้าราชบุรีทั้งโรงที่ 1, 2 และ 3 ซึ่งมีกำลังการผลิตติดตั้งรวม 2,175 เมกะวัตต์ต่างเข้าสู่ระบบทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีโรงไฟฟ้าไอพืขนาด 713 เมกะวัตต์ ของบริษัทปอวิน เทาเวอร์ตีเวลสอปเมนท์ จำกัด ที่ใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง เริ่มทดลองจ่ายไฟเข้าระบบตั้งแต่ ม.ค. 2545 (การสำรวจนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 56, น. 48)

ทางด้านปริมาณการใช้ไฟฟ้า ในปี 2544 มีจำนวน 92,866 กิกะวัตต์-ชั่วโมง เพิ่มขึ้นจากปีก่อนร้อยละ 6 (การสำรวจนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 55, น. 71) ส่วนปี 2545 เพิ่มขึ้นจากปี 2544 ร้อยละ 6.7 (การสำรวจนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 56, น. 48)

นโยบายและแผนงาน

ปริมาณไฟฟ้าสำรองกับการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้า

กำลังการผลิตที่สูงกว่าปริมาณการใช้อย่างมากด้านหนึ่งสะท้อนถึงการพยากรณ์ที่ผิดพลาด อีกด้านหนึ่งส่งผลให้ปริมาณไฟฟ้าสำรองสูงจนเกินความเหมาะสม อันหมายถึงการแบกรับอย่างเกินจำเป็น ภาวะดังกล่าวนี้ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วตั้งแต่เมื่อช่วงปี 2542 - 2543¹⁶ และยังคงดำรงต่อเนื่องอยู่ในรอบ 2 ปีนี้ เช่นเดียวกับแนวความคิดของบรรดาผู้กำหนดนโยบายและวางแผนที่ยังคงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง

คำพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าที่มีการจัดทำเมื่อ ก.พ. 2544 แม้มีการปรับลดคำพยากรณ์ลงต่ำกว่าที่เคยพยากรณ์ไว้เดิม แต่ก็ยังคงมีทิศทางในลักษณะการขยายตัวขึ้นอย่างสม่ำเสมอและค่อนข้างสูง

ในการคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหิน 2 แห่งที่ประจวบฯ¹⁷ มีการเปิดโปงและวิพากษ์วิจารณ์ถึงการพยากรณ์ว่ามีแนวโน้มสูงเกินจริงอยู่เสมอ แต่ทาง สทท. โดยเฉพาะทีมนโยบายพิจารณาแผนอนุรักษ์พลังงานและการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้า ก็ออกมาปกป้องและยืนยันความแม่นยำของการพยากรณ์โดยตลอด (ผู้จัดการ 22/11/44, 33/12/44)

ดังปรากฏชัดเจนในระหว่างการประชุมแก้ที่ปรึกษานรม. ช่วงต้นปี 2545 ขณะที่กำลังมีการพิจารณาเพื่อ

การจำหน่ายไฟฟ้าแก่ภาคประชาชน ปี 2544 - 2545 (หน่วย : กิโลวัตต์ - ชั่วโมง)					
	2543	2544		2545	
		ปริมาณ	เปลี่ยนแปลง (%)	ปริมาณ	เปลี่ยนแปลง (%)
การใช้ไฟฟ้าในเขตนครหลวง					
บ้านและที่อยู่อาศัย	7,286	7,286	5.9	7,526	3.3
ธุรกิจ	11,502	11,502	4.6	12,186	6.0
อุตสาหกรรม	13,028	13,028	4.6	13,804	6.0
อื่นๆ	1,872	1,872	4.6	1,960	4.7
● รวม	33,688	33,688	4.9	35,476	5.3
การใช้ไฟฟ้าในเขตนครหลวง					
บ้านและที่อยู่อาศัย	12,511	13,882	11.0	14,518	4.6
ธุรกิจ	10,053	10,627	5.7	11,507	8.3
อุตสาหกรรม	27,016	28,559	5.7	30,923	8.3
เกษตรกรรม	154	179	16.0	192	7.4
อื่นๆ	3,986	4,214	5.7	4,563	8.3
● รวม	53,721	57,461	7.0	61,704	7.4
ลูกค้าตรง กฟผ.	1,752	1,717	-2.0	1,943	13.2
● รวมทั้งสิ้น	87,597	92,866	6.0	99,123	6.7

ที่มา : วารสารนโยบายพลังงานฉบับที่ 56 และฉบับที่ 59

ตัดสินใจอย่างเข้มข้นเกี่ยวกับโครงการโรงไฟฟ้า 2 แห่งนี้ โดยที่มีเรื่องไฟฟ้าสำรองเป็นประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งในการพิจารณา เห็นประโยชน์ว่า ปริมาณสำรองไฟฟ้าในปี 2544 สูงกว่าระดับปกติที่ร้อยละ 25 และปี 2545 ก็ยังสูงขึ้น แต่อย่างไรก็ดี หลังปี 2547 เป็นต้นไป ปริมาณสำรองไฟฟ้าจะลดลงมาที่ระดับร้อยละ 15 - 20 ซึ่งค่อนข้างต่ำสุดที่ยอมรับได้ และหากไม่มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินของเอกชนทั้ง 3 แห่ง (2 แห่งที่ประจวบฯ และบีแอลซีพีที่ จ. ระยอง¹⁸) กำลังผลิตสำรองก็ยังคงต่ำ โดยลดลงเหลือเพียงร้อยละ 5.83 ในปี 2549 และร้อยละ 2.35 ในปี 2550 (มติชน 18/07/49)

ทางด้าน กฟผ. ก็ใช้ฐานตัวเดียวกันและยืนยันว่า นับจากปี 2550 เป็นต้นไป ต้องจัดหาไฟฟ้าเพิ่มอย่างต่ำ 1,000 เมกะวัตต์ทุกปี เพราะในเวลานั้นปริมาณสำรองจะเหลือเพียงร้อยละ 15 เพราะความต้องการใช้ไฟฟ้าจะเติบโต

อย่างต่ำร้อยละ 7 ต่อปี ดังนั้น กฟผ. จึงกำหนดว่า โรงไฟฟ้า 2 แห่งที่ประจวบฯจะต้องเข้าระบบในปี 2547 และ 2548 โดยทำควบคู่กับการปรับปรุงโรงไฟฟ้าเก่า¹⁹ เพื่อให้ดำเนินการได้ในปี 2550 แต่หากไม่สร้างโรงไฟฟ้า 2 แห่งที่ประจวบฯ ก็ต้องสร้างโรงไฟฟ้าใหม่อยู่ดี (ผู้จัดการ 18/07/49)

ม.ล.ชนะพันธ์ กฤดากร รองผู้ว่าการ กฟผ. ถึงกับยืนยันว่า ก่อนปี 2554 ไทยจะมีความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น 2 เท่าจากปี 2544 และในการรองรับต้องใช้วิธีซื้อไฟจากต่างประเทศและการสร้างโรงไฟฟ้าใหม่เท่านั้น (กรุงเทพธุรกิจ 07/01/46)

เป็นที่ชัดเจนว่า บรรดาผู้เกี่ยวข้องต่างยังคงยึดการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าเป็นคัมภีร์ โดยการพยากรณ์มีบทบาททั้งเป็นตัวกำหนดแผนงานและโครงการต่าง ๆ จากนั้นก็ถูกให้เป็นเครื่องมือในการยืนยันและสร้างความชอบธรรมแก่แผนงานและโครงการเหล่านั้นอีกที

18 ดูรายละเอียดในบทความเดียวกันนี้ หัวข้อย่อย "โรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัทบีแอลซีพี" หน้า 305

19 ดูรายละเอียดในบทความเดียวกันนี้ หัวข้อ "แผนสี่เสาเออีซี" หน้า 322 - 323

พลังงาน 10.15

ภาพพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้ายุคเดือน ส.ค. 2545					
ระยะเวลา	ความต้องการใช้ไฟสูงสุด* (เมกะวัตต์)			ความต้องการพลังงานไฟฟ้า** (ล้านหน่วย)	
	ค่าพยากรณ์	เพิ่ม เฉลี่ย/ปี	ลดจากการพยากรณ์ ครั้งก่อน	ค่าพยากรณ์	ลดจากการพยากรณ์ ครั้งก่อน
ช่วงแผนฯ 9 (ปี 2545 - 2549)	21,648	1,104	-904	139,000	4,748
สิ้นแผนฯ 10 (ปี 2550 - 2554)	29,321	1,535	-1,266	189,446	6,484
สิ้นแผนฯ 11 (ปี 2555 - 2559)	38,851	1,906	-1,848	249,878	10,384

ที่มาข้อมูล : * ข่าวสด, ผู้จัดการ 28/08/45; สพข. 2545.
** จดหมายข่าว สทท. (NEPO NEWSLETTER) ปีที่ 1 ฉบับที่ 7 เดือน ธ.ย. 2545

ปัญหาอยู่ที่ว่า คัมภีร์ที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งการสมมติทั้งสิ้น ข้ายังพิสูจน์ตัวเองมาแล้วว่ามีความผิดพลาด ทว่าบรรดาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ไม่ได้ตอบสนองเรียกร้องให้ทบทุนฐานการสมมตินั้นแต่อย่างใด

อย่างไรก็ดี ในที่สุดหลังจากรัฐบาลสั่งการให้ กฟผ. หาทางชะลอโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินเกือบนอกและบ้านกรูดทางคณะอนุกรรมการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าก็ดำเนินการปรับลดอัตราการเติบโตของความต้องการใช้ไฟฟ้าลง โดยอ้างว่าเพราะสภาพนั้นมีการปรับลดตัวเลขอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจจากร้อยละ 4.5 มาอยู่ที่ 3.6

(กรุงเทพธุรกิจ 25/08/45)

ค่าพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าชุดใหม่หรือที่เรียกว่า ชุดกรณีฐานฉบับเดือน ส.ค. 2545 ที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะอนุกรรมการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้าในวันที่ 7 ส.ค. 2545 และ สพข. นำเสนอ กพง. รับทราบเมื่อ 2 ก.ย. 2545 เป็นการพยากรณ์ในระยะยาว 15 ปี ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่าพยากรณ์ชุดเดิม พบว่า เมื่อสิ้นแผนฯ 9 (ปี 2549) ค่าความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงสุด (peak) จะต่ำกว่าค่าพยากรณ์ชุดเดิม 904 เมกะวัตต์ ซึ่งเทียบได้กับโรงไฟฟ้า 1 โรง ส่วนค่าพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงสุด เมื่อสิ้นแผนฯ 11 ในปี 2559 จะอยู่ที่ 38,851 เมกะวัตต์ หรือต่ำกว่าเดิมเทียบเท่ากับโรงไฟฟ้า 2 โรง

(นิตยสารพลังงาน ฉบับที่ 87, น. 5)

มีการชี้แจงสาเหตุที่ระดับความต้องการใช้ไฟฟ้าต่ำลงว่าเป็นเพราะการพยากรณ์ครั้งนี้มีการนำแผนยุทธศาสตร์การอนุรักษ์พลังงาน²⁰ มาประกอบการคำนวณด้วย นอก

จากนี้ยังมาจากการพยากรณ์ด้านเศรษฐกิจว่าจะยังไม่ฟื้นตัวมากกว่าเดิม (ข่าวสด, ผู้จัดการ 28/08/45, วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 87, น. 5)

ผลจากการพยากรณ์ใหม่นี้ทำให้ กฟผ. ต้องรื้อแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้า หรือพีดีพี (PDP) ใหม่ ซึ่งจะส่งผลต่อโครงการต่าง ๆ ด้วย

ที่น่าจับตาก็คือ เมื่อสิทธิพร รัตโนภาส เข้ารับตำแหน่งผู้ว่าการ กฟผ. คนใหม่เมื่อปลายปี 2545 เขาก็กล่าวถึงเรื่องการพยากรณ์ไฟฟ้าไว้ว่า ที่ผ่านมามีตัวเลขต่างๆ ดูจะไม่ค่อยถูกต้อง ซึ่งต่อไป กฟผ. จะทำแผนพยากรณ์เองเนื่องจากเป็นผู้ผลิตไฟฟ้าจึงมีศักยภาพที่ทำได้ นอกจากนี้ยังเห็นว่า นอกจาก กฟผ. แล้ว กฟน. และ กฟภ. ควรเข้ามาร่วมรับผิดชอบกับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นด้วย ในฐานะที่ร่วมทำตัวเลขพยากรณ์เช่นกัน (กรุงเทพธุรกิจ 03/10/45)

แผนพัฒนากำลังการผลิตและปัญหา

พีดีพีเป็นแผนระยะยาวของ กฟผ. เพื่อใช้ประกอบการลงทุนทางด้านการขยายระบบการผลิต และระบบส่งไฟฟ้าของประเทศ ปกติแผนนี้จะวางเป็นระยะเวลา 15 ปีไปข้างหน้า และพิจารณาปรับเมื่อสภาพทางเศรษฐกิจเกิดการเปลี่ยนแปลงจนกระทบต่อความต้องการไฟฟ้า โดยเดินตามผลการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้า ของคณะอนุกรรมการการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้า

ดังนั้นนับตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจ พีดีพีจึงมีการปรับเปลี่ยนถี่ขึ้น อย่างไรก็ดี อาจกล่าวได้ว่า ขณะที่ค่าพยากรณ์นั้นปรับเปลี่ยนได้ง่าย แต่พีดีพีกลับเป็นเรื่องของ

²⁰ รายละเอียดในบทความนี้ หัวข้อ "การอนุรักษ์พลังงาน" หน้า 343 - 344

การวางแผนระยะยาวที่ยากจะยับยั้ง รวมทั้งแม้ปรับเปลี่ยนในวันนี้ ก็อาจจะเห็นผลก็ยังต้องใช้เวลา

แต่ปัญหาเบื้องต้นกว่านั้นยังคงอยู่ที่ว่า ท่ามกลางการยอมรับว่าไฟฟ้าล้น (ปริมาณสำรองสูงกว่ามาตรฐาน) แต่บรรดาระดับบริหารของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกลับยังคงผลักดันการสร้างโรงไฟฟ้าเพิ่มเติม โดยหากไม่เกิดเหตุผลว่าเพื่อรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจในอนาคต อีกเหตุผลที่จะยกมาอ้างก็คือเรื่องความสมดุลด้านเชื้อเพลิง ซึ่งทั้ง 2 ประเด็นนี้สามารถบรรจุอยู่ในคำใหญ่ที่ครอบคลุมประเด็นอย่างกว้างขวางและมีน้ำหนักสูงกว่าคำว่า “ความมั่นคงด้านพลังงาน” นั่นเอง²¹

ครั้งเมื่อสิ่งที่วางแผนไว้ผิดพลาด โรงไฟฟ้าต่าง ๆ มีกำลังการผลิตรวมกันสูงเกินกว่าปริมาณไฟฟ้าที่มีการใช้กันจริง ๆ สฟช. ก็ใช้วิธีการปลดโรงไฟฟ้าของ กฟผ.

ตามมติที่ 2001 พ.ศ. 2544 - 2559 ซึ่งจัดทำขึ้นตามคำการพยากรณ์ชุดเดือน ก.พ. 2544 และได้รับอนุมัติจาก กพง. ในวันที่ 25 ต.ค. ปีเดียวกัน (ผู้จัดการ 10/11/44) กำหนดไว้ว่า จะมีโรงไฟฟ้าใหม่เข้าสู่ระบบ 9 โรง คิดเป็นกำลังการผลิตรวมประมาณ 6,900 เมกะวัตต์ ในจำนวนนี้มีอยู่ 6 โรง

หรือคิดเป็นกำลังการผลิตประมาณ 3,400 เมกะวัตต์ที่จะเข้าระบบภายในรอบ 2 ปีนี้ (ผู้จัดการ 08/11/44) ทั้งนี้โดยยังไม่นับรวมโรงไฟฟ้าส่วนของเอสพีพี

เมื่อเทียบกับกำลังการผลิตที่จะเพิ่มขึ้นนี้กับปริมาณการใช้ไฟฟ้าสูงสุดที่เพิ่มขึ้นในช่วงเดียวกัน พบว่าสูงกว่าถึงเกือบเท่าตัว (ความต้องการไฟฟ้าสูงสุดของปี 2545 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียง 1,763 เมกะวัตต์)²² นั่นหมายความว่าด้วยการดำเนินการตามแผนย่อมจะทำให้วิกฤตกำลังการผลิตสำรองที่สูงเกินจำเป็นอยู่แล้วยิ่งสูงขึ้นไปอีก

อย่างไรก็ดี ภายใต้มติที่ฉบับเดียวกัน มีโรงไฟฟ้าเก่าที่ กฟผ. กำหนดจะปลดออกจากระบบก่อนครบอายุการใช้งานรวม 5 โรง (ข่าวสด 13/12/44) โดยเป็นการปลดในช่วงปี 2544 - 2545 2 โรง ได้แก่ โรงไฟฟ้าพระนครเหนือ เครื่องที่ 1, 2 และ 3 และโรงไฟฟ้าลานกระบือ โดยมีการให้เหตุผลการปลดใน 3 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ การปลดเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ หรือรีเฟอเวอร์ริง การปลดเนื่องจากหมดอายุการใช้งาน และการปลดเพื่อย้ายเครื่อง

พลังงาน 10.16

โรงไฟฟ้า/สายส่ง	กำลังการผลิต (เมกะวัตต์)	กำหนดแล้วเสร็จ
พลังน้ำเขื่อนลำนาดั้ง (สุบกลับ) เครื่องที่ 1 - 2	500	ต.ค. 2544
พลังงานความร้อนร่วมราชบุรีชุดที่ 1	725	ธ.ค. 2544
โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมราชบุรีชุดที่ 3	725	ธ.ค. 2544
สายส่งเชื่อมโยงไทย - มาเลเซีย ระยะที่ 2	-	ธ.ค. 2544
บริษัทเอวัน เพาเวอร์ จำกัด	713	เม.ย. 2545
โรงไฟฟ้ากังหันแก๊สลานกระบือ	122	เม.ย. 2545
บริษัทเอสทีเอ็น เพาเวอร์ จำกัด	350	ก.ค. 2545
โรงไฟฟ้าความถี่ 60 เฮิรตซ์	300	ธ.ค. 2545
โรงไฟฟ้าบริษัทกัลฟ์ (บ่อนอก)	734	ต.ค. 2547
โรงไฟฟ้าบริษัทยูนิยอน (หินกรูด)	1,400	ต.ค. 2548
บริษัท BCLP เพาเวอร์ จำกัด	1,346.5	ต.ค. 2549

ที่มาข้อมูล : ผู้จัดการ 08/11/44

²¹ ดูประเด็นดังกล่าวนี้ได้ในบทความเดียวกันนี้ หัวข้อย่อย “ปริมาณไฟฟ้าสำรองกับการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้า” หน้า 318 - 320 และหัวข้อ “การแก้ปัญหาท่าไฟฟ้า” หน้า 326 - 328 นอกจากนี้สามารถดูประเด็นเชิงลึกเพิ่มเติมในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง “พลังงาน” หัวข้อ “นโยบายเกี่ยวกับประเภพลังงาน” หน้า 314 - 317 และหัวข้อ “การกำหนดประเภทเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า” หน้า 344 - 345

²² ดูรายละเอียดในบทความเดียวกันนี้ หัวข้อ “กำลังการผลิต การผลิต และการใช้” หน้า 317 - 318

พลังงาน 10.17

แผนการปลดโรงไฟฟ้าเก่า				
โรงไฟฟ้า	กำลังการผลิต (เมกะวัตต์)	วันที่เริ่มจ่ายไฟฟ้า	วันที่ปลด	อายุ (ปี)
พระนครเหนือ เครื่องที่ 1	75	มี.ค. 2504	ก.ค. 2544	40
พระนครเหนือ เครื่องที่ 2	75	มี.ค. 2506	ก.ค. 2544	38
พระนครเหนือ เครื่องที่ 3	87.5	ธ.ค. 2511	ก.ค. 2544	33
ลานกระบือ	88	มี.ค. - เม.ย. 2524	มี.ย. 2544	20
พระนครใต้ เครื่องที่ 3	310	มี.ย. 2517	ต.ค. 2546	29
ทองจอก	366	พ.ค. 2538	พ.ย. 2546	8
พระนครใต้ เครื่องที่ 5	310	พ.ย. 2520	ต.ค. 2548	28
บางปะกง เครื่องที่ 2	380	ก.ย. 2524 - ก.ค. 2526	พ.ย. 2549	23 - 25

ที่มาข้อมูล : วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 14 เดือน ก.พ. 2545

ไปใช้ที่โรงไฟฟ้าอื่น (วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 18 เดือน ก.พ. 2545)

ทางด้านข้อเท็จจริงสำหรับโรงไฟฟ้าใหม่ ในส่วนของโรงไฟฟ้าของบริษัทอีสเทิร์น เพาเวอร์นั้นเข้ากำหนดได้ตามแผน แม้ว่าในช่วงต้นจะประสบกับการคัดค้านอยู่บ้างก็ตาม

ส่วนโรงไฟฟ้าบอวิน โรงไฟฟ้าสูบกลับลำตะคอง และโรงไฟฟ้าราชบุรี แม้จะต้องเลื่อนเวลาเข้าระบบล่าช้าไปกว่าที่แผนกำหนด (ผู้จัดการ 18/03/45) แต่ถึงอย่างไรทั้งหมดก็ล้วนแต่เข้าระบบทันภายในปี 2545 โดยโรงไฟฟ้าบอวินเริ่มทดลองจ่ายไฟเข้าระบบตั้งแต่ ม.ค. 2545 ขณะที่โรงไฟฟ้าราชบุรีโรงที่ 3 เข้าระบบไปเมื่อ ต.ค. 2545 ส่งผลให้ปริมาณการใช้ก๊าซฯ จากประเทศพม่าเพิ่มสูงขึ้นอย่างชัดเจน²³ (ผู้จัดการ 20/09/45) และสำหรับโรงไฟฟ้าพลังน้ำลำตะคอง ในที่สุดก็เริ่มเดินเครื่องในช่วงเดือน ต.ค. 2545 เช่นกัน ท่ามกลางผลกระทบที่ยังไม่แก้ไข (ผู้จัดการ 05/08/45)

ส่วนโรงไฟฟ้าของ กฟผ. ที่ต้องหยุดการผลิตจากการเปิดเผยของโสภณ สุภาพงษ์ สว. กรุงเทพฯ ในงานสัมมนา “สัญญาโรงไฟฟ้าเอกชน ใครได้?” จัดโดยชมรมร่วมใจไทยกู้ชาติ เมื่อ 8 ม.ค. 2545 ระบุว่า เฉพาะปี 2544 ปีเดียว มีการหยุดการผลิตในส่วนโรงไฟฟ้า กฟผ. ไปคิดเป็นกำลังผลิตรวมประมาณ 1,859 - 3,869 เมกะวัตต์ ทั้งยังมีแผนที่จะปลดอีก 29 หน่วย หรือคิดเป็นกำลังผลิตจำนวน 7,128 เมกะวัตต์ ภายในปี 2554 ทั้งนี้ โสภณ

อ้างว่าเป็นข้อมูล กฟผ. เอง (ผู้จัดการ 09/01/45)

นอกจากนี้ ยังมีการชะลอโครงการใหม่ในส่วนของ กฟผ. ได้แก่ โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้ากระบี่ หน่วยที่ 2 และโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าลำตะคองอีก 2 หน่วยสุดท้าย (ผู้จัดการ 11/01/44) และมีการเลื่อนเวลาการรับไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้านด้วย²⁴

แผนรีเพาเวอร์ริง

ในส่วนของการปลดโรงไฟฟ้าเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพหรือทำรีเพาเวอร์ริง ตามแผนเดิมกำหนดที่จะทำกับโรงไฟฟ้า 4 แห่ง รวมมูลค่า 31,753 ล้านบาท ทว่าคณะกรรมการบริหาร กฟผ. ยังไม่พิจารณาอนุมัติ เนื่องจากเห็นว่าแผนดำเนินการที่วางไว้ไม่ใช้การปรับปรุงเครื่องจักร หากเป็นการรื้อถอดทั้งเครื่องเก่าแล้วซื้อเครื่องใหม่มาติดตั้ง ซึ่งวิธีการดังกล่าวต้องใช้งบประมาณสูง (ไทม์ส ผู้จัดการ 08/01/44)

ต่อมาจึงมีการปรับแผนโดยนำเสนอคณะกรรมการอีกครั้งช่วงต้นปี 2545 คราวนี้ได้ตัดโรงไฟฟ้าแม่เมาะ เครื่องที่ 1, 2 และ 3 ออกไป²⁵ แต่วงเงินลงทุนของ 3 โรงที่เหลือ คือ โรงไฟฟ้าพระนครเหนือ โรงไฟฟ้าพระนครใต้ (2 เครื่อง) และโรงไฟฟ้าบางปะกง (2 เครื่อง) กลับเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 53,000 ล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ 07/01/45; ผู้จัดการ 18/03/45)

²³ ดูรายละเอียดในบทความนี้ หัวข้อ “กรณีปัญหาการจ่ายค่าก๊าซฯ ล่วงหน้า” หน้า 308 - 311 และตารางพลังงาน 10.12 หน้า 317

²⁴ ดูความคืบหน้าเรื่องการรับซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้านได้ในหัวข้อเดียวกันนี้ หัวข้อย่อย “ความร่วมมือระดับภูมิภาคและนานาชาติ” หน้า 324 - 325

²⁵ ดูรายละเอียดการจัดการเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าส่วนนี้ได้ในบทความนี้ หัวข้อ “มลพิษและปัญหาที่แม่เมาะ” หน้า 328 - 329

สำหรับความเห็นที่แตกต่างเกี่ยวกับแนวทางการรีเพาเวอร์ริง หลัก ๆ แล้วเกิดจากการมีข้อเสนอจากบางฝ่าย เช่น ยูโนแคล ปตท. ให้รีเพาเวอร์ริงด้วยการใช้ก๊าซธรรมชาติเป็นเชื้อเพลิง แต่แนวทางเช่นนี้ถูกมองจากอีกหลาย ๆ ส่วนว่าเป็นการรีบิลด์ (rebuild) คือการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนร่วมใหม่ในที่เดิม ไม่ใช่การรีเพาเวอร์ริง ซึ่งน่าจะหมายถึงการฟื้นฟูสภาพของโรงไฟฟ้าที่ใกล้จะปลดระวาง หรือปลดระวางแล้วให้ใช้งานได้อีกต่อไปอีกช่วงหนึ่ง ซึ่งวิธีการก็คือการปรับปรุงอุปกรณ์บางส่วนเท่านั้น วิธีการนี้ถือเป็นการชะลอการหมดอายุ แต่ไม่ใช่จะใช้ทดแทนการสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ได้เลย ทั้งนี้ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย กับแนวทางการเปลี่ยนเชื้อเพลิงเป็นก๊าซธรรมชาติยังมีความเห็นด้วยว่า แนวทางดังกล่าวจะไม่ใช้เวลาสั้นลงทุนน้อย และค่าไฟถูกอย่างที่มีการนำเสนอผ่านสื่อทั่วไป (ผู้จัดการ 12/06/45)

ขณะเดียวกัน การรีเพาเวอร์ริงในลักษณะของการปรับปรุงอุปกรณ์บางส่วนก็อาจทดแทนโรงไฟฟ้าใหม่ได้ โดยนอกจากประสิทธิภาพจะต่ำกว่าร้อยละ 10 - 22 ต้นทุนค่าเชื้อเพลิงยังสูงกว่าและอายุการใช้งานก็สั้นกว่าด้วย (วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 14 เดือน ก.พ. 2545)

นอกจากปัญหานี้แล้ว ภายหลังจากที่รัฐบาลตัดสินใจเลื่อนโครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินของเอกชนที่ระยองฯ ทั้ง 2 แห่ง²⁶ ทาง กฟผ. ยังได้อ้างว่า กรณีดังกล่าวส่งผลให้รีเพาเวอร์ริงต้องชะลอออกไประยะหนึ่ง เพื่อปรับปรุงบำรุงรักษาเฉพาะส่วนอุปกรณ์ที่ชำรุดแล้วให้สามารถนำไปใช้งานได้พียง ๆ ก่อน ระหว่างรอโรงไฟฟ้าใหม่เสร็จ (ผู้จัดการ 10/06/45)

การแปรรูปและการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้า

แม้ว่าในช่วงปลายปี 2543 กรม ได้มีมติเห็นชอบให้มีการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าและจัดตั้งตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้าของประเทศไทย หรือเพาเวอร์พูล รวมทั้งเห็นชอบต่อร่าง พ.ร.บ. การประกอบกิจการพลังงาน ไปแล้ว²⁷ แต่ด้วยเสียงคัดค้านและข้อท้วงติงจำนวนมาก ตลอดจนขาดการตอบรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในที่สุด นโยบายที่ สผช. พยายามผลักดันนี้ก็แทบไม่มีความคืบหน้า

ทั้งนี้ นอกเหนือจากกระแสการคัดค้านการแปรรูปรัฐวิสาหกิจโดยรวม ซึ่งมีบรรดาสภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจทั้งหลายเป็นหัวหอก ในส่วนของ กฟผ. นั้น ทางฝ่ายบริหารก็ไม่เห็นด้วยเช่นกัน

เสียงคัดค้านและแรงต้านนั้นส่งผลให้จตุรนต์ ฉายแสง รมต. สำนักนายกรัฐมนตรี กำกับดูแลด้านนโยบายพลังงานของประเทศ สั่งการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สผช. กฟผ. กฟภ. กฟน. ศึกษาทบทวนเรื่องการแปรรูปกิจการพลังงานและเพาเวอร์พูลใหม่ทั้งหมด เมื่อ 19 ก.ค. 2544 (กรุงเทพธุรกิจ, ผู้จัดการ, ข่าวสด 20/07/44, มติชน 27/08/44) ซึ่งปรากฏว่าใช้เวลายาวนานมาจนข้ามปีก็ยังคงไม่มีบทสรุป (กรุงเทพธุรกิจ 21/01/45) โดยที่ทาง สผช. พยายามผลักดันอย่างเต็มที่โดยตลอด (กรุงเทพธุรกิจ 20/08/44, มติชน 27/08/44, ผู้จัดการ 20/12/44)

เพาเวอร์พูลและการแปรรูป กฟผ.

คณะกรรมการบริหาร กฟผ. ได้อนุมัติในหลักการให้ทบทวนทั้งแผนการแปรรูปกิจการ กฟผ. และแผนเพาเวอร์พูล โดยให้เหตุผลว่า ไทยยังไม่มีความพร้อมในหลายประเด็น โดยเฉพาะเพาเวอร์พูล จะเลื่อนเวลาจากปลายปี 2546 ไปเป็น 2551 (ผู้จัดการ, ไทยรัฐ 10/10/44) แต่สำหรับการแปรรูปยังคงคาดว่าจะทันตามกำหนดเดิม คือสามารถดำเนินการได้ในช่วงไตรมาสที่ 3 ของปี 2546 (ผู้จัดการ 14/03/45) อย่างไรก็ตาม กฟผ. นั้นไม่เห็นด้วยที่จะเปิดเสรีกิจการไฟฟ้าทั้งหมด หรือทั้ง 100%

ข้อเสนอของสหภาพแรงงาน กฟผ. รวมทั้งทางคณะกรรมการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าและพัฒนา กฟผ. ก็คือ ให้เปิดเสรีกิจการไฟฟ้าเพียงบางส่วน (ประมาณร้อยละ 30) โดยทยอยให้ผู้ใช้ไฟฟ้ารายใหญ่เช่นภาคอุตสาหกรรม สามารถเลือกซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตรายใดก็ได้ อย่างเสรี ส่วนผู้ใช้ไฟฟ้าครัวเรือนและภาคที่อยู่อาศัยจะซื้อจากบริษัทไฟฟ้าในรูปแบบของกิจการสาธารณูปโภคที่เกิดจาก 3 การไฟฟ้าแปรรูปเป็นบริษัทจำกัด โดยมีกระทรวงการคลังและบรรษัทวิสาหกิจแห่งชาติถือหุ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 เพื่อป้องกันต่างชาติเข้ามาถือครอง (จดหมายข่าว สผช ปีที่ 2 ฉบับที่ 12 เดือน ก.พ. 2545- วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 20 เดือน ก.พ. 2546, ผู้จัดการ 07-08/09/45)

²⁶ ดูในบทความนี้ หัวข้อ "การคัดค้านโรงไฟฟ้าถ่านหินที่ระยองฯ" หน้า 329 - 335

²⁷ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อย่อย "การแปรรูปและระบบตลาดกลางซื้อขายไฟฟ้า" หน้า 336 - 338

ส่วนไอพีพีทั้ง 7 รายที่ กฟผ. มีสัญญาซื้อขายไฟฟ้า อยู่ มีข้อเสนอให้ต้องเลือกว่าจะคงขายไฟให้ กฟผ. หรือจะเป็นอิสระด้วยการขายแก่ผู้ใช้โดยตรง (ผู้จัดการ 07/08/08/45)

ทั้งนี้ในเดือน ก.ค. 2545 กฟผ. ได้ขอทบทวนมติ ครม. เมื่อวันที่ 3 ต.ค. 2543 ด้วย (เอกสาร สฟช., 5 ค. 2545)

เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่า ในระหว่างการชิงตำแหน่งผู้ว่าการ กฟผ. ช่วงกลางปี 2545 บรรดาผู้สมัครทั้ง 4 คน ต่างแสดงวิสัยทัศน์เกี่ยวกับเพาเวอร์พูลในลักษณะที่ไม่เห็นว่าเหมาะสม โดยเฉพาะสิทธิพร รัตโนภาส ผู้ซึ่งในที่สุดได้รับการคัดเลือกถึงกับระบุชัดว่าไม่เห็นด้วยตั้งแต่แรกแล้ว (ผู้จัดการ 18/07/45, ข่าวสด 21/09/45) และในการแถลงข่าวหลังรับตำแหน่งเป็นครั้งแรก เขาระบุชัดเจนอีกครั้งว่า จะยังคงดำเนินการแปรรูป กฟผ. ตามนโยบายรัฐบาล แต่วิธีการที่ไม่สามารถยอมรับได้เลยคือการเปิดเสรีกิจการไฟฟ้าทั้งระบบเนื่องจากทรัพย์สินของ กฟผ. ทั้งหมดมีเพียง 10,000 ล้านเหรียญสหรัฐ ทำให้โอกาสที่ต่างชาติจะเข้ามากว้านซื้อทำได้ง่าย (กรุงเทพธุรกิจ 01/10/45)

อย่างไรก็ดี หลังจากแทบไม่มีความคืบหน้าใด ๆ มาจนถึง 2 ปี ในการประชุมสัมมนาเรื่อง “การปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้า” ที่จัดโดยกระทรวงพลังงานเมื่อวันที่ 23 ธ.ค. 2545 ทาง สฟช. ซึ่งขณะนั้นเปลี่ยนเป็น สนพ แล้ว จึงได้นำเสนอรูปแบบการแข่งขันในกิจการไฟฟ้าใหม่ เรียกว่าระบบนิชา (NESA - New Electricity Supply Arrange) ซึ่งเป็นการซื้อขายไฟฟ้าในรูปแบบสัญญา 2 ฝ่าย หรือทวิภาคี ระหว่างผู้ผลิตไฟฟ้าและผู้ซื้อไฟฟ้า โดยมีผู้คอยจัดการระบบเพื่อสร้างความสมดุลในระบบไฟฟ้า ไม่ให้ไฟขาดหรือเกิน และมีตลาดซื้อขายไฟฟ้าเพื่อให้ผู้ซื้อผู้ขายสามารถทำสัญญาล่วงหน้า ประกันความเสี่ยง หรือทำสัญญาระยะยาวได้ นอกจากนี้จะมีองค์กรกำกับดูแลอิสระคอยดูแลทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้ไฟฟ้าให้ได้รับความเป็นธรรม (จดหมายข่าว สนพ ปีที่ 2 ฉบับที่ 12 เดือน ก.พ. 2546, วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 20 เดือน ก.พ. 2546)

ภายใต้ระบบนิชา สนพ. เสนอว่าต้องแยกระบบผลิตและระบบส่งออกจากกัน โดยในส่วนโรงไฟฟ้าของ กฟผ. ให้แยกออกมากกว่า 3 บริษัท นอกจากนี้ให้ลดสัดส่วนการถือหุ้นของ กฟผ. ในเอ็กโกและบริษัทราชบุรีโฮลดิ้ง จำกัด (มหาชน) รวมทั้งแยกศูนย์ควบคุมระบบออกจาก กฟผ. โดย

ทันที ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการแข่งขันในระดับการผลิตและป้องกันไม่ให้ กฟผ. มีอำนาจเหนือตลาด จากนั้นจะต้องจัดตั้งคณะกรรมการอิสระดูแลศูนย์ควบคุมด้วย (วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 20 เดือน ก.พ. 2546)

อย่างไรก็ดี ในการเปิดรับฟังความคิดเห็น ปรากฏว่ามีผู้ไม่เห็นด้วยกับระบบนี้เป็นจำนวนมาก (ข่าวสด 24/12/45)

การแปรรูป กฟผ. และ กฟภ.

สำหรับความคืบหน้าการแปรรูป กฟผ. หลังจากที่มีมติ ครม. เมื่อวันที่ 25 ก.ค. และ 3 ต.ค. 2543 กำหนดแผนการดำเนินงานในการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าในส่วนของ กฟผ. ให้แยกบัญชีธุรกิจระบบจำหน่ายและจัดหาไฟฟ้า รวมทั้งแยกธุรกิจเสริม 4 หน่วย เป็นบริษัทจำกัดและแปรรูปในที่สุด เมื่อต้นปี 2544 ได้มีการประชุมระดมความเห็นและมีข้อสรุปให้ กฟผ. จัดทะเบียนและกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ในไตรมาสที่ 4 ของปี 2546

แต่ต่อมาที่ประชุม กฟช. เมื่อวันที่ 18 เม.ย. 2545 ได้เห็นชอบกับแผน โดยอนุมัติให้เลื่อนกำหนดแล้วเสร็จออกไปเป็น มิ.ย. 2547 และให้เร่งผ่านร่าง พ.ร.บ. การประกอบกิจการพลังงาน ออกมาโดยเร็ว เพื่อสามารถจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลอิสระขึ้นมาทำหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ของผู้บริโภคได้ (วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 16 เดือน มิ.ย. 2545) ทั้งนี้แผนดังกล่าวได้รับการเห็นชอบจาก ครม. แล้วเช่นกัน เมื่อวันที่ 24 พ.ค. 2545 (เอกสาร สฟช., 5 ค. 2545)

ส่วนทางด้าน กฟภ. มีการจัดทำข้อเสนอทางเลือกสำหรับโครงสร้างในอนาคต ระยะสั้น - ปานกลางแล้ว โดยกำหนดจะรวมระบบจำหน่ายแรงดันต่ำและสูงไว้ด้วยกันเป็นหน่วยธุรกิจระบบจำหน่ายไฟฟ้า 4 หน่วย และกำหนดเวลาการจัดทะเบียนและกระจายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ในปลายปี 2547 (เอกสาร สฟช., 5 ค. 2545)

ความร่วมมือระดับภูมิภาคและนานาชาติ

สำหรับความร่วมมือในส่วนของกลุ่มประเทศอาเซียน แม้ว่าการจัดทำแผนแม่บทการเชื่อมโยงระบบสายส่งไฟฟ้าอาเซียน หรืออาเซียนเพาเวอร์กริดส์ (ASEAN Power Grids) จะยังคงไม่เสร็จตามที่กำหนดไว้²⁸ แต่ก็มีโครงการที่มีความพร้อมจะดำเนินการในช่วงระยะอันใกล้นี้

²⁸ ดูเพิ่มเติมในบทความนี้ หัวข้อ “ความร่วมมือด้านพลังงานอาเซียน” หน้า 303 - 304

นั่นคือโครงการระยะที่ 2 เพื่อเชื่อมโยงระหว่างไทย - มาเลเซีย เวียดนาม - กัมพูชา และไทย - กัมพูชา (วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 52, น. 60 - 63)

ทางด้านประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ หรือ GMS มีนโยบายจัดตั้งตลาดซื้อขายไฟฟ้าภายในกลุ่ม โดยในการประชุมสุดยอดผู้นำของทั้ง 6 ประเทศ ในช่วงต้นเดือน พ.ย. 2545 ได้มีการลงนามความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการซื้อขายไฟฟ้าและการเชื่อมโยงระบบส่ง (Intergovernmental Agreement on Power Interconnection and Trade - IGA) ไปแล้ว ซึ่งหากประเทศสมาชิกให้สัตยาบันครบ 3 ประเทศก็จะมีผลบังคับใช้ ส่วนการดำเนินงานสำคัญขั้นต่อไปก็คือการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานการซื้อขายไฟฟ้า (จดหมายข่าว สหประชาชาติ ฉบับที่ 10 เดือน ธ.ค. 2545)

นโยบายนี้ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารโลกและเอทีบีในด้านเงินทุนสำหรับโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าและพัฒนาสายส่ง ซึ่งจากรายงานที่ธนาคารโลกทำไว้ในปี 2541 ระบุว่า หากจัดตั้งตลาดได้จะสามารถลดหรือเลื่อนการลงทุนในการผลิตไฟฟ้าและสร้างระบบส่งในประเทศใน 20 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2544 - 2563) ได้เป็นมูลค่าถึง 460,000 ล้านบาท พร้อมกับก่อให้เกิดรายได้อันจะส่งผลดีต่อการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งสามารถลดการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิลที่จะทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจกด้วย เนื่องจากมีโรงไฟฟ้าพลังน้ำคิดเป็นมูลค่าถึง 18,000 ล้านบาท/ปี (วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 55, น. 45; กรุงเทพฯ 11/03/45) อย่างไรก็ตาม ไม่มีการพูดถึงต้นทุนที่จะต้องสูญเสียไป ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม หรือแม้แต่ด้านเศรษฐกิจเอง

ทั้งนี้ในส่วนของไทย นอกจาก กพข. จะมีมติอนุมัติร่างความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการซื้อขายไฟฟ้าในกลุ่มอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง 6 ประเทศไปแล้ว ยังเตรียมโครงการที่มีศักยภาพที่จะดำเนินการได้ก่อนไว้ด้วย นั่นคือ โครงการสายส่งเส้นไทย - ลาว - เวียดนาม ที่มีการซื้อขายกันอยู่แล้ว (กรุงเทพฯ 13/09/45)

ส่วนเรื่องการรับซื้อไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน²⁹ มีความคืบหน้าในส่วนโครงการน้ำเหิน 2 ของ สปป. ลาว นั่นคือ มีการลงนามเบื้องต้นในสัญญาซื้อขายไฟฟ้ากันเมื่อ

วันที่ 5 ก.พ. 2545 (ผู้จัดการ, กรุงเทพฯ, ไทยรัฐ 06/02/45) ท่ามกลางเสียงคัดค้านจาก กป.อพช. ด้วยเหตุผลเรื่องความไม่โปร่งใสและความไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งทำให้เป็นห่วงว่าจะเกิดกรณี "ค่าโง่" ขึ้นอีก (ผู้จัดการ 05/02/45)

จากนั้นยังมีการเซ็นจริงตามมาในวันที่ 27 มิ.ย. ปีเดียวกัน ข้อตกลงคือ ไทยจะรับซื้อไฟฟ้าจำนวน 920 เมกะวัตต์จากโครงการนี้ (ผู้จัดการ 28/02/45) เป็นระยะเวลา 25 ปี โดยเริ่มเข้าระบบปี 2551 (กรุงเทพฯ 10/09/45) ซึ่งเท่ากับเลื่อนออกไปอีกจากที่ครั้งก่อนเคยเลื่อนไว้เป็น ธ.ค. 2549

อนึ่ง สำหรับโครงการน้ำเหิน 2 นี้มีเอ็กโกร่วมถือหุ้นอยู่ด้วยร้อยละ 25 (กรุงเทพฯ 10/09/45)

ส่วนการซื้อไฟจากสหภาพพม่าที่ทำสัญญากันไว้จำนวน 1,500 เมกะวัตต์ ภายในปี 2553 และจากสาธารณรัฐประชาชนจีนปริมาณ 3,000 เมกะวัตต์ ภายในปี 2560 (www.eppo.go.th, ม.ค. 2546) มีการเลื่อนกำหนดเวลาออกไปเป็นว่า จะทยอยรับซื้อในอีก 16 - 17 ปีข้างหน้า (ผู้จัดการ 29/01/45)

นอกจากนี้ไทยยังมีโครงการขายไฟฟ้าให้แก่ 3 จังหวัดของกัมพูชา คือ บันเทอมินเจย เสียมราฐ และพระตะบอง รวมประมาณ 20 - 30 เมกะวัตต์ คาดว่าสายส่งจะแล้วเสร็จและเริ่มส่งไฟฟ้าได้ในปี 2547 (กรุงเทพฯ 10/07/45; วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 17 เดือน ส.ค. 2545)

ผลกระทบและกรณีขัดแย้ง

ผลกระทบและปัญหาจากการพัฒนาหรือจัดหาพลังงานมาใช้มีอยู่ 2 มิติใหญ่ ๆ หนึ่งคือผลกระทบที่เกิดจากโครงการที่เปิดดำเนินการแล้ว ซึ่งอาจเป็นผลกระทบจากกระบวนการผลิตในแต่ละวันหรือเป็นปัญหาที่เรื้อรังมาตั้งแต่ช่วงของการพัฒนาและผลักดันโครงการ สองคือปัญหาจากการวางแผนจัดหาหรือพัฒนาพลังงาน ซึ่งส่วนใหญ่จะผ่านโครงการต่าง ๆ

ปัญหา 2 มิติดังกล่าวย่อมเกี่ยวข้องกันอยู่ กล่าวคือหากไม่มีปัญหามิติแรก ปัญหามิติที่ 2 ก็ไม่น่าจะหนักหน่วง

²⁹ ดูความเป็นมาและข้อตกลงในระดับหลักการได้ในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อ "ไฟฟ้าจากประเทศเพื่อนบ้าน" หน้า 288 - 290

อะไร แต่ในเมื่อปัญหาส่วนแรกมีทั้งที่เกิดขึ้นเพิ่มเติมและแพร่หลายอยู่เสมอ ขณะที่ปัญหาเก่าหลายส่วนก็แก้ไขไม่ลุ่ลงเสียที การพัฒนาแผนงานหรือโครงการใหม่ ๆ นับวันจึงยิ่งยากขึ้น

ในรอบ 2 ปีนี้ นอกจากปัญหามากมายในส่วนที่เกิดจากการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำ³⁰ อีกส่วนที่เด่นก็คือไฟฟ้าพลังถ่านหิน - ลิกไนต์ ซึ่งกรณีของโรงไฟฟ้าแม่เมาะยังคงบทบาทของการเป็นต้นแบบแห่งปัญหาอยู่เช่นเคย ขณะที่โครงการใหม่ ๆ ต้องประสบกับการคัดค้านกันถ้วนหน้า ที่หนักหน่วงที่สุดยังคงเป็น 2 โรง ณ จ. ประจวบฯ

นอกจากนั้นยังมีกรณีของผลกระทบในลักษณะกว้างที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการด้านพลังงานในภาพรวมเกิดเป็นผลพวงสะท้อนออกมาผ่านการขึ้นค่าไฟฟ้า ซึ่งกลายเป็นเรื่องกระทบกับผู้บริโภคในวงกว้างทุกระดับ

กรณีปัญหาค่าไฟฟ้าแพง

เรื่องค่าไฟ โดยเฉพาะเอฟทีที่เป็นประเด็นขึ้นมา ก็เพราะในเดือน ก.พ. 2544 มีการปรับขึ้นค่าเอฟทีในค่าไฟฟ้าสูงขึ้นเป็นประวัติการณ์โดยเพิ่มขึ้นอีก 24.44 สตางค์/หน่วย จากหน่วยละ 2.2097 บาท กลายเป็น 2.4541 บาท หรือสูงขึ้นถึงร้อยละ 11 (ผู้จัดการ 19/02/44)

กรณีดังกล่าวก่อความเดือดร้อนไม่เฉพาะกับประชาชนเท่านั้น หากแม้แต่นักการเมืองระดับชาติอย่างบรรหาร ศิลปอาชา และสมัคร สุนทรเวช ก็ยังออกมาโอดครวญภายหลังจากรับผลพวงไปได้ช่วงหนึ่ง (ข่าวสด 23/05/44, มติชน 31/05/44)

หลากหลายปัจจัย แต่ต้นตอก็คือนโยบาย

สำหรับเหตุผลของการปรับที่ผู้เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจยกมาอ้างมีอยู่ 2 ประการ คือ 1) ต้นทุนการผลิตไฟฟ้าเพิ่มเนื่องจากเชื้อเพลิงราคาแพง 2) เงินบาทอ่อนตัวลง (ไทยรัฐ 26/02/44)

ในส่วนของเหตุผลข้อแรก เชื้อเพลิงที่ตกเป็นจำเลยก็คือก๊าซธรรมชาติ โดยมีการระบุตัวเลขว่า ในช่วง ต.ค.

2543 - ม.ค. 2544 ราคาก๊าซฯ เพิ่มขึ้นจาก 115.20 บาท/ล้านบีทียู เป็น 138.27 บาท/ล้านบีทียู และจากการเปิดเผยของ ดร. เทียนไชย จงพิริยไพโรจน์ ประธานคณะกรรมการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้า ระบุว่า ในจำนวนเอฟทีที่เพิ่ม 24.44 สตางค์/หน่วยนั้นเป็นต้นทุนจากการรับก๊าซฯ มาถึง 20 สตางค์ (ไทยรัฐ, ผู้จัดการ 15/03/44)

ส่วนทาง กฟผ. เกริ่นไว้ก่อนหน้านั้นแล้วว่า ราคาเชื้อเพลิงผลิตไฟฟ้ากำลังสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติ ซึ่งจะมีผลต่อค่าไฟ (กรุงเทพธุรกิจ 11/01/44)

ด้วยเหตุผลนี้เองจึงทำให้มีการผลักดันถ่านหินเป็นคำตอบอีกกระลอก เพื่อใช้ทดแทนส่วนของก๊าซฯ ที่ครองสัดส่วนอยู่สูงมาก³¹ ซึ่งความเห็นนี้มาจากทาง สฟช. เป็นหลัก โดยเฉพาะจากทาง ดร. เทียนไชย (ไทยรัฐ 26, 27/02/44) โดยมี กฟผ. ขานรับด้วย

ทั้งนี้ มีการให้ตัวเลขด้วยว่า ขณะที่ไทยนำเข้าก๊าซฯ เฉพาะจากแหล่งพม่าคิดเป็นเงิน 30,000 ล้านบาท/ปี แต่การนำเข้าถ่านหินมีมูลค่าเพียงปีละ 7,000 ล้านบาทเท่านั้น (ผู้จัดการ 20/09/44)

อย่างไรก็ตามทางกลุ่มพลังงานทางเลือกเพื่ออนาคตอพช. ที่ติดตามนโยบายด้านพลังงานของประเทศ ออกมาระบุสาเหตุอีกประการหนึ่งซึ่งบรรดาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เอ่ยถึง นั่นคือ หนี้สินจำนวน 600,000 ล้านบาทที่เกิดจากการวางแผนด้านพลังงานผิดพลาด ไม่ว่าจะเป็นส่วนของโรงไฟฟ้าหรือการจัดหาก๊าซธรรมชาติ³² ซึ่งก็มีรากฐานมาจากการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้านั้นเอง³³

ด้วยเหตุนี้ข้อเสนอจากทางภาคประชาชนจึงอยู่ที่การหยุดยั้งการลงทุนในกิจการไฟฟ้าเพิ่มเติมเพื่อไม่เป็นการก่อหนี้เพิ่ม และควรยกเลิก เลื่อน หรือปรับปรุงโครงการที่ไม่จำเป็น เพื่อที่จะลดหนี้เสียที่มีอยู่แล้วลงได้บ้าง (ผู้จัดการ 01/03/44)

ขณะที่ เดชรัตน์ สุขกำเนิด อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ติดตามประเด็นด้านพลังงาน ระบุผลจากการศึกษาสืบค้นว่า ปัจจัยหลักที่ทำให้ค่าเอฟทีสูงขึ้นมากมาจากการซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตเอกชน

³⁰ ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "น้ำ" หัวข้อ "การพัฒนาแหล่งน้ำและปัญหา" หน้า 57 - 80

³¹ ดูเรื่องสัดส่วนของเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าได้ในบทความนี้ ตารางพลังงาน 10.13 (แผนภูมิชนิดเชื้อเพลิง) หน้า 318

³² ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ หัวข้อย่อย "กรณีปัญหาการจ่ายค่าก๊าซฯ ล่วงหน้า" หน้า 308 - 311

³³ ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ หัวข้อย่อย "ปริมาณไฟฟ้าสำรองกับการพยากรณ์ความต้องการไฟฟ้า" หน้า 318 - 320

โดยส่งผลต่อค่าเอฟทีถึง 19.64 สตางค์/หน่วย ส่วนเชื้อเพลิงส่งผลต่อค่าเอฟทีเพียง 4.92 สตางค์/หน่วยเท่านั้น ทั้งนี้ หากพิจารณาเป็นรายโรงพบว่า ค่าไฟฟ้าที่ กฟผ. ชื้อจากโรงไฟฟ้าราชนริกระบค่าเอฟทีมากที่สุดถึง 9.23 สตางค์/หน่วย ขณะที่ไฟฟ้าจากเอสพีพีกระทบ 4.36 สตางค์/หน่วย (กรุงเทพมหานคร 04/05/44)

ข้อมูลนี้สอดคล้องกับข้อมูลจากอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างอัตราค่าไฟฟ้าและอัตราค่าไฟฟ้าอัตโนมัติที่ กฟผ. มีคำสั่งแต่งตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 2 พ.ค. 2544 เพื่อศึกษาความเหมาะสมของโครงสร้างค่าไฟฟ้า ซึ่งระบุสาเหตุหลักว่ามาจาก กฟผ. รับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตเอกชน ทั้งส่วนไอพีพีและเอสพีพีในราคาที่สูงกว่าราคารฐานถึงร้อยละ 76.54 (กรุงเทพธุรกิจ 04. 07/05/44)

ข้อเสนอแนะทางการแก้ปัญหา

หลังใช้เวลาประมาณ 2 เดือนครึ่ง คณะอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างอัตราค่าไฟฟ้าและอัตราค่าไฟฟ้าอัตโนมัติ ที่มี ดร. พรายพล คุ่มทรัพย์ อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นประธาน ได้จัดส่งรายงานผลการศึกษาต่อ รมต. จาตุรงค์ ฉายแสง เมื่อ 25 ก.ค. 2544 สรุปความเห็นได้ว่าไม่ควรยกเลิกสูตรค่าเอฟที เพราะหากเลิกทันทีการไฟฟ้าอาจประสบปัญหาด้านการเงินอย่างรุนแรง แต่เห็นควรให้ค่าเอฟทีเปลี่ยนแปลงตามปัจจัย ดังนี้ 1) ต้นทุนค่าเชื้อเพลิงและค่าซื้อไฟฟ้า 2) ผลกระทบอัตราแลกเปลี่ยนต่อภาระหนี้ของการไฟฟ้า 3) ผลกระทบอัตราเงินเฟ้อในค่าใช้จ่ายที่ไม่ใช่ค่าเชื้อเพลิง

ส่วนค่าก๊าซฯ นั้นเห็นควรให้ ปตท. เร่งเจรจาให้ผู้ขายร่วมรับภาระจากอัตราแลกเปลี่ยนเพิ่มขึ้น และควรปรับสูตรราคาให้อิงกับถ่านหินแทน เพื่อให้มีเสถียรภาพมากขึ้น นอกจากนี้ควรลดค่าผ่านท่อจากที่กำหนดไว้ในอัตราสูงถึงร้อยละ 18 ลง

ในส่วนการซื้อไฟฟ้าจากเอกชน อนุกรรมการเสนอว่าควรพิจารณาปรับเปลี่ยนโครงสร้างจากแบบเกลี่ยราคามาเป็นแบบเฉลี่ย และควรมีการทบทวนความเหมาะสมของการส่งผ่านผลกระทบของอัตราแลกเปลี่ยนด้วย

ส่วนการไฟฟ้าทั้ง 3 แห่งนั้นควรมีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ และให้พิจารณาถึงการชะลอแผนการลงทุนว่าจะมีผลให้สามารถลดค่าไฟฟ้าฐานลงได้หรือไม่

(มติชน 27/07/44, วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 13 เดือน ส.ค. 2544)

แนบแบบ 10.18

ค่า F _i ในช่วงปี 2544 - 2545 (หน่วย : สตางค์/หน่วย)		
ช่วงเวลา	ค่า F _i	การเปลี่ยนแปลง
ต.ค. 2543 - ม.ค. 2544	0.00	
ก.พ. - พ.ค. 2544	24.44	+24.44
มิ.ย. - ก.ย. 2544	27.13	+2.69
ต.ค. 2544 - ม.ค. 2545	22.77	-4.36
ก.พ. - พ.ค. 2545	21.95	-0.82
มิ.ย. - ก.ย. 2545	21.95	-
ต.ค. 2545 - ม.ค. 2546	21.95	-

ที่มาข้อมูล : วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 56 และฉบับที่ 57

ทั้งนี้ก่อนหน้านี้ ในระหว่างกระบวนการศึกษาและพิจารณา คณะอนุกรรมการฯ ได้สร้างความเข้าใจด้วยข้อเสนอว่า หากลดโบนัสและการใช้ไฟฟรีของพนักงานการไฟฟ้าทั้ง 3 แห่ง จะช่วยลดค่าเอฟทีได้ 6 สตางค์/หน่วย (กรุงเทพธุรกิจ 02/06/44) ซึ่งข้อเสนอนี้ถูก สฟท. ตอบโต้ทันทีว่า ต้นทุนดังกล่าวไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับค่าเอฟที แต่อาจมีผลต่อพื้นฐานบ้าง ทว่าก็เป็นปริมาณที่น้อยมาก ซึ่งแนวทางหลักของการลดค่าไฟฐานน่าจะอยู่ที่การปรับแผนการลงทุนสร้างโรงไฟฟ้าที่เกินจำเป็นมากกว่า (กรุงเทพธุรกิจ 03. 04/06/44)

ส่วนผลการศึกษาในข้อที่เกี่ยวกับการซื้อไฟฟ้าจากเอกชน จากการที่ สฟท. เชื้อไอพีพีและเอสพีพีรวมหารือตั้งแต่ช่วงกลางเดือน มิ.ย. ปรากฏว่า ที่ประชุมได้ปฏิเสธผลการศึกษาโดยระบุว่าไม่สามารถนำมาแก้ปัญหาได้ (กรุงเทพธุรกิจ ผู้จัดการ 14/06/44)

ขณะที่ข้อเสนอเรื่องการลดค่าผ่านท่อนั้น ทาง ปตท. มีการยืนยันว่าอัตราปัจจุบันนั้นเหมาะสมและโปร่งใสแล้ว (กรุงเทพธุรกิจ 03/05/44)

สำหรับทางฝ่ายประชาชน ทางเครือข่ายคณะทำงานตรวจสอบค่าเอฟทีที่เกิดจากการรวมตัวของเครือข่ายด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและด้านพลังงาน ได้ยื่นข้อเสนอให้รัฐบาลทบทวนตรวจสอบนโยบายค่าเอฟทีและโครงสร้างอัตราค่าไฟฟ้าใหม่ทั้งหมด เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม และเสนอให้ยกเลิกค่าเอฟทีสำหรับบ้านอยู่อาศัยขนาดเล็กด้วยเหตุผลว่าเป็นกลุ่มที่มีรายได้น้อย ซึ่งต้องเดือดร้อนอย่างหนักจากการขึ้นค่าไฟ ในขณะที่หากตัดเงินส่วนนี้ กฟผ. จะขาดเงินเพียง 140 ล้านบาท ซึ่งเพียงแต่ลด

งบประมาณสัมพันธบางส่วนของ กฟผ. และ ปตท. ก็ครอบคลุมแล้ว (ผู้จัดการ 27/06/44)

นอกจากนี้ กลุ่มดังกล่าวยังมีการรวมตัวชุมนุมที่ลานพระบรมรูปทรงม้าในวันที่ 7 ส.ค. ยืนยันในข้อเรียกร้องเดิม พร้อมกับเสนอให้ยกเลิกค่าเอฟทีทั้งหมดในระยะยาว โดยให้คิดรวมในค่าไฟฟ้าและให้ปรับสูตรคำนวณไฟฟ้าใหม่ให้เหมาะสม ตลอดจนให้ตั้งองค์กรอิสระด้านการคุ้มครองผู้บริโภคโดยเร็วที่สุด (ผู้จัดการ, ไทยรัฐ 08/08/44) เพื่อเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและนโยบายของการไฟฟ้าทั้ง 3 แห่ง ซึ่งเป็นต้นตอของปัญหาที่แท้จริง (ผู้จัดการ 06/08/44)

วิฑูรย์ เพิ่มพงศาเจริญ หนึ่งในเครือข่ายคณะทำงานติดตามตรวจสอบค่าเอฟที ซึ่งถึงแนวทางการแก้ปัญหาว่า จะต้องแก้ไขทั้งระบบ เช่นแก้ที่เรื่องไฟฟ้าล้นเกินกว่าร้อยละ 40 เรื่องสัญญาที่ กฟผ. ทำไว้กับโอทีพี เรื่องต้นทุนเชื้อเพลิงแหล่งต่าง ๆ และเรื่องประสิทธิภาพในระบบการไฟฟ้า เป็นต้น ไม่เช่นนั้นก็จะเป็นการก่อหนี้และสร้างภาระดอกเบี้ยไม่จบสิ้น (ผู้จัดการ 13/06/44)

ส.อ.ท. เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ติดตามและมีการเคลื่อนไหวในเรื่องนี้ โดยมีการออกมาระบุตั้งแต่ต้นว่าการปรับเอฟทีขึ้น 24.44 สตางค์/หน่วยนั้นถือว่าสูงเกินไป และเนื่องจากพบว่าสาเหตุมาจากค่าก๊าซ จากพม่าแพงกว่าอ่าวไทยมาก จึงเรียกร้องให้ ปตท. ปรับลดค่าผ่านท่อเช่นกัน (ผู้จัดการ 22/02/44) นอกจากนี้ ส.อ.ท. ยังเสนอว่า ควรเพิ่มผู้แทนจากภาคเอกชนเข้าไปในคณะกรรมการปรับค่าเอฟทีอีก 2 คน

ท่ามกลางข้อเสนองทั้งหมด ข้อที่ได้รับการตอบสนองอย่างชัดเจนดูเหมือนจะมีเพียงประการเดียว นั่นคือการแต่งตั้งตัวแทนผู้บริโภครายย่อยจำนวน 1 คนซึ่งมาจากการคัดสรรและเลือกตั้ง เข้าร่วมในคณะกรรมการกำกับสูตรการปรับอัตราค่าไฟฟ้าโดยอัตโนมัติเมื่อวันที่ 20 ก.พ. 2545 โดยถือเป็นการตั้งตามข้อเสนอของคณะกรรมการศึกษา เสนอ ซึ่งตัวแทนดังกล่าวเข้าร่วมการพิจารณาปรับค่าเอฟทีเป็นครั้งแรกช่วงต้นเดือน มี.ย. 2545 (วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 55, น. 5-6)

อย่างไรก็ดี เนื่องจากค่าเอฟทีในช่วงปี 2545 คงที่ตลอดทั้งปี การเคลื่อนไหวทั้งหลายจึงหายไป

มลพิษและปัญหาที่แม่เกาะ

ในส่วนที่เป็นปัญหากับประชาชนในพื้นที่ มลพิษอากาศ อันมีตัวสำคัญคือก๊าซซัลเฟอร์ไดออกไซด์และฝุ่น ยังคงเป็นปัจจัยหลักแห่งความขัดแย้ง ซึ่งมีการพัฒนาจนถึงขั้นที่ชาวบ้านได้ยื่นคำฟ้องเรียกร้องค่าชดเชยความเสียหายจาก กฟผ.³⁴ ส่วนเรื่องการอพยพที่เป็นอีกประเด็นความขัดแย้งสำคัญ ในรอบ 2 ปีนี้เริ่มมีทิศทางที่เปลี่ยนไปจากเดิม เมื่อจตุรนต์ ฉายแสง ลงพื้นที่เมื่อ 17 ธ.ค. 2544 แล้วนำเรื่องเสนอเข้า ครม. จน ครม.มีมติออกมาในวันที่ 25 ธ.ค. ปีนั้นเอง ว่าให้ชาวบ้านทางสูงอพยพจากพื้นที่เดิมไปยังบริเวณแปลงจัดสรร 800 ไร่ (ข่าวสด 10/01/45)

อย่างไรก็ดี เนื่องจากหมู่บ้านที่อยู่ใกล้โรงไฟฟ้าและเหมืองมากที่สุดมีอย่างน้อย 3 หมู่บ้าน นอกจากบ้านทางสูงแล้วยังมีบ้านห้วยผาย หมู่ 1 ต. บ้านดง อ. แม่เกาะ และบ้านห้วยเป็ด ม. ๙ ต. แม่เกาะ ซึ่งทั้ง 3 หมู่บ้านต่างก็ต่อสู้ภายใต้ข้อเรียกร้องขออพยพมาด้วยกัน (มติชน 20/11/44) นอกจากนี้ยังมีบ้านห้วยคิงที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากโครงการขยายเหมืองเฟสที่ 5 ดังนั้นการย้ายบ้านทางสูงเพียงหมู่บ้านเดียวก่อน และปล่อยให้ 3 หมู่ที่เหลือต้องศึกษาความเป็นไปได้ (กรุงเทพธุรกิจ 15/08/45) แม้ถือเป็นการคืบหน้าที่สุดในการแก้ปัญหาของทางฝ่ายรัฐ แต่ก็ทำให้เกิดความแตกฉานขึ้นในหมู่ชาวบ้าน (ผู้จัดการ 24/12/44)

สำหรับประเด็นการเคลื่อนไหวในส่วนที่กว้างขวางขึ้นทางกรีนพีซมีการรณรงค์เรียกร้องให้ สฟช. ยกเลิกนโยบายผลิตไฟฟ้าจากถ่านหิน เพราะเป็นสาเหตุหนึ่งของภาวะโลกร้อน เนื่องจากเป็นเชื้อเพลิงสกปรกที่ปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จำนวนมาก (กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด 26/05/44) และในช่วงเดือน ก.ค. 2545 มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ที่โรงไฟฟ้าแม่เกาะ พร้อมกับสุมเก็บตัวอย่างเถ้าลอยจากโรงไฟฟ้า 2 แห่ง คือ โรงไฟฟ้าแม่เกาะ จ. ลำปาง กับโรงไฟฟ้าที่ฟิไอ จ. ระยอง ไปวิเคราะห์ที่ห้องปฏิบัติการของกรีนพีซที่ประเทศอังกฤษ

ผลปรากฏว่า พบตัวอย่างเถ้าลอยดังกล่าวมีระดับอันตรายสูงมาก มีสารพิษหลายชนิด และมีโลหะหนักปนเปื้อนอย่างเข้มข้น เช่น สารหนู ตะกั่ว ปรีท โดยในเถ้าลอยของโรงไฟฟ้าแม่เกาะพบสารปรอทเข้มข้นสูงถึง 14 เท่าของดินธรรมชาติ กรีนพีซจึงเรียกร้องให้รัฐบาลไทย

³⁴ ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกันนี้บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อากาศ" หัวข้อ "มลพิษจากโรงไฟฟ้าถ่านหินและเหมืองถ่านหินแม่เกาะ" หน้า 131 - 135

ตัดสินใจยุติหรือยกเลิกโครงการโรงไฟฟ้าที่ได้จากพลังงานสกปรก อันรวมถึงโรงไฟฟ้าถ่านหิน 2 แห่งที่ประจวบฯ รวมทั้งหันมาส่งเสริมพลังงานสะอาด (ใบแถลงข่าวของกรีนพีซ 21/08/45 กรุงเทพมหานคร 22/08/45)

อนึ่ง เป็นที่ชัดเจนว่า ลิกไนต์แม่เมาะนั้นมีคุณภาพต่ำสุดในบรรดาลิกไนต์ 4 ประเภทที่มีในเมืองไทย กล่าวคือมีทั้งความชื้นและปริมาณคาร์บอนสูง (กรุงเทพมหานคร 27/12/44) ซึ่งในปี 2545 กฟผ. ได้เปิดประมูลขายเครื่องจักรโรงไฟฟ้าในส่วนโรงที่ 1, 2 และ 3 ที่ไม่ได้ติดตั้งเครื่องดักก๊าซซัลเฟอร์ตามมาตรฐานของ คพ. และต้องหยุดเดินเครื่องมาแล้วตั้งแต่ช่วงปี 2542 - 2543³⁵ โดยมีบริษัทเอกชนหลายรายให้ความสนใจที่จะซื้อไปติดตั้งในบางประเทศที่มีแหล่งลิกไนต์ซัลเฟอร์ต่ำ เช่น อินโดนีเซีย เป็นต้น (ข่าวสด, มติชน 21/09/45)

ทั้งนี้ก่อนหน้านั้น กฟผ. ขายเครื่องจักรโรงไฟฟ้าพระนครเหนือไปแล้ว และมีแผนจะขายเครื่องจักรพลังงานความร้อนร่วมของโรงไฟฟ้าบางปะกงด้วย (มติชน 21/09/45)

โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินที่ประจวบฯ

ความขัดแย้งที่เข้มข้น

ระหว่างการจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ในช่วงต้นปี 2544 ทั้งการคัดค้านและความขัดแย้งอันเนื่องมาจากโครงการโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินทั้ง 2 โรงยังคงคุกรุ่น

ในวันที่ 13 ม.ค. เมื่อเจ้าของโรงไฟฟ้าหินกรูดจัดงานเลี้ยงใหญ่ “ครบรอบ 3 ปี โรงไฟฟ้าอยู่ร่วมกับชุมชน” โดยเชิญประชาชนในพื้นที่เป็นจำนวนมาก (ผู้จัดการ 12/01/44) ชาวบ้านกลุ่มคัดค้านก็ได้เคลื่อนขบวนไปเผาไผ่ เผาจระเข้ นํ้าต้มซากปลาวาฬ ฯลฯ จนส่งกลิ่นเหม็นคลุ้งทั่วบริเวณ ส่งผลให้งานเลี้ยงต้องยกเลิกไปในที่สุด (มติชน, ข่าวสด 14/01/44)

และแล้วในคืนเดียวกันนั้นเองก็เกิดเหตุการณ์การยิงถล่มร้านขายของชำของจินตนา แก้วขาว แกนนำการคัดค้าน (ผู้จัดการ 15/01/44) ซึ่งความรุนแรงลักษณะเดียวกันนี้เคยเกิดขึ้นมาแล้วหลายต่อหลายครั้ง³⁶

ทางด้านบริษัทยูเนียนพาวเวอร์ฯ ได้ออกแถลงการณ์ประณามเหตุการณ์ทั้งหมด พร้อมระบุจะดำเนินคดีกับชาวบ้านที่ทำลายงานเลี้ยง ตลอดจนเรียกร้องเจ้าหน้าที่ให้เร่งหาตัวคนร้ายที่ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่กรณีต่างๆ เพราะไม่เป็นผลดีกับบริษัท (กรุงเทพธุรกิจ, ผู้จัดการ 18/01/44)

อย่างไรก็ดี ในช่วงเวลาต่อมา สถานการณ์ในส่วนของพื้นที่ ต. ชงชัยก็ลดความร้อนแรงลง เมื่อกลุ่มผู้คัดค้านโรงไฟฟ้าหินกรูดมีการตกลงที่จะหยุดเคลื่อนไหวเพื่อรัฐบาลใหม่ (ผู้จัดการ 26/01/44)

ส่วนในพื้นที่ ต. บ่อนอก ฝ่ายบริษัทมีการดำเนินงานมวลชนด้วยการตั้งกองทุนประกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและกองทุนเพื่อการพัฒนาชุมชน วงเงิน 150 ล้านบาท และ 100 ล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ 09/06/44) โดยมีกิจกรรมการรับผิดชอบการบริหารและใช้เงินอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของกองทุนที่สองที่บริษัททยอยจ่ายทันทีปีละ 4 ล้านบาท แต่เจริญ วัดอักษร แกนนำการคัดค้าน กล่าวว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ได้รับทราบด้วยเลย (มติชน 12/06/44)

นอกจากนั้นในรอบปีนี้ อีโอเอของโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอกกลายเป็นสิ่งที่ถูกตรวจสอบอย่างหนักขึ้นมาบ้าง หลังจากมีการเปิดโปงความผิดพลาดของรายงานอีโอเอโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดไปก่อนหน้านี้แล้ว³⁷

ต้นเรื่องนี้เกิดจากการที่มีปลาวาฬปรากฏตัวขึ้นบริเวณทะเลบ้านบ่อนอก ซึ่งจากการตรวจสอบของ ดร. ธรณ์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ อาจารย์คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทำให้พบว่า อีโอเอมีความผิดพลาด เพราะกล่าวไว้ว่า ทะเลบ่อนอกไม่มีสัตว์หายากหรือสัตว์ใกล้สูญพันธุ์ แต่ในข้อเท็จจริงก็คือ ทั้งวาฬและโลมาขวดต่างอยู่ในรายการสัตว์เสี่ยงลูกด้วยนมประเภทที่ต้องได้รับการคุ้มครอง เนื่องจากอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (ธรณ์ 2544: กรุงเทพมหานคร 07/08/44, มติชน 08/08/44)

กรณีดังกล่าวทำให้ชาวบ้านทั้ง 2 พื้นที่ที่มีชื่อเรียกร้องร่วมกันว่าให้ยกเลิกอีโอเอโรงไฟฟ้าทั้ง 2 โครงการ เพิกถอนใบอนุญาตบรรดาบริษัทที่ปรึกษาที่เกี่ยวข้อง

³⁵ ดูรายละเอียดได้ในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง “พลังงาน” หัวข้อ “มลพิษที่แม่เมาะ” หน้า 346 - 348

³⁶ ดูรายละเอียดในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง “พลังงาน” หัวข้อย่อย “การต่อสู้ ความขัดแย้ง และความรุนแรง” หน้า 354 - 355

³⁷ ดูรายละเอียดในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง “พลังงาน” หัวข้อย่อย “อีโอเอที่ผิดพลาดกับทรัพยากรที่บ้านกรูด” หน้า 352 - 354

ตลอดจนยกเลิกสัญญาโครงการไปเลย เนื่องจากมีการบิดเบือนความจริงเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า (ข่าวสด 13/09/44)

อย่างไรก็ดี ระหว่างที่การเรียกร้องระลอกนี้ยังคงดำเนินไปโดยไม่มีผลตอบรับชัดเจนนั้นเอง ในวันที่ 29 ก.ย. ก็เกิดเหตุชาวบ้านบ้านกรูดเข้ากลุ่มรวมกันขัดขวางและจับตัวคณะนักวิชาการจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงและจุฬาฯ จนเป็นเหตุให้ตำรวจนอกเครื่องแบบที่ติดตามอารักขาได้รับบาดเจ็บ 2 คน ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านเชื่อว่า ทีมงานดังกล่าวซึ่งมีอาจารย์อย่างน้อย 2 คนร่วมอยู่ในคณะผู้ศึกษาโอเอเอด้วย ต้องการเข้ามาโปรยสารเคมีเพื่อทำลายปะการัง หลังจากเคยต้องเสียหน้าเพราะไม่มีการรายงานการค้นพบไว้ในโอเอเอ (กรุงเทพธุรกิจ, มติชน, ข่าวสด, ไทยรัฐ 30/09/44)

เหตุการณ์บานปลายสู่การชุมนุมประท้วงหน้าสถานีตำรวจเพื่อไม่ให้เอาผิดชาวบ้าน (ไทยรัฐ 01/10/44) และในที่สุดต้องมีการย้ายตำรวจออกนอกพื้นที่ (มติชน, ข่าวสด 02/10/44) ขณะที่ทางฝ่ายนักวิชาการก็ยื่นนำโดยอธิการบดีจุฬาฯ แกลงตอบโต้ว่า การกระทำของชาวบ้านเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและคุกคามเสรีภาพทางวิชาการ รวมทั้งวิจารณ์ว่า หนังสือพิมพ์เสนอข่าวไม่ครบถ้วน (กรุงเทพธุรกิจ, มติชน 03/10/44)

จากนั้นยังติดตามมาด้วยการแถลงร่วมของคณะนักวิชาการชื่อดัง อาทิ สุรพล สุตารา ธงชัย พรธนะสวัสดิ์ ปริญา นุตาลัย สุริชัย ตั้งใจตรง ฯลฯ เรียกร้องให้ชาวบ้านขอโทษ มิเช่นนั้นจะดำเนินคดี รวมทั้งมีการเรียกร้องให้ทางกระทรวงมหาดไทยเข้าจัดระเบียบสังคมในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีการประกาศไม่ให้นักวิจัยเข้า ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่กรณีโรงไฟฟ้าทั้ง 2 แห่งนี้ กรณีท่อก๊าซไทย - มาเลเซีย แก่งเสือเต้น เป็นต้น (กรุงเทพธุรกิจ, มติชน, ข่าวสด 05/10/44)

ข้างฝ่ายชาวบ้าน นอกจากแถลงยืนยันไม่ขอโทษ ยังเรียกร้องกลับให้มีการตรวจสอบจรรยาบรรณนักวิจัยด้วย (มติชน, กรุงเทพธุรกิจ 06/10/44)

ความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านกับนักวิชาการนี้ก่อให้เกิดการวิพากษ์และปฏิบัติต่าง ๆ ติดตามอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทางมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน นำโดย ดร. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้มอบปริญญาดุษฎีบัณฑิตให้แก่จินตนา แก้วขาว และเจริญ วัตถ์กษร โดยมีการจัดงานมอบในพื้นที่ ซึ่งมีชาวบ้านมาร่วมยินดีกับ ดร. ไหมทั้งสองอย่างอบอุ่น (กรุงเทพธุรกิจ, มติชน 23/10/44)

ในช่วงเวลาไล่เลี่ยกับเหตุการณ์ที่บ้านกรูด เหตุการณ์ในลักษณะที่เป็นทั้งผลิตผลและเป็นชนวนแห่งความ

ขัดแย้งที่รุนแรง ยืดเยื้อ และกินลึกคล้าย ๆ กันก็เกิดขึ้นอีกที่บ่อนอก ในวันที่ 13 ต.ค. โดยมีชาวบ้านจำนวนหนึ่งรวมกันทำร้ายผู้บริหารของโรงไฟฟ้า 3 คนที่เดินทางลงไปในทะเลบ่อนอกโดยไม่แจ้งวัตถุประสงค์ (กรุงเทพธุรกิจ, มติชน, ข่าวสด, ไทยรัฐ 14/10/44)

ทั้งนี้ในช่วงเวลานั้นกำลังมีกระแสข่าวสะพัดอยู่ในพื้นที่ว่า มีคนกลุ่มหนึ่งพยายามจะทำร้ายปลาวาฬเพื่อให้หายไปจากทะเลบ่อนอก (ข่าวสด 12/10/44) เพราะการดำรงอยู่ของพวกมันนอกจากเป็นการประจានโอเอเอโครงการและสะท้อนความไม่ชอบธรรมของโครงการอยู่แล้ว ยังเป็นแรงดึงดูดให้ผู้คนจากทั่วสารทิศเข้าไปรับรู้ต่อเรื่องราวที่กำลังเกิดขึ้นที่นั่นด้วย โดยเท่าที่มีการบันทึกอย่างไม่เป็นทางการ ตั้งแต่ เม.ย. - ต.ค. 2544 มีการพบปลาวาฬติดต่อกันถึง 29 ครั้ง (กรุงเทพธุรกิจ 15/11/44)

ต่อเรื่องที่เกิดขึ้นนี้ ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจระบุที่จะดำเนินคดีต่อผู้ก่อเหตุอย่างเข้มงวด (กรุงเทพธุรกิจ, มติชน, ข่าวสด, ไทยรัฐ 15/10/44) ขณะที่ทางโรงไฟฟ้าก็ยืนยันที่จะเอาเรื่องจนถึงที่สุด (กรุงเทพธุรกิจ, มติชน, ไทยรัฐ 16/10/44) ซึ่งในเวลาต่อมาก็มีการโอนคดีนี้ไปให้กองปราบดูแล (มติชน 11/11/44) ต่อเนื่องด้วยการออกหมายจับชาวบ้านและผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ข่าวสดรวม 7 คน (ข่าวสด 30/11/44) ทำให้ชาวบ้านออกมาเรียกร้องว่า กองปราบน่าจะลงมาทำคดีในส่วนที่ชาวบ้านเป็นฝ่ายถูกทำร้ายและคุกคามบ้าง (ข่าวสด 15/11/44)

สำหรับในช่วงเวลาต่อมายังมีเหตุรุนแรงอื่น ๆ เกิดขึ้นเป็นระยะ ที่ค่อนข้างถูกอาจได้แก่กรณีการปะเบิดใส่สำนักงานบริษัทเพชรเกษมการช่าง เมื่อวันที่ 1 พ.ย. 2544 ซึ่งทางเจ้าทุกข์มั่นใจว่าเกี่ยวข้องกับการคัดค้านโรงไฟฟ้าหินกรูดอย่างแน่นอน (กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด, มติชน 02/11/44) และในวันที่ 5 เดือนเดียวกัน ชาวบ้านกลุ่มรักษ์ท้องถิ่นบ่อนอกก็ถูกยิงขณะแล่นรถอยู่บนถนนเพชรเกษม (มติชน 07/11/44) ส่วนจินตนา แก้วขาว ก็ยังพบการข่มขู่คุกคามด้วยการจอดรถข่มขู่หน้าบ้านในยามวิกาล (ข่าวสด 01/07/45)

ขณะที่เหตุรุนแรงทั่ว ๆ ไป อย่างเช่น บ้ายและธงคัดค้านหายหรือถูกทำลายนับเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยตลอด (ข่าวสด 20, 25/09/44, 05/11/44, 22/03/45, 11/09/45)

2 ขั้วข้อมูลที่คัดแย้ง

สัญญาณที่ว่ารัฐบาลน่าจะมีการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทั้ง 2 แห่งนี้เริ่มต้นขึ้นในช่วงเดือน ต.ค. 2544 หลัง

จากปัญหาคาราคาซัง ผ่านมาถึง 7 ปีกับ 4 รัฐบาล ทั้งนี้ สถานการณ์ในช่วงนั้นนับว่ากำลังเดือดร้อน ขณะเดียวกัน ความไม่ถูกต้องชอบธรรมก็แพร่หลายไปในความรับรู้ของ ผู้คนมากขึ้น ผ่านการจับผิดข้อเท็จจริง ความอุดมสมบูรณ์ของ แนวปะการัง การปรากฏตัวของปลาวาฬและโลมา ฯลฯ

18 ต.ค. พัทธกษ อินทรวินัยนันท์ รอง นรม. พร้อมกับ จาตุรนต์ ฉายแสง ในฐานะ รมต. สำนักนายกฯ กำกับ ดูแลด้านนโยบายพลังงานของประเทศ และสนรยา คุณปลื้ม รมว. วิทยาศาสตร์ฯ พร้อมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเริ่มมีการ ประชุมร่วมกัน แล้วมีมติมอบหมายให้ กฟผ. สฟช. และ กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ไปศึกษาข้อมูลในทุก ๆ ด้าน เพื่อนำเสนอต่อที่ประชุม กพช. ให้ตัดสินใจเกี่ยวกับโรงไฟฟ้าทั้ง 2 แห่ง (มติชน, กรุงเทพธุรกิจ 19/10/44)

ผลปรากฏว่าบรรดาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างมีความเห็นไปในทางให้เดินหน้าต่อ ทางรอง นรม. พัทธกษจึงให้ศึกษาเพิ่มอีก 4 ประเด็น ได้แก่ 1) หากชะลอหรือเลิกจะมีผลกระทบต่อปริมาณสำรองไฟฟ้าเพียงใด 2) หากไม่สร้างจะขยายการผลิตไฟฟ้าได้หรือไม่ 3) ความเป็นไปได้ในการรวมโรงไฟฟ้า 2 แห่งไว้ที่เดียวกัน หรือย้ายไปตั้งที่บริเวณโรงงานถลุงเหล็กของสทวริยา 4) การเปลี่ยนเชื้อเพลิงจากถ่านหินเป็นก๊าซฯ (ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ 02/11/44) ซึ่งชาวบ้านได้ออกมาแสดงความไม่เห็นด้วยกับทางเลือกที่ 3 และ 4 (มติชน 03/11/44, ข่าวสด 06/11/44) โดยจินตนาให้เหตุผลว่า เพราะไม่ได้คำนวณแค่ถ่านหิน แต่คำนวณโรงไฟฟ้าหรือโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ทั้งหมดที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชีวิต และชุมชน (ข่าวสด 03/11/44)

ส่วนหน่วยงานหลักทางด้านพลังงานอย่าง สฟช. และ กฟผ. นั้น นอกจากไม่เห็นด้วยกับการยกเลิกโครงการแล้ว ยังปฏิเสธแนวทางการเปลี่ยนเชื้อเพลิงเป็นก๊าซฯ อย่างชัดเจน (กรุงเทพธุรกิจ 02/11/44) รวมทั้งยังหลายครั้งว่า จะมีปัญหาหากมีการยกเลิกหรือชะลอโครงการ (ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ 19/03/45)

ปิยสวัสดิ์ อัมระนันท์ เลขาธิการ สฟช. ถึงระบุว่า โรงไฟฟ้าไอพีทีทั้ง 3 แห่ง อันได้แก่ ปอนอก หินกรุด และ บีแอลซีพี³⁸ ควรจ่ายไฟเข้าระบบอย่างช้าปี 2549 มิเช่นนั้น จะส่งผลกระทบต่อปริมาณไฟฟ้าสำรองของประเทศ พร้อมกับระบุให้รัฐบาลใช้กฎหมายเข้าจัดการกับปัญหา

(ผู้จัดการ 18/10/44) นอกจากนี้ยังชี้ชัดด้วยว่า ถ้ารัฐจะปรับ 2 โรงไฟฟ้าถ่านหินให้ใช้ก๊าซฯ แทนก็ขอให้ยกเลิกเลยดีกว่า เพราะเท่ากับต้องเริ่มใหม่และใช้ต้นทุนมาก อีกทั้งในการผลิตกระแสไฟฟ้าก็มีการใช้ก๊าซฯ อยู่แล้วเป็นสัดส่วนสูงถึง ร้อยละ 70 (ผู้จัดการ, ข่าวสด 18/09/44)

เช่นเดียวกับ กฟผ. ที่ระบุว่า หากไม่สร้างโรงไฟฟ้า 2 แห่งที่ประจวบฯ ก็ต้องสร้างโรงไฟฟ้าใหม่อยู่ดี (ผู้จัดการ 18, 19/03/45) และสัดส่วนการใช้ก๊าซฯ ในการผลิตไฟฟ้าก็จะเพิ่มเป็นร้อยละ 85 ทันที (ไทยรัฐ 27/03/45)

ขณะที่ทางบริษัทเอกชนทั้ง 2 โครงการยืนยันจะดำเนินการตามแผนเดิม เพราะवालลงทุนไปมากแล้ว (กรุงเทพธุรกิจ 01, 02, 05, 14/11/44)

ทั้งนี้ สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นไม้ตายของทางเจ้าของโครงการก็คือหากโครงการล้มก็จะเรียกค่าชดเชย (กรุงเทพธุรกิจ 12/05/44) โดยในส่วนของบริษัทกัลฟ์ฯ ระบุไว้ในช่วงปลายปี 2544 ว่า รัฐบาลต้องชดเชยความเสียหายแก่บริษัทประมาณ 3,000 - 5,000 ล้านบาท (ผู้จัดการ 14/08/44, ข่าวสด 31/10/44) จากนั้นมีการเพิ่มจำนวนขึ้นไปถึง 8,000 ล้านบาท ในช่วงเดือน มี.ค. 2545 ระหว่างที่รัฐบาลกำลังตัดสินใจและแนวโน้มครั้งต่อครั้งว่าจะชะลอโครงการ (กรุงเทพธุรกิจ 19/03/45) ขณะที่ทางบริษัทยูนิย่นฯ ระบุค่าชดเชยที่รัฐต้องจ่ายเป็นจำนวนกว่า 6,000 ล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ 23/01/45)

ทางด้านชาวบ้านตอบโต้ต่อเรื่องนี้ว่าทางบริษัทมั่ว เพราะยังไม่ได้ดำเนินการอะไร เป็นเพียงการกดดันรัฐให้ตัดสินใจเดินหน้าเท่านั้น (ข่าวสด 17/11/44) พร้อมกับมีการนำเสนอแนวทางว่า รัฐบาลควรจะต้องเปิดสัญญาระหว่าง กฟผ. กับ บริษัทเอกชนที่ผลิตไฟฟ้าเพื่อหาทางยกเลิก เพราะมีเช่นนั้น ภาระก็จะตกอยู่กับประชาชนอยู่ดี (ข่าวสด 09, 17/12/44)

อย่างไรก็ดี หลังจากนั้นยังคงมีการขบวนการดำเนินงานติดตามมาอีกยืดยาว ที่สำคัญคือมีการตกลงจัดเวทีวิชาการเรื่องความมั่นคงทางพลังงานกับกรณีโรงไฟฟ้าประจวบฯ ขึ้น โดยให้มีการถ่ายทอดสดทางโทรทัศน์ ซึ่งในเบื้องต้นกำหนดเป็นวันที่ 3 ธ.ค. (ข่าวสด 30/11/44) แต่ต่อมาเมื่อมีการเลื่อน (ผู้จัดการ 01-02/12/44, ข่าวสด 01/12/44) เป็น 11 ธ.ค. (ผู้จัดการ, ข่าวสด 04/12/44)

ในเวทีวันนั้นมีการเปิดโปง สฟช. ว่าใช้ข้อมูลเล่นกลบิดเบือนว่าโรงไฟฟ้า 2 แห่งนี้มีความจำเป็น เพราะ

³⁸ ดูรายละเอียดโครงการได้ในบทความนี้ หัวข้อย่อย "โรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัทบีแอลซีพี" หน้า 335 - 336

พลังงาน 10.19

ค่าใช้จ่ายที่ กฟผ. ต้องจ่ายในการซื้อไฟฟ้าจากไอพื (หน่วย : ล้านบาท)

IPP	ค่าความพร้อมจ่ายไฟฟ้า	ค่าพลังงานไฟฟ้า	รวม
1. บ. ผลิตภัณฑ์อิสระ (ประเทศไทย) จำกัด	57,658	151,760	209,418
2. บ. ไตรเอนเนอจี จำกัด	49,071	110,696	159,767
3. บ. บอวินเพาเวอร์ จำกัด	63,017	156,703	219,720
4. บ. อีสเทิร์นเพาเวอร์ แอนด์ อีเล็กทริค จำกัด	33,293	57,500	90,793
5. บ. บีแอลซีพีเพาเวอร์ จำกัด	211,433	214,223	425,656
6. บ. กัลฟ์เพาเวอร์เจเนอเรชั่น จำกัด	115,153	114,440	229,593
7. บ. ยูเนียนเพาเวอร์ ดีเวลอปเม้นท์ จำกัด	167,248	208,875	376,123
● รวม	696,873	1,014,197	1,711,070

ที่มา : วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 7 เดือน ก.พ. 2545

เป็นความมั่นคงของระบบพลังงานไทย แต่ในความเป็นจริง ตัวเลขการพยากรณ์นั้นสูงเกินจริง ทำให้เกิดการลงทุนเกินจำเป็น อันก่อให้เกิดการตกแก่ประชาชน (ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด 12/12/44)

นอกจากนี้ในการทำสัญญาซื้อขายไฟฟ้าจากผู้ผลิตเอกชนยังมีลักษณะที่เอื้อประโยชน์ให้เต็มที่ โดยภาระผูกพันทางการเงินในโครงการไอพีทีทั้ง 7 รายนั้นสูงถึงระดับล้านล้านบาท เฉพาะส่วนของ 2 โรงที่จะสร้างที่ประจวบฯ รวมแล้วตกประมาณ 600,000 ล้านบาท ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนหนึ่งเป็นค่าไฟฟ้าจริง แต่อีกส่วนนั้นคือค่าความพร้อมจ่ายที่เป็นประโยชน์แก่เอกชนเท่านั้น

แต่ข้อมูลดังกล่าวก็ยังคงเป็นแค่เรื่องและคนละชุดกับของหน่วยงานทั้งหลาย ดังจะเห็นได้ว่า เมื่อ รมต. ทั้ง 3 คนและหน่วยงานเกี่ยวข้องประชุมกันอีกครั้งในวันที่ 19 ธ.ค. ก็ปรากฏว่า ทาง รมว. วิทยาศาสตร์ ได้ยืนยันรายงานอีไอเอฉบับแรกของโรงไฟฟ้าทั้ง 2 แห่งว่าสมบูรณ์แล้ว ส่วนทางด้าน สฟช. และ กฟผ. ต่างยืนยันว่าจำเป็นต้องสร้างโรงไฟฟ้าทั้ง 2 แห่งนี้เพื่อรองรับความต้องการใช้ไฟฟ้าในอนาคต และการเปลี่ยนเชื้อเพลิงเป็นก๊าซฯ ตามที่รอง นรม. พิชัยเสนอนั้น กฟผ. ยืนยันว่า จะทำให้ค่าไฟแพงกว่าถ่านหิน 25 สตางค์/หน่วย เทียบกับทั้ง 2 โครงการแล้วเท่ากับค่าไฟฟ้าจะสูงถึง 90,000 ล้านบาท ตลอดเวลา 25 ปี และยังต้องเสียค่าปรับให้เอกชนอีก 10,000 ล้านบาท (ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด 30/12/44)

ช่วงข้ามผ่านปี 2544 จนถึงต้นปี 2545 สถานการณ์การดำเนินงานด้านข้อมูลจึงร้อนแรงยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันก็พบ

ว่ามีประชาชนเดินทางไปทวงเพี้ยทังที่บ่อนอกและบ้านกรูดเป็นจำนวนมากเป็นประวัติการณ์ มีการจองที่พักแน่นยาวตลอดเทศกาลปีใหม่ (ข่าวสด 25/12/44)

ประเด็นสำคัญที่มีการนำเสนอในช่วงนี้ก็คือ เรื่องที่คนไทยจะต้องแบกภาระค่าเงินกู้ ค่าประกัน และกำไรของโรงไฟฟ้าเอกชนจำนวนสูงถึงเกือบแสนล้านบาท อันเนื่องมาจากการกำหนดนโยบายที่ผิดพลาดของ สฟช. และ กฟผ. หรือที่เรียกกันว่า "ค่าโง่" นั่นเอง (ข่าวสด 13, 23/12/44)

ค่าความพร้อมจ่าย

ตามสัญญาซื้อขายไฟฟ้าจากเอกชนมีการกำหนดราคาเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ค่าพลังงานไฟฟ้า หรือ Energy Payment (EP) คือ ค่าใช้จ่ายด้านเชื้อเพลิงที่จะมีการจ่ายเมื่อมีการผลิต

ค่าพร้อมจ่าย หรือ Availability Payment (AP) เป็นส่วนที่คิดมาจากการลงทุนสร้างโรงไฟฟ้าของเอกชน บวกกำไรประมาณร้อยละ 20 ซึ่งสัญญา (กฟผ.) จะต้องจ่ายแก่เอกชนผู้ผลิต ไม่ว่าจะมีการผลิตไฟฟ้าใช้จริงหรือไม่ (ไม่รับก็ต้องจ่าย)

ตามสัญญาซื้อขายไฟฟ้ากับไอพีทีทั้ง 7 รายนั้น ค่าความพร้อมจ่ายรายปีกันสูงเกือบ 700,000 ล้านบาท (กำไรร้อยละ 20 ตลอด 25 ปี) ในขณะที่ค่าก่อสร้างโรงไฟฟ้าไอพีทีเป็นจำนวนเงินเพียง 170,000 - 182,000 ล้านบาท

แน่นอนว่า กฟผ. มีการนำค่าใช้จ่ายส่วนนี้ไม่รวมอยู่ในค่าไฟฟ้าที่เรียกเก็บจากประชาชนด้วย

หลายฝ่ายประสานเสียงชะลอโครงการ

นอกจากจะเป็นช่วงเวลาแห่งการเปิดโปงข้อมูลอย่างเข้มข้นแล้ว ในรอบ 2 ปีนี้ยังมีเสียงเรียกร้องในทบวงหรือชะลอโครงการดังประสานมาจากภาคส่วนและสถาบันสำคัญ ๆ ในสังคมอย่างแข็งขัน

กมธ. สิ่งแวดล้อม วุฒิสภา ได้มีข้อสรุปออกมาตั้งแต่เมื่อครั้งแรกของปี 2544 ออกมาเป็น 2 แนวทาง นั่นคือ 1) เห็นว่าที่ตั้งปัจจุบันไม่เหมาะสม รัฐบาลควรหาสถานที่อื่น 2) หากยืนยันใช้ที่ตั้งเดิม ควรเปลี่ยนชื่อเพลิงจากถ่านหินเป็นก๊าซธรรมชาติ (ผู้จัดการ 03/05/44, ไทยรัฐ 22/05/44)

แต่ข้อเสนอดังกล่าวนี้ก็ได้รับการวิจารณ์ตอบโต้อย่างหนักจากทางฝ่ายเอกชนผู้ดำเนินโครงการ (ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ 10/05/44) รวมทั้งเมื่อมีการนำเสนอความเห็นดังกล่าวเข้าสู่ที่ประชุมวุฒิสภาก็ก่อให้เกิดความเห็นอันขัดแย้งกันจนต้องเลื่อนการพิจารณา (ข่าวสด, กรุงเทพธุรกิจ 11/05/44, ไทยรัฐ 22/05/44) และในที่สุดที่ประชุมก็ลงมติเพียงรับทราบรายงานแล้วให้ตั้งคณะอนุกรรมการศึกษารายงานดังกล่าวอีกครั้งก่อนส่งให้รัฐบาลพิจารณา (มติชน, กรุงเทพธุรกิจ 19/05/44)

คณะทำงานตรวจสอบข้อเท็จจริงด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อมและชุมชนโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูดและโรงไฟฟ้าบ่อนอก ที่สนธยา คุณปลื้ม รมว. วิทยาศาสตร์ฯ แต่งตั้งขึ้นตอบสนองการร้องเรียนของชาวบ้านเรื่องอีไอเอก็เป็นอีกคณะหนึ่งที่ย่อมจะบอกลักษณะที่พื้นที่ทั้ง 2 แห่งไม่เหมาะสมที่จะสร้างโรงไฟฟ้า ทั้งนี้เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลสูงยิ่ง โดยเฉพาะมีแหล่งปะการังที่มีค่ามหาศาลและยังเป็นแหล่งอาหารทะเลเกือบทุกประเภท (มติชน 02, 10 30/10/44, ข่าวสด 01, 10/10/44, ไทยรัฐ 01/02/10/44)

ทั้งนี้คณะทำงานส่งรายงานต่อ รมว. เมื่อ 5 พ.ย. (ข่าวสด 07, 15/11/44) แต่ในที่สุดแล้วรายงานชิ้นนี้ถูกมองข้ามไป

ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยเหตุที่สื่อมวลชนให้ความสนใจติดตามการทำงานของคณะทำงานชุดนี้อย่างมาก และทางประชาชนคณะทำงาน ศุภวิทย์ เปี่ยมพงศ์สานต์ มีการให้ข้อมูลแก่สาธารณะเป็นระยะ ๆ ต่อมาจึงมีกระแสข่าวว่าปลัดกระทรวงจะตั้งกรรมการสอบวินัย (ข่าวสด 28/11/44) แต่ รมว. สนธยา แก้วขาวและระบุว่า ได้เตือนเป็นการส่วนตัวไปหลายครั้งว่าไม่ควรให้สัมภาษณ์ เพราะบริษัทเอกชนร้องเรียนว่าสร้างความเสียหาย (กรุงเทพธุรกิจ 29/11/44)

สำหรับในรอบปี 2545 ตั้งแต่ต้นปี คือในวันที่ 3 ม.ค. มีการแถลงสรุปผลการศึกษาคณะกรรมาธิการความขัด

แย้งจากโครงการโรงไฟฟ้าหินกรูด-บ่อนอก ร่วมกันระหว่าง น.พ. นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ โสภณ สุภาพงษ์ และเตือนใจ ดีเทศน์ ในฐานะตัวแทน กมธ. ชุดต่างๆ โดยสรุปชี้ให้เห็นถึงความไม่เหมาะสมของโครงการในประเด็นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม การเพิ่มหนี้สาธารณะแก่ประชาชนและประเทศชาติ ตลอดจนความไม่จำเป็นของโครงการ เพราะกระแสสำรองไฟฟ้ายังมีมากพอและมีทางเลือกทางอื่น เช่น กฟผ. สามารถฟื้นฟูโรงไฟฟ้าเก่าที่เพิ่งปิดตัวเองลงไปได้ (ข่าวสด 04, 05/01/45)

จากนั้นทั้ง 3 คน ยังได้ร่วมกันแถลงผลสรุปการศึกษาของคณะอนุ กมธ. ร่วม ซึ่งถึงความเสียหายของประชาชนผู้บริโภคจากนโยบายรับซื้อไฟฟ้าจากเอกชนและการดำเนินโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก-หินกรูด โดยมีข้อเสนอแนะให้ทบวงการดำเนินการโครงการโรงไฟฟ้าทั้ง 2 แห่ง

ความเคลื่อนไหวอีกส่วนหนึ่งที่ออกมาในลักษณะคลั่งจองกันก็คือกรณีที่นักวิชาการกว่า 500 คนทั่วประเทศได้ร่วมกันลงชื่อคัดค้านโครงการ โดยตัวแทนส่วนหนึ่งได้เปิดแถลงข่าวพร้อมกัน 4 ภาค ในวันที่ 20 ม.ค. 2545 เรียกร้องให้รัฐบาลยุติโครงการทั้ง 2 แห่ง รวมทั้งให้ตั้งคณะกรรมการพิจารณา "ค่าโง่" ที่อาจต้องจ่ายให้กับเอกชน โดยให้เปิดเผยสัญญาเพื่อหาคนทุจริตด้วย (มติชน, ไทยรัฐ,

ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด 21/01/45)

สำหรับทางด้านของเสียงสนับสนุนโครงการก็มีอยู่เช่นกัน หลัก ๆ คือทางรัฐบาลและบริษัทญี่ปุ่น ซึ่งคอยผลักดันโครงการเป็นระยะ ๆ ผ่านทั้งทางการพบปะหารือระหว่างผู้นำประเทศ (มติชน, กรุงเทพธุรกิจ 12/01/45) สถานทูต (ข่าวสด 15/05/44) และเจบีก (ไทยรัฐ 14/08/44, ผู้จัดการ 17/09/44)

นอกจากนี้ยังมี กมธ. วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน วุฒิสภา และ กมธ. การพลังงาน สภาผู้แทนราษฎร ที่ให้ความเห็นชอบก่อสร้างโครงการตามเงื่อนไขสัญญาเดิมเพื่อความมั่นคงด้านพลังงานของประเทศ (ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ, มติชน 24/01/45) ขณะที่เลขาธิการ ส.อ.ท. ซึ่งเป็นกรรมการประชาสัมพันธ์โครงการ ก็เรียกร้องเช่นกันว่าให้รัฐบาลเร่งตัดสินใจเดินหน้าโครงการ เพราะได้ผ่านกระบวนการตามขั้นตอนกฎหมายถูกต้องครบถ้วนแล้ว หากล่าช้าออกไปอาจเกิดความเสียหายต่อภาพลักษณ์ของประเทศและบรรยากาศการลงทุนได้ (กรุงเทพธุรกิจ 22/01/45)

ส่วนการเคลื่อนไหวของชาวบ้านที่สนับสนุนโครงการมีอยู่ประปราย (กรุงเทพธุรกิจ 30/10/44, 07/11/44, ข่าวสด 30/10/44)

เผยสัญญารัฐเสียเปรียบเอกชน

ระหว่างที่ข้อถกเถียงและเสียงเรียกร้องต่างๆดำเนินไปอย่างเข้มข้น รวมทั้งกระแสเสียงเรียกร้องให้เปิดสัญญาทั้งเพื่อความโปร่งใสและการหาทางออก (ข่าวสด 03, 06/01/45) ซึ่งได้รับการปฏิเสธจากทางฝ่ายเอกชน (ข่าวสด 06/01/45, มติชน 09/01/45) ในวันที่ 7 ม.ค. 2545 นั้นเอง รมต. จาตุรนต์ ก็ออกมาแถลงว่า คณะทำงานพบว่า ในสัญญามีประเด็นที่เข้าข่ายไม่เป็นธรรม ทำให้รัฐเสียเปรียบ โดยมีลักษณะที่ทำให้ความคุ้มครองเอกชนคู่สัญญามากเกินขอบเขตอันสมควร โดยที่รัฐบาลต้องเป็นฝ่ายจ่ายค่าชดเชยให้เอกชนทุกกรณี ทั้งที่เกิดจากความไม่พร้อมและความบกพร่องของผู้ลงทุนเอง หรือหากยกเลิกสัญญา รัฐก็ต้องจ่ายค่าชดเชยตั้งแต่ 7,000 - 8,000 ล้านบาทขึ้นไป นอกจากนี้ยังมีการแก้ไขสัญญาหลายครั้งโดยที่รัฐเสียเปรียบและเสียความไม่ชอบมาพากล (มติชน, กรุงเทพธุรกิจ, ผู้จัดการ, ไทยรัฐ 08/01/45; ข่าวสด 09/01/45)

การเปิดเผยครั้งนี้ทำให้ทั้งทางบริษัทเอกชนเจ้าของโรงไฟฟ้าและ สฟช. ต่างก็ออกมายืนยันว่า สัญญาเป็นธรรมดีแล้วและถือเป็นมาตรฐานสากลใช้กันทั่วโลก (กรุงเทพธุรกิจ, ผู้จัดการ 09/01/45, มติชน 09/01/45; กรุงเทพธุรกิจ, มติชน, ข่าวสด 10/01/45) บริษัทเอกชนทั้ง 2 แห่งยังระบุด้วยว่า การเลื่อนสัญญาเกิดจากทางฝ่ายรัฐเองกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ให้ต้องดำเนินการเพิ่มเติมอันเนื่องมาจากการคัดค้านโครงการ (กรุงเทพธุรกิจ, มติชน, ผู้จัดการ 09/01/45, กรุงเทพธุรกิจ, มติชน, ผู้จัดการ 10/01/45) รวมทั้งมีการซื้อพื้นที่โฆษณาในสื่อมวลชนเพื่อชี้แจงกรณีการแก้ไขสัญญาเป็นการเฉพาะด้วย (กรุงเทพธุรกิจ 20/01/45)

อย่างไรก็ตาม ในเวลาต่อมาทาง กฟผ. ได้ชี้แจงต่อ กมธ. การพลังงาน สภาผู้แทนราษฎร ว่า การเลื่อนสัญญาของ 2 โครงการที่เกิดขึ้นรวม 7 ครั้งนั้น มาจากการขอของทางฝ่ายเอกชนทั้งหมด (ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ, มติชน, ข่าวสด 17/01/45) ประเด็นดังกล่าวนี้จึงขัดแย้งกัน

11 ม.ค. มีการประชุมร่วมคณะเดิม ในครั้งนี้ กฟผ. ระบุว่า แม้การเลื่อนสัญญาที่ผ่านมาทำให้ต้องจ่ายค่าพร้อมจ่ายรวมประมาณ 16,500 ล้านบาท แต่กระนั้นก็เท่ากับช่วยประหยัดเงินได้ถึง 20,000 ล้านบาท เพราะไม่ต้องมีปัญหาเรื่องสำรองไฟฟ้าที่มากเกินไปในช่วงเวลานั้น อย่างไรก็ตาม การประชุมในวันนี้นี้ยังคงไม่มีการตัดสินใจอะไร แม้เดิมจะมีการกำหนดไว้ก็ตาม (กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด 12/01/45)

ทางด้านชาวบ่อนอกและบ้านกรูดได้เข้าพบ นรม. ทักษิณ ในวันเดียวกัน เพื่อยื่นหนังสือคัดค้านโครงการ รวม

ทั้งฝ่ายหนังสือคัดค้านอีกฉบับไปถึง นรม. ผู้ป่วนที่เดินทางมาไทยด้วย ในการนี้ นรม. มีการรับปากที่จะเดินทางลงดูพื้นที่ในวันที่ 24 ม.ค. (มติชน, กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด 12/01/45) ซึ่งปรากฏว่าก่อนถึงวันดังกล่าว ทั้งชาวบ้านฝ่ายคัดค้านและฝ่ายสนับสนุนต่างเตรียมการต้อนรับอย่างคึกคัก รวมทั้งมีการระดมกำลังเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเต็มที่ (มติชน, ข่าวสด 23, 24/01/45, กรุงเทพธุรกิจ 24/01/45)

การตัดสินใจและผลต่อเนื่อง

หลัง นรม. พร้อมทั้งรอง นรม. พัทธชัย และ รมต. จาตุรนต์ และคณะ เดินทางไปยังพื้นที่บ่อนอกและหินกรูดแล้ว ได้มีการรับปากว่าจะชี้ขาดก่อนวันสงกรานต์ พร้อมโครงการทอก๊าซ ไทย - มาเลเซีย (ข่าวสด, ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ, มติชน 25/01/45) จากนั้นจึงมีการตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลและดำเนินการศึกษาสัญญาอีกครั้งหนึ่ง (ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ, ข่าวสด 07/02/45) อย่างไรก็ตาม ดังกล่าวได้รับการวิจารณ์จากฝ่ายชาวบ้านที่คัดค้านว่าไม่เป็นกลาง เพราะมีบุคคลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจถ่านหินและการทำโอเอิร์มอยู่ด้วย (ข่าวสด 24/02/45; มติชน, ข่าวสด 03/03/45)

ดังนั้น ชาวบ้านจึงไม่มีความเชื่อมั่นมากนักต่อผลการตัดสินใจที่จะออกมา และในระหว่างที่รอคอยก็ได้เตรียมรับสถานการณ์ด้วยการตั้งกองทุน 3 ประเภท คือ 1) กองทุนวันละ 1 บาทเพื่อการคัดค้าน 2) กองทุนเพื่อสมทบค่าเล่าเรียนแก่บุตรหลานผู้ที่ต่อสู้แล้วเกิดบาดเจ็บล้มตาย 3) กองทุนเลือด (ข่าวสด 11/03/45) ส่วนการเคลื่อนไหวอื่น ๆ ยังคงมีอยู่เป็นระยะ ๆ

ทางด้านบริษัทเอกชนเจ้าของโรงไฟฟ้าทั้ง 2 แห่งมีข้อเรียกร้องว่า ขอให้รัฐบาลตัดสินใจให้ชัดเจนไปเลยว่าจะสร้างหรือไม่ โดยไม่ต้องการแนวทางว่าให้เลื่อนเวลาออกไปหรือเปลี่ยนเชื้อเพลิง อย่างไรก็ตามก็มีการตัดสินใจล้มโครงการก็จะเรียกร้องค่าเสียหายแน่นอน (กรุงเทพธุรกิจ 19/03/45)

จนที่สุดในวันที่ 10 พ.ค. จึงได้มีการออกแถลงการณ์ในนามสำนักนายกฯ ตัดสินใจให้เลื่อนโครงการโรงไฟฟ้าบ่อนอก - หินกรูดออกไป 2 ปี โดยระบุว่า รัฐบาลตรวจสอบพบปริมาณไฟฟ้ายังมีเพียงพออย่างน้อยถึงปี 2550 จึงอนุญาตให้ กฟผ. ทหารอภัยสัญญาเพื่อร่วมกันคลี่คลายปัญหา (แถลงการณ์สำนักนายกรัฐมนตรี ฉบับที่ 2 วันที่ 10 พ.ค. 2545)

จากนั้นช่วงต้นเดือน มิ.ย. สำนักนายกฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีการทำ

พลิงงาน 10.20

สัญญาโรงไฟฟ้าบ่อนอกและการแก้ไข				
สัญญา	วันลงนาม	กำหนดวันเริ่มสัญญาฉบับ	กำหนดวันจ่ายไฟเข้าระบบ	เงื่อนไขและผลของสัญญา
สัญญาแรก	22 ธ.ค. 2540	30 เม.ย. 2542	1 ต.ค. 2544	-
แก้ไขครั้งที่ 1	30 เม.ย. 2542	30 เม.ย. 2543	1 ต.ค. 2545	เพิ่มค่าพร้อมจ่ายร้อยละ 3 เป็นเวลา 12 เดือน
แก้ไขครั้งที่ 2	22 ก.พ. 2543	30 เม.ย. 2544	1 ต.ค. 2546	เพิ่มค่าพร้อมจ่ายร้อยละ 3 เป็นเวลา 12 เดือน
แก้ไขครั้งที่ 3	5 ก.พ. 2544	30 เม.ย. 2545	1 ต.ค. 2547	เพิ่มค่าพร้อมจ่ายร้อยละ 3 เป็นเวลา 12 เดือน

หมายเหตุ : ค่าพร้อมจ่ายเป็นอัตราร้อยละของค่ากระแสไฟฟ้าที่ต้องจ่าย
ที่มาข้อมูล : กรุงเทพมหานคร, ผู้จัดการ 08, 10/01/45

พลิงงาน 10.21

สัญญาโรงไฟฟ้าลิ้นจี่และการแก้ไข				
สัญญา	วันลงนาม	กำหนดวันเริ่มสัญญาฉบับ	กำหนดวันจ่ายไฟเข้าระบบ	ค่ารับซื้อไฟฟ้า*
สัญญาแรก	30 มี.ย. 2540	1 ม.ค. 2542	1 ก.ย. 2544	-
แก้ไขครั้งที่ 1	19 พ.ย. 2540	1 เม.ย. 2542	คงเดิม	-
แก้ไขครั้งที่ 2	31 ส.ค. 2541	1 พ.ค. 2543	1 ต.ค. 2545	เพิ่มค่าพร้อมจ่ายร้อยละ 3.25 เป็นเวลา 12 เดือน
แก้ไขครั้งที่ 3	30 ก.ย. 2542	1 พ.ค. 2544	1 ต.ค. 2546	เพิ่มค่าพร้อมจ่ายร้อยละ 3 เป็นเวลา 12 เดือน
แก้ไขครั้งที่ 4	17 พ.ค. 2544	1 พ.ค. 2546	1 ต.ค. 2548	เพิ่มค่าพร้อมจ่ายร้อยละ 4.22 เป็นเวลา 12 เดือน

หมายเหตุ : ค่าพร้อมจ่ายเป็นค่ารับซื้อไฟฟ้าที่ กฟผ. ต้องจ่ายในระยะเวลาต่าง ๆ โดยคิดในอัตราร้อยละของค่ากระแสไฟฟ้าที่ต้องจ่าย
ที่มาข้อมูล : กรุงเทพมหานคร, ผู้จัดการ 08, 10/01/45

สัญญาและการบริหารสัญญาของทั้ง 2 โครงการ เนื่องจากพบความไม่โปร่งใส ส่วนทาง กฟผ. ได้แต่งตั้งคณะทำงานและตั้งคณะกรรมการกำหนดนโยบายและแนวทางแก้ปัญหาหนี้โดยเฉพาะ (การสำรวจการไฟฟ้า ฉบับที่ 17 เดือน ส.ค. 2545)

ทั้งนี้ทางผู้บริหาร กฟผ. ยังคงระบุว่า ต้องเร่งสรุปเรื่องให้เสร็จโดยเร็วเพื่อให้สามารถเริ่มก่อสร้างได้ในปี 2546 เพื่อให้ทันกับสำรองไฟฟ้าที่จะลดต่ำลงทุกปี เพราะการก่อสร้างจะต้องใช้เวลา 4 - 5 ปี (กรุงเทพธุรกิจ 22/06/45)

อย่างไรก็ดี ในช่วงปลาย ส.ค. ปราบการได้มีการพบการนัดความต้องเร่งใช้ไฟฟ้าสูงสุด (peak) ลดลงไปจากการพยากรณ์ครั้งก่อนมาก³⁹ ทำให้โอกาสของการเลื่อนโครงการบ่อนอก-ลิ้นจี่ถูกยกเลิกไปมากขึ้น (กรุงเทพธุรกิจ 22/06/45)

จรัญเมื่อสิทธิพร จิตโนมาส ขึ้นรับตำแหน่งว่าการ

กฟผ. เขารุ่นจะเลื่อนโครงการออกไปจากกำหนดเดิมอย่างน้อย 2 - 3 ปีโดยจะจ่ายค่าชดเชยให้ผู้ประกอบการทั้ง 2 ราย ด้วยการยืดอายุสัญญาการซื้อขายไฟ (กรุงเทพธุรกิจ 01/10/45)

กรณีการคัดค้านโครงการโรงไฟฟ้าอื่น ⁴⁰

โรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัทบีแอลซีพี

แม้จะไม่ร้อนแรงและเป็นที่ระแวงขวางเท่ากับกรณีโรงไฟฟ้าถ่านหิน 2 แห่งที่ประจวบฯ แต่โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหินของบริษัทบีแอลซีพี เพาเวอร์ ที่กำหนดจะก่อสร้างขึ้นในบริเวณพื้นที่ถมทะเลระยะที่ 2 ของนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จ. ระยอง บนเนื้อที่ประมาณ 600 ไร่ ก็มีกลุ่มชาวบ้านออกมาคัดค้านอยู่เหมือนกัน ด้วย

³⁹ ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ หัวข้อ "ปริมาณไฟฟ้าสำรองกับภาวะขาดแคลนความต้องการไฟฟ้า" หน้า 328 - 329

⁴⁰ หัวข้อนี้รวมถึงกรณีโครงการโรงไฟฟ้าโครงการส่งเสริมผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กที่ใช้พลังงานหมุนเวียน ดูรายละเอียดในได้แบบเดียวกันนี้ หัวข้อ "โครงการส่งเสริมผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กที่ใช้พลังงานหมุนเวียน" หน้า 338 - 341

สาเหตุว่าเกรงจะได้รับผลกระทบ เพราะสภาพแวดล้อมของพื้นที่ยาแอ่อยู่แล้วจากการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเฉพาะปัญหามลพิษทางอากาศจากโรงกลั่นและอุตสาหกรรมปิโตรเคมีอื่น ๆ ในนิคมฯ ซึ่งแก้ไขกันมาหลายปีแล้วแต่ก็ยังไม่เรียบร้อย⁴¹ (ผู้จัดการ 15/06/45) พร้อมกันนี้ กลุ่มชาวบ้านที่คัดค้านโครงการยังไม่ต้องการให้มีการถมทะเลเพิ่มเติมด้วย เพราะที่ผ่านมาก่อให้เกิดการกัดเซาะชายฝั่งอย่างรุนแรงและทำลายทรัพยากรทางทะเลไปมากแล้ว⁴² (ผู้จัดการ 13/12/44)

สำหรับในรอบ 2 ปีนี้กล่าวได้ว่าเป็นช่วงตั้งต้นแห่งการแสดงออกถึงการคัดค้านของชาวบ้านในลักษณะที่ไม่แตกต่างกับกรณีอื่น ๆ นั่นคือ เริ่มด้วยการยื่นหนังสือต่อหน่วยงานปกครองในระดับท้องถิ่น ต่อเนื่องด้วยระดับสูงขึ้น โดยได้ยื่นหนังสือคัดค้านต่อสวญะ จึงรุ่งเรืองกิจ รมว. อุตสาหกรรม เมื่อครั้งลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมการแก้ไขปัญหามลพิษในนิคมฯ มาบตาพุด ในปี 2544 (ข่าวสด 14/12/44) และยื่นต่อ นรม. ทักษิณ ชินวัตร เมื่อครั้งมีการจัด ครม. สัญจรสู่ภาคตะวันออกเมื่อกลางปี 2545

ส่วนการรวมตัวแสดงพลังเกิดขึ้นครั้งแรกในวันที่ 13 ธ.ค. 2544 โดยชาวบ้านในพื้นที่กว่า 500 คน ชุมชุมร่วมกับชาวประมงเรือเล็กกว่า 100 ลำ (ผู้จัดการ, ข่าวสด 14/12/44)

ในทางตรงกันข้าม ส่วนของโครงการก็มีการรุดคืบอย่างชัดเจนเช่นกัน กล่าวคือ อีไอเอทั้งส่วนของโรงไฟฟ้าและส่วนของท่าเรือขนถ่ายถ่านหินต่างก็ผ่านการเห็นชอบจากคณะผู้ชำนาญการของ สผ. แล้ว เมื่อ 11 ม.ค. และ 29

พ.ย. 2544 ตามลำดับ

ทางด้านของการถมทะเล หลังจากกรมเจ้าท่าเองเคยฟ้องร้องดำเนินคดีนิคมมาบตาพุดที่ถมทะเลโดยไม่ได้รับอนุญาต แต่อยการสั่งไม่ฟ้อง เนื่องจากเห็นว่า การนิคมทำไปโดยไม่เจตนา (ผู้จัดการ 11/12/44) ในที่สุดปรากฏว่ากรมเจ้าท่าก็ได้ออกใบอนุญาตสำหรับการถมทะเลระยะที่ 2 ให้แก่การนิคมฯ มาบตาพุดแล้ว ขณะที่ในอีกทางหนึ่งก็ยังคงดำเนินงานด้านการก่อสร้างสิ่งป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งของพื้นที่บริเวณมาบตาพุดและย่านใกล้เคียงอย่างต่อเนื่อง⁴³

โครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำห้วยคลิตี้

หลังจากการศึกษาความเหมาะสมของโครงการนี้แล้วเสร็จออกมาในช่วงกลางปี 2544 และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเริ่มมีการรับรู้ (มติชน, ข่าวสด 24/10/44) กระแสการคัดค้านก็เกิดขึ้น เนื่องจากโครงการนี้ของ พพ. ซึ่งจะตั้งขึ้นที่บริเวณบ้านคลิตี้ล่าง อ. ทองผาภูมิ จ. กาญจนบุรี ไม่มีความชัดเจนว่าจะป้อนไฟฟ้าไปยังแหล่งใด ทำให้มีการตั้งข้อสงสัยกันว่า ไฟฟ้าที่ผลิตได้จะถูกป้อนแก่เหมืองแร่และโรงแต่งแร่ ซึ่งทั้งหมดกำลังได้รับการเรียกร้องให้ยกเลิกอันเนื่องมาจากความไม่เหมาะสมและการเป็นบ่อเกิดของปัญหาสารพัด⁴⁴ นอกจากนี้กระแสการคัดค้านยังเกิดจากความห่วงใยเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากโรงไฟฟ้าทั้งต่อสภาพแวดล้อม พื้นที่ป่า และต่อชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงที่อยู่ในบริเวณดังกล่าว

พลังงานนิวเคลียร์

โรงไฟฟ้านิวเคลียร์

ในช่วงปี 2544 - 2545 แทบไม่มีข่าวคราวเกี่ยวกับโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในประเทศไทย แต่ยังคงมีการประชาสัมพันธ์และการเผยแพร่ปลูกฝังความรู้เรื่องนี้เกิด

ขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนเป็นหลัก

ทั้งนี้ จากการเปิดเผยของสัญญา ชุมภูพล ทน. สถานไฟฟ้าแรงสูงบางสะพาน จ. ประจวบฯ ในฐานะคณะทำงานประชาสัมพันธ์นิวเคลียร์ กพฟ. ระบุว่า โครงการสร้างโรง

⁴¹ ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "ปัญหาที่มาบตาพุด" หน้า 272 - 276

⁴² ดูรายละเอียดในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540 - 2541 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "ปัญหาการขยายท่าเรือและการถมทะเลที่มาบตาพุด" หน้า 236 - 239 และหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "ปัญหาการถมทะเลเพื่อขยายท่าเรือมาบตาพุด ระยะที่ 2" หน้า 292 - 293

⁴³ ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "อุตสาหกรรม" หัวข้อ "ปัญหาที่มาบตาพุด" หน้า 272 - 276

⁴⁴ ดูรายละเอียดได้ในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "ดินและแร่ธาตุ" หัวข้อ "เหมืองตะกั่วรอบเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร" หน้า 32 - 35

ไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ยังไม่มีในแผนงานของ กฟผ. มีเพียงการศึกษาแนวทางกว้าง ๆ เรื่องการใช้พลังงานนิวเคลียร์ในประเทศไทย ซึ่งทางคณะทำงาน ได้ร่วมกับ พป. จัดสัมมนาเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อดีในการใช้พลังงานนิวเคลียร์ในพื้นที่ จ. ชุมพร โดยให้ความรู้แก่คณะครูที่สอนใน สอน. ประถมศึกษาจังหวัดและสามัญจังหวัด เพื่อให้มีความรู้ไปถ่ายทอดแก่นักเรียนต่อไป (มติชน 31/08/44)

ด้านปรามิทย์ อินสว่าง ผช. ผจก. กิจกรรมพิเศษระบุว่า สถานที่ตั้งที่เหมาะสมของโรงไฟฟ้านิวเคลียร์คือต้องไม่เป็นชุมชนแออัดและอยู่ใกล้ทะเล เพราะต้องใช้น้ำในการระบายความร้อน ซึ่งพบว่าพื้นที่ที่เหมาะสมมากได้แก่ จ. ชุมพร ประจวบฯ และนครศรีธรรมราช โดยที่เหมาะสมที่สุดคือ จ. ชุมพร ที่ อ. สวีและ อ. ปะทิว (ข่าวสด 05/07/44)

ศูนย์วิจัยนิวเคลียร์อรรถักษ์

ต้นปี 2544 การคัดค้านโครงการนี้ยังคงดำเนินไปควบคู่กับการเรียกร้องค่าเสียหายของบรรดาผู้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์โคบอลต์ 60 รั่วไหล⁴⁵ โดยมีกรณียินหนังสือหน่วยงานอย่าง พป. เอง (มติชน 26/01/44) ตลอดจนหน่วยงานที่ทำหน้าที่ตรวจสอบต่าง ๆ โดยประเด็นยังคงเป็นเรื่องการขาดความโปร่งใส ที่ พป. ยอมให้บริษัทจีเอ ประมูลงานได้ทั้งที่ไม่สามารถหาใบรับรองความปลอดภัย⁴⁶ (มติชน 18/01/44) อีกทั้งยังจะต้องสัญญาให้อีกด้วย ทั้งที่ทางจีเอเองเป็นฝ่ายผิดสัญญา (กรุงเทพธุรกิจ 25/01/44)

อย่างไรก็ดี ปรากฏว่าทางจีเอกลับไม่ตกลงที่จะต่อสัญญา แต่ต้องการความมั่นใจว่าโครงการจะได้รับการอนุญาตก่อสร้างหรือไม่ โดยมีการขีดเส้นตายกำหนดเวลาและเรียกร้องค่าชดเชยโอกาสหลายครั้ง (กรุงเทพธุรกิจ 18/04/45; กรุงเทพธุรกิจ, มติชน 29/10/44) ทว่าในรอบ 2 ปีนี้การพิจารณา ก็ยังคงไม่เสร็จสิ้น

ในช่วงปี 2544 คณะอนุกรรมการความปลอดภัยฯ ชุดที่มีสันตติ สมชีวิตา ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เป็นประธานยังคงตีกลับรายงานความปลอดภัยของโครงการ

อีกครั้ง ด้วยเหตุผลว่าเนื้อหาไม่ครบถ้วนและขาดส่วนที่สำคัญบางประการ โดยเฉพาะส่วนที่ พป. จัดทำ ขณะที่รายงานส่วนของบริษัทค่อนข้างสมบูรณ์แล้ว (กรุงเทพธุรกิจ, ไทยรัฐ 31/08/44)

ส่วนคณะอนุกรรมการความปลอดภัยฯ ชุดที่มีรัชชัย สุมิตร อธิการบดีจุฬาฯ เป็นประธาน ใช้เวลาพิจารณาตั้งแต่ 18 ม.ค. - 16 ส.ค. 2545 แล้วแถลงผลสรุป 2 ประเด็น คือ

1) ประเด็นศักยภาพ ความเชี่ยวชาญ และความสามารถของหน่วยงานที่ขอรับใบอนุญาตดำเนินการ เห็นว่า พป. มีศักยภาพเพียงพอในการดูแล

2) ประเด็นคุณสมบัติและความเหมาะสมของสถานที่ตั้งโครงการและการออกแบบเครื่องปฏิกรณ์ที่ได้คำนึงถึงข้อมูลสถานที่ เห็นว่า การเลือกสถานที่ของ พป. ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้น ส่งผลให้มีผู้ไม่เข้าใจเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ไอเอเอก็เพิ่งจัดทำหลังจากมีการตัดสินใจแล้ว และยังไม่ผ่านการพิจารณาด้วย

แต่สำหรับประเด็นที่เหลืออีก 4 ประเด็น คือ เรื่องการออกแบบขั้นพื้นฐานเครื่องปฏิกรณ์ เรื่องแผนประกันคุณภาพ เรื่องลักษณะการออกแบบระบบป้องกันทางกายภาพ ซึ่งมีความจำเป็นต่อความปลอดภัยและเรื่องข้อมูลที่เกี่ยวข้องการตรวจสอบการยืนยันการออกแบบ คณะอนุกรรมการฯ เห็นว่ายังขาดรายละเอียดที่จำเป็น ดังนั้นจึงได้แต่สรุปทางเลือกเป็นแนวทางต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจของคณะกรรมการพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ ที่มีเดช บุญ-หลง รอง นรม. เป็นประธานอีกที (ผู้จัดการ, ข่าวสด 31/08/45)

อย่างไรก็ดี เมื่อคณะกรรมการดังกล่าวประชุมในวันที่ 20 ก.ย. ซึ่งในเบื้องต้นมีการคาดว่าจะครบรอบตัดสินใจ (กรุงเทพธุรกิจ 20/09/45) แต่ในที่สุดก็ยังคงไม่มีข้อสรุป โดยให้รอรายละเอียดอีก 2 ประเด็น คือเรื่องสิ่งแวดล้อมที่อยู่ระหว่างรอผลอีไอเอและเรื่องความปลอดภัยที่ยังคงขาดข้อมูลด้านเทคนิคบางประการ (มติชน, ข่าวสด 21/09/45) ซึ่งจนกระทั่งสิ้นปี 2545 ประเด็นที่เป็นปัญหาทั้ง 2 ประเด็นก็ยังคงไม่สมบูรณ์ (ผู้จัดการ 10/12/45)

เลขาธิการ พป. เผยว่า หากคณะกรรมการพลังงาน

⁴⁵ ดูความคืบหน้าเรื่องเหตุการณ์โคบอลต์ - 60 ได้ในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "ขยะและสารอันตราย" หัวข้อย่อย "ผลการเรียกร้องกรณีโคบอลต์ - 60" หน้า 375 - 376

⁴⁶ ดูรายละเอียดความเป็นมาและปัญหาของโครงการนี้ได้ในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540 - 2541 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อย่อย "ศูนย์วิจัยนิวเคลียร์อรรถักษ์" หน้า 303 - 306 และหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อย่อย "ศูนย์วิจัยนิวเคลียร์อรรถักษ์" หน้า 356 - 360

ประมาณเพื่อสันติอนุญาตก่อสร้างเครื่องปฏิกรณ์ก็จะต้องใช้เวลาอีกประมาณ 3 ปีจึงก่อสร้างเสร็จ พร้อมระบุว่า ถ้าไม่ได้รับอนุญาตจะส่งผลกระทบมาก เพราะลงทุนออกแบบและจ้างบริษัทที่ปรึกษาไปกว่า 1,000 ล้านบาทแล้ว (ชาวสด กรุงเทพธุรกิจ 23/07/45)

นอกจากนี้ หากสามารถเดินเครื่องเตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์ที่องค์กรกำลังผลิตสารไอโซโทปรังสีก็จะเพิ่มจากเดิม 4-5 เท่า ซึ่งจะช่วยประหยัดเงินของประเทศ และประชาชนจะได้ใช้สารรังสีในราคาย่อมเยา (ผู้จัดการ 06/06/45)

พลังงานทดแทนและการอนุรักษ์พลังงาน

พลังงานทดแทน

นโยบายและแผนงานภาพรวม

ภายใต้แผนยุทธศาสตร์การอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ. 2545 - 2554⁴⁷ ได้รวมแผนด้านการใช้พลังงานหมุนเวียนเข้าไว้ด้วย โดยให้น้ำหนักสำคัญพอ ๆ กับด้านการอนุรักษ์

แผนกำหนดเป้าหมายไว้ว่า ในช่วงปี 2554 ประเทศไทยจะมีการใช้พลังงานหมุนเวียนร้อยละ 9.39 ซึ่งจะช่วยลดการใช้พลังงานเชิงพาณิชย์ได้ถึง 5,068.83 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ/ปี (www.epgo.go.th, ม.ค. 2546)

แผนภาพรวมระยะยาวที่เพิ่งจัดทำออกมาใหม่เน้นว่ามีอะไรใหม่มากนัก เพราะถึงอย่างไรการสนับสนุนพลังงานทดแทนในภาพรวมก็ยังคงมีแกนกลางอยู่ที่กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน ดังนั้นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักยังคงเป็น สผช. เช่นเดิม ซึ่งแนวทางที่เน้นนอกเหนือจากการส่งเสริมให้มีโรงไฟฟ้าที่ใช้พลังงานประเภทนี้เพิ่มขึ้น ที่เหลือก็เป็นเรื่องของการศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี ส่วนในแง่การใช้งานจริงมักอยู่ในขั้นทดลองและเป็นขนาดเล็ก

ทางด้านกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ โดย พพ. จัดทำแผนพัฒนาพลังงานทดแทน พ.ศ. 2545 - 2549 ตั้งงบประมาณไว้ 6,400 ล้านบาท โดยเลือกพัฒนาเทคโนโลยีพลังงานทดแทน 8 ประเภทที่มีความพร้อมด้านต่าง ๆ หลัก ๆ เน้นไปที่เทคโนโลยีเซลล์แสงอาทิตย์เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า และเทคโนโลยีการผลิตไฟฟ้าและเชื้อเพลิงเหลวจากชีวมวล ซึ่งตั้งเป้าไว้ส่วนละ 1,700 ล้านบาท ขณะที่เทคโนโลยีการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำขนาดเล็กและระดับ

หมู่บ้านตั้งงบไว้ 1,400 ล้านบาท นอกนั้นที่เหลือได้แก่เทคโนโลยีการผลิตความร้อนจากพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลมผลิตกระแสไฟฟ้าและสูบน้ำ ก๊าซชีวภาพจากน้ำเสียโรงงานและมูลช้าง เตาเผาชีวมวลและเตาหุงต้มประสิทธิภาพสูง และถ่านหินสะอาด (มติชน 01/10/44)

โครงการส่งเสริมผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก ที่ใช้พลังงานหมุนเวียน

การยื่นข้อเสนอและผลการพิจารณา

สืบเนื่องจากที่ทางกองทุนฯ มีแผนตั้งแต่เมื่อปี 2543 ให้สนับสนุนผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็กหรือเอสพีพีที่ใช้พลังงานหมุนเวียนเป็นเชื้อเพลิงเพิ่มขึ้น⁴⁸ สผช. จึงออกประกาศเชิญชวนผู้สนใจยื่นข้อเสนอเพื่อขอรับเงินสนับสนุน โดยกองทุนฯ จะจ่ายเพิ่มจากอัตราซื้อไฟฟ้าเอสพีพีไม่เกิน 0.36 บาท/กิโลวัตต์ชั่วโมง เป็นระยะเวลา 5 ปี ในวงเงินรวม 2,060 ล้านบาท เพื่อให้ กฟผ. สามารถรับซื้อไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนได้อีก 300 เมกะวัตต์ กำหนดการยื่นซองข้อเสนอในวันที่ 15 ต.ค. 2544 (www.epgo.go.th, ม.ค. 2546)

ผลปรากฏว่ามีผู้ยื่น 43 ราย คิดเป็นพลังไฟฟ้าที่เสนอขายทั้งสิ้น 775 เมกะวัตต์ เป็นจำนวนเงินที่ขอรับการสนับสนุนทั้งสิ้นประมาณ 6,400 ล้านบาท (ผู้จัดการ 18/10/44) ซึ่งในวันที่ 21 มี.ค. 2545 คณะกรรมการกองทุนฯ ได้พิจารณาข้อเสนอทั้ง 43 โครงการ ผลคือ มีข้อเสนอที่ผ่านการพิจารณาด้านเทคนิคและการเงินทั้งสิ้น 37 โครงการ โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม (จดหมายข่าว สผช. ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 เดือน พ.ค. 2545, กรุงเทพธุรกิจ 22/03/45)

⁴⁷ ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ หัวข้อ "การอนุรักษ์พลังงาน" หน้า 343 - 344

⁴⁸ ดูรายละเอียดในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อ "พลังงานทดแทน" หน้า 362

**โครงการเอสพีพีพลังงานหมุนเวียน 31 โครงการที่ผ่านการพิจารณา
ด้านเทคนิคและการเงินเบื้องต้น**

ลำดับ ที่	รายชื่อผู้ยื่นข้อเสนอโครงการ	จังหวัด ที่ตั้งโครงการ	เชื้อเพลิง/พลังงาน	พลังงานไฟฟ้า ขายเข้าระบบ (เมกะวัตต์)
1	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	ลพบุรี	พลังน้ำ	8.0
2	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	นครนายก	พลังน้ำ	10.0
3	การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	ชัยนาท	พลังน้ำ	14.0
4	บริษัท กัลฟิอิลิคตรีก จำกัด (มหาชน)	ตรัง	เปลือกไม้/กะลาปาล์ม	20.0
5	บริษัท กัลฟิอิลิคตรีก จำกัด (มหาชน)	ยะลา	เปลือกไม้	20.0
6	บริษัท เท็นทรีเอ็นเนอร์ยี จำกัด	อยุธยา	แกลบ	55.0
7	บริษัท เท็นทรีเอ็นเนอร์ยี จำกัด	อยุธยา	แกลบ	55.0
8	บริษัท ทีพี เค สตาร์ จำกัด	นครราชสีมา	เหงามันสำปะหลัง	22.0
9	บริษัท ไทย เพาเวอร์ ซัพพลาย จำกัด	ฉะเชิงเทรา	แกลบ	1.6
10	บริษัท ไทย เพาเวอร์ ซัพพลาย จำกัด	ฉะเชิงเทรา	เศษไม้/แกลบ	2.0
11	บริษัท ไทย เพาเวอร์ ซัพพลาย จำกัด	ฉะเชิงเทรา	เศษไม้/แกลบ	16.0
12	บริษัท ไทยรุ่งเรืองอุตสาหกรรม จำกัด	เพชรบูรณ์	ขาน้อย	4.0
13	บริษัท น้ำตาลตะวันออก จำกัด	สระแก้ว	ขาน้อย	5.6
14	บริษัท น้ำตาลมิตรภาพสินธุ์ จำกัด	กาฬสินธุ์	ขาน้อย	5.1
15	บริษัท น้ำตาลมิตรผล จำกัด	สุพรรณบุรี	ขาน้อย/เศษไม้	25.0
16	บริษัท น้ำตาลราชสีมา จำกัด	นครราชสีมา	ขาน้อย	18.0
17	บริษัท น้ำตาลวิไลชัยมงคล จำกัด	สุพรรณบุรี	ขาน้อย	7.0
18	บริษัท น้ำตาลสระบุรี จำกัด	สระบุรี	ขาน้อย	4.0
19	บริษัท บี.โอ.เอส เพาเวอร์ จำกัด	ชัยนาท	แกลบ	16.0
20	บริษัท พิวาร์จี พืชผล จำกัด	ปทุมธานี	แกลบ	5.0
21	บริษัท ไฟฟ้า ชนบท จำกัด	ลพบุรี	แกลบ	15.0
22	บริษัท วิ.โอ.เอ็น เพาเวอร์ (นครปฐม) จำกัด	นครปฐม	แกลบ	8.5
23	บริษัท อาร์.วี.เอ็น เพาเวอร์ จำกัด	สุพรรณบุรี	แกลบ	8.5
24	บริษัท เอ.ที.ไบโอพาวเวอร์ จำกัด	พิจิตร	แกลบ	20.0
25	บริษัท เอ.ที.ไบโอพาวเวอร์ จำกัด	นครสวรรค์	แกลบ	20.0
26	บริษัท เอ.ที.ไบโอพาวเวอร์ จำกัด	สิงห์บุรี	แกลบ	20.0
27	บริษัท เอ.ที.ไบโอพาวเวอร์ จำกัด	นครปฐม	แกลบ	20.0
28	บริษัท เอ็น.วาย.ยูการ์ จำกัด	นครราชสีมา	ขาน้อย	3.0
29	บริษัท เอ.เอ. ฟิลท์ มิลล์ 2 จำกัด	ปราจีนบุรี	น้ำมันยางคั่ว	25.0
30	บริษัท แอ็ดวานซ์ อะโกร จำกัด (มหาชน)	ปราจีนบุรี	เศษไม้/แกลบ	30.0
31	บริษัท อุตสาหกรรมโคราช จำกัด	นครราชสีมา	ขาน้อย	8.0
รวม 31 โครงการ				491.3
ใช้เงินกองทุนฯ รวม 2,991 ล้านบาท				

หมายเหตุ : จัดลำดับโดยเรียงตามตัวอักษร

ที่มา : ข้อมูลพื้นฐานจาก www.epco.go.th, ม.ค. 2546 และจดหมายข่าว สทช. ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 เดือน พ.ค. 2546

ข้อมูลจังหวัดที่โครงการจากทุกจังหวัด 2546 และวารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 21 เดือน เม.ย. 2546

- กลุ่มที่ 1 คือได้รับการสนับสนุนจากกองทุน มี 17 ราย คิดเป็นไฟฟ้าที่จะขายเข้าระบบ 313 เมกะวัตต์ ส่วนเงินที่กองทุนต้องอุดหนุนเท่ากับ 1,955,805,527.60 บาท

- กลุ่มที่ 2 คือ 20 รายที่เหลือ เสนอขายไฟฟ้ารวม 224.20 เมกะวัตต์ ใช้เงินสนับสนุน 2,177,393,221.60 บาท แต่ยังไม่ได้รับอนุมัติ เพราะวงเงินสนับสนุนหมดเสียก่อน

ทั้งนี้ ในการพิจารณาข้อเสนออื่น คณะกรรมการกองทุนฯ มีความเห็นด้วยว่า ข้อเสนอที่ผ่านการคัดเลือก อาจไม่สามารถดำเนินการได้ทั้งหมด โดยเหตุอาจเกิดจาก 1) ปริมาณเขี้ยววลไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในส่วนของแกลบ หรือ 2) ได้รับการต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ หรือ 3) ไม่สามารถจัดหาเงินทุนได้เพียงพอ คณะกรรมการกองทุนฯ จึงตกลงจัดสรรเงินเพิ่มเติมอีก 1,000 ล้านบาทให้ผู้ผ่านการพิจารณาที่เหลือได้ยื่นข้อเสนอใหม่ เพื่อที่ว่าหากมีรายได้ในส่วนแรกต้องถอนโครงการ จะได้ไม่ต้องเริ่มต้นการคัดเลือกใหม่ (www.sppco.go.th, ม.ค. 2546, กรุงเทพธุรกิจ 22/03/45)

ผลปรากฏมีผู้ยื่นข้อเสนอในรอบใหม่ 19 ราย (กรุงเทพธุรกิจ 21/05/45) ผ่านหลักเกณฑ์การพิจารณา 17 ราย แต่เนื่องจากวงเงินที่มีไม่เพียงพอ จึงได้รับการอนุมัติวงเงินเบื้องต้นเพียง 14 โครงการ คิดเป็นพลังไฟฟ้าเข้าระบบประมาณ 178.3 เมกะวัตต์ ใช้เงินกองทุน 1,035 ล้านบาท ทั้งนี้คณะกรรมการกองทุนฯ กำหนดให้ทั้ง 14 โครงการส่งผลรับฟังความคิดเห็นประชาชนในพื้นที่ให้ สฟช. พิจารณาภายในต้น ก.ย. 2545 ส่วน 17 โครงการที่อนุมัติไปแล้วส่งภายในเดือน ก.ค. (ผู้จัดการ 22/07/45; www.sppco.go.th, ม.ค. 2546)

ทั้ง 31 โครงการที่ผ่านการพิจารณาในเบื้องต้นนี้ จะทำให้มีไฟฟ้าเพิ่มเข้าสู่ระบบของ กฟผ. อีกประมาณ 491.3 เมกะวัตต์ และกองทุนฯ ต้องสนับสนุนงบประมาณรวม 2,991 ล้านบาท (www.sppco.go.th, ม.ค. 2546)

อนึ่ง จากการศึกษาของศูนย์สารสนเทศการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร พบว่า ประเทศไทยยังมี

พลังงาน 10.23

วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรที่สามารถนำมาใช้ผลิตไฟฟ้าได้อีกไม่ต่ำกว่า 1,600 เมกะวัตต์ โดยชนิดหลัก ๆ ได้แก่ แกลบ ขานอ้อย เศษไม้ เหว้ามันสำปะหลัง กากปาล์ม ชังข้าวโพด ฯลฯ (กรุงเทพธุรกิจ 11 เดือน ม.ค. 2546)

ปัญหาและควมขัดแย้ง

กองทุนฯ และ สฟช. ให้เหตุผลถึงการให้เงินสนับสนุนโครงการเอสพีพีที่ใช้พลังงานหมุนเวียนว่า เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เอกชนที่ผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนอยู่แล้วปรับปรุงประสิทธิภาพให้ดีขึ้นเพื่อสามารถขายไฟฟ้าเข้าระบบของ กฟผ. รวมทั้งมีผู้เข้ามาลงทุนมากขึ้น (กรุงเทพธุรกิจ 11 เดือน ม.ค. 2546) อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงพบว่า มีผู้ยื่นข้อเสนอจำนวนมากที่เป็นทุนใหญ่ โดยเฉพาะมีทุนต่างชาติร่วมด้วยเช่นกรณีบริษัทไทยที่โอเพนเวอร์ มีบริษัทโรลลอปส์ อินเตอร์เนชั่นแนลร่วมทุน ใช้แกลบเป็นวัตถุดิบ และเลือกไทยเพราะเห็นว่าเป็นแหล่งผลิตข้าวรายใหญ่ของโลก โดยกำหนดจะทำโรงไฟฟ้าถึง 4 แห่ง ได้แก่ จ. พิจิตร สิงห์บุรี นครสวรรค์ และนครปฐม ซึ่งคาดว่าจะใช้แกลบบประมาณร้อยละ 20 ของปริมาณแกลบบทั้งประเทศ (มติชน กรุงเทพธุรกิจ 23/02/46)

หรือกรณีของบริษัทลูกของเอ็กโกก็คาดว่าจะใช้เงินลงทุนโครงการถึงประมาณ 26.04 ล้านเหรียญสหรัฐ โดยการกู้จากเจบีก (กรุงเทพธุรกิจ 21, 30/06/44)

ส่วนเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกเหนือจากกำหนดเงื่อนไขกับทางผู้ประกอบการแล้ว สฟช. ยังได้จัดจ้างบริษัทที่ปรึกษา 5 บริษัทเข้าดำเนินการประชาสัมพันธ์โครงการ (ดูที่จ. 2546) นอกจากนี้ยังมีการประสานกับ มวจ. ที่มีโครงการเข้าไปตั้งให้จัดตั้งคณะกรรมการไตรภาคีเพื่อช่วยดูแลการดำเนินงานของโครงการ (จดหมายขอ สสท. ปีที่ 2 ฉบับที่ 11 เดือน ม.ค. 2546)

กระนั้นก็ดี หลายโครงการยังต้องประสบกับการเคลื่อนไหวคัดค้านของประชาชนในพื้นที่ กลายเป็นว่าโครงการนี้ก่อให้เกิดกรณีขัดแย้งใหม่ ๆ อย่างแพร่หลายในรอบ 2 ปีที่ผ่านมา

จากการศึกษาของสุกกิจ นันทะวรการ ชีว เมือง หลังของการคัดค้านและความขัดแย้งส่วนหนึ่งมาจากเรื่องของกระบวนการการมีส่วนร่วมนั่นเอง โดยสรุปคือ ทั้ง ขั้นตอน รูปแบบ และเนื้อหาหรือความแตกต่างกันระหว่างสิ่งที่ทางโครงการปฏิบัติกับสิ่งที่ป็นความต้องการของ

ประชาชน เช่น ขณะที่การมีส่วนร่วมของประชาชนหมายถึงต้องสามารถเลือกสถานที่ตั้ง ชนิดเชื้อเพลิง ฯลฯ แต่สิ่งเหล่านี้กลับถูกกำหนดอย่างค่อนข้างตายตัวไว้แต่แรกแล้ว

เอทานอล

หลังจากที่มีการตื่นตัวอย่างมากในช่วงปี 2543⁴⁹ รอบ 2 ปีนี้มีเอกชนให้ความสนใจที่จะลงทุนในการผลิตเอทานอลอย่างคึกคัก โดยเฉพาะเมื่อคณะกรรมการเอทานอลแห่งชาติมีมติไม่กำหนดปริมาณการผลิต จากเดิมที่เคยกำหนดว่าต้องไม่ต่ำกว่าวันละ 500,000 ลิตร (ไทยรัฐ 25/01/44)

ผู้สนใจที่จะลงทุนมีทั้งในส่วนของบริษัทในประเทศและต่างประเทศเช่นกลุ่มบริษัทธุรกิจใหญ่จากจีน (กรุงเทพธุรกิจ 17/12/44) บริษัทยักษ์ใหญ่ด้านอุตสาหกรรมแอลกอฮอล์จากเกาหลี โดยรายหลังมีแผนชัดเจนที่จะตั้งโรงงานขนาดการผลิต 300,000 ลิตร/วัน ที่ จ. นครราชสีมา พร้อมระบุว่าถ้าได้ผลดีก็พร้อมจะตั้งอีก 2 แห่งด้วย (ผู้จัดการ 17/01/45)

ส่วนทาง รวท. วิทยาศาสตร์ฯ ก็ระบุที่จะร่วมทุนกับเอกชนตั้งโรงงานผลิตเช่นกัน โดยกำหนดใช้มันสำปะหลังเป็นวัตถุดิบ (มติชน 02/10/44, 03/11/44)

อย่างไรก็ดี ตลอดช่วงปี 2544 ไม่มีความคืบหน้าการลงทุน แม้จะมีการพิจารณาถ่วงถ่วงผ่านโครงการของเอกชน 2 ราย ไปตั้งแต่เดือน ส.ค. (กรุงเทพธุรกิจ 05/09/44) ก็ตาม

ทั้งนี้ ในช่วงต้นปี 2544 ทางสมาคมวิศวกรรมยานยนต์ไทย เคยออกมาเตือนไว้ว่า ในการผลิตจะต้องมีการวางแผนที่ชัดเจน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ การจัดจำหน่ายและการแก้ไขปัญหาผลกระทบที่จะมีต่อชิ้นส่วนเครื่องยนต์ เพราะการใช้ที่ผ่านมายังมีปัญหาโดยตลอด (ผู้จัดการ 04/04/44)

ในปี 2545 เรื่องทางนโยบายเริ่มมีความชัดเจน โดย กพข. และ ครม. มีมติเห็นชอบตามที่คณะกรรมการฯ เสนอ

เอทานอลกับแก๊สโซฮอล์

เมื่อเอทานอลผสมกับน้ำมันเบนซินออกเทน 91 จะได้แก๊สโซฮอล์ (Gasohol) ที่มีคุณสมบัติเทียบได้กับน้ำมันเบนซินออกเทน 95 มีผลช่วยลดการนำเข้าน้ำมัน (สารเอ็นพีอี) และลดปัญหาสิ่งแวดล้อม

นั่นคือให้ยกเว้นการเรียกเก็บภาษีสรรพสามิตในน้ำมันแก๊สโซฮอล์ตลอดไป และกำหนดราคาจำหน่ายน้ำมันแก๊สโซฮอล์ให้ต่ำกว่าราคาจำหน่ายน้ำมันเบนซินนอกเทน 95 พร้อมกับให้มีการลดหย่อนอัตราเงินส่งเข้ากองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงและกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานสำหรับน้ำมันแก๊สโซฮอล์เท่ากับ 0.27 และ 0.36 บาท/ลิตรตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีนโยบายให้มีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การใช้เอทานอลเป็นเชื้อเพลิง และกำหนดให้รถยนต์ของหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจเลือกใช้น้ำมันแก๊สโซฮอล์เป็นลำดับแรก (www.eppo.go.th, ม.ค. 2545)

ส่วนข้อเสนอของคณะกรรมการฯ ที่ให้กำหนดเลิกใช้สารเอมทิบีอีในน้ำมันเบนซินเมื่อไทยผลิตเอทานอลได้เพียงพอกับความต้องการ รวมทั้งกำหนดให้ใช้เอทานอลผสมในน้ำมันเบนซินนอกเทน 91 ด้วย (ข่าวสด, กรุงเทพธุรกิจ 17/08/44) ยังไม่มีข้อสรุป

ขณะที่ในส่วนของการผลิต ครม. ได้มีมติเมื่อวันที่ 30 ก.ค. 2545 อนุมัติการขอตั้งโรงงานผลิตและจำหน่ายเอทานอลเพื่อใช้เป็นเชื้อเพลิงของผู้ประกอบการจำนวน 8 ราย รวมกำลังการผลิตทั้งสิ้น 1,502,000 ลิตร/วัน (www.eppo.go.th, ม.ค. 2546)

จากการเปิดเผยของมну เลียวไพโรจน์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ในฐานะประธานคณะกรรมการเอทานอลแห่งชาติระบุว่า จนถึงกลางปี 2545 มีผู้ยื่นขอลงทุนในโครงการผลิตเอทานอลแล้ว 25 ราย และคาดว่าจะได้รับอนุมัติแล้วจะทำให้ไทยมีเอทานอลเพียงพอ กับความต้องการระยะแรกไปอีก 2 ปี ซึ่งปัจจุบันมีการนำเข้าไปละกว่า 3,000 ล้านบาท (กรุงเทพธุรกิจ 10/07/45)

ไบโอดีเซล

ไบโอดีเซลหรือน้ำมันชีวภาพ ซึ่งทาง กพข. ให้คำจำกัดความหมายถึงการแปลงน้ำมันพืชให้เป็นสารเอสเทอร์ (ester) (มติชน 08/07/44) ยังคงเป็นที่สนใจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงขอจดทะเบียนสิทธิบัตรการใช้น้ำมันปาล์มแทนน้ำมันดีเซลเมื่อวันที่ 10 เม.ย. 2544 หลังจากทรงทดลองจนได้สูตรที่ลงตัว (มติชน 05/05/44) โดยในคำขอระบุไว้ว่า สามารถใช้น้ำมันปาล์มบริสุทธิ์อย่าง

⁴⁹ ดูรายละเอียดในหนังสือสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2542 - 2543 บทประมวลสถานการณ์เรื่อง "พลังงาน" หัวข้อย่อย "โครงการเอทานอลและโครงการไบโอดีเซล" หน้า 362

เตี่ยวหรือใช้ในรูปสารผสมน้ำมันปาล์มบริสุทธิ์กับน้ำมันดีเซลทุกอัตราส่วนเป็นเชื้อเพลิงสำหรับเครื่องยนต์ดีเซลได้ และเพิ่มกำลังแก่เครื่องยนต์โดยไม่ต้องดัดแปลงเครื่องยนต์ และระบบส่งน้ำมัน ไม่ต้องติดตั้งกรองและอุปกรณ์กำจัดไอเสีย ที่สำคัญน้ำมันนี้สามารถช่วยเหลือเกษตรกรและช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ผู้จัดการ, กรุงเทพมหานคร 04/05/44)

นรม. ทักษิณ ไม่เพียงออกมาสนองพระราชดำริด้วยการเร่งผลักดันโครงการผลิตน้ำมันจากปาล์มในเชิงพาณิชย์ โดยมอบหมายให้ ปตท. ศึกษา แต่ยังลงทุนซื้อรถส่วนตัวมาทดลองเติมน้ำมันประเภทนี้เองด้วย (ไทยรัฐ 07/05/44)

ขณะที่ทาง วช. ก็มีการระดมความคิดจากนักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางการวิจัยและพัฒนา (ข่าวสด 15/06/44) โดยจะเน้นไปที่น้ำมันปาล์ม (ผู้จัดการ 19/06/44)

ส่วนทางด้านของชาวบ้านที่มีการทดลองเรื่องนี้มานานในหลาย ๆ แห่ง ปรากฏว่าในรอบ 2 ปีนี้มีการเปิดสถานีจ่ายน้ำมันประเภทนี้กันอย่างคึกคัก ทั้งที่ชุมพร ซึ่งเป็นปั๊มขายน้ำมันปาล์ม (มติชน, ไทยรัฐ 05/05/44) ที่ ต. ทับสะแก จ. ประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันเปิดปั๊มน้ำมันมะพร้าวขึ้นถึง 2 ปั๊มในเดือน เม.ย. 2544 หลังจากที่สูตรของยุทธชัย วิวิญญูกุลธร ชาวบ้านที่ได้ศึกษาทดลองอย่างต่อเนื่องมานาน ผ่านการวิเคราะห์รับรองโดยภาควิชาเคมีเทคนิค คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาฯ แล้วว่า ได้ค่าต่าง ๆ ใกล้เคียงกับน้ำมันดีเซล (พิษณุรักษ์ 2544) ส่วนที่ จ. สมุทรสงคราม ก็มีการเปิดปั๊มขายน้ำมันมะพร้าวสกัดทดแทนดีเซลเช่นกัน (ไทยรัฐ 05/05/44) และมีชาวบ้านที่ จ. ชุมพรค้นพบสูตรผสมน้ำมันมะพร้าวทำเป็นน้ำมันอโถลูสำหรับจักรยานยนต์ 2 จังหวะ ซึ่งมีการยื่นจดสิทธิบัตรเช่นกัน (กรุงเทพธุรกิจ 29/09/44)

ทั้งนี้ จากการสำรวจของทางสโมสรโรตารีพบว่า หากใช้ไบโอดีเซลจะสามารถลดการนำเข้าน้ำมันดีเซลลงได้ถึงปีละ 100,000 ล้านบาท หรือประมาณครึ่งหนึ่ง (ข่าวสด 15/11/44) อย่างไรก็ตาม อธิปัต พพ. ชี้ว่า ควรเน้นไปที่การใช้งานในภาคเกษตรก่อน เพราะปัจจุบันมีการใช้น้ำมันดีเซลอยู่ประมาณ 2,300 ล้านลิตร ขณะที่ทั้งประเทศมีปริมาณวัตถุดิบที่จะผลิตไบโอดีเซลได้เพียง 136 ล้านลิตรเท่านั้น

ในที่สุด ทาง กพข. มีการกำหนดนิยาม และแบ่งประเภทว่า ถ้าน้ำมันพืชที่ใช้ผสมน้ำมันดีเซลหรือน้ำมันก๊าดผ่านการกลั่นแล้ว ให้เรียกว่า บริสุทธิ์ แต่ถ้ายังไม่กลั่นให้เรียกว่าดิบ เพื่อผู้ใช้จะได้เลือกได้ถูกต้อง เช่น ดีเซลปาล์มบริสุทธิ์ หรือดีเซลปาล์มดิบ นอกจากนี้ยังได้วางแนวทาง

การวิจัยและพัฒนาไว้รอบด้านทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยระยะสั้นให้ ปตท. ผลิตดีเซลปาล์มบริสุทธิ์ป้อนให้หน่วยงานรัฐและรัฐวิสาหกิจใช้ก่อน พร้อมทั้งเตรียมชี้แจงเกษตรกรถึงผลเสียการใช้ดีเซลมะพร้าวดิบหรือปาล์มดิบในเครื่องยนต์ดีเซลหมุนเร็ว และเพื่อสนับสนุนการใช้ กพข. เห็นว่า กระทรวงการคลังควรยกเว้นภาษีสรรพสามิตน้ำมันและเงินเก็บเข้ากองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงในส่วนของน้ำมันพืช

สำหรับมาตรการระยะยาวได้แก่ การสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อกำหนดมาตรฐานไบโอดีเซลของไทยที่ปลอดภัยต่อเครื่องยนต์และสิ่งแวดล้อม การวิจัยเพื่อลดต้นทุนการผลิต การวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องยนต์ดีเซล รวมทั้งการเปิดทางแก่การใช้น้ำมันพืชที่เหลือจากการทำอาหารมาเป็นเชื้อเพลิง (มติชน 08/07/44)

อย่างไรก็ดี ด้วยแนวนโยบายและข้อจำกัดของประเภทพลังงานนี้เอง ทำให้ไม่มีการตั้งเป้าที่จะใช้ทดแทนพลังงานปิโตรเลียมทั้งหมดแต่อย่างใด มีเพียงการวางวัตถุประสงค์ในลักษณะข้างเคียงต่าง ๆ เช่น พยุงราคาพืชผล สร้างงานแก่เกษตรกร ยืดอายุการใช้น้ำมัน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งก็สะท้อนอยู่ถึงข้อดีที่มีอยู่มากมายของพลังงานประเภทนี้ เช่นเดียวกับพลังงานหมุนเวียนอื่นๆ

พลังงานแสงอาทิตย์

พลังงานแสงอาทิตย์นับว่าเป็นพลังงานทดแทนประเภทที่ได้รับความนิยมจากประชาชน โดยมีการศึกษาวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีด้านนี้อย่างคึกคัก

ทั้งนี้ ทาง วช. ได้ริเริ่มที่จะทำโครงการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์เป็นโครงการระดับชาติแล้ว โดยกำหนดใช้เวลา 10 ปีงบประมาณ 1,000 ล้านบาท ด้วยตระหนักว่า นี่คือพลังงานที่เป็นที่พึ่งได้อย่างแท้จริงในอนาคต (กรุงเทพธุรกิจ ผู้จัดการ 16/05/44, มติชน 21/05/44)

ส่วน กรม. อนุมัติโครงการโรงไฟฟ้าเซลล์แสงอาทิตย์ขนาด 5,020 เมกะวัตต์ ที่ จ. แม่ฮ่องสอน เมื่อ 19 มี.ค. 2545 ซึ่งจะถือเป็นโรงไฟฟ้าพลังงานสะอาดที่ใหญ่ที่สุด เพราะเท่าที่มีอยู่แล้ว 3 โรงนั้น ใหญ่ที่สุดก็คือที่ จ. สระแก้วขนาด 20 เมกะวัตต์เท่านั้น ทั้งนี้โครงการนี้จะใช้งบประมาณจากกองทุนฯ จำนวน 168.5 ล้านบาท และเงินสมทบจาก กฟผ. 26.8 ล้านบาท (ข่าวสด 26/03/45)

ทางด้านความคืบหน้าโครงการบ้านพลังงานแสงอาทิตย์ หลังประสบความสำเร็จในการติดตั้งโซลาร์เซลล์

บนหลังคาบ้านจำนวน 10 หลังไปแล้ว และยังคงมีผู้สนใจ กฟผ. จึงจัดทำโครงการระยะที่ 2 อีก 50 หลังคาเรือน โดย กองทุนฯ สนับสนุนงบประมาณแบบให้เปล่าประมาณ 24.27 ล้านบาท (มติชน 22/02/45) และตั้งเป้าเพิ่มเป็น 1,000 และ 10,000ครัวเรือนในปี 2546 และ 2547 (มติชน 11/09/45)

พลังงานลม

จากการศึกษาแผนที่ศักยภาพพลังงานลมของ ประเทศไทย โดย พพ. พบว่า แหล่งที่ดี คือมีกำลังลมเฉลี่ยทั้งปีที่ระดับ 3 หรือมีความเร็วลม 6.4 เมตร/วินาทีขึ้นไปที่มีความสูง 50 เมตร คือบริเวณชายฝั่งตะวันออกของภาคใต้ เริ่มตั้งแต่ จ. นครศรีธรรมราช สงขลา และปัตตานี และที่อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จ. เชียงใหม่ (สพช 2545)

แต่ก็มีอุปสรรค การลงทุนในกังหันลมเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าในขณะนี้ไม่มีความคุ้มค่า เนื่องจากความไม่สม่ำเสมอของลม (วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 18 เดือน ต.ค. 2545) แต่ก็มีเอกชนที่สนใจเสนอโครงการในบริเวณชายฝั่งภาคใต้ อยู่เช่นกัน (วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 18 เดือน ต.ค. 2545)

อื่น ๆ

พลังงานหมุนเวียนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคือก๊าซชีวภาพที่ผลิตจากของเสียต่าง ๆ เช่น มูลสัตว์ ขยะ โดยส่วนแรกนั้นมีการพัฒนาอยู่บ้างแล้ว ในลักษณะกระจายและเป็นหน่วยเล็ก ๆ ซึ่งได้ผลดี และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างอเนกประสงค์ ส่วนไฟฟ้าจากขยะ โดยทั่วไปยังยากที่จะเป็นไปได้จริง เพราะยังไม่มีแยกขยะที่มีประสิทธิภาพ (วารสารกิจการไฟฟ้า ฉบับที่ 18 เดือน ต.ค. 2545) อีกทั้งยังมีแรงต้านจากประชาชน ด้วยความไม่เชื่อมั่นว่าจะมีระบบจัดการที่ดี อย่างไรก็ตาม ยังมีหลายหน่วยงานที่พยายามริเริ่มโครงการใช้พลังงานจากขยะอยู่เช่นกัน

การอนุรักษ์พลังงาน

หลังจาก นรม. ทักษิณเผด็จการเมื่อ 11 ก.ค. 2544 แต่งตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลและติดตามการดำเนินงานตามนโยบายประหยัดพลังงานของประเทศขึ้น และต่อมาได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้น 3 คณะ ประกอบด้วย 1) คณะอนุกรรมการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานในโรงงาน อาคารและบ้าน 2) คณะอนุกรรมการส่งเสริมการอนุรักษ์

พลังงานในสาขาขนส่ง และ 3) คณะอนุกรรมการส่งเสริมการใช้พลังงานหมุนเวียน เพื่อร่วมจัดทำแผนและเป้าหมายการอนุรักษ์พลังงานของประเทศให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

(www.eppo.go.th, ม.ค. 2546)

ในช่วงปลายปี 2544 นั้นเองจึงได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การอนุรักษ์พลังงาน ปี พ.ศ. 2545 - 2554 ขึ้น (ข่าวสด. กรุงเทพธุรกิจ. ผู้จัดการ 21/12/44) ซึ่งได้รับการเห็นชอบจาก ครม. เมื่อ 14 พ.ค. 2545 แผนมีองค์ประกอบ 4 ด้านหลัก ได้แก่ด้านการอนุรักษ์พลังงานด้านการใช้พลังงานหมุนเวียนด้านการพัฒนาบุคลากร และด้านการประชาสัมพันธ์

ในส่วนการอนุรักษ์พลังงานนั้นประกอบไปด้วยการอนุรักษ์พลังงานในโรงงาน/อาคารและบ้านที่อยู่อาศัยกับการอนุรักษ์พลังงานในสาขาขนส่ง โดยในส่วนแรกตั้งเป้าหมายว่าจะทำให้ความต้องการใช้พลังงานของประเทศภายในปี 2554 ลดลงร้อยละ 4.21 หรือคิดเป็นจำนวนรวม 1,862.8 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ/ปี ขณะที่ส่วนหลังมุ่งว่าจะช่วยให้ความต้องการใช้น้ำมันและเชื้อเพลิงอื่น ๆ ของประเทศลดลงร้อยละ 22.16 หรือ 7,094.65 พันตันเทียบเท่าน้ำมันดิบ/ปี ภายในปี 2554 (www.eppo.go.th, ม.ค. 2546)

ส่วนกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์และประหยัดพลังงานโดยภาครัฐ กองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานในความดูแลของ สพช. ยังคงมีบทบาทหลัก โดยในรอบ 2 ปีที่อยู่ภายใต้กรอบของแผนอนุรักษ์พลังงานระยะที่ 2 ที่ครอบคลุมช่วงปีงบประมาณ 2543 - 2547 ซึ่งส่วนใหญ่มีแนวทางดำเนินการต่อเนื่องจากแผนระยะที่ 1 (ปีงบประมาณ 2538 - 2542) แต่ได้ให้ความสำคัญมากขึ้นกับสาขาที่มีการใช้พลังงานสูง เพื่อให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น สาขาขนส่งและสาขาเกษตร รวมทั้งการเพิ่มการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยยังคงแยกกลุ่มแผนงานเป็น 3 ส่วนเช่นเดิม (www.nepo.go.th, 2545)

ทั้งนี้เมื่อดำเนินงานตามแผนอนุรักษ์พลังงานระยะที่ 2 นี้แล้ว มีการตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะก่อให้เกิดการอนุรักษ์พลังงานคิดเป็นมูลค่ารวมทั้งสิ้น 159,565 ล้านบาท ซึ่งสูงกว่าการดำเนินการในระยะที่ 1 (www.nepo.go.th, 2545)

เป็นที่ชัดเจนว่า งานอนุรักษ์พลังงานตามแผนงานทั้ง 3 ส่วนนี้มีการใช้งบประมาณจำนวนมากนับหมื่นล้านบาท (ผู้จัดการ 09/04/44) ซึ่งตามการแถลงของ สพช. โครงการต่าง ๆ เหล่านี้จะประสบความสำเร็จด้วยดี

อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนึงถึงผลลัพธ์ในภาพรวม กลับพบว่าการใช้พลังงานของประเทศก็ยังคงไม่ลดลง (ดำรงค์ 2544) และไม่มีประสิทธิภาพอยู่เช่นเคย เพราะเมื่อเปรียบเทียบระหว่างการใช้พลังงานกับผลผลิตภายในประเทศแล้ว การใช้พลังงานมีแต่เพิ่มขึ้น และด้วยเหตุที่ชนิดของพลังงานที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นพลังงานจากซากดึกดำบรรพ์ จึงมีผลกระทบทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพติดตามมาอีกด้วย (เดชรัตน์ 2544)

เฉพาะในส่วนของแผนงานภาคบังคับในส่วนของโรงงานควบคุมและอาคารควบคุมที่ดำเนินการตาม

กฎหมายภายใต้ความดูแลของ พพ. ในลักษณะเป็นการส่งเสริมเอกชนโดยตรง จากผลการดำเนินการที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดการตั้งคำถามถึงความคุ้มค่า เพราะนี่เป็นกิจกรรมส่วนหลักที่ใช้งบกองทุนไปแล้วถึงประมาณ 14,000 ล้านบาทในรอบ 5 ปี แต่กลับไม่ก่อผลประโยชน์เท่าที่ควร ดังจะเห็นได้ชัดว่ายังไม่เห็นผลที่ทำให้เกิดการชะลอการสร้างโรงไฟฟ้าเลย ทั้งยังพบว่ามิได้เข้าร่วมโครงการที่ดำเนินการถึงขั้นปฏิบัติจริงน้อย และมีบางส่วนปฏิบัติแล้วไม่ได้ผล เงินที่รัฐร่วมจ่ายในขั้นของการศึกษาจึงนับว่าสูญเปล่า ขณะที่ส่วนสมทบก็ไม่ได้ก่อประโยชน์อย่างเต็มที่ (ดำรงค์ 2544)

เอกสารประกอบการเขียน

- กลุ่มศึกษาและรณรงค์ภาวะอุตสาหกรรม. 2544. เอกสารชื่อ "สรุปกรณีโครงการพัฒนาพลังงาน". มีนาคม 2544
- ดำรงค์ บัวยอม. 2544. "อนุรักษ์พลังงานภาคบังคับ โครงการที่สูญเปล่า?", กรุงเทพฯธุรกิจ 13 มิถุนายน 2544
- เดชรัตน์ สุขกำเนิด. 2544. "แผนยุทธศาสตร์พลังงาน เพื่อวันนี้หรือเพื่อวันหน้า?", ผู้จัดการ 27 กันยายน 2544
- เดชรัตน์ สุขกำเนิด (บรรณาธิการ). 2545. ญวนดอกใหญ่ไขสุขภาพ : พลังงาน สุขภาพ พลังประชาชน. งานประชุมวิชาการหนึ่งทศวรรษสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข "ร่วมสร้างสุขภาพสังคม สู่สังคมแห่งสันติภาพ". 5 - 7 สิงหาคม 2545
- เทียนไชย จงพิริยชัย. 2544. เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง "สถานการณ์ไฟฟ้าในปัจจุบันและอนาคตกับภาระค่าไฟฟ้าของประชาชนไทย ปัญหาไม่มีทางออกหรือไม่" ในการสัมมนาเรื่อง "ภาระค่าไฟฟ้า ภาระประชาชน?" ณ หอประชุมเล็ก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 3 พฤษภาคม 2544
- ธรณ์ ธารณาสวัสดิ์. 2544. "มิวทิงบ่อนอก", ผู้จัดการ 11 กันยายน 2544
- บริษัทบีแอลซีพี เพาเวอร์. 2546. รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานของบีแอลซีพี เพาเวอร์ ประจำเดือน พ.ค. 2546, เอกสารพิษณุรักษ์ ปีสาระสังขี 2544 "มหัศจรรย์น้ำมันมะพร้าว", กรุงเทพฯธุรกิจ 11 พฤษภาคม 2544
- ศรีนิตย์ ศรีอาภรณ์. 2544. "ยื่นเข้าปัดฝุ่น โรงไฟฟ้าลำตะคองแบบสูบกลับ 'ชุย' แล้วไม่รับผิดชอบ", ข่าวสด 1 กรกฎาคม 2544
- ศุภกิจ นันทะวรการ. 2546. ปัญหาและทางเลือกเชิงนโยบายในการสนับสนุนพลังงานหมุนเวียน กรณีศึกษาโรงไฟฟ้าพลังงานชีวมวล, เอกสาร
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงานแห่งชาติ. 2545. "สพช กับอุดมการณ์พลังงาน", กรุงเทพฯธุรกิจ 24 พฤษภาคม 2545
- สำนักงานนโยบายและแผนพลังงานแห่งชาติ. 2545. เอกสารประกอบการสัมมนา "การปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้า", 23 ธันวาคม 2545
- รายงานการพิจารณาพิเศษของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อม วุฒิสภา เรื่อง โครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติไทย - มาเลเซียและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย - มาเลเซีย ส่วนที่ 1, พฤษภาคม 2544
- รายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในด้านพลังงาน อุตสาหกรรม และสิ่งแวดล้อม, เอกสาร, คณะอนุกรรมการด้านพลังงานอุตสาหกรรม และสิ่งแวดล้อม
- รายงานหลักผลการพิจารณาของคณะอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างอัตราค่าไฟฟ้าและอัตราค่าไฟฟ้าโดยอัตโนมัติ (Fe), เอกสาร
- วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 52, เมษายน - มิถุนายน 2544
- วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 54, ตุลาคม - ธันวาคม 2544
- วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 55, มกราคม - มีนาคม 2545
- วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 56, เมษายน - มิถุนายน 2545
- วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 57, กรกฎาคม - กันยายน 2545
- วารสารนโยบายพลังงาน ฉบับที่ 59, มกราคม - มีนาคม 2546

11. ข ย ะ แ ล ะ ส า ร

อ ัน ต ร า ย

บทสรุปย่อ	346	• นโยบายและแนวนโยบาย	363
ระเบียบมูลฝอย	347	- ของเสียอันตราย	363
• ปริมาณ	347	- ขยะติดเชื้อ	364
• การจัดการและปัญหา	347	- ขยะอิเล็กทรอนิกส์	365
- การกำจัด	347	สารอันตราย	366
- มาตรการอื่น ๆ	349	• สถานการณ์ภาพรวมและผลกระทบ	366
• นโยบายและแนวนโยบาย	351	• นโยบายและมาตรการแก้ปัญหา	367
- การแสวงหาสถานที่กำจัดขยะ	351	- แผนแม่บทพัฒนาความปลอดภัย	367
- ศูนย์กำจัดขยะรวมครบวงจร	325	ด้านเคมีวัตถุแห่งชาติ	
- มาตรการลดขยะและอื่น ๆ	353	- การรับมือด้านอุบัติเหตุโรงงาน	368
• กรณีปัญหาและผลกระทบ	354	- การรับมือด้านอุบัติเหตุจากการขนส่ง	369
- บ่อขยะระยองเก่า	354	- นโยบายและมาตรการด้านอื่น ๆ	370
- ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม จ. ชลบุรี	356	• กรณีปัญหาอุบัติเหตุ	371
- กรณีปัญหาการจัดการขยะของเมืองใหญ่ต่าง ๆ : 357		- คลังแสงกองทัพระเบิด	371
เชียงใหม่, นครราชสีมา, อุบลราชธานี,		- โรงงานผลิตสี จ. ชลบุรี ระเบิด	372
เมืองพัทยา		- รถบรรทุกสารอันตราย	374
ระอันตราย	359	คว้านทางด่วนกลางกรุง	
• สถานการณ์ปัญหา	359	- อุบัติเหตุเคมีเตือนเสียงชุมชนคลองเตย	374
- ของเสียอันตราย	359	- ผลการเรียกร้องกรณีสารพิษคลองเตย	375
- ขยะติดเชื้อ	360	- ผลการเรียกร้องกรณีโศกัล - 60	375
- ขยะอิเล็กทรอนิกส์	361		
• การบำบัดจัดการ	362		
- ของเสียอันตราย	362		
- ขยะติดเชื้อ	363		
- ขยะอิเล็กทรอนิกส์	363		

บทสรุปย่อ

ในภาพรวม ปริมาณขยะทุกประเภทยังคงเพิ่มสูงขึ้น แต่เพิ่มในอัตราที่ไม่สูงมากนัก สะท้อนสภาพเศรษฐกิจที่มีการขยับปรับตัวในทางบวกไม่เต็มที่ ทำให้การอุปโภคบริโภคของประชาชนไม่เปลี่ยนแปลง แต่มีประเภทขยะที่มีแนวโน้มว่าจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคตอันใกล้ นั่นคือขยะอิเล็กทรอนิกส์

สำหรับในด้านของการบริหารจัดการพบว่า ปัญหาที่มีความเข้มข้นยิ่งขึ้น ทั้งในแง่ของการกำจัดและบำบัดที่ไม่ถูกต้อง ศักยภาพการรองรับที่ไม่พอเพียง ซึ่งเป็นที่มาของผลกระทบและความขัดแย้งต่าง ๆ อีกต่อหนึ่ง

ในปัจจุบัน ภาพรวมของการกำจัดขยะโดยทั่วไปยังไม่ถูกสุขลักษณะ และส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 60 - 70 ของขยะที่เกิดขึ้นปริมาณวันละมากกว่า 38,000 ตัน ยังคงได้รับการกำจัดโดยไม่ถูกหลักสุขาภิบาล ขณะที่มีการแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ในสัดส่วนเพียงร้อยละ 16 - 19 เท่านั้น

ขณะที่แนวโน้มบ้ายยังคงเป็นไปในลักษณะเดิม นั่นคือเน้นการบำบัดมากกว่าการหาทางลดขยะ แม้ว่าจะต้องประสบกับปัญหาการจัดหาที่ดินสำหรับเป็นที่ฝังกลบหรือสำหรับก่อสร้างศูนย์กำจัดขยะก็ตาม นอกจากนี้ยังมีกระแสของการหันไปพึ่งเทคโนโลยีที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเตาเผาขยะ

ปัญหาการต่อต้านคัดค้านของประชาชนต่อโครงการกำจัดขยะกำลังเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกระจายทั่วไป โดยเฉพาะในส่วนของเมืองใหญ่ต่าง ๆ และที่กล่าวล่วงไปถึงขั้นมีการใช้ความรุนแรงปลิดชีวิตกันก็คือ กรณีบ่อขยะราชาเทวะ ซึ่งอยู่ในเขต จ. สมุทรปราการ แต่ถูกใช้เป็นสถานที่รองรับขยะจากกรุงเทพฯ การคัดค้านโครงการอย่างต่อเนื่องของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง นำไปสู่การสั่งการเกณฑ์ และนำไปสู่การถล่มถลายของประเด็นปัญหาที่ยังคงคาราคาซังข้ามมาถึงปี 2546

ส่วนในเรื่องของสารอันตราย ในรอบสองปีนี้มีกรณีอุบัติภัยระดับร้ายแรงน้อยกว่าในรอบ 2 ปีก่อน แต่การเกิดเหตุนั้นมีมากขึ้น และในครั้งที่ร้ายแรง นั่นคือการระเบิดของคลังแสงกรมสรรพาวุธนั้นก็ทำให้เกิดความสูญเสียอย่างมากในหลายด้าน นอกจากนี้มีกรณีของอุบัติภัยในระหว่างการขนส่งหรือขนย้ายสารอันตรายเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งทั้งหมดปลูกให้บรรดาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตื่นตัวขึ้นวางแผนมาตรการและแนวนโยบายเพื่อรับมือและป้องกันปัญหาอย่างคึกคัก

มีทั้งการศึกษาประเมินอันตรายและบ่งชี้พื้นที่เสี่ยงภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย การจัดทำแผนปฏิบัติการฉุกเฉินให้แก่พื้นที่เหล่านั้น การออกมาตรการควบคุมการขนส่งวัตถุอันตรายที่มีการจำกัดเส้นทางและข้อปฏิบัติสำหรับผู้ขับขี่และวิธีการบรรเทาทุกผลิตภัณฑ์

นอกจากนี้ในรอบสองปียังมีเหตุการณ์ต่อเนื่องที่มีความหมายสำคัญ นั่นคือการที่ศาลมีคำพิพากษาคัดสินให้จำคุกชดเชยความเสียหายแก่ผู้ประสบภัย 2 กรณี คือเหตุการณ์สารเคมีระเบิดที่ทำเรือคลองเตย และเหตุการณ์โคบอลต์ - 60 รั่วไหล

ขยะมูลฝอย

ปริมาณ

ในรอบปี 2544 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนทั่วประเทศวันละ 38,643 ตัน หรือประมาณปีละ 14.1 ล้านตัน ซึ่งเป็นปริมาณที่ไม่แตกต่างจากปีที่ผ่านมามากนัก ในจำนวนนี้จำแนกเป็นขยะที่เกิดขึ้นในกรุงเทพฯ 9,317 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 24 ของปริมาณรวมทั้งประเทศ เขตเทศบาลรวมเมืองพัทยา (1,130 แห่ง) 11,903 ตัน/วัน หรือร้อยละ 31 นอกนั้นเป็นส่วนของนอกเขตเทศบาล ในเขต อบต. ต่าง ๆ จำนวน 17,423 ตัน/วัน หรือร้อยละ 45 เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อนหน้านั้น พบว่ามีอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 1 (กรมควบคุมมลพิษ 2545)

สำหรับปริมาณขยะมูลฝอยในปี 2545 ในระดับภาพรวมทั่วประเทศมีประมาณ 14.2 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ 2546) หรือคิดเป็นวันละประมาณ 39,000 ตัน

จากการคาดการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยในรอบสิบปีข้างหน้า (พ.ศ. 2545 - 2554) พบว่า จะมีปริมาณเพิ่มขึ้น

ขยะและสารอันตราย 11.1

ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนทั่วประเทศ ปี 2543 และ 2544 (หน่วย : ตัน/วัน)			
พื้นที่	ปี 2543	ปี 2544	
1. กรุงเทพฯ	9,130	9,317	
2. เขตเทศบาล รวมเมืองพัทยา	11,785	11,903	
• ภาคเหนือ (249 แห่ง)	2,021	2,043	
• ภาคกลางและภาคตะวันออก (364 แห่ง)	5,120	5,175	
• ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (345 แห่ง)	2,710	2,728	
• ภาคใต้ (172 แห่ง)	1,934	1,957	
3. นอกเขตเทศบาล	17,255	17,423	
ทั่วประเทศ	38,170	38,643	

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ 2545

เป็นวันละ 47,000 ตันในปี 2554 หรือมีอัตราเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 2.0 ต่อปี คิดเป็นปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นประมาณวันละ 700-900 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ 2547)

ในส่วนของกรุงเทพฯ ปริมาณมูลฝอยที่เก็บขนได้ในปี 2544 คิดเป็นจำนวนเฉลี่ย 9,173.01 ตัน/วัน เพิ่มขึ้นจากปี 2543 จำนวน 175.57 ตัน/วัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.95 (สำนักการระบายน้ำ กทม. 2545)

การจัดการและปัญหา

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยภาพรวมยังคงเน้นแนวทางการรองรับเป็นหลัก ซึ่งนับวันปัญหายังทวีความเข้มข้นขึ้นทั้งในแง่ของการกำจัดและบำบัดที่ไม่ถูกต้องศักยภาพการรองรับที่ไม่พอเพียง อันเป็นที่มาของผลกระทบและความขัดแย้งต่าง ๆ อีกต่อหนึ่ง¹

ส่วนแนวทางการจัดการจากต้นทาง หรือที่เรียกว่าการบริหารจากทางด้านของความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการหาทางลดขยะ หรือการหมุนเวียนนำกลับมาใช้ใหม่ยังเป็นเพียงกระแสทางเลือก แม้ว่ามาตรการเหล่านี้จะผ่านการเริ่มและพัฒนาจากกลุ่มคนเล็ก ๆ ทั้งหลายมายาวนาน แต่ภาครัฐกลับเพิ่งเริ่มต้นตื่นตัว

การกำจัด

นิศากร โฉมทัศน์ ร่องอริบตี คพ. เปิดเผยถึงการสำรวจพื้นที่จัดการขยะทั่วประเทศ (ยกเว้นกรุงเทพฯ) ของ คพ. ว่า จากจำนวนเทศบาลที่มีอยู่ 1,130 แห่งทั่วประเทศ พบเพียง 95 แห่งที่มีสถานที่ฝังกลบขยะและเปิดดำเนินการได้แล้ว นอกจากนั้นมียังอยู่ระหว่างก่อสร้างอีก 36 แห่ง การกำจัดขยะอย่างถูกหลักสุขาภิบาลมีประมาณร้อยละ 32 ของปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในเทศบาลทั่วประเทศ ทั้งนี้พบว่าแม้แต่สถานที่ฝังกลบที่สร้างเสร็จแล้วนั้นก็มีจำนวนไม่น้อยที่ไม่ถูกสุขลักษณะ (มติชน 20/09/45) ซึ่งเป็นการก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยพบว่าในหลาย

¹ สุรายสเมียด โนบิตเตียวกันนี้ หัวข้อ "กรณีปัญหาและผลกระทบ" หน้า 354 - 359

ขยะมูลฝอยอันตราย 11.2

ปริมาณมูลฝอยในเขตกรุงเทพฯ ปี 2528-2544
และปริมาณมูลฝอยกำจัดประมาณปี 2538-2558 (หน่วย : ตัน)

ปี	ปริมาณมูลฝอยเฉลี่ยต่อวัน			
	มูลฝอยคาดประมาณ	มูลฝอยเก็บขนได้/เข้าเต	เพิ่ม/ลด เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน	
			ปริมาณ	ร้อยละ
2528		3,260.22	-	-
2529		3,782.64	522.42	16.02
2530		4,190.09	407.45	10.77
2531		4,224.85	34.76	0.83
2532		4,597.70	372.85	8.83
2533		5,044.80	447.10	9.72
2534		4,706.03	(338.77)	(6.72)
2535		5,372.17	666.14	14.16
2536		6,015.65	643.48	11.98
2537		6,798.28	782.63	13.01
2538	7,020	6,633.71	(164.57)	(2.42)
2539	7,540	7,961.12	1,327.41	20.01
2540	8,070	8,703.25	742.13	9.32
2541	8,630	8,591.72	(111.53)	(1.28)
2542	9,210	8,781.34	189.62	2.20
2543	9,800	8,997.44	216.10	2.46
2544	10,410	9,173.01	175.57	1.95
2545	11,030			
2546	11,650			
2547	12,280			
2548	12,920			
2549	13,550			
2550	14,180			
2551	14,800			
2552	15,420			
2553	16,020			
2554	16,600			
2555	17,170			
2556	17,720			
2557	18,250			
2558	18,750			

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บเป็นค่าติดลบ

ปริมาณมูลฝอยคาดประมาณ เป็นการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญจากโรงกำจัด เมื่อปี พ.ศ. 2534

ปริมาณมูลฝอย ปี 2528-2538 เป็นปริมาณมูลฝอยที่เก็บขนได้

ปริมาณมูลฝอย ปี 2539-2544 เป็นปริมาณมูลฝอยเข้าเตที่โรงงานกำจัดมูลฝอยและสถานีขนถ่ายมูลฝอย

ที่มา : สำนักวิชาความสะอาด กรุงเทพมหานคร, 2545

พื้นที่เกิดปัญหาเรื่องน้ำขยะไหลซึมเข้าไปปนเปื้อนน้ำใต้ดิน
อันอาจทำให้เกิดเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคตได้ (มติชน 28/03/44)

ทางด้าน กทม. ดำเนินการกำจัดขยะโดยการจ้าง
เหมาเอกชน 3 ราย ให้ดำเนินการเก็บขนมูลฝอยจาก

โรงงานกำจัดมูลฝอยของ กทม. ทั้ง 3 แห่งไปฝังกลบ
ยังสถานที่ของเอกชน ซึ่งปัจจุบันมี 2 แห่ง คือ ที่
ต. ราชานวดะ อ. บางพลี จ. สมุทรปราการ และที่
อ. กำแพงแสน จ. นครปฐม ภายใต้งบประมาณโครงการ

การจำแนกประเภทของขยะพิษและอันตราย กทม.

บริษัทที่ดำเนินการ	โรงกำจัดมูลฝอย	สถานที่ฝังกลบ	ค่าจ้างเหมา (บาท/ตัน)	วงเงินงบประมาณ	ระยะเวลาดำเนินการ	หมายเหตุ
บริษัทวิศวก์เนทท์กรุ๊ป จำกัด	ท่าแร่	อ.กำแพงแสน นครปฐม	351	780 ล้านบาท	4 ปี	เริ่มขายนาย 10 พ.ย.2543
บริษัทกลุ่ม 79 จำกัด	หนองแขม	อ.กำแพงแสน นครปฐม	354	780 ล้านบาท	4 ปี	เริ่มขายนาย 14 ก.ค.2543
ทจก.โพธิ์ทองพณิชยการ	อ.สนม	ต.ราชพฤกษ์ สมุทรปราการ	323	780 ล้านบาท	4 ปี	เริ่มขายนาย 18 ก.ค.2543

ที่มา: สำนักงานสิ่งแวดล้อมเขตกรุงเทพมหานคร 2545

ละ 780 ล้านบาท โดยมีข้อกำหนดขั้นต่ำต้องขนถ่ายมูลฝอยไม่น้อยกว่าวันละ 1,500 ตัน (สำนักงานสิ่งแวดล้อมเขตกรุงเทพมหานคร 2545)

โดยสรุปกล่าวได้ว่า ปัญหาการจัดการขยะของประเทศไทยมีอยู่ที่ยากลำบาก คือยังไม่มีนโยบายและแผนการจัดการอย่างเป็นระบบชัดเจน ไม่มีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ ขณะที่เนื้อหาของการจัดการส่วนใหญ่ยังไม่มีการกำหนดโดยวิธีการฝังกลบ แต่ในขณะเดียวกันก็พบปัญหาขยะด้วยวิธีนี้ได้มาถึงจุดวิกฤตแล้ว ดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์การเกิดขยะในเกือบทุกพื้นที่ที่มีโครงการฝังกลบ จากเหตุของการขาดแคลนที่ดิน รวมไปถึงความไม่โปร่งใสในการสรรหาที่ดิน และปัญหาประชาชนไม่ต้องการให้มีแหล่งขยะอยู่ในพื้นที่ของตน เหตุปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากการที่ปัจจุบันที่อยู่อาศัยของประชาชนกระจายออกไปมากขึ้นจนบางแห่งเข้าไปใกล้บริเวณที่มีบ่อขยะ และยังพบว่าในบางพื้นที่มีปัญหาการเมืองท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง

ดังนั้นนับวันความขัดแย้งจากปัญหาบ่อฝังกลบและการคัดค้านต่อต้านจากประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ จึงมีแต่จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น

ในกรณีของ กทม. ปัจจุบันก็กำลังประสบปัญหาไม่สามารถหาพื้นที่ฝังกลบมารองรับขยะที่กำลังเพิ่มขึ้นเช่นกัน อีกทั้งในการใช้พื้นที่ฝังกลบนอกเขตพื้นที่กรุงเทพฯ ก็เป็นประเด็นที่ถูกวิจารณ์รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ที่สำคัญคือ ปัญหา

การต่อต้านจากคนในพื้นที่นั้นได้กลายเป็นปมประเด็นความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรงไปแล้ว ดังเช่นในกรณีของพื้นที่ฝังกลบราชพฤกษ์²

อีกปัญหาหนึ่งที่พบเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างที่กำจัดขยะมูลฝอย รวมถึงระบบบำบัดน้ำเสียก็คือ การที่ระบบสร้างเสร็จแล้วแต่ไม่สามารถใช้งานได้ หรือได้ไม่เต็มที่ ไม่มีการควบคุมดูแล ทำให้เสียงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์³ เพื่อเป็นการแก้ปัญหาเรื่องนี้ ทาง คท. ได้จัดทำร่างกฎกระทรวงให้ระบบกำจัดขยะและระบบบำบัดน้ำเสียทุกประเภทเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษที่ต้องมีการควบคุมตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรฐานเช่นเดียวกับโรงงานอุตสาหกรรมและอาคารขนาดใหญ่ที่ปล่อยน้ำเสีย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถติดตามการดำเนินการได้ (นิติน 2544:45)

มาตรการอื่น ๆ

การหาทางลดและการจัดการขยะมูลฝอยโดยวิธีการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือ “รีไซเคิล” เริ่มมีการดำเนินการมากขึ้นในระดับภาพรวมทั่วประเทศ

ในปี 2544 มีการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ทั้งในรูปแบบของการจัดตั้งธนาคารขยะ ผ้าป่ารีไซเคิล ตลาดนัดรีไซเคิล รวมทั้งการนำขยะอินทรีย์มาหมักทำปุ๋ย ฯลฯ เพิ่มขึ้นจากจำนวน 2 ล้านตันในปี 2543 เป็น 2.2 ล้านตัน ซึ่งคิดเป็นอัตราการร้อยละ 16 ของปริมาณขยะทั้งหมด โดยลักษณะการนำขยะกลับมาใช้ใหม่เกือบทั้งหมด หรือ

² ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ หัวข้อย่อย “ปัญหามลพิษ” หน้า 354 - 355

³ ดูรายละเอียดในเล่มเดียวกันนี้ บทประมวลสถานการณ์เรื่อง “น้ำ” หัวข้อ “โครงการบำบัดน้ำเสีย” หน้า 95 - 101

ประมาณร้อยละ 98.96 เป็นการนำวัสดุที่มีมูลค่าสูง ประเภทเศษเหล็ก กระดาษ แก้ว พลาสติก ฯลฯ มาซื้อขายกันผ่านร้านรับซื้อของเก่าที่มีทั่วประเทศทั้งหมด 1,953 ร้าน รองลงมาเป็นการนำขยะมาหมักทำปุ๋ยร้อยละ 0.38 การจัดตั้งธนาคารขยะ/โครงการขยะแลกไข่ ร้อยละ 0.21 และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การใช้ประโยชน์ด้านปศุสัตว์ การจัดทำสิ่งประดิษฐ์ ร้อยละ 0.45 (ข่าวสารอันตรายและของเสีย ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กันยายน 2545)

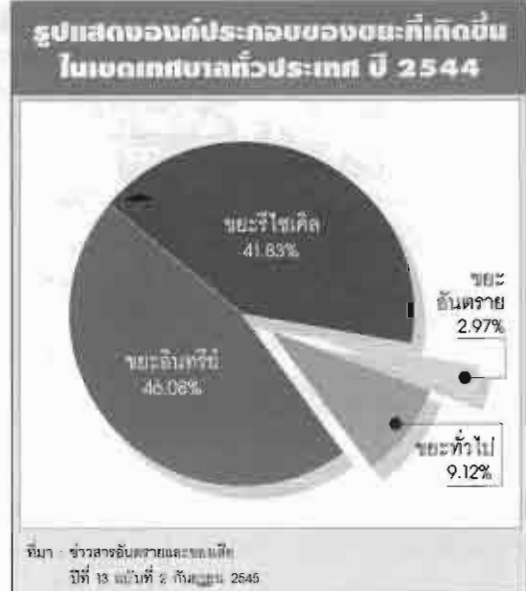
ส่วนปี 2545 มีปริมาณการนำขยะมูลฝอยที่คัดแยกได้จากชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ประมาณ 2.7 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 19 ของปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนทั้งหมด โดยแบ่งเป็นประเภทขยะรีไซเคิลประมาณ 2.4 ล้านตัน และขยะย่อยสลายได้ประมาณ 0.3 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2546)

ทั้งนี้หากวิเคราะห์ลักษณะของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากชุมชนทั่วประเทศพบว่า องค์ประกอบของขยะปี 2544 ที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้มีประมาณร้อยละ 80 - 95 ของปริมาณขยะทั้งหมด (ข่าวสารอันตรายและของเสีย ปีที่ 13 ฉบับที่ 2 กันยายน 2545) ขณะที่ปริมาณขยะประมาณ 14.2 ล้านตันของปี 2545 นั้นมีองค์ประกอบทางกายภาพที่มีศักยภาพในการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ประมาณ 6.2 ล้านตัน และประเภทขยะย่อยสลายที่เหมาะสมแก่การทำปุ๋ยอีกประมาณ 6.4 ล้านตัน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 44

ขยะและสารอันตราย 11.4

ขยะและสารอันตราย 11.5

และร้อยละ 45 ของปริมาณขยะทั้งหมด ตามลำดับ (กรมควบคุมมลพิษ, 2546) ดังนั้นจึงหมายความว่า มาตรการการรีไซเคิลเท่าที่ดำเนินการอยู่นั้นยังพัฒนาได้อีกมาก

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความพยายามลดขยะบรรจุภัณฑ์ คพ. ได้ร่วมมือกับสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย ในโครงการพัฒนาระบบการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์และวัสดุเหลือใช้ในเชิงธุรกิจ โดยทดลองนำร่องโครงการในระหว่างเดือน ม.ค. ถึง มิ.ย. 2544 ในพื้นที่ 3 แห่ง คือ สยามสแควร์ สุขุมวิท 103 (อุดมสุข) และเทศบาลตำบลคูคต จ. ปทุมธานี โดยให้ผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าที่มีปัญหาในการจัดการลงนามในข้อตกลงกับหน่วยงานท้องถิ่นในการปฏิบัติตามรูปแบบและกลไกการเรียกคืนบรรจุภัณฑ์จากผู้บริโภคเพื่อการรีไซเคิล จากนั้นดำเนินการครบกระบวนการ ตั้งแต่ส่งเสริมการคัดแยก การจัดเก็บ การรวบรวม การขนส่ง การรีไซเคิล และการกำจัดขยะบรรจุภัณฑ์และวัสดุเหลือใช้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการหาแนวทางในการกำหนดกลไกกลางและรูปแบบการจัดการขยะบรรจุภัณฑ์และวัสดุเหลือใช้ในเชิงธุรกิจสำหรับรัฐจะให้หน่วยงานท้องถิ่นดำเนินการด้วย (ผู้จัดการ 100/44)

เฉพาะในส่วนของ กทม. มีความพยายามเร่งรัดให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทิ้งขยะให้สามารถจัดเก็บได้ง่าย กระทั่งได้ออกเป็นข้อบัญญัติเรื่อง กำหนดวิธีการทิ้งขยะของประชาชน พ.ศ. 2544 ตามด้วยการออก

ข้อบังคับว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลของอาคารสถานที่และสถานบริการสาธารณสุข พ.ศ. 2545 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 ส.ค. 2545 เพื่อเป็นการกำหนดวิธีการทิ้งขยะของบ้านพักอาศัย สถานประกอบการ ห้างสรรพสินค้า และอาคารสูง สถานพยาบาลและโรงพยาบาล ให้ทิ้งอย่างเหมาะสม ซึ่งต้องนำขยะใส่ถุงดำพร้อมมัดปากถุงให้แน่น และตั้งวางขยะตามจุดและเวลาที่แต่ละสำนักงานเขตกำหนด หากประชาชนไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับที่ออกมานี้จะมีความผิด มีโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละ 5,000 บาท ตลอดระยะเวลาที่ฝ่าฝืนคำสั่ง (ไทยโพสต์ 16/07/45)

นอกจากนี้ กทม. ยังพยายามรื้อฟื้นมาตรการจับปรับประชาชนที่ทิ้งขยะในที่สาธารณะ โดยมีโทษปรับ 2,000 บาท ให้กลับมาใช้อย่างเข้มงวดอีกครั้ง หลังจากมาตรการนี้ได้หย่อนยานลงไปมาก (เดลินิวส์ 22/03/45)

ส่วนการจัดการขยะระดับชุมชน ซึ่งโดยมากจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของการรีไซเคิลและการสร้างรายได้จากขยะ อาจแบ่งได้เป็น 5 รูปแบบสำคัญ ๆ ได้แก่ กลุ่มธนาคารขยะ กลุ่มชาเล็งอิสระ กลุ่มขยะแลกไข่ กลุ่มธุรกิจอิสระ รวมไปถึงกลุ่มชุมชนที่ทำอาชีพเก็บขยะขายซึ่งมีการรวมตัวพัฒนาเป็นธุรกิจชุมชน พร้อม ๆ กับการพัฒนาการออมทรัพย์สวัสดิการชุมชน เช่น กลุ่ม “คนกับล้อ” ใน จ. อุบลราชธานี เป็นต้น

กลุ่มชุมชนที่ร่วมกันวางแผนการจัดการขยะกันเองเหล่านี้ ในระยะหลังประสบความสำเร็จในการจัดการขยะอย่างเห็นได้ชัด รวมทั้งมีการเผยแพร่ความรู้และถ่ายทอดรูปแบบในการจัดการจากชุมชนที่เป็นผู้ริเริ่มออกไปสู่ชุมชนอื่น ๆ มากขึ้น กระทั่งทำให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมและขยะหลายหน่วยหันมาให้ความสนใจสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการขยะในระดับชุมชนมากขึ้น (ผู้จัดการ 15/08/44)

นโยบายและแนวนโยบาย

แม้ตามแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) จะกำหนดทิศทางการกำจัดขยะของประเทศ โดยเน้นสนับสนุนการลดปริมาณขยะและของเสีย และการนำของ

เสียกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ ซึ่งจะมีทั้งการสนับสนุนให้มีการใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์ รวมทั้งมาตรการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่ายและให้มีระบบเรียกคืนซากของเสียอันตราย ซากบรรจุภัณฑ์ วัสดุเหลือใช้ ตลอดจนส่งเสริมการลงทุนอุตสาหกรรมที่รองรับการนำของเสียกลับมาใช้ใหม่ แต่ในข้อเท็จจริงกลับพบว่า หน่วยงานท้องถิ่นหลายแห่งยังต้องการแก้ไขปัญหาโดยยึดอยู่ที่การกำจัดและเน้นการลงทุนขนาดใหญ่ โดยหากไม่พึ่งพาระบบฝังกลบที่เริ่มมองเห็นทางตันอยู่ร่ำไรแล้วนั้น ก็มีแนวโน้มที่จะหันไปพึ่งเทคโนโลยีเตาเผาเป็นส่วนมาก โดยข้ออ้างหลักอยู่ที่ว่าการจัดการขยะโดยวิธีรีไซเคิลหรือคัดแยกขยะนั้นไม่สามารถรองรับหรือตามทันการเพิ่มทวีของปริมาณขยะได้

ดังนั้นในห้วงกลางวิกฤติเรื่องการจัดการที่ฝังกลบหรือกำจัดขยะจึงพบว่า การพยายามหาพื้นที่มารองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นให้ได้ยังคงเป็นแนวทางหลักที่ปฏิบัติกันอยู่

การแสวงหาสถานที่กำจัดขยะ

เนื่องจากโจทย์ของการพยายามหาพื้นที่มารองรับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นให้ได้มีเงื่อนไขสำคัญอยู่ 2 ประการคือ ปัญหาเรื่องราคาที่ดินที่สูงขึ้นทุกปีกับปัญหาการคัดค้านของประชาชน ดังนั้นในระยะหลังนี้ที่ดินของเอกชนจึงกลายเป็นสิ่งอันพึงหลีกเลี่ยง และกระแสการสรรหาพื้นที่ของราชการที่ทรงร้างหรืออยู่ห่างจากชุมชนกำลังได้รับความสนใจ โดยเฉพาะการเล็งไปยังพื้นที่ทหาร นับเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่รัฐบาลกำลังศึกษา โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ได้ร่วมหารือกับ คพ. และ กทม. กระทั่งเกิดความเห็นร่วมกันที่จะใช้พื้นที่บริเวณสนามปืนใหญ่ อ. พนมทวน จ. กาญจนบุรี เป็นพื้นที่นำร่องในการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ที่มีตั้งแต่วิธีการคัดแยกขยะเพื่อนำไปทำปุ๋ยและวิธีการฝังกลบ (กรุงเทพธุรกิจ 23/08/44)

สมัคร สุนทรเวช ผู้ว่า กทม. เคยเสนอแนวคิดขอใช้พื้นที่กองทัพบกใน จ. ลพบุรีและ จ. กาญจนบุรี เป็นพื้นที่ฝังกลบขยะของ กทม. โดยบรรทุกขยะจากกรุงเทพมหานครส่งไปทางรถไฟ (มติชน 20/09/44)

เช่นเดียวกับเทศบาลนครนครราชสีมาและเทศบาลนครอุบลราชธานีที่มีปัญหาไม่สามารถหาที่ดินมาฝังกลบขยะของเมืองได้ เพราะถูกประชาชนในพื้นที่คัดค้านห้ามเข้าใช้พื้นที่ ก็ได้หาทางแก้ปัญหาลักษณะนี้โดยการขอใช้

พื้นที่ของกองทัพบกเป็นที่ฝังกลบขยะชั่วคราวไปก่อน

นอกจากนี้ในส่วนกระทรวงอุตสาหกรรม รมช. พิเชษฐ สติธราชวล ก็มีนโยบายให้ กนอ. และภาคเอกชน ร่วมกันจัดตั้งโครงการปรับปรุงวัสดุเหลือใช้แบบครบวงจร โดยมีแนวคิดที่จะนำพื้นที่สัมปทานเหมืองหินที่เก่าหมดอายุสัมปทานและได้ระเบิดหินไปเรียบร้อยแล้ว รวมถึงโรงโม่หินในเขต จ. สระบุรี มาสร้างหลุมฝังกลบขยะเพื่อรองรับขยะจากนิคมอุตสาหกรรมจำนวน 600 ตัน รวมทั้งแบ่งขยะบางส่วนในพื้นที่กรุงเทพฯ มาฝังกลบด้วย ทั้งนี้เชื่อว่าการใช้เหมืองหินที่มีการระเบิดหินแล้วนั้นจะทำให้มีชั้นหินหนาแน่นสามารถรองรับสิ่งปนเปื้อนที่จะไหลซึมลงสู่ใต้พื้นดินและแหล่งน้ำใต้ดินได้ (กรุงเทพธุรกิจ 23/07/44)

อย่างไรก็ตาม การพยายามเล็งหาที่ดินใหม่ ๆ นี้ ยังไม่แน่ว่าจะไม่ก่อให้เกิดการต่อต้านคัดค้านจากประชาชนอีก ตราบเท่าที่ในการดำเนินการกำจัดขยะนั้นยังไม่อาจแก้ปัญหากลิ่นเหม็นและการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม

ศูนย์กำจัดขยะรวมครบวงจร

ตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ซึ่งกำหนดแนวทางนโยบายในระดับชาติ ระบุชัดเจนว่า สนับสนุนให้แต่ละจังหวัดมีศูนย์รวมกำจัดขยะมูลฝอยที่มีระบบครบวงจร โดยรัฐลงทุนและดำเนินงานร่วมกับภาคเอกชน หรือโดยภาคเอกชนลำพัง รวมทั้งจัดให้มีระบบจัดการขยะติดเชื้อที่มีประสิทธิภาพ⁴

ในทางปฏิบัติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ได้เริ่มต้นดำเนินการตามแนวนโยบายดังกล่าวมาตั้งแต่ปี 2542 ซึ่งยังอยู่ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยมีเหตุผลเพื่อแก้ไขปัญหาที่องค์กรท้องถิ่นในแต่ละแห่งไม่สามารถหาที่กำจัดขยะเป็นของตนเองได้ เนื่องจากราคาที่ดินแพง และการต่อต้านของประชาชน ทั้งนี้กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ เชื่อว่า แนวทางแก้ปัญหาที่มุ่งให้ท้องถิ่นที่อยู่ใกล้เคียงกัน นำขยะมาจัดรวมกันในลักษณะรวมศูนย์ที่มีการจัดการขยะครบวงจร ทั้งการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิล การทำปุ๋ย การเผา และฝังกลบ จะช่วยขจัดปัญหาการขาดแคลนที่ดินฝังกลบในแต่ละท้องถิ่น เพราะจะใช้ที่ดินเพียงไม่กี่แห่งในแต่ละจังหวัด

อย่างไรก็ตาม การคัดค้านโครงการศูนย์กำจัดขยะรวมครบวงจร จ. ชลบุรี⁵ ซึ่งเป็นโครงการนำร่องก็ทำให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ต้องทบทวนและพิจารณาปรับแนวทางสำหรับนโยบายนี้ ดังจะเห็นได้จากการที่สนรยา คุณปลื้ม รมว. ได้ให้นโยบายแก่แต่ละจังหวัดให้ปรับแนวทางสร้างศูนย์กำจัดขยะรวมครบวงจร โดยกลับไปศึกษาพื้นที่ฝังกลบขยะเดิมที่มีอยู่ แล้วนำไปจัดการให้ดีขึ้นด้วยการนำเทคโนโลยีเข้าไปช่วยปรับใช้ พร้อมกับต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาโครงการ ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอย รวมถึงให้เข้าไปตรวจสอบในขณะที่มีการดำเนินการจนสิ้นสุดโครงการได้ (ผู้จัดการ 11/09/44)

สำหรับทางด้านของ กทม. ก็มีแนวทางการหันมาให้ความสนใจกับการก่อสร้างศูนย์กำจัดขยะรวมเพื่อหลีกเลี่ยงการหาพื้นที่ฝังกลบเช่นเดียวกัน

ในแผนงานระยะกลาง (พ.ศ. 2541 - 2549) ของแผนหลักโครงการกำจัดมูลฝอยของ กทม. ระบุหลักการเบื้องต้นชัดเจนว่า กทม. ต้องการหารบบกำจัดที่สามารถทดแทนหรือลดการพึ่งพาระบบฝังกลบ และต้องเป็นระบบที่ได้รับการยอมรับทางเทคนิคด้านสิ่งแวดล้อม มีความเป็นไปได้ในเรื่องงบประมาณการก่อสร้าง และต้องสามารถใช้งานได้เป็นระยะยาวนานไม่น้อยกว่า 20 ปี (www.bma.go.th)

โครงการกำจัดมูลฝอยที่ปรากฏในแผนระยะกลางของ กทม. ทั้งหมดจึงเน้นนำหนักไปที่ระบบกำจัดขยะผสมผสาน ที่มีระบบกำจัดด้วยเตาเผาเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า (ซึ่งเป็นประเด็นทางสิ่งแวดล้อมที่ถกเถียงกันมากในปัจจุบัน) ร่วมกับระบบคัดแยกมูลฝอย และระบบกำจัดขยะโดยทำเป็นปุ๋ย

อย่างไรก็ดี เพียงเริ่มต้นดำเนินโครงการกำจัดขยะมูลฝอยแบบผสมผสาน อ่อนนุช 1 ซึ่งเป็นโครงการแรกของแผนที่มีการกู้เงินจาก JBIC ก็ถูกกระแสคัดค้านต่อต้านจากกลุ่มองค์กรสิ่งแวดล้อมอย่างมากมาตลอดช่วง 2 ปีนี้ ว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ มีต้นทุนสูง และจะก่อให้เกิดปัญหาหมอกพิษทางอากาศ โดยเฉพาะไดออกซิน สารพิษที่ทำลายสุขภาพประชาชน แต่ทางคณะผู้บริหาร กทม. ก็มีมติให้ก่อสร้างโครงการต่อไป โดยจะจัดสรรงบ

⁴ ดูรายละเอียดในบทเดียวกันนี้ หัวข้อย่อย "ขยะติดเชื้อ" หน้า 363

⁵ ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทเดียวกันนี้ หัวข้อ "ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม จ. ชลบุรี" หน้า 356